SANDRO VERONESI

Praeities galia

SANDRO
VERONESI

Praeities galia

SANDRO
VERONESI

Praeities galia

Romanas

Iš italų kalbos vertė
Inga Tuliševskaitė

Vilnius 2007

UDK 850-3
Ve-179

Sandro VERONESI
LA FORZA DEL PASSATO
Romanzo Bompiani, 2000

ISBN 978-9986-16-533-0

mano motinai

Negaliu tęsti. Tęsiu.

Samuelis Beckettas

1

– Jūs, pauzė, liūdnas žmogus?

Taip manęs paklausė toji žurnalistė. Šis klausimas – paskutinis, dabar rinkimus pralaimėjęs miesto tarybos narys paspaus man ranką ir įteiks voką su penkiolikos milijonų lirų „Džiamburaskos“ premija už knygą vaikams. Penkiolika milijonų! Jie atlygina šio vakaro vargus: ilgą vakarienę restorane su vietos valdžios atstovais, apdovanojimo ceremoniją ką tik atnaujintoje savivaldybės salėje (dar kvepia dažais), pasitraukiančio mero kalbą, išrinktojo mero kalbą, žiuri pirmininkės kalbą ir pabaigos interviu su laureatu, paimtą žurnalistės pavandenijusiom akim. Jie atlygina ir minėtosios žurnalistės užduotus įžeidžius klausimus („Kiek jums buvo metų, kai liovėtės tikėti Kalėdų Seneliu?“, „Koks metų laikas jums labiausiai patinka?“, „Pastebėjau, kad nevalgėte deserto, kodėl?“), į kuriuos stropiai atsakinėjau... bet netikėtai viskas sustingo, kažkokiai poniai pagrobus mikrofoną, kad paprašytų padėti dirbtinai palaikyti jos devynerių metų sūnaus Matėjaus gyvenimą (kaip pabrėžė, ištikimo mano skaitytojo), jam po automobilio katastrofos konstatuota klinikinė mirtis; tai tapo karštų diskusijų objektu: ar dera jam leisti neribotą laiką užimti vieną iš dviejų ligoninės reanimacijos skyriuje esančių dirbtinio kvėpavimo aparatų.

„Padėkite, – kalbėjo ji tvirtu balsu. – Mano sūnus gyvena kaip tulpė, kaip laurų gyvatvorė ir jis turi teisę gyventi, kol plaka jo širdis. Bet jį nori atjungti nuo aparato, nori paimti jo organus. Meldžiu, darykite ką nors: jį nori nužudyti!" Naujai išrinktas meras patikino moterį, kad niekas neatjungs jos sūnaus nuo gyvybę palaikančio aparato, pasitraukiantis meras užtikrino, kad kitą savaitę, prieš prisiekiant naujajai miesto tarybai, bus patvirtintas sprendimas nupirkti dar du dirbtinio kvėpavimo aparatus. Tada – neįtikėtina – moteris grįžo į savo vietą toliau stebėti ceremonijos, o žurnalistė tęsė interviu, užduodama šį paskutinį klausimą: „Jūs, pauzė, liūdnas žmogus, klaustukas."

Įkvėpiau ir nieko neatsakiau tris, keturias, penkias, šešias sekundes – tiek, kiek pakako, kad nebegalėčiau nieko atsakyti. Jei iškart atsakai, tarkim, „ne" arba „taip" – puiku, niekas nekritikuos ir galima tęsti. Bet jei po tokio klausimo susimąstai, viskas susikomplikuoja ir nori nenori turi atsakyti nuoširdžiai. *Ar aš liūdnas žmogus?* Sėdžiu sutrikęs nuo savo neryžtingumo prieš šimtą laukiančių nepažįstamųjų, nustebintas klausimo, savo tylėjimo ir, prisipažinsiu, viso kito (tarkim, to, kad miestas, kuris turi tik du kvėpavimo aparatus, išleidžia penkiolika milijonų lirų premijai už knygą vaikams). Žurnalistė stebeilijasi į mane ta pačia veido išraiška, suakmenėjusia šypsena, kurioje be galo kartojasi klausimas, o aš tyliu ir galvoju. Liūdnas žmogus? Vedžiau labiau už viską pasaulyje mylėtą moterį, susilaukėm sveiko, protingo sūnaus, jo gyvenimas nepriklauso nuo jokių aparatų. Po trumpos priešmirtinės agonijos prieš dvi savaites mirė mano tėvas, mudu niekada nesutarėm ir ši mirtis mane privertė jaustis kaltą. Dirbu darbą, kurio visada siekiau, ir mane apdovanoja, nes, matyt, jį dirbu gerai. Pasirašiau su leidykla sutartį dėl trečiosios knygos ir jau gavau pusę sutarto avanso, nors po „Picano Picos nuotykių" ir „Naujų Picano Picos nuotykių", už kuriuos mane dabar apdovanojo, įkvėpimas išseko ir nebežinau, ką rašyti. Ar aš – liūdnas žmogus?

Galvoju ir atsimenu. Atsimenu, kad Dominika Sanda, kai jai buvo maždaug tiek metų kiek dabar man, viename interviu paklausta, kokio tipo moterims save priskirtų, atsakė: „Aš – ne moteris, aš mergaitė". Atsimenu, kai buvau devynerių, dailininkas nutapė mano portretą, paveikslas išėjo niūrus, nes dailininkas manyje įžvelgė daug liūdesio; bet kiek vaikų džiaugtųsi, priversti ištisas popietes nejudėdami pozuoti pasirėmę į kėdę. Atsimenu senąjį Martį – nematomą draugą, prasimanytą, kad nereikėtų žaisti vienam, nepilną figūrėlių kolekciją, prailgusius metus karo mokykloje, šachmatų kovas dėl meistro vardo. Atsimenu savo sužadėtinę – man buvo aštuoniolika, ji man prikišo, kad priverčiau ją sielvartauti, nusivedęs pažiūrėti „Strošeko baladę", paskui – vėl savo mirštantį tėvą, laidotuves lietuje, savo motiną ir seserį man už parankių, neapsakomą savo žmonos grožį, atsimenu šįryt skambėjusį sidabrinį sūnaus juoką, kai mudu žaidėme, jo nuostabią teisę jaustis laimingam. Apie tai galvoju ir tai atsimenu, kai mano žvilgsnis ilgam – pražūtingai – susiduria su komos ištikto berniuko motinos žvilgsniu, jos akys įsmeigtos į mane, ji šypsosi iš mano sutrikimo, tiki, kad jį įveiksiu, jai smalsu, taip, manau, jai irgi smalsu, ką atsakysiu, lyg ją tai tikrai domintų. Lyg mano atsakymas kaip nors sietųsi su jos laurų gyvatvore.

Nežinau, kiek trunka ta pauzė. Man ji atrodo baisiai ilga, bet nežinau, kiek iš tikro ji tęsiasi. Tik pajuntu, kaip atsakymas staiga pats išsprūsta man iš burnos – mažytis, vikrus lyg peliukas.

– Jau ne, – girdžiu save tariant.

2

Iš traukinio išlipu po vidurnakčio. Metro nebevažiuoja. Ir, žinoma, jokio taksi – prie stoties nutįsusi eilė keliautojų, ką tik išvirtusių iš nykaus naktinio greitojo elektrinio traukinio. Bet mano mintys kitur. Galvoju: „Džiamburaskos“ premijos pinigų nebėra.

Užlietas dvasinio pakilimo atidaviau čekį komos ištikto vaiko motinai. Dosnus gestas, visi sujaudinti, nors jis nieko nereiškia, toji moteris neatrodo varginga ir tie pinigai nė per plauką nepadės jai palengvinti savo vargo. O gal padės? Taigi visą kelią iki pat Romos mąsčiau apie tuos pinigus, jų efemerišką blykstelėjimą mano rankose ir gailėjau jų, lyg jie tikrai būtų buvę mano. Kieno jie buvo? Kam priklausė tie penkiolika „Džiamburaskos“ premijos už knygą vaikams milijonų? Ir – dabar tik vienas žingsnelis – kam priklauso pinigai? Ar galima kalbėti apie pinigų priklausymą, kai jie taip lengvai keičia savininką? Kas jie yra? Kartais nepaaukoju tūkstančio lirų elgetai, nenorėdamas gaišti penkių sekundžių, kad išsitraukčiau piniginę – ir staiga dovanoju penkiolika milijonų nepažįstamai moteriai. Gal ji apsimetėlė? Gal miestelio savivaldybė su ja susitarė ir surengė šį vaidinimą, kad laimėtojui įteiktas grobis nedelsiant grįžtų į kasą, tad derėtų padaryti stulbinamą – pripažinkime – išvadą, kad tie pinigai niekada nė neegzistavo? Tačiau jei tai vaidinimas, jo režisūra visai

prasta: jeigu ji būtų suvargusi, bedarbė, vieniša, AIDS serganti motina – tuomet viskas gerai, bet pasiturinti moteris su komos ištiktu sūnum negarantuoja, kad laimėtojas perleis jai savo premiją. Jokio ryšio. Liaukis, tos moters tragedija tikra. Tik gal keista reakcija į mano solidarumo proveržį, jos ir visų susirinkusiųjų: nei nuostabos, nei sutrikimo, nei pasipriešinimo, tik jaudulio kupina padėka ir ilgi pritariantys plojimai. Beprotis išmeta penkiolika milijonų ir nė vienas vienintelis žmogus tame mieste nė kiek dėl to nenustemba.

Taip bemąstant ir besvajojant, ką už tuos pinigus būčiau galėjęs nuveikti (atostogos Disneilende su žmona ir vaiku, katamaranas, geriausia – senas *Hobie Cat 17*, naudotas, kad pasiplaukiočiau rugpjūtį, ilgai laukta miegamoji antresolė vaiko kambaryje – ji išlaisvintų kambarį nuo lovos, o mane – nuo kaltės jausmo, kad ten, kur turėjo būti sūnaus miegamasis, įsirengiau savo studiją), kelionė pralėkė nepastebimai. Išlipau ir atsistojau į eilę laukti taksi, taip nieko ir nenusprendęs. Vienintelis tikras dalykas – tų penkiolikos milijonų jau neturiu ir niekada neturėjau, nebent tą pusę minutės, nuo tos akimirkos, kai pasitraukiantis meras man įteikė voką su čekiu, iki akimirkos, kai atidaviau jį pirmoje eilėje sėdinčiai moteriai. Ar tos pusės minutės pakako, kad jie taptų mano? Ar bent galiu sakyti, kad juos *padovanojau*?

Staiga priešais išdygęs garbanotas, auksinėm grandinėm apsikarstęs mulkis nutraukia mano mintis. „Taksi?“ – šnabžda su cigaretės nuorūka tarp lūpų lyg sąmokslininkas, juokinga, kai pagalvoji apie kitus aplink vykstančius sandėrius. Pažįstu tuos nelegalius vežėjus: jie nori tau įteigti rizikuojantys mažiausiai kalėjimu ir todėl užsiprašo absurdiškai didelio užmokesčio. Jie – vienintelė rūšis darbininkų, su kuriais pajėgiu derėtis.

– Piramidė, – atsakau tokiu pat sąmokslininko šnabždesiu.

– Trisdešimt tūkstančių, – ištaria nesusimąstęs, lyg dar prieš išgirsdamas, kur man reikia važiuoti, jau būtų žinojęs sumą.

– Testačio rajone, – šnabždu, – ne Egipte.

Vyras sutrinka, ne iš karto supranta, o susivokęs tarytum svarsto, ar trenkti man galva į nosį, bet profesionalumas nugali.

– Dvidešimt penki.

Ištaria žodžius vienu iškvėpimu, panarindamas galvą, lyg darytų milžinišką nuolaidą.

– Puikiai žinau, kad tas kelias kainuoja penkiolika tūkstančių, – sakau. – Dažnai juo važiuoju.

Vyras nusišypso, pakelia galvą ir smakru mosteli į nutįsusią eilę prie vis neatvažiuojančių legalių taksi.

– Matai, kiek prieš tave?

– Niekur neskubu.

Sakau tiesą. Niekur neskubu ir nesijaučiu pavargęs. Mielai pastovėsiu pusvalandį vėsoje, o jei pagaliau pabostų laukti – pareisiu namo pėsčias, galvodamas, kaip pasiaiškinti Anai dėl to kvailo poelgio.

– Dvidešimt tūkstančių.

Žinau, tai – paskutinis siūlymas. Nelegalūs vežėjai laikosi geležinės taisyklės: niekada nenusileisti iki legalių taksi kainos. Nužvelgiu priešais stovinčius žmones: penkiolika, gal dvidešimt, jie laukia burbėdami, nepatenkinti, o kiti nelegalūs vežėjai iš visų pusių bando palaužti jų pasipriešinimą, šnabždėdami savo užkeltas kainas. Dvi čigonės atslenka iš kitos pusės išilgai eilės kaulydamos: *prašau, pone, Bosnija, ne namai, karas, daug kančios, valgyti, pone, Bosnija, karas ir kančia.*

– Apgailestauju, bičiuli, – sakau purtydamas galvą, – patikėk, man gerai ir čia.

Išsitraukiu iš kišenės piniginę, paduodu du tūkstančius lirų pro šalį einančiai čigonei. *Ačiū, pone, labos nakties, daug laimės*. Vežėjas ilgai dėbso į mane pasipiktinimo kupinu žvilgsniu, juo man išlieja savo panieką čigonėms, kurioms jis jau žinotų, ką duoti. Pasitraukia be žodžių.

Taigi kur baigiau... pinigai. Ar galiu teigti, kad juos...

– Nuvešiu už penkiolika.

Antra marmūzė užėmė pirmosios vietą: senesnis, žemesnis, kresnesnis, nosis atrodo pažinusi ne vieną kumštį, išsipūtęs pilvas veržiasi pro marškinius, pilkas švarkas su pleiskanų sluoksniu ant atvarto. Šypsosi.

– Piramidė, penkiolika tūkstančių, – pakartoja matydamas, kad dvejoju.

Išties dvejoju, ieškau kitų atgrasių jo detalių. Viena, svarbiausia: iš aukštyn patemptų švarko rankovių kyšo nuogos plaukuotos rankos. Žinau, kad tai nieko nereiškia, bet man ši detalė svarbi: ji turi savo istoriją, tuoj papasakosiu.

Kaip minėjau, mudu su tėvu nesutarėme ir, kaip sakiau, mano tėvas neseniai mirė, todėl man nejauku, jaučiuosi kaltas. Kiekviena dingstim atsimenu jį, o atsiminimuose visada yra lašas kartėlio, temdantis širdgėlą dėl jo mirties. Bet tos iš švarko rankovių kyšančios nuogos rankos yra viena iš nedaugelio manęs netrikdančių prošvaiscių mūsų santykiuose. Buvo aštuntas dešimtmetis, per televiziją žiūrėjome politinę tribūną, jau neprisimenu, kokių rinkimų išvakarėse. Politika nebuvo mūsų barnių priežastis, bet ji suteikdavo puikių progų jiems įsižiebti, o tą vakarą brendo įsimintinas susirėmimas: transliavo Almirantės spaudos konferenciją, neabejojau, kad mano tėvas balsuos už jį, dar sykį pasirodydamas esąs fašistas – toks jis ir buvo. Mama virtuvėje kepė pyragą, mano sesuo jau buvo išvykusi į Kanadą, kambary sėdėjom tik jis ir aš, be liudininkų – puiki proga kibti viens kitam į atlapus. Almirantė kalbėjo, aš tylėjau, pirmą ėjimą palikdamas tėvui, kad galėčiau geriau pasiruošti atsakomajam smūgiui. Šįkart jis – keista – nepradėjo savo įprastos provokacijos (ko nors panašaus į „žinoma, jo tiesa“), o tylėjo. Almirantė atsakinėjo jau į ketvirtą klausimą ir nė vienas iš mūsų dar nebuvo ištaręs nė žodžio, bet pagaliau tėvas prakalbo. „Niekada nepasi-

tikėk vyrais, kurie po švarku vilki marškinius trumpom rankovėm“, – pasakė. Almirantė – išdidus, įrudęs – atrodė tarsi Raudonojo Kryžiaus draugijos pirmininkas, bet iš jo nepriekaištingo mėlyno švarko rankovių kyšojo nuogos rankos, ir toji smulkmena darė jį nepadorų. Taigi išdavė visą jo nevalyvumą, kurio net aš jam negalėjau prikišti, įsitikinęs, jog Almirantė mulkina žmones būtent savo elegancija. Bet ši pastaba (prakeikimas, ne mano, o mano tėvo) padarė jį visiškai nekenksmingą, ir nuo tos akimirkos žiūrėjau į jį, lyg kalbėtų vilkėdamas vienomis trumpikėmis ir karpydamasis kojų nagus – jis buvo demaskuotas: vargeta, apgaulingas vargeta. Sutrikęs tylėjau, laukdamas, ką dar pasakys tėvas, laukiau, kad jis prikibtų prie profsąjungų ar Pajetos – mėgstamiausių taikinių, žodžiu, laukiau, kad grįžtų į savo vėžes, bet jis tylėjo ir politinė tribūna pirmąkart baigėsi nesukėlusi mūsų barnio. Negana to, po tokio iššūkio turėjau suprasti, kad mano tėvas nėra fašistas, kad jis tikras krikdemas, tačiau pats faktas, jog galima tikrai būti krikdemu, man atrodė neįtikėtinas. Šiaip ar taip, neabejojau: negali taip negailestingai kalbėti apie žmogų, prie kurio slapta linksta tavo širdis.

Atmenu, tą vakarą niekur nėjau, likau namie su juo ir mama žiūrėti „Žmogaus-šešėlio sugrįžimą“, atmenu, žiūrėdami filmą valgėme karštą pinijų riešutų pyragą, o jį bevalgant suskambo telefonas, bet niekas nekalbėjo. Atmenu, tėvas užsnūdo ant sofos, o mama jį užklojo pledu. Viską atsimenu labai aiškiai. Ir atsimenu, kad atsigulęs miegoti vis dar negalėjau suprasti, kas gi nutiko. Anuomet mudviejų su tėvu santykiai buvo siaubingi, tai buvo pats sunkiausias metas, nors nepasakyčiau, kad vėliau padėtis būtų buvusi geresnė. Todėl tas vakaras man taip įsiminė: lyg pavyzdys, kokie mūsų santykiai būtų galėję būti ir kokie jie niekada nebuvo, tarsi kitas gyvenimas būtų žaibu perskrodęs mūsų gyvenimą. Be atsiminimų, iš to stebuklo man liko tik tas jo pamokymas, gal vienintelis, kurį išties įsidėmėjau: *niekada ne-*

pasitikėk vyrais, kurie po švarku vilki marškinius trumpom rankovėm. Štai kodėl toji detalė tokia svarbi.

– Tai kaip? – ragina vyras su trumparankoviais marškiniais po švarku, nes aš tylėdamas tebespoksau į jį. Jis laukia mano atsakymo – plačiapetis, iš pažiūros persiritęs į septintą dešimtį, tačiau be menkiausio santūrumo ir nuovargio pėdsako, kurį tie metai būtų turėję palikti. Jo veidas nenugludintas žmonos, vaiko, viršininko, kolegų žvilgsnių, veikiau jis švyti tuo laukiniu gatvės padaužos įžūlumu, su metų patina, bet vis dar toks pat tyras ir degantis kaip prieglaudos laikais, kai vilkėdamas žydrą chalatėlį su išsiuvinėtu ant krūtinės pomidoru žvelgė į klasės draugus ir mokytojus tokia pat išraiška, kokia dabar žiūrėjo į mane: išraiška žmogaus, neturinčio ką prarasti.

– Penkiolika tūkstančių, važiuojam?

Jis net nepanašus į nelegalų vežėją. Kaip sakiau, tokie vežėjai niekada nenusileidžia iki legalaus taksi kainos. Jei taip elgtųsi, gautų į kailį, fiziškai, nes gadintų visą verslą. O jeigu jau būtų priverstas tai padaryti – tuomet sušnabždėtų savo kainą taip, kad niekas negirdėtų. O jis kalba garsiai, nepaisydamas kitų, taip pat ir to, kuris ką tik už tą patį kelią nenusileido žemiau dvidešimties tūkstančių. Nebijo keršto. Jam nusispjaut.

Ne, juo negalima pasitikėti.

3

– Gerai, – sakau. Kodėl? Atsakymas paprastas: esu kvailys.

Vyras paima mano krepšį ir nužingsniuoja energingai, nelyginant Bobas Hoskinsas, toks lankstus ir stangrus. Einu paskui, siaubingai sutrikęs dėl savo poelgio: tiek to, neseniai praradau penkiolika milijonų, bet ar dėl to dabar verta pulti į kažkokio nusikaltėlio glėbį, kad sutaupyčiau penkis tūkstančius lirų? Kita vertus, negali būti, jog tas tikrumas, kurį vis aiškiau jaučiu dėl jo kėslų, yra tik mano paranoja.

Prieš žengdamas į gatvę, akimis ieškau kito nelegalaus vežėjo, to tikrojo, vildamasis, kad grimasos iškreiptas jo veidas patvirtins mano bjaurią nuojautą arba – dar geriau – jis įsikiš, protestuodamas prieš tokią niekingą konkurenciją. Bet jis jau įnikęs „doroja“ pagyvenusią porą ir manęs nemato.

To vyro automobilis stovi prie šoninių stoties durų, kone vidury gatvės, užtvėręs kelią naktiniam tramvajui – šis isteriškai signalizuoja. Visureigis – dar viena detalė, nederanti su jo tikslu apsimesti nelegaliu vežėju, *Daihatsu Feroza*, pirmąkart matau. Mašina stovi įjungtais žibintais, mirksėdama avarinėm šviesom, veikiančiu varikliu. Vyras atsiprašomai mosteli tramvajaus vairuotojui, įsėda į mašiną, įmeta mano krepšį ir atidaro man duris. *Daihatsu Feroza* yra tik dvejų durų, todėl jis pradeda grabalioti

sverto, kad nulenktų sėdynę, lyg automobilis būtų visai ne jo. O aš turiu gana laiko pamatyti po vairu nukarusius laidus – jie gali reikšti tik tai, ką reiškia.

Tramvajaus vairuotojas nesiliauja signalizuoti, vyras mostu pasiunčia jį velniop, tikiuosi, vairuotojas išlips jo prikulti ir jam atiteks tas dūris peiliu, kuris – labai tikėtina – skirtas man, o aš, pasinaudojęs sąmyšiu, galėsiu čiupti krepšį ir pabėgti. Bet išsprendžiu problemą atsisėsdamas priekyje. Bent galėsiu pabėgti, mąstau, turėsiu galimybę pirma proga iššokti lauk: užspaustas gale neturėčiau vilties išgyventi. Gerai suprantu, kad sunku tai paaiškinti, bet veikiu ir – svarbiausia – galvoju, lyg gresiantis pavojus jau būtų mane užgriuvęs. Nors niekas man netrukdo nekliudomam nueiti savo keliu, kažkokia beprotiška priežastis verčia mąstyti taip, tarsi jau iki kaklo murksočiau bėdoje, į kurią dar nė nebaigiau veltis, ir viskas, ką dabar galiu daryti, – ieškoti būdų, kaip iš jos išsikapstyti. O gal mane nepastebimai užvaldė panika ir tas mano susitapatinimas su blogiausia nuojauta kaip nors susijęs su tomis mirtinomis nesąmonėmis, krečiamomis pavojaus akivaizdoje, kai siaubas užvaldo smegenis ir išsprendžia problemą, priversdamas mus pasijusti saugius, nepažeidžiamus, *apsaugotus* nuo pavojaus, sukelia tą stiprų ir visiškai apgaulingą jausmą, skatinantį elgtis priešingai, nei reikėtų elgtis (miško gaisro išgąsdinti fazanai bėga ne nuo ugnies, o į ją; žudiko persekiojamas Stanlis, nebeišmanydamas, kur galėtų pasislėpti, užsimauna ant galvos kibirą), arba nieko nedaryti: sustingti ir laukti, kol atsitiks tai, ko jau nebepataisysi, kvailai viliantis, kad tai, kas atsitiks, nebus nebepataisoma.

Taigi atsisėdu priekyje, mašina šoka pirmyn kaip paprastai atsitinka, kai vairuotojas važiuoja su ja pirmą kartą ir dar nejaučia sankabos. Matyt, ką tik ją pavogė. Kai įvažiuoja į posūkio juostą Kavuro gatvės link, sukaupiu visą likusį blaivų protą ir bandau sukurti planą. Pirmiausia apčiuopomis ieškau durelių rankenos –

dar vienas dalykas, kurių nepažįstamose mašinose niekada nesiseka rasti (kaip ir sėdynės valdymo svirties), o užčiuopęs uždedu ant jos ranką. Antra, mintyse apžvelgiu kelią iki namų, kad nustatyčiau ribą, už kurios nieku gyvu nebegaliu likti mašinoje. Koliziejus, nusprendžiu, reikia iššokti neprivažiavus Koliziejaus. Trečia, apgalvoju sistemą. Prie pirmo raudono šviesoforo signalo pasakysiu „Bus gerai čia“, ant prietaisų skydelio padėsiu penkiolika tūkstančių lirų (čia tuo atveju, kurį – nepaisant visko – vis dar laikau galimu, tai išties tik mano paranoja, pavėlavęs šokas praradus penkiolika milijonų arba dar galai žino dėl ko, o šis vyras yra nevykusiai atrodantis šeimos tėvas, sunkių gyvenimo sąlygų priverstas mesti iššūkį nelegaliems vežėjams, kad uždirbtų nors kiek pinigų) ir tiesiog išlipsiu. Ketvirta, paruošiu penkiolika tūkstančių, ištrauksiu iš piniginės laisvąja kaire ranka, dešinė lieka ant rankenėlės. Penkta, nepamiršti krepšio, prakeikimas, jau jį užmiršau, nes jame yra mano nešiojamasis kompiuteris.

Privažiavome šviesoforą Santa Marijos Madžiorės aikštėje: raudona. Nežiūriu į vyrą, o mašinai sustojus lengviau atsidūstu, dešinėje pastebėjęs policijos automobilį, policininkai stovi atsirėmę į variklio dangtį, jaučiu, kad jis mane stebi, labai įdėmiai, instinktyviai pasisuku į jį. Išties vyras žiūri į mane ir šypsosi. Vėl šypsosi, kaip ir tada, kai pasiuntė velniop signalizuojantį tramvajų, kaip ir tada, kai išdygo prieš mane eilėje prie taksi, galėčiau sakyti, kaip visada, nes mačiau jį tik šypsantis. Ir nors jo sename veide vis dar šviečia ta mane pribloškusi siaubinga jaunystė, būtų neteisinga teigti, kad jo šypsena grėsminga: jis šypsosi, nieko daugiau. Tik dabar, kai taip sėdi prie vairo, jam po švarku matyti prie diržo kabančio pistoleto kontūrai. Taip, jokios abejonės, tai – pistoletas. Jis ištaria žodžius, kurių iš jo niekaip nesitikėjau.

– Frančeskinas pagaliau išmoko važiuoti dviračiu, – sako.

Žalia.

Nematau savęs šokančio iš mašinos, todėl negaliu pasakyti, kaip atrodau, bet galiu pasakyti, kaip jaučiuosi: sutrikęs. Tik per plauką manęs nepartrenkia *Vespa*, bet trim šuoliais pasiekiu šaligatvį. Jau pradėjęs važiuoti visureigis sustingsta vidury sankryžos, aplink pasigirsta signalai, ir meldžiuosi, taip, meldžiuosi, kad tas vyras nešautų man į nugarą, dar nespėjus pasikalbėti su policininkais. Gal po to, bet tik ne prieš tai. Ir jis nešauna į mane, o šauna iš vietos, pašėlusiai cypiant padangoms.

Kaip nemačiau savęs šokančio iš mašinos, taip negirdžiu savęs kalbančio su policininkais. Matyt, esu gerokai susinervinęs, gal net sunku suprasti, ką sakau, dar ir todėl, kad tai, ką noriu pasakyti, yra labai sudėtinga, o neturiu laiko visko ramiai paaiškinti. Šiaip ar taip, policininkai, du vyrukai ir mergina, atidžiai klausosi; kai tik supranta, ką noriu pasakyti, – patiki mano žodžiais ir tokiomis aplinkybėmis tai mane gerokai stebina. Išvertus į jų kalbą, jie patiki, kad ginkluotas nepažįstamasis, apsimetęs nelegaliu taksistu, įviliojo mane į visureigį, matyt, ką tik pavogtą, ir grasino susidoroti su mano šeima, ypač sūnum, pateikdamas tik man vienam žinomą faktą, o paskui pabėgo, pagrobęs mano krepšį su nešiojamuoju kompiuteriu ir kitais asmeniniais daiktais, pamatęs, kad išlipau pranešti apie įvykį. Lyg to dar nebūtų gana, mergina leidžia man paskambinti namo iš savo asmeninio mobiliojo telefono, o girdėdama, kaip užsipuolu žmoną prašydamas niekam – nieku gyvu, dėl Dievo meilės – neatidaryti durų, paima iš manęs telefono aparatą ir skubiai ją nuramina, prisistatydama ir prašydama nesijaudinti, nes jie tuoj parveš mane namo.

Niekada nesiliausiu įsivaizduoti to skambučio vidury nakties prikeltos Anos per tas dešimt minučių, kol grįžau namo. Ką ji galvojo? Ką veikė? Kada pradėjo bijoti? Ir ko bijoti, jei nei policija, nei aš neįvardijom pavojaus? Tačiau ji priėmė mano žo-

džius taip pat rimtai kaip ir pareigūnai, neabejoju, ir tai savotiškai guodžia, nes kažkur giliai mano smegenų vingiuose įkyriai tūno krislas dvejonės. Kai vos įpuolęs į namus, dar nieko nepaaiškinęs, sakau Anai, jog reikia išvažiuoti į saugią vietą – iškart, dabar pat, šiąnakt, – nusmelkia abejonė, kad visas tas sūkurys sukeltas lengvo mitomanijos sparnų plazdėjimo. Scena primena filmo „Neliečiamieji" sceną su Kevinu Kostneriu ir jo žmona, kur kažkas grasina jų dukrai. Kraunu lagaminą ir svarstau: kas, jei kraustausi iš proto? Juk žmonėms staiga ima ir atsisuka varžteliai ir jie išprotėja, man irgi galėjo taip atsitikti. Kada kiti tai pastebės? Ką turėčiau padaryti? Nes, viena vertus, gera žinoti, jog ne veltui stengeisi tapti drąsus ir patikimas, bet, kita vertus, tai kelia nerimą – jauti milžinišką atsakomybę. Gal todėl, kad užaugau su tėvu, visada iš principo abejodavusiu kiekvienu mano teiginiu, pripratau prie nepasitikėjimo manim, bet žinojimas, kad niekas negali manęs apginti nuo manęs paties, dar daugiau, kad išprotėjau, nes visi tiki manim, net kai taip neadekvačiai elgiuosi, dar labiau padidina – jei tai įmanoma – mano nerimą. Tačiau nėra kada svarstyti: reikia bėgti lauk, greičiau bėgti...

Tik vėliau, kai jau ramiai kalbamės važiuodami tuščia Aurelijos gatve mano uošvių namų Viaredže link, man viskas paaiškėja: susidūriau su tuo, ko nepažįstu, ir tai sukėlė man krizę. Papasakoju Anai visą atsitikimą nuo pat pradžios, ramiai, atsispirdamas pagundai sumeluoti dėl to vyro ištarto sakinio. Nežinau kodėl, bet, kalbėdamas apie grėsmę mūsų sūnui, staiga pabūgstu, kad tiksliai persakyti žodžiai nepateisins tokios mano reakcijos, kyla pagunda pakeisti juos kuo nors iškalbingesniu, tarkim: „Žinoma, dabar, kai Frančeskinas išmoko važiuoti dviračiu, būtų gaila, jei susižeistų." Suprantu, jokio skirtumo, bet bijau, kad Anai toks skirtumas būtų. Laimė, pasakau tiesą ir matau, kad visai nereikia meluoti, nes ir ji išgirdusi pasakytąjį sakinį baisiai išsigąsta. Tad nuo baimės būti palaikytam mitomanu staiga per-

einu prie baimės, kad ji per daug nerimauja, ir nedelsdamas pradedu menkinti savo nuotykį.

Žinoma, sakau, gal aš perdedu, gal pavojus nėra toks didelis, kad turėtume bėgti lyg per karą krintant bomboms, gal viskas tėra neapsakomai tobulai susiraizgęs nesusipratimas, bet iš kur galiu būti tikras? Ar galiu rizikuoti? Esu normalus žmogus, sakau, taikus vaikų rašytojas, kuris jau daugiau nei dvidešimt metų nesimuša, esu pasirengęs išspręsti didžiausias problemas, bet tikrai ne ateinančias su pistoletais už diržų ir mafijoziškomis užuominomis apie mano sūnų. Ana, sakyk, juk reikia bėgti?

Turiu pripažinti, kad Ana elgiasi dar geriau, nei galėjau tikėtis. Nežinau nei kodėl, nei kaip, tačiau ji supranta ir iš visų galimų reakcijų pasirenka tokią pat kaip manoji, dar labiau viską palengvindama. Ji sunerimusi, bet ne apimta siaubo, ji padeda man vėl racionaliai pažvelgti į visą tą istoriją – vienintelis mums abiem priimtinas požiūris, ir kai taip važiuojame tą birželio vidurio naktį Tirėnų jūros pakrante mėnulio šviesoje, ramiai kalbasi su manim, ieškodama tamsiųjų mūsų gyvenimo pusių. „Kas tai galėtų būti?“ – svarstome. Net jei nematom jokios priežasties, kodėl mums galėtų grasinti – mums grasino, taigi kažkur turėtų būti juodoji dėmė. Privalome ją rasti.

Pradedame nuo manęs. Ar esu tikras, kad to vyro nepažįstu ir niekada nebuvau sutikęs? Taip, esu tikras. Ar tikrai mačiau pas jį pistoletą? Taip, Ana, ten buvo pistoletas. Gal esu ką nors parašęs ar pasakęs, kas galėjo sukelti kaltinamąją reakciją? Ne. Politika? Ne, laikui bėgant mano politinė veikla pamažu silpo, kol pagaliau visa susitelkė į darbą Vaikystės apsaugos asociacijoje (Ana puikiai ją žino, nes susirinkimai retkarčiais vykdavo mūsų bute). Veikla minimali, labai specifinė: kontroliuojame televiziją, komiksus, reklamą, retkarčiais parašom į laikraštį vieną kitą protestą, kartą per metus vyksta visuotinis susirinkimas. Žinoma, pasitaiko užkliudyti kokius nors interesus, bet neįtikė-

tina, jog dėl tokios veiklos mane persekiotų nusikaltėliai. Juo labiau kad jau du mėnesius nieko neveikėme.

Pereiname prie jos, bet jos gyvenimas toks skaidrus, kad sunku rasti mažiausią kabliuką. Verčia, augina Frančeską, tvarko namus – viskas. Gal turi kokią paslaptį, negaliu neigti, tačiau kokia nors asmeninė jos istorija tikrai nebūtų galėjusi išsikreipti iki mane į tą visureigį įkišusio tipo pavidalo. „Neseniai buvau nemandagi su pardavėju Foleto aikštėje, – pajuokavo. – Jis prie manęs įkyriai lindo siūlydamas pirkti dulkių siurblį.“ Staiga išgirstu save užduodant jai patį kvailiausią klausimą, kurio ji man neuždavė. Ana, ar turi meilužį? Aš neturiu, skubiai priduriu, neturiu ir niekada neturėjau, o tu? Atsakyk sąžiningai, sakau, tai labai svarbu: gyvenime padarom daugybę klaidų, kartais gali perguleti su kokiu nors niekšu, kuris paskui nuo karščio ir savo menkystės pameta protą ir pasiunčia paskui tave skerdiką. Ana, ar turi, ar esi turėjusi meilės istoriją? O klausdamas galvoju, kas bus, jei Ana dabar atsakys „taip“? Gal su šita istorija tai visai nesusiję, gal tas žmogus labai kultūringas ir visais atžvilgiais už mane geresnis, bet kas būtų, jei dabar staiga paaiškėtų, kad ji turi kitą. Niekada negalima užduoti tokių klausimų, niekada.

Ana atsako nedvejodama ir neprotestuodama dėl tokios mano prielaidos. Ne, sako, laimė, neturiu. Tuomet kas tai galėtų būti? Kas galėtų linkėti mums bloga, kodėl? Keista, kuo labiau nesuprantam, kas atsitiko, tuo labiau rimstam: nors virš mūsų pakibo grėsmė, gyvename šviesų, švarų, sąžiningą gyvenimą. Pažįstami nuo vaikystės, vis dar mylime vienas kitą. Mūsų sūnus šnarpščia galinėje sėdynėje, paniręs į savo paprastus aštuonmečio sapnus, ir joks visureigis mūsų nepersekioja. Kas gali mums linkėti bloga, kodėl? Tą klausimą kelionėje kartojame tiek kartų, kad jis, regis, įgyja tibetietiškos mantros savybių: raminančios, teikiančios gėrį, gebančios išvyti blogį jei ne iš mūsų gyvenimo, tai bent iš mūsų galvų. Kas? Kodėl? Kas? Kodėl?

Į Viaredžą atvažiuojam brėkštant. Tokiu metu negalim prisistatyti į uošvių namus, todėl pasukame į viešbutį. Velniai rautų, į *Excelsior* – visų mūsų priešų pavydui. Didelis kambarys su vaizdu į jūrą, milžiniška dvigulė lova, kita lova už pertvaros, visiškai nereikalinga, nes šiąnakt norime miegoti apsikabinę Frančeskiną. O Frančeskinas, snaudęs važiuojant ir atsibudęs nepažįstamų lipdinių ir marmuro apsuptyje, susijaudino ir pareikalavo paaiškinimų, visus mus įtraukusių į įvairiausio melo sarabandą, nuostabų aiškių ir racionalių priežasčių ir padarinių pasaulį, kuriame niekas niekam negrasina ir nereikia bėgti vidury nakties lyg žiurkėms iš skęstančio laivo: pasaulį, kuriame – dabar suvokiu – gyvenom prieš penketą valandų, dabar tapusį pasaka vaikams.

Mums beaiškinant Frančeskinas užmigo. Žaibiškai, kaip visada: dar prieš akimirką kažko klausinėjo, o dabar miega lyg žvirbliukas. Po ilgo kalbėjimo stoja rami, jauki tyla, o pro užuolaidas prasiskverbusi šviesa atskleidžia šito nuostabaus kambario – niekada gyvenime nesitikėjau tokiame apsistoti – detales: tualeto stalelį, įrėmintą graviūrą, masyvią spintą su audeklu apmuštomis durimis. Ana irgi užmiega, aš jaučiuosi baisiai pavargęs, diena išties buvo labai ilga, varginanti, neįtikėtina, bet negaliu užmigti. Žiūriu į vaiką, jo ramų švelnių ir laikinų bruožų veidą ir svarstau, ar pavyks atsilaikyti, ar pajėgsiu jį apsaugoti. Kad ir kas įvyktų, bus sunku su tuo kovoti, nes tai įvyks man nepalankioje teritorijoje, tačiau privalau nugalėti. Juk jam pavyko, savo mūšį jis jau laimėjo: po daugelio ilgų, tokiam guviam vaikui netikėtų nesėkmių metų – jam viskas pavykdavo iškart – su tapatybės krize, pasitikėjimo savimi praradimu, psichologiniu stabdžiu ir kitais padariniais jam pavyko išmokti (*pagaliau*, kaip pasakė tas vyras, po švarku vilkintis trumparankovius marškinius) važiuoti dviračiu be šoninių ratukų. Sūnus tai pranešė tą dieną, kai prieš tris savaites mano tėvą paguldė į ligoninę, ir pademonstra-

vo aikštelėje prieš namus. Mynė nuostabiai. Apie tai papasakojome tik mano mirštančiam tėvui, kuris užsispyrėliškai stengėsi padėti jam įveikti susikaustymą, ragino pabandyti dar ir dar kartą, kaip sakydavo, metodiškai, valingai – manau, tuo viską dar labiau sujaukdamas, bet tiek to. Jam mirus tik mudu su Ana žinojom, kad Frančeskinas pagaliau ištrūko iš tunelio, tiesa, dar žinojo jo draugas iš mūsų laiptinės. Kuo jis vardu? Taip, Lukas, su kuriuo kiekvieną popietę lenktyniaudavo kieme. Prakeikimas, daugiau niekam to nesakėm, nes šią vasarą Frančeskinas nori visiems padaryti staigmeną.

4

Viaredže praleidome gražias keistas dienas. Kaip ir Frančeskinas, Anos tėvai neprieštaraudami sutiko su mūsų versija, skelbiančia, jog tenorėjome su jais pabūti, ir tuo džiaugėsi: bendravimu su mumis, šeimyniniais pietumis, anūku. Jie nepagalvojo, kokia absurdiška ši padėtis: dar nepasibaigus mokslo metams vaikas ir abu tėvai, paprastai siaubingai apsikrovę darbais, staiga viską metę savaitės vidury atvažiuoja į pajūrį. O gal tas absurdas jiems buvo akivaizdus, tik jie nepaprašė paaiškinti, nes yra santūrūs, be to, jiems jis tiko. Taigi, nepaisant visų aplinkybių, dienos bėgo ramiai: paplūdimys, jūra, miškelis, pasivaikščiojimai, uostas, žaidimų salė. Matyt, visi apsimetėm: mano uošviai apsimetė nenustebinti mūsų apsilankymo, Frančeskas apsimetė dar nemokantis važiuoti dviračiu (sakė, kad laukia mano tėvo, jis tiki, jog iš mirties sugrįžtama), mudu su Ana apsimetėm, kad nėra jokios grėsmės, – gal kaip tik todėl buvome tokie ramūs.

Tiesa, mano akys būdravo, pasirengusios pastebėti kiekvieną neįprastą dalyką (kaip teste rasti klaidą), bet nėkart nepamatė nieko, kas sukeltų nerimą, gal tik mums vaikštinėjant pajūriu pro šalį nurūkusį *Daihatsu Feroza* – tiesa, kitos spalvos, registruotą Lukoje, bet nejučia krūptelėjau.

Mudu su Ana vis atidėliojome tą akimirką, kai teks imtis problemos sprendimo. Tiesą pasakius, taip apsimetinėjant buvo nesunku keletui dienų pasiduoti iliuzijoms, įsivaizduoti, kad esame viena iš tų laimingų, sėkmės lydimų, nepriklausomų šeimų, kurios priešinasi standartizacijai, atmesdamos ne jos pamatą, o detales, todėl neturi televizoriaus, nedovanoja kalėdinių dovanų, niekina futbolą, pjaustomą picą ir pliušinius treningus. Išties tokiose šeimose buvo kažkas didvyriška ir tai mane žavėjo: neesminių dalykų puoselėjimas (alternatyvioji medicina, atostogos birželį, lygumų slidės, ekologiški vaisiai), prie jų derinamos atostogos, apgalvotai planuojant, taupant, leidžiant pinigus ir keliaujant po Europą, drąsiai pasitelkus visą savo išmintį, kad nuo barbariško ir padriko vartojimo pereitų prie krikščioniško ir darnaus, nors ne mažiau besočio. Mes ne tokie – per daug pastangų, bet galėtume tokie atrodyti. Ypač kai taip žingsniuojame Viaredžo pajūriu birželio vienuoliktąją: aš – užsisodinęs ant pečių Frančeską, Ana – lengvu buvusios šokėjos žingsniu, tvyrant kvapniam aštuntos vakaro valandos orui, šėlstant kregždėms, apsupti žiedais apsipylusių agavų (jos pražysta tik sulaukusios penkiolikos metų, tada miršta) ir dar daug kitokio grožio, kurio nespėjo sunaikinti po keleto savaičių prasidėsiantis antplūdis – galime tokie atrodyti. Kitokia šeima, kuri per apklausas atmetama, nes sugadina anketą.

Ir Viaredžas birželio mėnesį *yra* visai kitoks: aristokratiškas, ilgesingas, netgi egzotiškas, toks, koks, matyt, būdavo savo prieškarinėje didybėje, kai Eda Čianas čia triukšmingai vasarodavo, kiauliasnukiai hierarchai briliantinu suteptais plaukais zuidavo tarp alkovų ir baseinų, o anarchijos didvyriai svajodavo juos išsprogdinti garsiąja visus išlaisvinančia granata, Italijoje taip niekada ir nesprogusia. Bet iš kur galėčiau žinoti, kaip anuomet atrodė Viaredžas. Negaliu. Tik kartais įsivaizduoju orą, spalvas, kvapus, nežinia kodėl man atrodo, lyg juos *atsiminčiau*. Ir kai

retkarčiais atsiduriu ten birželio mėnesį, tame tuščių ir praretintų dienų paradokse, ypač anksti rytą, retais skėčiais nusagstytame paplūdimyje – man vaidenas, lyg jis išnirtų iš po dabarties laužo. Lygiai kaip sutikę seną, nepažįstamą moterį jos šypsenoje ar rankos paspaudime pamatome jos jaunystės grožį, kurio neteko pažinti.

Žodžiu, nuostabios dienos. Tiesa, jų buvo tik keturios, nors atrodė daug daugiau. Ir tik vakar vakare, paguldę Frančeską ir pasinaudoję proga, kad mano uošvių nebuvo namie (kas šeštadienį jie eina šokti ten, kur linksminasi pagyvenę žmonės), mudu su Ana grįžome prie pagrindinio klausimo ir buvo sunku ją įtikinti tuo, ką nusprendžiau: aš grįžtu į Romą, ji su Frančesku lieka čia. Klasikinis nepagrįstas teiginys, kurio pirmoji dalis prieštaravo antrajai: sakydamas, kad grįžtu į Romą, tvirtinau, jog nėra jokio pavojaus, bet palikdamas ją su vaiku pajūryje akivaizdžiai teigiau, kad toks pavojus yra. Ana, racionali moteris, man prieštaravo ir dialektiškai nugalėjo visuose frontuose, tačiau galiausiai sutiko mane išleisti supratusi, kad mano sprendimas nėra nei geresnis, nei logiškesnis, tiesiog vienintelis. Savo sprendimą paskelbė nuostabiai netikėtai: trumpas žaibiškas sakinys, palydėtas pavyzdinių – tobulų – mostų, kuriuose ji susieja formą ir prasmę taip, kaip nemoka joks kitas man žinomas žmogus.

Buvo pats liepsningo ginčo įkarštis, ji įkvėpė, kad atsikirstų kažkuriam mano teiginiui, staiga užsikirto ir nieko nepasakė, tik pasuko veidą į šoną ir nudelbė žvilgsnį į grindis, lyg ko ieškotų. Stovėjo ketvirtoje šokio pozicijoje. Užtruko akimirką, dvi, tris – nežinau, tik žinau, kad lygiai tiek, kiek reikia: mažiau – būtų atrodžiusi juokinga, daugiau – dvejojanti. Vėl pažvelgė į mane ir tarė: „Sutarta." Ginčas baigtas.

Taigi grįžtu į Romą automobiliu tą vaiskų sekmadienio rytą priešinga kryptim nei kitų italų srautas – iš miesto į pajūrį. Nutariau, jei reikia grįžti, verčiau jau tuoj pat ir pasinaudoti šven-

tadienio popietės ramybe, kad vienumoje viską apmąstyčiau ir sudėliočiau mintis. Nes ta – pavadinkim – nelaimė, prieš keturias dienas ištikusi mane geležinkelio stotyje dėl to vyro kaltės, atsitiko gana sunkią mano gyvenimo akimirką. Viena iš priežasčių (kaip sakiau) – mirė mano tėvas. Iki gruodžio 31 dienos turėjau leidyklai įteikti naują „Picano Picos nuotykių" knygą, tačiau aš ne tik nebuvau jos pradėjęs, bet ir neturėjau nė menkiausio supratimo, kaip pradėti (tai irgi jau minėjau), ir tokia buvo antroji priežastis. Buvo dar viena priežastis, palyginti su dviem pirmosiom, atrodžiusi labiau subjektyvi, todėl ne tokia rimta: mano savivoka, pastaruoju metu kiek sutrikusi ir pasimiglojusi. Nebuvau tikras, ar esu tas, kas manau esąs. Tai mane gerokai glumino, ypač situacijose, kuriose reikia nuovokaus apsisprendimo. Tarkim, to vakaro istorija: nesu tikras, ar atpažįstu save – tikiuosi, suprantat, ką noriu pasakyti – savo reakciją tiek tada, tiek dabar. Kodėl sėdau į visureigį nujausdamas, kad to daryti nereikėtų, kodėl iššokau iš jo sankryžoje, vos ne po *Vespa* ratais. Kodėl taip aklai pasitikėjau policija, nors istoriškai mano santykiai su ja klostėsi ne per geriausiai. O vėliau namie tas absoliutus tikrumas, kad reikia bėgti, ir tuo pat metu gili dvejonė, ar tik neperdedu. Sugebėjau keturias dienas nustumti problemą į šalį ir gyventi ramų pajūrio kurorto gyvenimą, bet staiga nusprendžiau grįžti į Romą, vienas, ir nežinia kaip kovoti su nežinia kuo. Nesuprantu kodėl, bet esu tikras: jei man būtų tekę įsivaizduoti savo susidūrimą su panašia problema – būčiau jį įsivaizdavęs visai kitaip. Tai – ne vienintelė dvejonė. Jau kuris laikas nuolat savim abejoju.

Toks mano netikrumas nulemtas ir tam tikros patirtos traumos. Neneigiu, tai buvo gilių ir sudėtingų priežasčių sukeltas procesas, prasidėjęs senokai, nejučiomis, bet žiaurus jo suvokimas prasidėjo prieš porą mėnesių, po keisto nuotykio su mano namų telefonspyne. Į svečius pakvietėm mano agentą su sužadėtine ir bendrų mūsų draugų porą, jis – meno kritikas, ji – lo-

gopedė, mudu su Ana dažnai su jais susitikdavom, nes jų sūnus buvo Frančesko amžiaus. Skaniai pavakarieniavom, išgėrėm gero vyno – jį atsinešė mano agentas, išmanantis apie vynus, ir maloniai plepėjom iki vienuoliktos. Tada mūsų draugams reikėjo išeiti, kad paleistų vaiką prižiūrinčią auklę, o mano agentas su sužadėtine dar pasiliko. Palydėjau išeinančius iki durų ir, kai jas uždariau, atsisukęs pamačiau iki durų mane atsekusio agento žvilgsnį. Jo žvilgsnis buvo suktas, labai suktas.

– Visada pasiklausau, ką kalba iš mano namų išėję žmonės, – sušnabždėjo, akimis rodydamas ant sienos kabančią telefonspynę.

Man tai pasirodė siaubinga, maniakiška, bet dievai žino kodėl pasidaviau: jis stovėjo įsmeigęs į mane tą savo žvilgsnį, o aš pakėliau ragelį ir ėmiau klausytis. Dabar galiu nuoširdžiai jums patarti – niekada to nedarykit. Niekada slapta neklausykit, ką kalba iš jūsų namų išeinantys svečiai.

Einant iš mano buto reikėjo nusileisti keturis aukštus, pereiti koridorių, kiemelį ir tik tada patekdavai pro vartus į gatvę, kur buvo skambučiai, todėl kurį laiką girdėjau tik miglotą triukšmą, pravažiuojančius motorolerius, šnaresius, paskui spragtelėjo vartų užraktas ir pasigirdo vis aiškesni mano draugų balsai. Netiesa, kad jiems reikėjo paleisti auklę, tiesiog nebegalėjo ilgiau su mumis ištverti. Jis pasveikino ją sugalvojus tokį gerą pretekstą, o kai, matyt, atsidūrė tiesiai prie skambučių – jo balsas sklido labai garsiai, – išgirdau, kaip pašiepė mane dėl nežinia kelintą kartą papasakoto vis to paties juoko iš studijų karo mokykloje laikų. Kliuvo ir mano agentui, pavadino jį parazitu, ir jo sužadėtinei („be jokio asmeninio žavesio“), jau tolstančių balsų mudu su Ana buvom pavadinti šykštuoliais, nes už „Picaną Picą“ uždirbę krūvą pinigų tebegyvename tame apgailėtiname bute su linoleumo grindimis, apdriskusiomis kėdėmis ir be lifto. Nekliuvo tik Frančeskinui, bet gal jis buvo pasmerktas vėliau, kai jie buvo jau per toli, kad girdėčiau.

Labai sunku tai pasakoti, skaudu, bet, manau, svarbu: jie buvo mano draugai ir tokios jų kalbos apie mane, mano žmoną, mano namus ir mano svečius labai sukrėtė. Kita vertus, išskyrus pastabą apie pinigus (neuždirbau krūvos), jie nemelavo: dažnai pasakoju tuos pačius juokus, mano agentas gyvena iš procentų nuo kitų uždirbtų honorarų, jo sužadėtinė – graži moteris, bet tikrai neįdomi, o mūsų namus seniai reikėtų sutvarkyti iš pagrindų. Tik niekada nebūčiau pagalvojęs, kad jiems tai rūpi, po tiekos draugystės metų, o ypač, kad jie gali taip kalbėti pavydžiu tonu, išsigalvoję pretekstą pabėgti iš vakarėlio, kuriame nebegalėjo ištverti.

Tokie dalykai išmuša iš vėžių.

Pakabinau ragelį, mano agentas kikeno, ir akimirką tikėjausi, kad jis su jais susitarė iškrėsti man pokštą. Klydau, tuodu kalbėjo rimtai, o jis net neįsivaizdavo, kokį jovalą užvirė.

– Nieko, – tariau, – tylėjo.

Anai nieko nepasakiau, man buvo labai gėda, tačiau būtent nuo tos akimirkos pradėjau savim atvirai abejoti. Nors ir labai knietėjo, būtų buvę kvaila viską užbaigti išvada, kad kai kurie tariami draugai iš tiesų tėra visiški šūdžiai – tokią išvadą padariau apie tuodu; tiesa, problemos tai neišsprendė. Nes jie, prakeiktieji, sutartinai kalbėjo apie mane, apie mano gyvenimą, ir kad ir kokie šūdžiai buvo, toks jiems atrodžiau: šykštus, nepakenčiamas, juokingas. Taigi problema išliko, ir ji buvo mano, ne jų.

Todėl uždaviau sau lemtingą klausimą: o jei reikia padaryti visai kitokią išvadą nei ta, kurią padariau? Gal augimas nereiškia savęs pažinimo, o patirties dovana yra tik didžiulis „ne“ prieš teiginį „žinau, kas esu“? Viskas atrodė bauginamai tikėtina. Dvidešimties dar beveik nieko apie save nežinai, nes dar neteko susidurti su tikrai svarbiais dalykais, ir manai, kad dėl to jautiesi sutrikęs. Vėliau kaupiasi patirtis, ji teikia tau trūkstamos informacijos apie tave. Iš pradžių tavo atvaizdas miglotas, bet žings-

nis po žingsnio jis tampa vis detalesnis, įtikimesnis, kol pagaliau vieną dieną manai gavęs pakankamai informacijos, kad galėtum jį laikyti baigtu, ir suvedi sąskaitas. Priimi jį, sunkiai susitaikai su visomis leidžiamomis normomis ir trūkumais, kuriuos jis tau atskleidžia, o susitaikęs pirmąkart pasijunti šiek tiek ramesnis, ramybė teikia pasitikėjimo, nes ji – taip manai – yra ilgo pažinimo proceso rezultatas. Tačiau patirtis nesiliauja kauptis, ir anksčiau ar vėliau patiri tai, kas tau sukelia krizę (gal ir nepakelsi telefonspynės ragelio, bet tavo tėvas netikėtai mirs, o paslaptingas susitikimas įvarys siaubą ir dar galai žino kas), kol pagaliau įvairi informacija apie tave jau nebepajėgs sugyventi ir pradės nuožmią kovą, per trumpą laiką ji sugriaus viską, ką iki šiol taip naiviai ir kantriai kūrei. Teikianti paguodos iškentėta iliuzija, kad žinai, ko tikėtis iš gyvenimo, vienu gūsiu nupučiama šalin, o jos vietoje išdygsta įtarimas, jog nuo šiol savęs nepažįsti ir visada teks tenkintis tuo, kad *kaskart* atrastum, ar draugai tave pakenčia, ar esi šykštus, juokingas, žinodamas, jog aplinkiniai tave gali vertinti labai griežtai, nors ir neturėdami jokios teisės, o – svarbiausia – žinai, kad niekada nebebus kitaip. Įtari, kad likęs gyvenimas bus tik tas kasdienis prakeiksmas, ilgas grįžimas apgraibomis prie to sutrikimo, nuo kurio viskas prasidėjo.

Štai kodėl jau kuris laikas svarstau, koks gi esu iš tiesų, štai kodėl man atrodo, kad savęs nepažįstu. Prisimenu žurnalistės iš mano apdovanojimo ceremonijos klausimą: „Jūs – pauzė – liūdnas žmogus?“ Teisingas atsakymas būtų: „Nežinau.“

Beveik pasiekiau namus. Romoje karšta ir tuščia, visi išsivažinėjo. Lėtai pervažiuoju Ostjensės gatvę: be automobilių, su viduryje pasodintų vėjyje virpančių platanų šešėliais, tyli, ji primena kokią nors *avenidą* Kuboje. Keista, nors tris valandas keliavau pajūriu, Toskanijos ir Lacijaus pakrante nuo Viaredžo, bet čia stipriausiai jaučiu jūrą, tarsi prieš mane būtų ne anglų kapinės (*Atšiaurus klimatas, švelni istorija*, sakė Pazolinis), o

molas. Taip jaučiuosi ir savo buto terasoje, žvilgsniu klajodamas po tolimą pietvakarinį miesto horizontą, atvirą ir tyrą, tokį netipišką Romai, su baltu Čestijos piramidės trikampiu centre: jaučiuosi lyg kokiame nuostabiame, nematytame pajūrio mieste – Salonikuose, Aleksandrijoje, Smirne. Jausmas toks, lyg antenomis nusmaigstyta stogų platybė užstotų kažkokį rytietišką uostą – goslų, verdantį kontrabandine prekyba.

Sustoju prie raudono šviesoforo – sankryža tuščia. Nuleidžiu langelį, mane užlieja karšto, nuostabiai kvapnaus oro banga. Mano namas stovi aukštai ant bevardės kalvos. Akimirka galėtų būti tokia graži, viskas tarsi sklando ore, nušvitus žaliam signalui galiu dar palaukti, nes niekas už manęs nepradės nervingai pypsėti. Galėčiau jaustis ramus. Bet ramybė kažkur toli, lyg paauglystėje užlieja pirmųjų potyrių banga, netrukus prie namų pasistatysiu automobilį ir eisiu prie vartų laikydamas rankoje paruoštus raktus, atsargiai, pirmąkart gyvenime pasirengęs kristi ant žemės kurios nors mašinos priedangoje, jei kas nors bandytų artintis norėdamas mane nušauti.

5

„Te kiekvienas daro tai, ką privalo daryti. Te gyvenimas teka įprasta vaga." Tokiais aiškiais ir paprastais žodžiais Japonijos imperatorius kreipėsi į savo tautą 1904 metais prasidėjus karui su Rusija. Buvau juos persirašęs į savo užrašų knygutę, laukdamas akimirkos, kada galėsiu panaudoti: tokia akimirka, atrodo, atėjo, tik rašydamas galvojau apie jų literatūrinį panaudojimą, kitaip tariant, tikėjausi įdėti į kurio nors būsimos knygos apie Picaną Picą veikėjo lūpas, gal net į jo paties, o dabar teks juos panaudoti *tiesiogine* prasme. Kadangi tą karštą romietišką popietę grįžtant namo viskas atrodė įprastai ramu, niekas manęs neužpuolė, bute neradau kokių nors nekviestų svečių apsilankymo pėdsakų, mano *daryti tai, ką turiu daryti* reiškė sutvarkyti pabėgimo dienomis susikaupusius reikalus: perskaityti laiškus, atsiimti neįteiktus siuntinius, apmokėti sąskaitas, išklausyti septyniolika autoatsakiklyje įrašytų žinučių, dar iš Viaredžo atsivežtų pavedimų sąrašas – Ana surašė visus darbus, kuriuos turiu atlikti, jei noriu išlaikyti ją su Frančeskinu toliau nuo Romos. Dėl tėvo mirties sukelto nuovargio buvau apleidęs ir kitas pareigas, taigi darbo pakaks trims keturioms dienoms.

Siaubas sukausto pagalvojus, kiek nepertraukiamo nuolatinio darbo reikalauja praktiniai kasdienio gyvenimo dalykai. Tai pa-

stebi tik atsidūręs prieš juos visus krūvoje, trumpam apleistus, ir atrodo nedora, kad tie darbai lyg niekur nieko kaupiasi mirus tėvui ar priverstinai bėgant iš namų, nes kažkas netikėtai ima grasinti tavo šeimai. Atrodo nedora, bet taip nėra: viskas normalu, netgi, sakyčiau, teisinga. Tokie žmonės kaip aš turi pripažinti, kad jų gyvenimas – kartais dvasiškai labai intensyvus, kartais sutrikdytas grėsmingų įvykių – yra pagrįstas tuo kasdienių praktinių dalykų metabolizmu. O jei – kaip manau – tokiame gyvenime slypi galia, ji priklauso *ir* nuo įgyto gebėjimo tą metabolizmą valdyti ir nepalūžti. Daug metų žaidžiau šachmatais ir gaudavau žiaurių pamokų iš vargingų rusų meistrų, per turnyrus slapta pardavinėdavusių kontrabandines žalvario ikonas, *Berkut* žiūronus ir fotoaparatus, ir supratau bent du dalykus: pirmas – puolamas, bet ir puldamas didžiausią dėmesį turi sutelkti į antraeiles figūras, jas ginti ir globoti taip, lyg tame ėjime jos būtų pagrindinės, ir visada matyti visumą; antras – nuo tam tikro lygio ir aukščiau pasaulyje visada bus bent kelios dešimtys žmonių, kuriems tai seksis geriau už mane. Todėl mečiau šachmatus.

Taigi, nors atrodytų absurdiška, pirmas žingsnis, kurį žengiau gindamas savo šeimą, buvo per ateinančias dienas būtinų atlikti darbų sąrašas pagal svarbą, kad kuo greičiau išnarpliočiau iš jų susiraizgiusį mazgą. Veikiau tiksliai, kovodamas su pagunda išsitiesti terasoje ant gulto ir popietinėje saulėje, atsidėti savo rūpesčių apmąstymui. Viską atlikau vienu proveržiu, nestabtelėjęs pagalvoti, bet, nepaisant mane įtraukusio smulkmenų sūkurio, net ir labai norėdamas nebūčiau pajėgęs užmiršti pagrindinės problemos, nes dvi žinutes atsakiklyje buvo palikusi inspektorė Olinjeri iš Eskvilino policijos komisariato, prašydama, kai tik galėsiu, užeiti pasirašyti pareiškimą. Šias dvi žinutes perrašiau į lapą popieriaus lygiai kaip ir kitas penkiolika, neišskirdamas, o leisdamas jų svarbai atsiskleisti objektyviai, iškylant į pirmąją sąrašo vietą tik teisėtai varžantis su kitais eilėje laukiančiais dar-

bais. Prakeikimas, „Te gyvenimas teka įprasta vaga“: tas karas baigėsi triuškinama japonų pergale.

Dar, žinoma, paskambinau Anai ir pranešiau, kad viskas ramu, ir tik tada, išsitiesęs ant gulto terasoje, laikydamas rankoje didelį stiklą džino su toniku – ruošiausi gerti tuščiu skrandžiu – leidau sau atsidėti mąstymo prabangai.

Popietė geso palengva, kaip šiose platumose atsitinka tik birželį. Tolumoje, virš plokščios ir žaliuojančios Džianikolo kalvos su Rozolino Pilo aikštėje kyšančiu vadinamuoju dangoraižiu, bauginamai žemai skrenda lėktuvas. Jau žinau, jau išmokau, tai – tik optinė apgaulė. Danguje siaučia kregždžių pulkai, o gatvės triukšmas – automobilių signalai, motociklų urzgesys, greitosios pagalbos mašinų sirenos – atsklinda prislopintas, toks įprastas, raminantis. Baigiu džiną su toniku ir bandau prisiminti viską, apie ką pastarąsias keturias dienas stengiausi negalvoti: ginkluotas nepažįstamas vyras priėjo prie manęs, stovinčio taksi eilėje prie *Termini* geležinkelio stoties, tarkim, įkalbėjo mane sėsti į savo automobilį, o paskui šypsodamasis pasakė apie mano sūnų tai, ko niekas negalėjo žinoti. Tai atsitiko prieš keturias dienas. Rimta, tačiau prabėgęs laikas ištrynė smulkmenas, todėl dabar tai net ne prisiminimas, tik kažkokia *informacija*. Kaip atrodė tas vyras? Ūgis?.. Akys?.. Plaukai?.. Jei rytoj nutarčiau eiti pas inspektorę Olivjeri pasirašyti savo pareiškimo (matyt, taip policininkai traktavo mano prašymą padėti), turėčiau pateikti nors minimalias nuorodas. Bet, kad ir kaip keista, to vyro aš nebeprisimenu. Prisimenu, kad šypsojosi, tačiau pamiršau, kaip jo šypsena atrodė. Prisimenu, kad po švarku jis vilkėjo trumparankovius marškinius, bet neprisimenu nei marškinių, nei švarko spalvos. Kokio tyrimo galiu tikėtis, jei aš pats nepajėgiu pateikti jokių naudingų žinių?

Nusprendžiu išgerti dar vieną stiklą džino su toniku. Eidamas į svetainę jo įsipilti ir grįždamas į terasą jaučiau, kad mano kojos

tarsi vatinės, ir man tai patinka. Atsigulu, geriu, kvėpuoju. Svaigsta galva – nuostabu. Geriu retai, bet kai tai darau – noriu kuo greičiau pajusti rezultatą, todėl dažniausiai geriu tuščiu skrandžiu, o rezultatas turi būti tas lengvumas, kokį jaučiu dabar: ne girtumas, o tik lengva proto migla, tiek, kiek gana, kad jis išsivaduotų nuo racionalumo apnašų ir pagaliau pajustum neracionalius dalykus. Taigi jaučiuosi puikiai: lėtai leidžiasi sutemos, Romos stogai, karštis, kregždės, migloti jausmai ir protas, pasiruošęs priimti pačius netikėčiausius mano problemos sprendimus. Tarkim, paikai nelogiško pasaulio galimybę – kodėl gi ne? – kur įvykiai be priežasties ir be sąsajų, kaip animaciniuose filmukuose. Dabar, šią akimirką, galėčiau tuo patikėti. Jokios natūralios įvykių sekos, tik beprasmė jų – didelių ir mažų – sumaištis, asmeninių ir kolektyvinių, kuriuos tik retkarčiais ir tik atsitiktinai susieja proto raganiai: pasaulis pagal kompaktinių plokštelių grotuvo mygtuko *shuffle* atvaizdą ir panašumą. Jokio Dievo, jokio *big bang*, daugių daugiausia – knyga, panaši į „Mobio Diko" pradžioje įsivaizduotą Melvilio: joje surašyta ateitis, tik nėra trijų Parkų parašų, nežinia, kas ją sukūrė, jokio paaiškinimo. Kažkas ją skaito ir vykdo, kas joje surašyta, kada gali ir kaip išmano. Tą vakarą pasirodęs vyras jau nebebūtų problema, nes jis tik būtų atlikęs pareigą: važiavo pro šalį, knygoje buvo perskaitęs *kažkas pavogs mašiną, užsikiš už diržo pistoletą ir pasakys Džianiui Ordzanui, kad jo sūnus pagaliau išmoko važiuoti dviračiu* – ir jis tai padaro, bet nėra nusiteikęs prieš mane, manęs nė nepažįsta ir aš jo niekada nebepamatysiu. Neracionalus pasaulis: kaip būtų nuostabu dabar sužinoti, kad būtent taip viskas ir vyksta, o aš visą gyvenimą klydau.

Netikėtai kažkur po terasa suskamba keiksmai, tarsi patvirtindami šią hipotezę: balsas jaunas, trūkčiojantis, lyg kažkas visa gerkle rėktų ir tuo pat metu kūkčiotų. Keiksmai, nieko daugiau, tik keiksmai. Klausausi gulėdamas, keiksmai nesiliauja, at-

sistoju ir einu prie parapeto (prieš septynerius metus, kai Frančeskinas pradėjo vaikščioti, terasą apjuosėme metro aukščio sodo tinklu, kad išvengtume mažiausios rizikos *a la* Konoras Klaptonas). Tinklas užstoja panoramą, tačiau be jo mudu su Ana nebūtume buvę ramūs.

Balsas rėkia tris kreipinius ta pačia tvarka – Madona, Dievas ir vėl Madona. Tas riksmas – visiškos nevilties, pykčio, skausmo, įtūžio, kančios, frustracijos mišinys, keistai derantis monotoniškame solo be crescendo ir be variacijų. Pirmas šūksnis. Antras šūksnis. Trečias šūksnis. Ir vėl iš naujo, lygiais tarpais lyg automobilio signalizacija.

Keikūno nematyti. Man pasirodo, kad žinau, iš kur sklinda riksmas: butas name prieš manąjį namą atrodo kuklus, jo langai atviri, pilkas tinkas suaižėjęs, balkonėlis, dėl kurio paskirties keistai kovoja žydintis vieną sieną apsivijęs jazminas ir drabužių džiovykla, atviras sandėliukas ar vėsi kvapni vieta, kurioje tokiais vakarais kaip šis galima surūkyti cigaretę, atsirėmus į geležinį aptvarą, žvelgiant į lopą dangaus virš namų ir mąstant, kaip gyvenimas būtų galėjęs pasisukti ir kaip nepasisuko. Bet nesu visiškai tikras, jog tai – tas butas. Keisčiausia, kad keikūno balso nepalydi joks kitas balsas, nors jo tikiesi: moters, maldaujančios liautis, ar vyro, grasinančio trenkti. Matyt, jis namie vienas. Kitas keistas dalykas – jokio triukšmo, ir įsivaizduoju jaunuolį, kuriam apsėstas tik balsas, jis keikiasi, bet nesiautėja po namus, nieko nedaužo, net – įtariu – negali pajudėti.

Jaunuolis pririštas prie lovos ir paliktas vienas ištiktas abstinencijos krizės – tik tiek pajėgiu sugalvoti.

Tuo tarpu keiksmai jau pritraukė daugelio žmonių iš aplinkinių namų dėmesį, pasigirsta pastabų ir komentarų, todėl pasitraukiu nuo parapeto į terasos gilumą. Gal jie žino, kas keikiasi ir kodėl, bet nors man knieti sužinoti, nenoriu tenkinti savo smalsumo plepėdamas pro langą su kaimynais.

Keiksmai liaujasi taip pat netikėtai, kaip ir prasidėjo, ir tai atrodo dar mįslingiau: kodėl? Kas atsitiko? Suklūstu, gal tai – tik ilgesnė pauzė, bet, atrodo, pasirodymas baigtas, ir viskas, ką išgirstu – mano durų skambutis. Kai einu į kambarį, suskamba telefonas. Galva išblaivėjo, keiksmai paveikė lyg šalto vandens kibiras, tačiau toks sutapimas su visais vienu metu iškylančiais klausimais (kas ten? kokia eile atsakyti į skambučius? kiek dabar valandų?) vėl mane apsvaigina. Akimirką sustingstu pusiaukelėje, paskui, nors nieko iš tiesų nenusprendžiau, pasirenku durų skambutį ir einu prie jų. Išgirdau teisingai, skamba durų skambutis, jis kitoks nei tuomet, kai skambina iš lauko prie vartų, todėl atidarydamas duris tikiuosi išvysti kokį nors kaimyną, atėjusį dėl kokio nors namų ūkio menkniekio ar šiaip paplepėti apie rėksnį, o iš tiesų – todėl, kad šį pirmą tikrą vasaros vakarą jis pasijuto vienišas ir sugalvojo ateiti, kad...

Už durų – puikus scenos efektas – vyras su trumparankoviais marškiniais po švarku.

Akimirksniu atpažįstu tą paaugliškà senio marmūzę, nors dar prieš kelias minutes maniau ją užmiršęs (jis, žinoma, šypsosi), ir akimirksniu mano širdis apmiršta, o kūną suparalyžiuoja. Telefonas skambėjo, kol įsijungė autoatsakiklis ir namie pasigirdo moteriškas balsas (ne Anos): „...jis dar negrįžo... arba išėjo vakarieniauti..."

– Krepšys, – sako vyras, – atvežiau tavo krepšį.

Aš vis dar paralyžiuotas. Keistas jausmas: viską matau ir suvokiu (net atrodo, kad tokioje padėtyje juntama nepalyginti daugiau), bet negaliu pajudėti, negaliu išleisti jokio garso, visi užgimstantys impulsai bergždi ir jaučiuosi siaubingai. Šis jausmas nenaujas – taip jaučiamės, kai kankina slogutis, bet nemiegant – visai kas kita. Sunkiai nukreipiu žvilgsnį į vyro rankas, jos tikrai spaudžia mano rudos odos kelioninio krepšio rankenas: taip, to paties, kurį palikau visureigyje, jame kompiuteris ir kiti mano daiktai.

– Imk, – taria tiesdamas man krepšį.

Autoatsakiklis baigia įrašinėti ir pasigirsta pabaigos *tu tu*. Vyras šypsosi, iškėlęs krepšį, tiesia jį kone aukojamai.

– Stovėjimo aikštelėje pamačiau tavo automobilį ir...

Paralyžius staiga pasitraukia. Suprantu, kodėl netikėtai darau tai, ko nesugebėjau padaryti tada, kai reikėjo padaryti (reikėjo padaryti iškart, vos atpažinau tą vyrą), tuomet būtų buvę daugiau prasmės, dabar tai atrodo tik pagaliau prasiveržęs impulsas – tikrai komiškai, nes komizmas, kaip žinoma, yra laiko klausimas. Jau praėjo gana laiko nuo to, kada reikėjo tai padaryti, ir to, kada tai darau, o tame laiko tarpe galėjo sutilpti ir visi hipotetiniai žaibiški įvykiai, nuo kurių paprastai ginamasi tokiu veiksmu: šūvis iš pistoleto ar smūgis lazda per galvą, ar kumščiu į veidą, arba tik pastumiantis tave ir įsiveržiantis į tavo namus ginkluotas pilvūzas, ir vienas Dievas žino, kas po to gali įvykti. Bet nors nė vienas iš tų veiksmų neįvyko ir dar išvis nieko neįvyko, nes mes abu stovim sustingę prie durų, aš – suparalyžiuotas, jis – besišypsantis, su mano krepšiu rankoje, galiausiai, kad ir kaip tai būtų komiška, man lieka tik vienas racionalus pasirinkimas: užtrenkti jam prieš nosį duris *(trinkt!)* ir užšauti skląstį.

6

Mano namų durys, aš – šiapus, jis – kitapus.

Lauke, už šio trapaus mūro iš kalkių ir skylėtų plytų, iš kurių po karo paskubomis statė namus mano bevardžiame kvartale, visoje Romoje, visoje Italijoje, visoje Europoje, šią akimirką žmonės ruošiasi vakarieniauti, uosto gėles, žaidžia su vaikais, grįžta namo po iškylos, per televiziją žiūri žinias arba – Frančeskinas Viaredže tikrai tai daro – senus japoniškus animacinius filmukus, transliuojamus nežinomų vietinių TV kanalų su neiššifruojamais logotipais. O man velniaižin kas nutinka...

– Džiani!

Balsas šiltas, švelnus, vos girdimas pro masyvias medines duris, toks nederantis su jo išvaizda, tarsi būtų jį gavęs vėliau, kaip kompensaciją.

– Atleisk, nenorėjau tavęs išgąsdinti!

Aš jau nesuparalyžiuotas, bet vis dar *nejudu*. Ką daryti? Galėčiau paskambinti 113, bet dabar tai jau ne 113, o kito numerio neatsimenu, gal 118 ar 119, prakeikimas, kodėl jį pakeitė? Kuo neįtiko senasis 113?

– Džiani!

Palinkstu koridoriuje prie staliuko su telefonu ir čiumpu telefonų knygą – ne, negaliu žengti nė žingsnio, jis gali šauti per

duris ir į mane pataikyti. Atsivertęs pirmąjį lapą matau, kad 113 nepakeistas, jis vis dar pirmas pagalbos telefonų sąraše, renkamas „tik iškilus realiam ir neišvengiamam pavojui“ – taip parašyta prie jo. Kodėl maniau, kad jį pakeitė?

– Džiani! – suskamba skambutis, dvi trelės. – Aš tavo tėvo draugas! Nagi, atidaryk...

Čia tai bent nesąmonė. Žinau, kad negalima kalbėti, reikia pirma iškviesti policiją, antraip tai tas pats, lyg atidaryčiau duris. Bet to negaliu nutylėti.

– Kieno draugas? – rėkiu gal kiek per garsiai, tačiau iš kur galiu žinoti, kokiu garsumu reikia kalbėtis pro uždarytas duris.

– Tavo tėvo.

Toks akivaizdus melas kone padrąsina. Ar bent neatrodo labai grėsmingas. O šią akimirką tai jau daug.

– Absurdas, – sakau vis taip pat garsiai.

– Džiani, tai tiesa.

Kažkodėl jis primygtinai vadina mane vardu.

– Kuo vardu?

– Kas?

– Jūs.

– Irgi Džianis, – atsako, – Džianis Boljaskas. Mano vardas tau nieko nesako, bet...

– Tikrai, jis man nieko nesako, taigi jūs ne mano tėvo draugas.

– Patikėk, draugas!

– Palikit mane ramybėje arba skambinu 113!

– Įrodysiu, kad sakau tiesą!

– Skambinu 113!

– Palauk, tik atnešiau tavo krepšį...

– Ačiū. Palikite prie durų.

– Paklausyk, suprantu, tą vakarą galėjai apie mane susidaryti klaidingą įspūdį, bet aš tikrai tavo tėvo draugas. *Geriausias* draugas. Mes kartu buvome nelaisvėje Rusijoje, kartu nugyvenom

pusę gyvenimo, jo mirtis mane labai sukrėtė. Kaip galiu tau įrodyti? Paklausk ko nors!

Tyla.

– Kokia buvo didžiausia mano tėvo aistra?

Ką aš darau? Dar prieš akimirką, pamatęs tą vyrą, buvau paralyžiuotas baimės (kaip beviltiška suvokti, kad esu prieš jį bejėgis, nemoku reaguoti, nors šiomis dienomis apie nieką daugiau negalvojau, tik apie galimą mūsų susitikimo akimirką, susidūrimą akis į akį), o dabar jį klausinėju pro uždaras duris. O jis vaikšto ginkluotas. Iš savo tėvo niekada negirdėjau to vardo – Boljaskas...

– Versti iš rusų kalbos, – atsako.

Atsakymas teisingas. Mažai kas tai žinojo: mano tėvas versdavo iš rusų kalbos, bet niekada tuo nesigirdavo ir, svarbiausia, neturėjo jokių ambicijų spausdinti savo vertimus. Sakydavo tai darantis tik dėl savęs, iš meilės: iš meilės nelaisvėje išmoktai rusų kalbai.

– Jis išvertė visą Šolochovą, – tęsia, – o kadangi aš irgi moku rusiškai, galiu tau pasakyti, kad vertimas labai geras, ne toks, kaip tas išleistas šlamštas. Neskaitei jo „Tykiojo Dono“ vertimo?

– Ne, – atsakau daug tyliau, gal už durų to nė negirdėti.

– Taip, žinau... Tavo tėvas dėl to labai sielojosi. Žinai, jam buvo svarbi tavo nuomonė. Perskaityk, tada sulygink su 1941 metais *Bompiani* leidyklos išspausdintu vertimu. Esi rašytojas, neabejoju, kad įvertinsi skirtumą...

Absurdas. Pro uždaras savo buto duris kalbuosi apie savo tėvo vertimą su vyru, sujaukusiu pastarąsias mano gyvenimo dienas. Tiesa, baimė išgaravo be pėdsako: amerikietiškame filme toks dialogas būtų tik dar labiau ją sužadinęs, nes kine intelektualūs žudikai yra patys žiauriausi, bet juk čia – itališka tikrovė, o į žmones šaudantys piktadariai apie Šolochovą nėra nė girdėję. Jaučiu, kaip mane užlieja gėda dėl savo dar prieš akimirką

patirtos baimės ir dėl visko, ką pastarąsias keturias dienas dariau, galvojau, kalbėjau. Bet šio vyro paslaptis dar neatskleista, o jo stovėjimas kitoje mano buto durų pusėje atrodo visiškai nepadorus.

Atšaunu skląstį, atidarau duris, tikėdamasis susigrąžinti nors krislą orumo: vyras to nesitikėjo, jis krūpteli ir sekundės dalį matau jį nesišypsantį. Žiūrėdamas prisimenu: dabar jo veidas čia, laiptinėje, kur stovi su mano kelioniniu krepšiu tarp kojų, iškart susilieja su matytuoju tą vakarą, kai jis prisistatė siūlydamas nuvežti už mažiausią užmokestį, jie puikiai dera, kaip du vienas į kitą sudėti šaukšteliai. Žili plaukai, pleiskanoti pečiai, sulaužyta nosis, atsikišęs pilvas, šypsena, iš švarko rankovių kyšančios plaukuotos imtynininko rankos: jis primena šeštojo dešimtmečio regbio žaidėją, apsvaigusį nuo kovos ir makaronų, vieną iš tų, kurie žaisdavo sutvarstytomis galvomis legendinėse komandose – „Petrarka“, „Frakaso“, „Amatori“ – ir būdavo laikomi nepakeičiamais, nors per visą savo karjerą nė sykio nepelnė nė vieno taško.

– Tai jūs nesat nelegalus taksistas? – klausiu nei iš šio, nei iš to.

– Ne, – juokiasi jis. – Tą vakarą pasirinkau netikusią dingstį su tavim susipažinti. Norėjau kaip geriau, o išėjo...

Jis kalbėjo su lengvu Toskanos akcentu – iš Livorno arba iš Pizos.

– Jūs ginkluotas? – paklausiu.

– Taip, žinau, šitai irgi turėčiau paaiškinti, patikėk, tą vakarą aš...

– Dabar.

– Taip, ginkluotas.

– Pistoletu?

– Taip.

– Ketinate jį prieš mane panaudoti? Ketinate į mane šauti?

– Žinoma, ne.

– Tai kodėl jį nešiojatės?

– Klausyk, paaiškinsiu tau viską, ką tik norėsi, bet gal leistum į vidų?

Balsas vis dar nedera su kūnu: toks gražus, elegantiškas. Kaip minėjau, kone švelnus.

– Iš kur sužinojot, kad mano sūnus išmoko važiuoti dviračiu?

– Man pasakė tavo tėvas.

– Nesąmonė! – nesusivaldžiau. – Kai jam tai pasakiau, jis jau merdėjo!

Vyras nė nemirkteli.

– Išties, jis man pasakė ligoninėje, kai matėmės paskutinį kartą, – jo veidas nuliūsta. – Dvi dienos prieš mirtį, – vėl nušvinta. – Ar tikrai turim kalbėtis tarpduryje?

– Aš išeinu, – sakau.

– Taip? Kur?

– Ką reiškia „kur“?

– Gal eini pas motiną?

– Ne.

– Kai pamatysi savo motiną, paklausk, ar aš tavo tėvo draugas. Juk susitiksi su ja?

– Paklausiu.

– Būtinai paklausk, pasakyk, kad buvai mane sutikęs.

– Taip ir padarysiu.

– Atsimeni mano vardą?

– Džianis Boljaskas.

– Puiku.

Jis atgalia ranka perbraukia nosį, šniurkšteli.

– Žinoma, ji sakys manęs nepažįstanti, – priduria.

– Nesupratau?

– Pasakiau, kad tavo motina išsigins mane pažįstanti. Šimtas procentų. Bet kai ji tai darys, žiūrėk tiesiai jai į akis ir sūnaus akimis pamatysi, kad ji meluoja.

Jis šypsojosi. Kuo didesnes nesąmones kalba, tuo labiau šypsosi.

– Supratau, – tariu. – Jau galiu eiti?

– Krepšys.

Taip. Jis ištiesia man krepšį, padedu jį ant grindų koridoriuje. Nė neišjungiu kompiuterio – griebiu nuo staliuko raktus ir išeinu. Neįsivaizduoju, kur galėčiau eiti: mama būtų puikus tikslas, bet ji Sabaudijoje, pas mano seserį. Ši turi tris vaikus ir labai turtingą vyrą, vilą pajūryje ir tarnų filipiniečių, dar prancūzę guvernantę – visą prabangos virtinę, iškart suviliojusią septyniasdešimtmetę našlę, kurios namai netikėtai pradėjo ją slėgti. Užtrenkiu duris ir nežiūrėdamas į jį leidžiuosi laiptais.

– Nepasuksi? – klausia jis.

– Ką?

– Nepasuksi rakto? Neužrakinsi?

– Ne.

– Blogai...

Pasiveja mane laiptų aikštelėje aukštu žemiau, nuo ten einame greta, tylėdami, į gatvę. Girdžiu, kaip kaskart įkvepiant švilpia jo plaučiai, lyg jis sirgtų enfizema.

– Tada iki, – sako prie vartų. – Dar sykį atsiprašau dėl to vakaro. Nevykusiai pradėjau.

Jis ištiesia ranką, paspaudžiu nežiūrėdamas jam į akis, įsmeigęs žvilgsnį į sieną priešais, ant kurios nuo seno puikuojasi užrašas BALJONIS PYDERAS. Kažin, kiek dabar jo autoriui metų?

– Sudie, – sakau.

Ranka kieta ir pūslėta lyg šimpanzės.

– Kas ten keikėsi? – staiga paklausia pralinksmėjęs.

Gal jam tikrai tiek metų, kiek buvo mano tėvui, klaidina ta siaubingai jaunatviška veido išraiška.

– Nežinau.

– Tu manim nepasitiki? – klausia.

(Kaip mano atsakymas išprovokavo šį klausimą – dar viena paslaptis.)

– Ne aklai, – atsakau.

Jis susimąsto. Panašu, kad tai, kas vadinama sarkazmu, jam visiškai svetimas dalykas.

– Manau, neklysti, – sako. – Bet aš myliu tave ir tai įrodysiu.

Lyg niekur nieko paglosto man nugarą.

– Mudviem reikia pasikalbėti.

– Aš tokio poreikio nejaučiu.

Jis ir vėl priima mano žodžius tiesiogiai, labai rimtai, mąsliai linkteli.

– O aš jaučiu, – taria. – Yra dalykų, kuriuos privalau tau pasakyti.

Mano pečius glostanti jo ranka tampa gniaužtais: apylaisviais, bet pakankamais, kad pažvelgčiau į jį – jis, žinoma, šypsosi. Prasideda varžybos, kaip vaikystėje su draugais, kai kurie jas tęsia ir suaugę, aš – ne, jis – taip, su nepažįstamais žmonėmis traukiniuose, prie šviesoforų, liftuose: kuris kurį privers nusukti žvilgsnį, nors nežinia, dėl ko kovojama.

Man pavyksta atsilaikyti, nesitikėjau: be vargo žiūriu jam į akis, arti viena kitos, gudrias ir tingias lyg foksterjero, nepastebimai bėgiojančias iš kairės į dešinę ir atgal, kad nenuleistų žvilgsnio nuo manųjų (sena tiesa apie tai, kad tuo pat metu galime matyti tik vieną akį), ir taip įsijaučiu į šią dvikovą, kad imu galvoti, jog pergale nuplausiu mane vis dar slegiančią gėdą dėl pastarosiomis dienomis patirtos ir sukeltos baimės. Žiūrėdamas išgyvenu keistą dvilypį jausmą, kad išties mano baimė buvo nepagrįsta, nes akivaizdu, kad tas vyras mano atžvilgiu neturi jokių kėslų (daugių daugiausia jis kiek sutrikęs ir visai dėl kažkokios kitos priežasties, kuri greit – nemanau, kad pavyks to išvengti – bus man atskleista, kamuojamas įkyrių minčių apie mano tėvą), kita vertus, baimė pagrįsta, nes įdėmiai žiūrėdamas pamatau jo veide kažko-

kiu paslaptingu būdu įsirėžusią baimę, ilgus metus keltą tiems, kas stovėdavo prieš jį, nes, deja, žmonių išraiška, jų būdas šypsotis, sukąsti žandikaulius ar pakelti antakius, o ir jų veido bruožai, taigi net nuolatiniai fiziniai bruožai laikui bėgant įgyja pėdsakus to, ką kiti jų akivaizdoje patiria. Visada tuo tikėjau, todėl manau, kad nors šiomis konkrečiomis aplinkybėmis, atvedusiomis jį pas mane, nereikia nieko bijoti, tas vyras per savo gyvenimą sukėlė daug baimės ir ši paliko jame savo ženklą.

– Tau juk niekur nereikia, tiesa? – jis užklumpa netikėtai, sugriaudamas tą susitelkimą, kuris man padėjo su juo rungtis. Po šių tiesos žodžių varžybos man tampa beprasmės, o jo žvilgsnis – nepakeliamas.

BALJONIS PYDERAS.

– Todėl kviečiu tave vakarienės, – sako. – Važiuojam valgyti žuvies, kur nors, kur vėsiau...

Jaučiu nuo jo dvelkiantį cigarečių dvoką lyg nuo blogai užgesintos nuorūkos. Kai prieš devynis mėnesius mečiau rūkyti, ėmiau jį jausti kituose žmonėse, ir man tai nemalonu: ne dėl paties dvoko, o pagalvojus, kad ir aš dvidešimt metų nesijaudindamas, pats to nesuvokdamas, ateidavau į svarbiausius savo gyvenimo susitikimus dvokdamas lygiai taip pat (pakelis *Marlborough* per dieną), neišskiriant ir savo ką tik gimusio sūnaus pirmojo apkabinimo, kuris – pagal imprintingo teoriją, o ypač turint galvoje dar septynerius su puse metų tokių pat dvokiančių apkabinimų – turėjo palikti jam neišdildomą sąsają tarp nuorūkos dvoko ir jo tėvo, kitaip tariant, manęs, idėjos. Sąsają, prieš kurią kasdienis heroizmas, su kuriuo jau devynis mėnesius šalinuosi cigarečių, nieko, ničnieko nekeičia...

– Mums reikia pasikalbėti apie tavo tėvą, – nepaleidžia jis. – Noriu papasakoti tau, ko tu nežinai...

Sutemos. Dabar Viaredže Ana ką tik nurinko nuo stalo indus ir krauna juos į indaplovę – „nesirūpink, mama, aš viską sutvar-

kysiu“ – užsitraukusi ilgas raudonas gumines pirštines, o jai ant kaktos vis užkrinta neklusnus plaukų kuokštas. Frančeskinas sode kovoja su savim negalėdamas apsispręsti, pasakyti seneliams ar nepasakyti, kad jis jau išmoko važiuoti dviračiu be šoninių ratukų, laukdamas, kad mano tėvas sugrįžtų iš mirusiųjų. Jei tiesa, kad vaikai turi ypatingą juslę dvasioms ir vaiduokliams, būtent šią akimirką Frančeskinas turėtų nuspręsti: taip, atėjo laikas, miręs senelis sugrįžo ir metas visiems atskleisti savo didžiąją paslaptį, nes aš nusprendžiu priimti šio ginkluoto ir dūmais dvokiančio nepažįstamojo kvietimą vakarienės. Jis žadėjo man papasakoti apie mano tėvą, noriu apie jį klausytis, bet kuriuo atveju, kad ir ką jis norėtų man pasakyti – nors, manau, galų gale jis vis tiek paprašys pinigų. Aš irgi noriu apie jį kalbėti, noriu prisiminti visas su juo susijusias smulkmenas, nors jis ir buvo toks, koks buvo, nes noriu, kad jis būtų dar gyvas. Štai pagaliau pasakiau, aš kenčiu, kenčiu, kenčiu, kenčiu dėl to, kad jis mirė, todėl aš, gyvasis, trokštu paskirti jam, mirusiajam, visą šio vakaro laiką ir visus kišenėje turimus pinigus, noriu grįžti namo apsvaigęs juo, užmigti apie jį galvodamas ir jį sapnuoti. Labiau nei šitaip, sūnau, mirusysis negali sugrįžti.

7

Vėl sėdžiu visureigyje greta to vyro, šįkart savo valia: dar prieš pusvalandį man tai atrodė visiškai neįmanoma.

Nuo tada, kai įsėdom, vyras vairuoja tylėdamas, gal laimingas, kad pagaliau pavyko mane prisivilioti. Jis surūkė cigaretę, ploną *Capri Superlights*, ir nusivilko švarką, parodydamas savo garsiuosius trumparankovius marškinius: jie balti, kieta apykakle, kokius nešioja žemiausio rango tarnautojai, bet, išskyrus prakaito dėmes po pažastimis, švarūs, matyt, turi ne vienus. Pistoleto nematyti. Iš peleninės virsta nuorūkos, jų dvokas įnirtingai kaunasi su pušų aromatu, skleidžiamu ant veidrodėlio kadaruojančio išblukusio *Arbre magique*. Po prietaisų skydeliu nematyti kadaruojant jokių laidų.

– Žinoma, – staiga prabyla, – sunku ištaisyti tokią nevykusią pradžią kaip tą vakarą. Ir kas man šovė į galvą...

Šnairuoja į mane, nenuleisdamas akių nuo pustuščio kelio, tylėdamas papurto galvą. Jo rankos ant vairo lyg laikrodžio rodyklės, rodančios ketvirtį po devynių, kitaip tariant, toliausiai viena nuo kitos, jis vairuoja su jėga, atstatęs alkūnes it sunkvežimio vairuotojas, išmokęs vairuoti dar tada, kai nebuvo vairo stiprintuvų, ir jau negalintis pasikeisti. Panašiai kaip aš rašydamas kompiuteriu stipriai daužau klaviatūrą, nes pripratau

spausdinti rašomosiomis mašinėlėmis. Tai reiškia būti *atgyvenomis...*

– Norėjau pasirodyti malonus... – vėl prabyla, paskui gūžteli pečiais. – Tiek to, dabar jau nepakeisi. Klausk, viską paaiškinsiu.

– Žadėjot papasakoti apie mano tėvą?

– Paskui. Pirma noriu išsiaiškinti, nes tu esi sutrikęs, ir tai nenuostabu. Ką nori sužinoti?

Jis šypsosi, vėl, visada. Gal mano, jog tai ramina, bet šypsena jo sename padaužiškame veide neteikia nė lašo ramybės.

– Kieno šitas automobilis?

Tokio klausimo jis nelaukė.

– Mano, kodėl klausi?

Atsitiktinumas – prietaisų skydelio kišenėje matau kyšant registracijos pažymėjimą, paimu jį. Suprantu, tai gali atrodyti dar prieš klausimą suplanuotas veiksmas, bet taip nėra: nieko nenorėjau tikrinti, bet mano veiksmas toks ryžtingas, jog tas vyras tuo niekada nepatikės. Tiek to. Nes automobilis registruotas kažkokio Džianio Fusko vardu, gimusio Molfetoje (BA) 1929 metų lapkričio 11 dieną, gyvenančio Prate, Čiljanuco gatvė 23.

– Ką tik jį nusipirkau, dar nespėjau perregistruoti, – teisinasi nė neklausiamas.

– Jis tik pusės metų senumo...

– Taip, pasitaikė gera proga.

Įsukome į Maljenos gatvę, joje, kaip visada, kamštis, nežinia kodėl.

– Kur važiuojam? – klausiu.

– Pagalvojau, gal į Fredženę. Ten daug restoranų.

Jis prisidega antrą cigaretę ir laiko ją tarp lūpų lyg Hamfris Bogartas, tačiau ji labai plona ir atrodo juokingai. Giliai užsitraukia, išpučia dūmus pro nosį, vėl sušvilpia plaučiai – jų senokai nesigirdėjo.

– Tada prie stoties buvot palikęs veikiantį variklį, o po vairu karojo laidai. Kas atsitiko?

– Ją bandė pavogti. Tik per plauką išgelbėjau.

– Aa...

– Stabtelėjau prie užkandinės suvalgyti *supplì** ir stovėdamas prie baro pamačiau atidarytas dureles, o po vairu susirietusį albaną, bandantį sujungti laidus.

Perbraukė delnu per kelnių kišenę.

– Tada jis man ir pravertė...

Taigi laiko jį kišenėje.

– Šovėte?

– Ne, – atsako, nesupratęs mano sarkazmo, – tik parodžiau ir jis nustraksėjo lyg zuikis. Ne, šaudyti tai jau ne...

Sukikena. Nepanašu, kad tokia mintis jį baugintų.

– Pistoletas visada iššauna, anksčiau ar vėliau, – sakau. – Filmuose tai jau taisyklė.

– *Amerikiečių*, – suirzta, – *amerikiečių* filmuose. Juose galioja visokios taisyklės: klimaksas, antiklimaksas, „pistoletas visada iššauna“... Bet pasaulyje filmus kuria ne vien amerikiečiai. Tarkim, yra toks puikus rusų filmas, jis vadinasi „Ramybė atėjusiems“; visą filmą rodomas pistoletas, tikras, užtaisytas, juo žaidžia vaikai, jie rado jį laukuose, visą laiką matai jį ir galvoji: jis tuoj iššaus, tuoj įvyks tragedija, o jis taip ir neiššauna.

Jis akimirką nutyla, išmeta pro langelį nuorūką ir tęsia toliau:

– Supainiojau, tai ne „Ramybė atėjusiems“, filmas vadinasi „Užkampis“, taip, „Užkampis“, režisieriaus neprisimenu, atrodo... Bet neverta nė kalbėti, dabar jūs visi mylit amerikiečius...

Gal pasakysiu nesąmonę, nežinau, bet noriu ją pasakyti. Kas tam vyrui davė teisę mane mokyti, ir dar apie kiną?

– Atleiskit, – atkertu, – nesuprantu, kuo blogi amerikiečių filmai (kam kalbėti, o kam tylėti)? Jūs vilkit standartinius amerikietiškus trumparankovius marškinius kieta apykakle. Ar kas

* Supplì – ryžių spurgos su kumpiu ir sūriu viduje.

nors Italijoje taip rengiasi? Ne, išskyrus mormonus, bet jie amerikiečiai. O jūs jais vilkit ir jums tai atrodo normalu, dar užsivelkat ant jų švarką, ir žinot kodėl? Nes keturiasdešimt metų matydavot juos amerikiečių kino ir televizijos filmuose, štai kodėl. Tokius marškinius vilkėdavo Holivudo aktoriai istorijose apie klimaksą, antiklimaksą ir anksčiau ar vėliau iššaunančius pistoletus. Matėt jais apsirengusį Tomą Evelą filme „Kai žmona atostogauja" ir De Nirą filme „Pasiutęs šuo ir Glorija", ir Maiklą Duglasą filme „Griūtis", ir Denisą Francą filme „Niujorko policijos departamentas", ir Bredlį Vitfordą filme „Tobulas pasaulis", kai jis šauna – *šauna* į Keviną Kostnerį (prisimenu, šis buvo beginklis, nes jo pistoletą vaikas įmetė į šulinį). Tie marškiniai – lyg telefonas virtuvėje ant sienos ar prie lentos pritvirtintas krepšys...

Čia atsitiko keistas dalykas, gluminantis, akimirksniu mane užčiaupęs. Vyras prapliupo juoktis, nuoširdžiai, dusdamas, vis labiau švilpiančiais plaučiais, karkiamai užsikosėdamas. Jis žiūri į mane, paskui į kelią, vėl į mane, vėl į kelią, aš žiūriu į jį tylėdamas, įsižeidęs, sutrikęs.

– Atsiprašau, – sugargia, vėl užsikosti ir juokiasi.

– Atleiskit, kas čia juokingo?

– Atsiprašau, – pakartoja, – nenorėjau...

Bet kosulys jau jį užvaldė, ir jis neturėtų nuvertinti tos jėgos, su kuria kosulys nustelbia jo žodžius. Tylėdamas stebiu griausmingą jo negalios spektaklį, jis stengiasi nepaleisti iš rankų automobilio vairo.

– Žinai, tavo požiūris man patinka, – vėl prabyla praūžus kosulio audrai. – Tikrai, labai įdomūs pastebėjimai, – sukosėja, – ką kalbėti apie tą lengvumą, su kuriuo vardiji filmus, aktorius ir visa kita, nuostabu. – Vėl sukosti, atsikrenkščia. – Tavo tėvas sakydavo, kad esi kietas riešutas. Bet šitie marškiniai bulgariški, gryna sintetika iš Plovdivo, nė vienos gijos natūralaus pluošto: prikišk degtuką ir pššš! Užsiliepsnos lyg benzinas.

Jis žiūri į mane savo suktomis akutėmis, paskui įjungia šviesą prie veidrodėlio ir susikūprina, viena ranka išversdamas marškinių apykaklę, kad galėčiau perskaityti etiketę.

Jo marškinių etiketė manęs nedomina, vis dar jaučiuosi pažemintas ir suglumęs, nesijudinu, bet jis primygtinai reikalauja, kone nuplėšdamas apykaklę, atrodo, pasiryžęs taip sėdėti visą naktį – vairas vienoje rankoje ir išversta apykaklė kitoje, lėkdamas per naktį ir laukdamas, kada apsispręsiu perskaityti tą jo prakeiktą etiketę.

Ten parašyta *NIKO Chic*. Na ir kas?

– Nė neįsivaizduoji, kiek vyrų visoje Rytų Europoje vilki tokiais marškiniais, – kalba. – Rumunijoje, Ukrainoje, Bulgarijoje – vos tik prasideda vasara, visi juos apsivelka. Tuose kraštuose jie nepratę prie karščio. Kada nors teko ten nuvažiuoti?

– Ne.

– Gaila...

Tas vyras mane trikdo, nieko negaliu padaryti. Jis ne tik priverčia daryti tai, ką sugalvoja, ir pasijusti kvailiu, bet ir nesiliauja stebinęs daugybe prieštaringų dalykų viename žmoguje, per daug priešingų dalykų: senas ir jaunas, stuobrys ir išprusęs, grėsmingas ir meilus, smogiko kūnu ir filmų garsintojo balsu, dar slavistas, banditas, kino mėgėjas, vagis ir vagių auka – nuo tos akimirkos, kai išdygo prieš mane prie *Termini* stoties, jis nesiliauja klaidinęs. Kas jis toks? Ko jam iš manęs reikia? Iš kur jis atsirado? Kas jam sulaužė nosį?

– Noriu tau pasakyti: niekada nebuvau Amerikoje. Kita vertus, Rytų Europoje jaučiuosi kaip namie. Atsimink tuos du dalykus ir maždaug žinosi, ko iš manęs tikėtis.

Kai mokiausi licėjuje, mano dienyne su B. C. – akmens amžiaus gyventojų – komiksais buvo tokia pieštinė istorija: B. C. pasibeldžia į olą, o angoje pasirodžius jos gyventojui sako:

– Atsiprašau, mes atliekame apklausą apie...

– Telepatiją? – klausia tas kitas.

Paskutinis paveiksliukas be žodžių, tačiau B. C. veido išraiška nepakartojama: jis atrodo paikas, apspangęs, sutrikęs, nustėręs, nustebęs, nugalėtas, sužavėtas, nes tokia – ir nieko čia nepadarysi – būna veido išraiška žmogaus, kai kitas žmogus skaito jo mintis. Jaučiu, kad tokia dabar yra mano veido išraiška, nes savo klausimus tik pagalvojau.

– Aš – senas komunistas, – priduria vyras, kad dar labiau viską sujauktų, nes vis mažiau tikėtina, kad jis galėtų būti mano tėvo draugas.

Kelias susiaurėja, man jis atrodo visai nepažįstamas. Nebematyti daugiabučių namų su žmonėmis balkonuose, stovėjimo aikštelių, šviesų, aplink tamsa, laukai ir pavieniai namai. Šiandien jau antrą kartą važiuoju prieš automobilių srautą, šįkart iš pajūrio į Romą, ir kol bandau susigaudyti, kur mes, netikėtai per kelią prieš pat automobilį praskrenda lėktuvas, jis leidžiasi labai žemai ir taip arti, kad už langų matyti prie iliuminatorių prilipę keleivių veidai. O gal aš juos tik įsivaizduoju: prie stiklo priplotos nosys, veiduose – džiaugsmo ir mirties baimės mišinys. (Kaip glaudžiai siejasi – leidžiantis lėktuvui, ypač naktį – grožis ir mirtis, džiaugsmas ir baimė. Kol gali mėgautis didingu žemės vaizdu, ten, apačioje, jos formomis ir galingomis šviesos nerviūromis, tol tavo gyvybė yra pavojuje, o kai, kaip šią akimirką, pavyko – lėktuvas švelniai paliečia žemę ir nieko neatsitinka, tiesą pasakius, beveik niekada nieko neatsitinka – pavojus gyvybei nebegresia, bet su juo išnyksta ir grožis.)

Vyras vėl sukosėja, ir dar sykį, bet jau silpniau – nurimusios audros aidas. Jis pasuka, palikdamas oro uostą užnugaryje, ir jei orientacija manęs neapgauna, dabar turėtume važiuoti išilgai pajūrio. O gal klystu, ir mes važiuojame statmenai jūrai. Kad ir kaip ten būtų, priešpriešinis automobilių srautas išseko, pravažiuoja tik pavienės mašinos, taigi mes šalutiniame kelyje.

– Devyniasdešimt pirmaisiais šiose apylinkėse rinkau duomenis Statistikos institutui, – prabyla. – Man priklausė visa zona: Makarėzė, Torimpjetra...

Tuos žodžius ištaria visai kitu tonu, lyg pradėdamas naują mūsų pokalbio etapą.

– Išvaikščiojau kiekvieną jos pėdą: vienkiemius, vilas, ūkius, vasarnamius, nedidelius daugiabučius. Ir žinai, ką supratau? Ką sužinojau? Žinai, ko išmokau?

Nutyla, jo veide – klausimas. Nepakenčiu tų, kurie tikrai užduoda tokius klausimus: jie laukia bet kokio atsakymo, kad paskui galėtų tau pasakyti tai, ką norėjo pasakyti iš pat pradžių, bet taip, lyg taisytų tavo klaidą ir tenkintų tavo smalsumą.

– Nagi, bandyk spėti, – nepaleidžia.

– Iš kur galiu žinoti.

– Žmonės meluoja, – taria. – Štai kas mane pritrenkė. Meluoja visada, iš principo, be menkiausios priežasties.

Nutyla, paskutinis žodis ištartas baigiamąja intonacija. Bet tai – tik iškalbos klaida, nes jis dar nebaigė. Išties, vėl prabyla:

– Be abejo, tai jau žinojau, anokia čia naujiena. Tačiau pamatęs melagysčių įrodymus tose per vargą užpildytose anketose, tą srautą kvailiausio melo apie darbą, šeimą, gyvenamąjį plotą, net kai patikinau, kad tie duomenys bus naudojami tik statistikai, – apstulbau. Tarkim, kažkas gyvena 212 numeriu pažymėtame name, panašiame kelyje kaip šis. Atvažiuoji prie 212 namo, o ten nėra nei skambučio, nei pašto dėžutės: tikrosios durys su skambučiu, vaizdo telefonspyne ir viskuo kitu yra 214 numeriu pažymėtame name, ten, kur turėtų būti garažas. Ten tau atidaro duris, pakviečia į vidų, ten matai rampą, virtusią laipteliais, nusileidi į garažą, paverstą svetaine, grindys išklotos plytelėmis, sienos su apdaila, virtuvėlė, sofa, televizorius, vaikiškas supamasis arkliukas. Matai tą namo dalį ir supranti, kad čia, rūsyje, jie praleidžia daugiau laiko nei didžiajame name ten, viršuje. Grįžti

paimti užpildytos anketos – įėjimas į namus nurodytas ties 212 numeriu, o skiltyje „kiti įėjimai" nedvejojant užbrauktas langelis „nėra". Jie meluoja ir jaučiasi saugūs. Neįsivaizduoji, kiek melo tose anketose pateikiau Statistikos institutui, melo, kurį net aš, vos du sykius apsilankęs jų namuose, būčiau galėjęs atskleisti. Nuostabu, tiesa? Prisiminęs dar ir šiandien negaliu atsistebėti. Meluoti statistikai. Argi ne nuostabu?

Negaliu patikėti, jis manęs tikrai klausia. Žinau, kas bus toliau, todėl ir nepakenčiu tokių kalbų: mano atsakymas jam nė mąž nerūpi, jis nepakeis nė kablelio jau paruoštame atsakyme. Tiesiog jam reikia atsispirti nuo mano atsakymo, lyg po laisvo bėgio įjungus pavarą.

Prakeikimas, reikia atsakyti.

– Nelabai.

– O pagalvojus, kad jie meluoja ir vienas kitam, – tęsia, kaip ir tikėjausi, – vaikai meluoja tėvams, tėvai – vaikams, broliai ir seserys meluoja vieni kitiems, taip pat ir vyrai su žmonomis (žinoma, dėl menkniekių, bet kartais ir rimtų dalykų), supranti, kad tau tarytum gerai pažįstamas pasaulis tėra viena didelė iliuzija ir tikėjimas ja – ne kvailybė, o priešingai, blaivus protas – būtina sąlyga, kad tas pasaulis, visas pasaulis galėtų ir toliau...

Ne, tas vyras tikrai kuoktelėjęs. Jis nutyla netikėtai, per patį savo sociologinės studijos vidurį, sustodamas sankryžoje, kurioje rodyklės kreipia visur, išskyrus Fredženę – tiesą pasakius, man atrodo, kad tą sankryžą ką tik buvome pravažiavę.

– Velnias, – burbteli.

Neturiu ką pasakyti, todėl tyliu, bet padėtis keistoka. Bandau neužmiršti, kodėl esu čia, greta to vyro, nes mūsų ryšys gana miglotas: jis turi man papasakoti apie mano tėvą, todėl esu čia. Žiūriu, kaip jis sėdi nejudėdamas, kosteli, vėl sustingsta, matau jo stambų kūną, kankinamą pro šalį lekiančių automobilių šviesų. Ką jis galvoja? Šmėkšteli mintis, kad niekas nežino, jog esu

čia, su juo: jeigu jis išsitrauktų pistoletą ir mane nušautų, šiaip sau, pramogai, o paskui išmestų mano lavoną toje sankryžoje – tapčiau vasaros detektyvine istorija. Visi kalbėtų apie mano mirtį ir apie mano gyvenimą, papasakotų man niekada nematytų ir negirdėtų, žurnalistų pramanytų istorijų, o kiekviena iš jų prasidėtų šia kryžkele ir baigtųsi įtartinomis nesąmonėmis, kurias, remiantis šia visai su manim nesusijusia kryžkele, logiška teigti.

– Kodėl sustojom? – klausiu kaip įmanydamas maloniau.

Jis pažvelgia į mane. Nusišypso.

– Atrodo, į Fredženę nenuvažiuosim, – sako.

8

Pasiklydome...

Atrodytų, kaip galėjome pasiklysti čia, per du žingsnius nuo Romos, tokį šviesų birželio vakarą, važiuodami į Fredženę vakarieniauti – aš, romietis, romiečių vaikas, ir tas keistas žmogus greta, ką tik pasakojęs, kad rinkdamas statistinius duomenis išvaikščiojo kiekvieną šių apylinkių pėdą. Bet tai tiesa, mes pasiklydome. Žiūriu, kaip jis karštligiškai naršo durelių kišenėse, sėdynių kišenėse, dėtuvėje, įtariu, ieškodamas žemėlapio, ir nors dabar jau žinau, kad su juo viskas kitaip, nei atrodo, negaliu nepastebėti, jog naršo aklai, nervingai, lyg būtų *vagis*, o ne teisėtas automobilio savininkas. Bet neranda jokio žemėlapio, jei iš tiesų jo ieškojo. Be jau matytų dokumentų, ištraukia kažkokį šlamštą: suplėkusius trapučius, apdriskusį vadovą po miestą (ne Romos, o Genujos), sutrešusią ir apkramtytą knygą, lyg kažkas būtų gerokai jos atsikandęs. Ant viršelio perskaitau – Klijus Picingrilis „Atsitraukimas... pagal...“: kąsnis tikslus, apvalus, vienodas per visą knygos storį, panašus į tą, kokiu animaciniuose filmukuose apie lokį Jogį atsikandami sumuštiniai – jis tikrai ne žmogaus.

– Velniava, – niurna.

Vėl atsiremia į sėdynės atkaltę, ši grėsmingai sugirgžda, paskui gūžteli pečiais ir nutaisęs grimasą – sakyčiau, labai išraiškin-

gą, man tokios nepavyktų suraukti – praneša, kad visai nesvarbu, kur esam. Žiūri į mane įsmeigęs akis, sušvilpia plaučiai, žvilgsnis kupinas įtampos ir jaučiu, kad čia ir dabar jis pasakys tikrąją savo atsiradimo mano gyvenime priežastį. Galit netikėti, bet suprantu tai anksčiau, nei jis prabyla: nėra jokios loginės priežasties, kuri leistų numanyti jo žodžius, ir negalėčiau paaiškinti, kodėl suprantu, tačiau suprantu: *dabar jis tai padarys*. Vos tik apie tai pagalvoju, jis tai padaro.

– Ir tavo tėvas buvo komunistas, – taria.

Cha.

– Tyčia papasakojau tau apie žmones, slepiančius tiesą, – tęsia. – Norėjau kažkaip užvesti kalbą, tik nežinojau, nuo ko pradėti. Bet ir taip jau per daug sukau aplink, todėl verčiau pasakysiu tiesiai ir aiškiai, juolab kad dabar tai nieko nebepakeis. Tikroji tavo tėvo istorija visai kitokia nei ta, kurią žinai. Jis buvo komunistas nuo jaunystės ir liko iki mirties. Jo gyvenime svarbiausias dalykas buvo komunizmas.

Pravažiuoja sunkvežimis, vėjo gūsis supurto mašiną.

– Toskanoje yra toks kaimas, neprisimenu jo pavadinimo, bet galėsiu rasti, – sakau, – kur žmonės kiekvienais metais varžosi, kas labiau sumeluos. Nežinau, ką gauna laimėtojas, atrodo, kumpį, bet jei ten nuvažiuotumėt su savo melu...

– Jis buvo ne tik komunistas, – pertraukia, – jis buvo ir KGB agentas.

Pauzė.

– Šnipas, – priduria.

Manau, mano reakcija yra svarbi, manau, bet kuriame filme dabar mane parodytų pirmu planu, bet prieš akimirką, po pirmosios jo kalbos dalies, buvau kupinas sarkazmo, o dabar kažkodėl jaučiuosi ištuštėjęs ir jokios reakcijos. Nieko. Nebent sėdėjimą nejudant ir be žado būtų galima pavadinti reakcija.

– Tam tikra prasme dabar aš elgiuosi niekingai, nes laužau

priesaiką, tavo tėvas liepė ją pakartoti, kai buvome susitikę paskutinį sykį, dvi dienos iki jo mirties: prisiekiau niekada nieku gyvu nieko tau nesakyti.

Sukosėja, paskui – mano nuostabai – įjungia pavarą ir nedvejodamas pasuka – kaip skelbė rodyklė – greitkelio link.

– Prisiekiau, nes su mirštančiuoju negalima ginčytis, bet nesutinku su juo ir jis tai žinojo. Nė akimirkos nemaniau laikytis tos priesaikos, manau, neteisinga, kad jo sūnus nesužinotų, koks jis buvo žmogus. Kol buvo gyvas – kas kita, neturėjau pasirinkimo, bet dabar – ne, negaliu jos tesėti, nenoriu, tai būtų klaida, Mauricijau, ir tu tai žinai...

Jis pakelia akis į dangų, lyg kreiptųsi tiesiai į mano tėvą, kurio vardas išties buvo Mauricijus, nors net Frančeskinas netiki, kad senelis *nukeliavo į dangų*, paskui nuleidžia jas – pačiu laiku, kad pamatytų be šviesų stovinčią *Pandą*, į kurią tuoj trenksimės. Man pasirodė, kad lyg niekur nieko ją apvažiavęs – nors tik per plauką išvengėm susidūrimo – kratydamas savo pleiskanotą galvą vyras tuoj pravirks. Jis nepadaro nieko ypatingo – nedūsauja, netrūkčioja nosim, bet man susidaro toks įspūdis, žaibiškas, aiškus, ir jei jis nebūtų visiškai nepažįstamas, jei tikrai būtų mano tėvo draugas, iš tų, kurie lankė jį ligoninėje, tarkim, Atanazijus ar profesorius Di Stefanas, ar generolas Teračina, kuriuos nuo vaikystės matydavau mūsų namuose, mačiau juos pražilstant, sustorėjant, užsidedant akinius – nuo vienos vakarienės iki kitos, nuo vieno bridžo turnyro iki kito, visą savo gyvenimą, kol pagaliau tarp manęs ir jų nusistovėjo tam tikras nevalingas, nenorimas, šaltas, nes jie man nepatiko, bet vis dėlto tam tikras artumas, taigi jeigu jis būtų vienas iš jų, nedvejodamas pasakyčiau, kad jis *tikrai* tuoj pravirks. Bet šito vyro aš nepažįstu. Ir galbūt klystu, gal tuoj pravirksiu aš, o ne jis.

– Reikėjo nemažų valios pastangų, kad išlaukčiau iki šiandien, o ne iškart po laidotuvių pasivėdėčiau tave į šalį ir išklo-

čiau viską tiesiog ten, lietuje, visų tų niekšų, tų fašistų panosėje. Tavo tėvas buvo ne toks kaip jie, turi tai žinoti, jis turėjo apsimesti, ir tai darė visą gyvenimą, labai vykusiai, tačiau su jais jo niekas nesiejo, jie buvo jo priešai. Džiani, tavo tėvas buvo komunistas, beveik penkiasdešimt metų jis buvo šnipas, ir velniop priesaiką, tos naštos į kapus negaliu nusinešti.

Jis staiga nutyla, bet nepanašu, kad baigė, gal tęsinį jam reikia dar sugalvoti, gal sugalvos jį čia pat, vairuodamas plačiai atstatęs alkūnes.

Mes lekiame tuščiais užmiesčio keliais, dar greičiau nei pirma. Po vienas paskui kitą besileidžiančiais lėktuvais, pro apšviestus namus ir tamsias dėmes, išplitusias po stulbinamai rūsčiai gražius laukus.

– Trys klausimai, – sakau. – Pirmas: jūs tikrai dalyvavot mano tėvo laidotuvėse?

– Žinoma. Jei nori, galiu išvardyti visus, kurie ten buvo. Andreotis, generolas Olivetis Pratezė, tas pimpiagalvis Gramelinis, Teračinos šeima, specialiai iš Neapolio atvažiavę broliai Ursai, dar Atanazijus, Andzelotis, Skanas...

– Gana. Antras klausimas: jūs irgi šnipas?

– Taip.

Pasukam į dešinę, į platesnį kelią, apsodintą medžiais, baltomis juostomis dryžuotais kamienais.

– Ne, klausimų bus *keturi*. Trečias: ar mes buvome pasiklydę? Ir kur dabar taip lekiam?

– Į Fredženę. Moku ten nuvažiuoti tik iš greitkelio: gal ir buvom kur netoliese, bet nutariau verčiau grįžti į greitkelį, išsukti prie rodyklės į Fredženę ir važiuoti pažįstamu keliu.

– Ketvirtas klausimas: ar tikrai tikitės, kad aš...

– Klausyk, – pertraukia, – noriu paprašyti. Ar galėtum sakyti man „tu“?

– Ką tai pakeistų?

– Nuo „jūs“ mane pykina. Prašau. Tu to nežinai, bet dabar, kai mirė tavo tėvas, aš esu labiausiai tave mylintis žmogus – žinoma, išskyrus artimuosius.

– Bum...

– Džiani, patikėk. Pasakysiu tau dar vieną dalyką, kurio negali žinoti: neatsitiktinai tavo vardas Džianis, kaip ir mano...

Su tuo vyru tikrai sunku bendrauti. Kaskart, kai drėbteli kokią nesąmonę ir noriu jam atsikirsti, jis teškia dar didesnę. Panašiai kaip kai kurie priešininkai šachmatų turnyruose – ypač jugoslavai – rengdavo iškart du puolimus, suktai, vieną paslėptą kitame. Aš tai žinodavau, to tikėdavausi, be vis tiek apsigaudavau.

– Gerai, kaip nori. Ketvirtas klausimas: išties manai, kad aš tavim patikėsiu?

Kreipinys „tu“ skamba groteskiškai.

– Nori žinoti, ko tikiuosi? – klausia ir akimirką, kai pasisuka į mane (nežinau kodėl, nes jis visai kitoks – žemesnis, storesnis), pasirodo panašus į Džeką Palansą. – Tikiuosi, kad leisi man kalbėti. Štai ko tikiuosi. Jeigu jau sulaužiau priesaiką, tikiuosi, kad leisi man sulaužyti ją iki galo ir papasakoti tau visą tą beprotišką istoriją...

– Taip, beprotišką, teisingai pasakėt...

Tariant „teisingai pasakėt“ man iš burnos ištrykšta seilių purslas ir nukrinta ant skydelio priešais, labai matomas. Nutrinu jį rankove, apsimesdamas, kad nieko neįvyko, bet jis tikrai spėjo pastebėti.

– Sutinku, ji beprotiška, – vėl prabyla jis. – Jei neleisi man jos papasakoti, komentuosi kiekvieną mano ištartą žodį ir nesiliausi klausinėjęs, tuomet tavo tėvo tiesa, nereikėjo tau nieko sakyti, ir negalėsiu nusiraminti...

Ką daryti, pratrūkti? Jei noriu pasakyti kažką teisinga, kodėl neturėčiau to daryti? Kodėl turėčiau valdytis?

– Klausykit, – tariu, – savo beprotišką istoriją jūs jau pradėjote pasakoti. Iki šiol jums pavykdavo viskas, ką norėjot padaryti. Ar aš jums nors ką sutrukdžiau? Įsibrovėt į mano gyvenimą užsikišęs už diržo pistoletą, įvarėt man siaubą... taip, siaubą tuo, ką pasakėt apie mano sūnų, nė neprisistatęs. Ar žinot, kad man teko bėgti vidury nakties lyg žiurkei iš skęstančio laivo? Išgąsdinau savo žmoną, prikalbėjau nesąmonių uošviams, nesuprasdamas, kas atsitiko, o dabar esu čia ir klausausi jūsų kalbų, kad mano tėvas – armijos generolas, praktikuojantis katalikas ir antikomunistas iki kaulų smegenų, keturių popiežių priimtas privačioje audiencijoje, Andreočio draugas (su juo kas rytą eidavo į pamaldas) ir, manau, slaptasis *Gladio* organizacijos narys, nors jis tai ir neigė, buvo šnipas ir komunistas. Ar bent įsivaizduojate, kiek klausimų galiu jums užduoti? Tikrai ne keturis!

Susivokiu, kad pastaruosius žodžius ištariu griežtai lyg koledžo mokytojas, jie išsprūsta visiškai nevaldomi ir suskamba juokingai – tai įspėjimas, kad privalau liautis. Pažįstu save: dabar tik nereikalingai kartosiu jau pasakytus dalykus, vis blogiau valdydamas balsą, paskui – ir žodžius, o mano argumentai, dabar dar tokie tvirti ir aiškūs, galiausiai gerokai nusilps. Tai – mano yda, visada ją turėjau, neįtikėtina, kad šįkart pavyko laiku sustoti: paprastai susigriebiu *po to*, kai būna jau per vėlu.

– Ir negaliu jūsų tujinti, kad ir kaip to norėtumėt, – priduriu, – todėl teks susitaikyti su jūsinimu...

Nuleidžiu akis, patenkintas savo pamokslu, o dar labiau tuo, kad pavyko laiku jį baigti, bet su siaubu pamatau, jog kalbėdamas vėl apspjaudžiau skydelį. Negali būti! *Kalbėdamas aš nesispjaudau*. Prakeikimas, būčiau tai žinojęs, kompleksuočiau ir maniakiškai saugočiaus tokiomis varganomis išmonėmis, kaip kas tris žodžius nuryti seiles ar lyg tarp kitko prisidengti delnu burną – lyg laikyčiau milžinišką plakatą, kuriame didžiulėmis raidėmis būtų parašyta tai, ką noriu nuslėpti: dėmesio, kalbėda-

mas spjaudausi! Tačiau bent jau neterščiau svetimų automobilių skydelių. Įnirtingai trindamas jį rankove suprantu, kad mano seilėtekis, matyt, laikinai pakito – žinoma, kitaip negali ir būti – dėl supilto į tuščią skrandį džino su toniku, ir todėl, kad nuo ryto devintos nieko nevalgiau, esu siaubingai alkanas, o dar neįtikėtina šio vakaro įtampa. Kalbėdamas aš nesispjaudau. Nesąmonė.

– Tavo tiesa, – taria, – atsiprašau. Nemanyk, kad neįsivaizduoju savęs tavo vietoje, kad į viską nepažvelgiu tavo akimis...

Jis vėl prisidega cigaretę ir man sumaudžia vidurius, dabar jau ir aš norėčiau gero dūmo. Bet tik ne tokių cigarečių kaip jo, man jos bjaurios, gal todėl pavyksta atsispirti pagundai dėl vienos *Capri Superlights* sugriauti visas devynių mėnesių pastangas. Svarstau, kaip elgčiausi, jeigu jis būtų užsirūkęs *Marlborough*, jei įdubime prie pavarų svirties, kur laiko cigarečių pakelį, švystelėtų kerintis raudonas ir baltas užrašas.

– Po aną vakarą iškrėstos nesąmonės, – prabyla, – pagalvojau...

Papurto galvą, perbraukia delnu prakaituotą veidą. Jau privažiavome greitkelį, jis įsuka į jį Čivitavekjos kryptimi, beveik esu tikras, kad Fredženę jau pravažiavom, taigi grįžtam atgal į Romą.

– Supranti, – tęsia, – tavo tėvo mirtis mane išmušė iš vėžių, nebepajėgiu aiškiai mąstyti. Visada maniau, kad mirsiu pirmas, taip ir turėjo būti. Nebuvau pasiruošęs jį pergyventi ir vienas nešti visą naštą...

– Atsargiau! – šaukiu.

Jis įlėkė į greitkelį nežiūrėdamas – beprotis – ir mus užliejo įtūžęs pratisas mašinos signalas, o veidrodėlyje matau, kaip staiga puola kairėn golfas, kad neužlėktų ant mūsų, o lenkimo juosta lyg kulka atlekia sabas – juodas, blyksėdamas šviesomis. Širdis įstringa gerklėje, pagalvoju – viskas, dabar mes žūsim, ištikšim siaubingame raizginyje, kokius rodo per televiziją. Nieko neįvyksta tik todėl, kad sabas nelėtindamas nuskrieja toliau (lyg pastūmėtas Apvaizdos rankos), šimto aštuoniasdešimties kilometrų per va-

landą greičiu prašvilpdamas pro netikėtai iškilusias likimo žabangas tarsi cirko liūtas per ugnies žiedą, golfas puola dešinėn, paskui vėl kairėn, nepaliaujamai spausdamas signalą, išraitydamas tokį zigzagą, kuris bandomus A klasės automobilius verčia kūlverščiais, o kai grįžta į lenkimo juostą, sabas jau nyksta tamsoje lyg raketa, o golfo vairuotojui pagaliau pavyksta suvaldyti padėtį.

O mes, viso to *priežastis*, riedame toliau ramūs ir abejingi lyg misteris Magu: nestabdydami, nesisukiodami, neatsiprašinėdami, ir, matyt, tai įsiutina golfo vairuotoją labiau už mūsų manevrą; jis prisigretina ir pradeda mus keikti, vis taip pat isteriškai spausdamas signalą. Mes abu žiūrim į jį keistai tylėdami, ramūs, o tas nepažįstamasis – bjaurus jaunuolis pastirusiais plaukais ir purpuriniu veidu – išrėkia mums visą savo smegenyse susikaupusį adrenaliną. Tiesą pasakius, jo kiek per daug, kaip ir jo žodžiuose susikaupusios neapykantos, bet metęs paskutinį įžeidimą jis paspaudžia greičio pedalą ir nuvažiuoja akimirką prieš man sureaguojant – nežinau, kaip būčiau sureagavęs, gal irgi pradėjęs įžeidinėti, o svarbiausia, prieš sureaguojant greta manęs sėdinčiam vyrui, kurio reakcija tikrai būtų buvusi nepalyginti labiau bauginanti. Atrodo, tam karštakošiui pavyko gerai apskaičiuoti laiką: jis taip niekada ir nesužinos, kad jo įžeidinėjimai priartino jį per žingsnį prie pistoleto vamzdžio, o atsiminimas, kaip šį vakarą jam pavyko pirma išvengti susidūrimo, o paskui kiek lenda mus įžeidinėti be jokio mūsų atsako, matyt, ateityje padės jam labiau pasitikėti savimi.

Greta sėdintis vyras – nė nežinau, kaip jį vadinti: Džianiu? Mano tėvo draugu? Šnipu? – mirkteli jam pavymui šviesomis, išspriegia pro langelį nuorūką ir galinio vaizdo veidrodėlyje stebi, kaip ji išnyksta mažame nebyliame sprogime. Paskui pasisuka į mane ir – nereikia nė sakyti – šypsosi.

– Susitarkim, – sako, – dabar aš vairuosiu susikaupęs ir atvešiu tave gyvą ir sveiką į Fredženę valgyti žadėtosios žuvies...

ČERVETERIS–LADISPOLIS 8 KM: neklydau, jau pravažiavom Fredženę, reikėtų grįžti. Bet jis to nepastebi...

– ...ir ten, valgydamas nuostabias ant grotelių keptas karališkąsias krevetes, papasakosiu tau visą istoriją, nuo pradžios. Velniop priesaiką, tuos dalykus turi žinoti. Paskui galėsi nuspręsti, tikėti ar netikėti...

Absurdas, pagalvoju. Koks absurdas. Pats absurdiškiausias vakaras mano gyvenime. O jis važiuoja Čivitavekjos link ramus, susikaupęs, neabejodamas, kad keliauja į Fredženę, ir nieko nepastebi. ČERVETERIS–LADISPOLIS 7 KM. Reikia jam pasakyti, jis nieko nemato.

Aš toks alkanas...

9

Į Fredženę mums pagaliau pavyko nuvažiuoti, tik ne iš žinomos ir lankomos pusės, greta žvejų kaimelio, kurio šlovė trumpam suspindo septintajame dešimtmetyje dėl vasaroti čia atvažiuodavusių kino žvaigždžių, o iš kitos, *miesčioniškosios* pusės, kitapus karinės zonos, perkirtusios pakrantę į dvi dalis, kur tvyrojo tamsa ir bedvasių namų monotonija. Slinkome išilgai jų virtinės, kol pagaliau aptikome dar veikiantį restoraną.

Taigi visai atsitiktinai atsidūrėme restorane, pavadintame *Cutty Sark*: pastatytas kaip transatlantinis laivas, ne burlaivis, suapvalintais kampais, su iliuminatoriais, betoninėmis terasomis, vamzdiniais turėklais, tamsoje švietė liūdna suaižėjusia baltuma. Iš lauko atrodė erdvus, bet perėję didžiulę fojė atsidūrėme tamsioje ir labai ankštoje patalpoje su užrašu *Disco bar* iš neoninių vamzdelių ant sienos ir būreliu juodukų, per televiziją spoksančių MTV. Iš ten pro stiklines duris vėl išėjome į lauką po dirbtiniu nendriniu stogu iš dažyto plieno lakštų, ir restoranas dar sykį transformavosi, šįkart virsdamas paplūdimio restoranėliu. Kam dabar rūpi senasis *Cutty Sark*.

Prie mūsų prisistatė mergina su riedučiais, siūlydama palydėti prie „ramaus“ staliuko, matyt, turėdama galvoje nuo jau gerokai įkaušusių penkiasdešimtmečių stalo sklindantį klegesį: jie ap-

gailėtini, bet visai nepavojingi. Ji trumpais, varno juodumo plaukais, labai graži, beveik nuoga – vilki tik užpakalį aptempusius šortus ir siaurus marškinėlius iki pusės pilvo, dėl jos iškilusių krūtų dar labiau susiaurėjusius, o tais iškilimais lyg amerikietiškais kalneliais važiuoja užrašas *Roller Betty*. Ji čiuožia atsainiai, puikiai, jos veido išraiška kaip to, kuris apgailestauja dėl visų gyvenime padarytų pasirinkimų. Padengia staliuką, paduoda meniu ir nurieda prie žėrinčių disko baro nasrų, iš kurių jau išnyra stambus vyriškis, kokių keturiasdešimt penkerių metų, apsivilkęs ryškiaspalviais drabužiais, ir nesunku suprasti, kad juos su mergina sieja giminystės ryšiai, nes jie siaubingai panašūs. Jam besiūlant patiekalus („jūros gėrybių salotos tiesiog pasaka", „ryžiai, kokių dar neteko ragauti"), jo gėlėtų marškinių kišenėje suskamba telefonas, atrodo, „Rembo" melodija, jis gali atsiliepti arba išjungti, jis atsiliepia, klauso kasydamas kaktą, tik paskui pasako turintis darbo ir perskambinsiąs vėliau. Atsiprašo, bet skambutis, matyt, jį sutrikdė, nes laukia mūsų užsakymų užmiršęs, ką siūlė. Nei aš, nei vyras greta manęs jam to nepriminame, todėl galiausiai užsisakome iš nuojautos: jis – spagečių su juodu sepijų padažu, aš – su moliuskais, paskui ant grotelių keptų karališkųjų krevečių su daržovėmis.

– Tik prašyčiau didelių porcijų, – sako Boljaskas.

Vyriškis nueina ir mes sėdime vienas prieš kitą taktiškai tylėdami, ir aš neketinu trikdyti tylos. Esu pasirengęs išklausyti jo istoriją, bet tikrai nesiruošiu prašyti, kad jis ją papasakotų. Netgi jeigu jis apsigalvotų ir nieko nepasakotų, mes tylėdami prisikimštume pilvus, o po vakarienės jis parvežtų mane namo, vis taip pat tylėdamas, ir atsisveikintų prie mano namų, lyg niekur nieko paspausdamas man ranką („lik sveikas", „iki pasimatymo"), ir visiems laikams pasitrauktų iš mano gyvenimo dar absurdiškiau, nei jame atsirado – būtų idealu. Neprašyčiau nieko paaiškinti.

Žiūrėdamas į jį mąstau – jei pavyktų jį užhipnotizuoti, galėčiau jam paliepti pasielgti būtent taip, ir gal viskas vėl būtų kaip anksčiau, bet, deja, jo spindulingų akių nepajėgčiau pažaboti net būdamas fakyras. Jos laksto ieškodamos manųjų akių ir jose nė menkiausio sutrikimo – akivaizdu, ši tyla jo nė kiek nebaugina, vaidinimas prasideda.

– Taigi, – prabyla, – papasakosiu tau viską nuo pradžių, sutarta? O pradžia buvo paskutinio pasaulinio karo pabaiga, kai rusai...

Jis staiga krūpteli.

– Vaistai...

Išsitraukia iš kišenės buteliuką, iškrato dvi tabletes ir įspriegia – tiesiogine prasme – sau į burną. Mums dar neatnešė vandens, todėl nuryja jas sausai kaip Olijus vinis. Vėl įsikiša buteliuką į kišenę. Ir, žinoma, visą laiką šypsosi.

Nuo ko tie vaistai – niekada nesužinosim.

– Kaip sakiau, – tęsia, – po karo rusai, lygiai kaip amerikiečiai ir anglai, visas jėgas sutelkė į šnipinėjimą. Šnipinėjimui tai buvo aukso amžius, įsivaizduok, tarkim, į keturias dalis padalytą Berlyną dar prieš pastatant sieną arba Italiją iškart po išlaisvinimo. Galėtume sakyti, visi geriausi protai dirbo šnipinėjimui...

Atrieda mergina su buteliu vandens ir buteliu vyno rankose. Nerangiai atkemša vyną, sutrupindama kamštį. Boljaskui tai nė motais, jis pasakoja toliau.

– Pirmiausia iš to chaoso reikėjo gauti didžiausią naudą ir išpurenti dirvą ateičiai, o ši toli gražu neatrodė rožinė. Buvo 1945-ieji. Europoje dar nebuvo išsisklaidę dūmai ir tokiomis aplinkybėmis natūralu, kad slaptosios tarnybos ruošėsi naujam karui. Jos veikė siekdamos ekstremalių, tolimų tikslų su uždelsto veikimo mechanizmu. Tokius agentus amerikiečiai vadino L.T., *long term*, „ilgo veikimo“, o rusai pasirinko poetiškesnį pavadinimą – *butylka v morie,* „butelis jūroje“. Išties, tai buvo lyg įdėti

pranešimus į butelius ir paleisti juos į atvirą jūrą, tikintis, kad kuris nors pasieks tikslą, nors tas tikslas anuomet buvo dar labai miglotas. Tavo tėvas, Džiani, buvo vienas iš tokių butelių...

Jis pakelia *Frascati* butelį, pripila mano taurę, paskui savąją ir geria pajusdamas kamščio trupinius tik tada, kai šie prilimpa prie lūpų. Išspjauna juos, lyg tai būtų natūraliausias dalykas pasaulyje, ir žiūri tiesiai man į akis.

– Tavo tėvas buvo rusas, – sako kone pašnibždomis, – tiksliau, kazokas.

Pirštu išgaudo taurėje likusius kamščio trupinius ir išgeria iki dugno, nesidomėdamas mano reakcija. Jos nėra, nuslopinu ją prisiversdamas nė nemirktelėti, jaučiu, kad man pavyko, bet negaliu nepripažinti, jog tas šunsnukis ir vėl mane pritrenkė – žinoma, *kazokas.*

– Jo tikras vardas buvo Arkadijus Fokinas, – tęsia. – Antrojo pasaulinio karo metais jis buvo jaunas Stalino kontržvalgybos pajėgų karininkas ir tikras genijus. Dvidešimt ketverių jau turėjo Raudonosios armijos majoro laipsnį, buvo baigęs du universitetus ir pilnas kitų talentų, tarp jų ir žaisti šachmatais, kurį tu iš jo, atrodo, paveldėjai. Tobulai mokėjo tris užsienio kalbas: anglų, vokiečių ir italų. Pilotavo lėktuvus, buvo velniškai fiziškai pajėgus ir labai išprusęs. Žodžiu, vienas geriausių tarp NKGB (anuomet jis dar nesivadino KGB) vyrų, ir jam buvo patikėta viena iš ekstremalių ilgalaikių užduočių: tapti italu, įsilieti į Italijos slaptąsias karines pajėgas ir užsitarnauti vadovaujamas pareigas.

Jis akimirką nutyla, labai meistriškai, norėdamas pamatyti, kokį įspūdį padarė jo žodžiai, bet aš laikausi, nesuteikdamas jam nė menkiausios progos džiaugtis. Mirkčioju, bet tai – tik nuovargis.

– Ir jis tai padarė, Džiani, – tęsia. – Tavo tėvas savo užduotį *įvykdė*. Kiek žinau, jis vienintelis iš pasiųstųjų su panašiom už-

duotim į Angliją, Prancūziją ir Vokietiją įvykdė ją iki galo. Vienintelis *butylka v morie*, pasiekęs tikslą...

Roller Betty su lėkštėmis rankose atskrieja prie mūsų staliuko ir triukšmingai sustoja per sprindį nuo jo. Patiekia spagečius: porcijos išties milžiniškos. Pagriebia dubenėlį nuo gretimo staliuko ir padeda man – moliuskų kiautams.

– Skanaus, – taria ir nurieda.

Boljaskas akimirką žiūri į savo lėkštę – kalną spagečių it pragaras juodame padaže – tarsi svarstydamas, nuo ko pradėti. Tada išlanksto servetėlę ir užsikiša už apykaklės, ne kampu, o per visą plotį lyg seilinuką.

– Skanaus, – taria. Susuka geroką spagečių gumulą, pakėlęs nuvarvina padažą ir kanda, išsijuodindamas lūpas. Nuvalo jas servetėle, joje atsispaudusi juoda *V* atrodo lyg skrendanti kregždė.

– Taigi, – tęsia kramtydamas, – tavo tėvo užduotis buvo ne *šnipinėti*. Jam nereikėjo kaišioti nosies į sąrašus ir kartotekas ar papirkinėti svarbius pareigūnus, kad išgautų iš jų informaciją, nereikėjo lakstyti per sienas, kad ją perduotų, nereikėjo demaskuoti priešo agentų ar žudyti tų, kurie žaidė dvigubą žaidimą. Tavo tėvo agento darbas buvo visai kito lygio, o šitame lygyje galėjau darbuotis aš, bet tai jau visai kita istorija, panaši į žaidimą šnipais, jei supranti, ką noriu pasakyti. Kaip tavo spagečiai?

– Skanūs.

– Manieji šiaip sau, – sako ir susikiša į burną dar vieną gumulą. Nusivalo servetėle lūpas (dar vienas juodas atspaudas, šįkart – kryžiaus formos) ir tęsia.

– Tavo tėvo užduotis buvo esminė: karas. Galvojant apie karą tarp dviejų Europą padalijusių blokų – kalbu apie tikrą karą: invazijas, mūšius, bombardavimą, supranti? Turėti tokį žmogų kaip tavo tėvas vyriausiajame priešo kariuomenės štabe buvo neįkainojama vertybė. Supranti? Kyla naujas karas ir jis, aukštas sovietinių karinių pajėgų karininkas aukšto Italijos karinių

pajėgų karininko uniforma, pradeda veikti. Tokia buvo jo misija nuo pat keturiasdešimt penktųjų.

Dar vienas spagečių gumulas, vėl nusišluosto lūpas, gurkšteli vyno – ir pasakoja toliau. Charakterinis aktorius – štai kas yra tas vyras. Dideliais kąsniais šlamščia savo makaronų raizginį ir svaido granatas, pasikišęs po smakru servetėlę, virtusią Franco Klino paveikslu, jo veido išraiškos visada tikslios ir teatrališkos, kūnas lyg seno *Cosa Nostra* vadeivos, jis stengiasi nesutraiškyti taurės storais lyg dešrelės pirštais ir visa tai – dabar man jau akivaizdu – jis *vaidina*. Pažįstu tokių žmonių, esu jų sutikęs, jie vaidina įkvėptai lyg charakteriniai aktoriai, lyg suprastų, jog pasauliui jie nėra labai svarbūs, ir norėtų kiekvienu savo pasirodymu sukelti įspūdį, net jei tai darosi nepakeliama, svarbu, kad paliktų kokį nors pėdsaką.

Gal jis iš tikro aktorius, o čia – paslėpta kamera. Tai viską paaiškintų.

– ...krizės Afrikoje, Kuboje, Pietų Amerikoje, – tęsia toliau, – bet karas, dėl kurio tavo tėvas tapo tavo tėvu, taip ir neprasidėjo, nors tik nedaugelis žino, kaip mažai iki jo trūko. Taigi jo genialiai įvykdytos užduoties niekam neprireikė. Penkiasdešimt metų jis gyveno priedangoje, gyveno tą keistą gyvenimą, kurį žinojai, keistą tokiam žmogui kaip jis: kas rytą eiti į pamaldas, draugauti su fašistais ir reakcionieriais, užsidaryti miesčioniškame gyvenime ir pyktis su savo sūnum dėl politikos...

Baigiame spagečius beveik vienu metu. Aš juos ryte rijau, buvau tikrai išalkęs, jis per tą laiką pasakė gal tūkstantį žodžių. Kaip jam pavyko?

– Kita vertus, kas jam beliko daryti? – tęsia. – Žinoma, būtų galėjęs išduoti ir tikrai būtų turėjęs atskleistinų paslapčių... Noriu pasakyti, jei būtų perėjęs į kitą pusę, jam tai būtų buvę naudinga, bet tavo tėvas buvo tikras komunistas, toks, kokie dabar kelia juoką, tačiau jam tai buvo gyvenimo prasmė, didi ir svarbi,

nes pasaulyje jis matė daug neteisybės, o kaip tą pasaulį pataisyti, jam nurodė Marksas – ir taškas. Todėl jis nė negalvojo pereiti į kitą pusę, džiaugtis kapitalistiniame pasaulyje pasiekta gerove ir iš tiesų tapti tuo, kuo tik apsimetinėjo esąs. Jis nekentė tokio gyvenimo, Džiani, ir jo neapykanta per penkiasdešimt metų nė per plauką nenusilpo. Bet neturėjo pasirinkimo, reikėjo ir toliau taip gyventi. Jis liko įstrigęs savo misijos gniaužtuose.

Prisidega cigaretę prakeiktasis.

– Nesvarstė ir galimybės grįžti į Rusiją, net kai paaiškėjo, kad jau niekada nekils joks karas, dėl kurio jis kiekvieną rytą būdavo pasiruošęs veikti – kai, kaip teisingai atsimeni, su Andreočiu dalyvaudavo pamaldose. Čia, Italijoje, jis jau buvo įgijęs ir kažką tikro: jus – savo šeimą ir nuoširdžiai ją mylėjo. Nors mylėjo ir savo tėvynę, buvo jai ištikimas – negalėjo jūsų nei palikti, nei išsivežti. O ir dėl ko? Kad išvystų prie Kremliaus sienų deginamas raudonas vėliavas? Kad dalyvautų žlungant tam, kam paaukojo visą savo gyvenimą, kad išvystų triumfuojant kapitalizmą, dar purvinesnį ir nedoresnį už tą, kurį būtų palikęs čia? Ne, jis neturėjo pasirinkimo. Vienintelis jo pasirinkimas galėjo būti atskleisti tau tiesą arba jos neatskleisti. Ir būtent tada, kai jis nutarė nieko tau nesakyti, palikti tau tokį tėvą, kokį manei turįs, aš su juo nesutikau. Manau, jog tai neteisinga...

Pagaliau aš reaguoju. Iki tol man sekėsi tvardytis, bet staiga pajuntu – daugiau nebepajėgsiu. Manau, kad tai fizinis, nervų dalykas: smilkiniai pulsuoja, kraujas plūsteli į smegenis, nebegaliu apsimetinėti ramus, nes tai netoleruotina, o to, kas netoleruotina, negalima toleruoti.

– Atsiprašau! – rėkiu pasisukdamas į padavėją riedutininkę.

Kita vertus, negaliu su tuo vyru pradėti ginčytis, nes man jis yra ekranas, *cd-romas*, atsparumo testas, ir privalau atsilaikyti: toks pasirinkimas man yra vienintelis, kad ir kokia suktybė slypėtų už viso šito, net jei tai iš tiesų būtų kokia sumauta slapta kamera.

Šįkart mergaičiukė atrieda iš lėto, švelniai stabdydama riedučių galais.

– Ar galėtumėt nunešti indus? – suurzgiu. – Jau pusvalandis, kai baigėme valgyti.

Daugių daugiausia penkios minutės. Ji sustingsta, žiūri į mane: neabejoju, atrodau tikras mulkis, tiek to, nežinau, ką galėčiau padaryti, bet jaučiuosi nepalyginti geriau. Ji žiūri į mane, graži net pažeminta, o jos vidinis balsas turbūt staugia: nagi, *Roller Betty*, maištauk, neleisk taip su tavim elgtis! Reaguok, nepasitenkink tik apspjaudama karališkąsias krevetes, juk tu ne padavėja! Užversk staliuką ant šito pimpiagalvio ir pasiųsk viską velniop, pasinaudok proga vienu kartu išsilaisvinti iš darbo ir tėvo gniaužtų, tėvo, draudžiančio tau dabar linksmintis diskotekoje draugų būryje, ryti spalvotas tabletes ir šėlti su riedučiais lyg išprotėjusiai, o paskui pasirinkti, kuris valkata galės pakabinti tave, Fredženės karalienę...

Bet nieko neįvyksta, matyt, ji irgi *negali.* Negali visko mesti, negali sutraukyti grandinių, gali elgtis tik taip, kaip jai liepta: nurinkti nuo staliuko lėkštes ir nuriedėti šalin. Mes visi *susaistyti*, nieko nepadarysi.

– Gerai, – negaliu nepasakyti, – ar jūsų istorija jau baigta? Ji įdomi, deja, manęs neįtikino.

Jis papurto galvą, šypsosi. Atrodo, jį linksmina mano nesugebėjimas tylėti, taigi ir valdytis.

– Ne, Džiani. Dar nebaigta.

– Tikrai? Ir ko gi jai trūksta?

Jis sumaigo cigaretę peleninėje. Nevykusiai, nes ši neužgęsta, turi dar sykį ją paspausti, bet cigaretė rūksta, aš pasiutusiai noriu rūkyti, velniava, net to negaliu padaryti. Tačiau galiu gerti.

– Trūksta visų tų tavo galvoje kirbančių klausimų, kuriuos dabar turi man užduoti.

– Argi nesakėt, kad klausimai nepageidaujami?

Ne, Džiani, ne. Nereikia sarkazmo, jis jo nesupranta, „su juo nedera“...

– Ir trūksta visų atsakymų, kuriuos turiu tau duoti, – tęsia. – Kiekvienam tavo klausimui turėsiu atsakymą, kiekvienam prieštaravimui turėsiu paaiškinimą...

Tylėk, Džiani, tylėk. Neprasižiok.

– Sugalvojau, – sakau. – Kodėl jums pačiam neuždavus sau tų klausimų? Pats klauskit ir atsakykit. Neabejoju, taip bus geriausia.

Dabar reikėtų išeiti. Tais žodžiais tinkamiausia su juo atsisveikinti, reikia tik pridurti „sudie“, padėti servetėlę ant staliuko ir išeiti. Tiek tereikia padaryti...

Bet aš to nepadariau, o per tą laiką, kurį sugaištu to nepadarydamas, negailestingai aiškėja, kad jau niekada to nepadarysiu, nes, atrodo, atradau savyje naują ribą, kitaip tariant, jei kažkoks tipas pradeda man pasakoti nesąmones apie mano tėvą ir nutariu jo nepaisyti – kurį laiką man tai pavyksta, bet ateina tokia akimirka, kai man tai jau nebepavyksta, ir prabylu, tariu sausus, įžūlius žodžius, po jų turėčiau jį palikti ir nueiti savais keliais, bet jo nepalieku, o sėdžiu lyg prikaltas savo kėdėje ir atrodau kaip paskutinis apsišikėlis. Tokius dalykus pravartu žinoti.

O jis? Kertu lažybų, džiūgauja, jo veido išraiška staiga tapo naivi, nustebusi – vargšelis, – bet ir ši išraiška, neabejoju, yra tik suvaidinta, nenuoširdi, panaši į leitenanto Kolombo, kai šiam tenka kalbėti viešai.

– Gerai, kaip nori, – kikena. Žinoma, kad jam gerai: dabar viskas virsta žaidimu.

– Taigi, – sako, – pirmas klausimas: kaip tavo tėvui pavyko tapti italu?

Jis vaidina sutrikusį, lyg sakydamas „vaje, ką man tenka daryti“, bet iš tiesų jaučiasi kuo puikiausiai, lyg visą savo gyvenimą nebūtų veikęs nieko daugiau, tik uždavinėjęs sau klausimus.

– Tavo tėvas, – atsako į savo klausimą, – tapo kapitonu Mauricijum Ordzanu 1945 metais, vos pasibaigus karui. Nuo 1943 metų sausio, po pralaimėjimo prie Čertkovo, belaisvių stovyklose buvo tūkstančiai italų, o slaptosios sovietų tarnybos surinko labai tikslią informaciją apie visus nelaisvėje buvusius italų karininkus. Tas Ordzanas idealiai tiko. Jis buvo vienas iš nedaugelio išlikusių faktiškai sunaikinus dalinį, neturėjo motinos, buvo nevedęs, neturėjo nei brolių, nei seserų, o svarbiausia, buvo iš Polos, Istrijoje, kuri, kaip žinai, po paliaubų atiteko Jugoslavijai, taigi *jis negalėjo grįžti namo*.

Atrieda *Roller Betty* su karališkosiom krevetėm – be kiautų, taigi šaldytom – ir jis nutyla, akivaizdžiai likdamas padėties šeimininku, tarsi būtų paspaudęs mygtuką „Pauzė“: matyt, yra iš tų pavojingiausių, kurie niekada nepameta pasakojimo gijos. Mergina pirma aptarnauja jį, paskui mane, ant staliuko kampo padeda padėklą su daržovėmis ir pasišalina.

– Supranti?– tęsia paimdamas rankomis krevetę ir atsikąsdamas. – Ordzanas neturėjo kur grįžti, negalėjo susitikti draugų ir giminių. Tavo tėvui tai buvo esminis dalykas: reikėjo, kad jam atvykus į Italiją galimybės jį demaskuoti būtų lygios...

– Atleiskit, kad pertrauksiu, – sakau. – Kaip manot, ar ji prispjovė?

– Ką pasakei?

Pagaliau išmušiau jį iš vėžių.

– Kaip manote, ar padavėja prispjovė man į lėkštę?

– Kodėl?

– Nes šaukiau ant jos. Matėt, kaip ji į mane žiūrėjo, su kokia neapykanta?

Jis sustingo su pakelta krevete rankoje.

– Atsimenat Tiberijų Murdžiją, – tęsiu, – tą žemą, su ūsais, vaidinusį Feribotą filme „Tiesiog nepažįstamieji“? Jis buvo ne aktorius, dirbo padavėju restorane „Draugų karalius“ Kročės

gatvėje, ten jį pamatė Moničelis ir sugalvojo pakviesti vaidinti filme. Po filmo sėkmės Murdžijas metė padavėjo darbą, tapo tikru aktorium ir visose italų komedijose vaidino sicilietį, nors iš tiesų buvo ne iš Sicilijos, o iš Sardinijos. Taigi ar žinot, ką jis pasakė Moničeliui, atsidėkodamas už tokį nuostabų gyvenimo posūkį? Kokį išminties brangakmenį jam padovanojo? „Restorane, – pasakė, – niekada neimkit maltos mėsos kukulių ir nesiginčykit su padavėju.“ Štai ką jis jam pasakė.

Žiūriu į savo lėkštę, penkios karališkosios krevetės ratu ant salotos lapo, skiltelė citrinos.

– Manau, ji man prispjovė, – sakau, – aš nevalgysiu.

Jis didvyriškai kremta savo porciją – vieną jau buvo suvalgęs prieš tai, gūžteli pečiais ir nesiteikia šiuo klausimu su manim diskutuoti, kiek padavėjo spjaudalų mums gyvenime teko suvalgyti, nors, manyčiau, jis yra bauginamai svarbus, tačiau tikiu, galvoja, nors aš to nepasakiau, bet būtų nežmogiška, jei negalvotų: „Mergina, – galvoja, – galėjo prispjauti ir į mano lėkštę.“

– Atsiprašau, pertraukiau. Pasakojot... – dabar bus nelengva, drauguži.

Jis linkteli, nuleidžia akis kaip Stivas Mekvinas, išreikšdamas *pakantumą*. Kad jas pakeltų, turi pasitelkti savo pavlovišką šypseną, tarsi ši būtų domkratas. Dabar jam bus sunku tęsti savo istoriją, jis panašus į besistojantį dramblį...

– Tas kapitonas Ordzanas, – vėl prabyla lyg niekur nieko, – buvo belaisvis vienoje iš Sibiro stovyklų, tų sunkiausių, iš kurių niekas negrįždavo. Vieną dieną į tą stovyklą iš Maskvos atvyko NKGB delegacija su griežtu įsakymu: pervežti belaisvį Ordzaną į kitą stovyklą. Tai delegacijai vadovavo tavo tėvas, važiuodami per Sibirą jie su Ordzanu kartu praleido keturias dienas. Negalėtum sakyti, kad susidraugavo, bet susipažino, šnekučiavosi kaip du žmonės, susiėję pačioje neapsakomos tragedijos šerdyje, o kai vieną rytą auštant tavo tėvas jam, dar

miegančiam, iššovė į galvą, tuo pradėdamas savąją misiją, tas poelgis jau niekada jam...

– Palaukit, – pertraukiu, – ar žinot, kurią filmo sceną mėgstu labiausiai? Visų labiausiai?

Jis papurto galvą, šypsosi. Jo žvilgsnyje maniakiška įtampa, manau, manasis irgi ne mažiau bauginamas.

– Tai scena iš filmo „Varškė“, – tęsiu, – kurioje Pazolinis liepia Orsonui Velesui deklamuoti vieną iš savo eilėraščių, iš filmo „Mama Roma“. Visa filmavimo trupė ilsisi – tipiška italų kino pietų pertrauka: tingi valanda, karšta, fone – saulės išdeginti Činečitos laukai, sukiojasi statistai angelų su trimitais drabužiais, šarvuoti romėnų sargybiniai, jie valgo bandeles ir šoka tvistą. Velesas pradeda deklamuoti eilėraštį padavėjui, atnešusiam jam limonado. Taigi manau, toji scena yra gražiausia visame italų kine. Beje – nedaugelis tai žino, – Orsonas Velesas deklamuoja itališkai, bet vėliau jį dubliuoja, o žinot, kas dubliuoja? Džordijus Basanis. Ar žinote, kas yra Džordijus Basanis?

– Rašytojas?

– Teisingai. Paklausiau, nes jis nepelnytai primirštas, nors buvo tikrai didis. Taigi jis dubliuoja Orsoną Velesą. O žinot dar vieną dalyką? Tą eilėraštį aš moku atmintinai. „Aš esu praeities galia“ – prisiekiu, moku jį visą – „tik tradicijoje slypi mano meilė. Ateinu iš griuvėsių, iš bažnyčių, iš altorių paveikslų, iš apleistų miestelių Apeninuose ar Priešalpėse, kur gyveno broliai...“

Mano balsas suskamba garsiau, į mane nukrypsta kai kurių valgytojų žvilgsniai.

„...Klajoju po Tuskolaną nelyginant beprotis, po Apiją – lyg benamis šuo. Arba žiūriu į sutemas, į rytus virš Romos, virš Čiočiaros, virš pasaulio, lyg į pirmuosius poistorijos veiksmus, kuriuos regiu, nes mane išrinko iš gyventojų sąrašo, nuo tolimiausio kažkokio palaidoto amžiaus krašto...“

Atsistoju – neįtikėtina – mano balsas skamba dar garsiau.

„...Siaubingas, gimęs iš mirusios moters įsčių. O aš, suaugęs gemalas, bastausi, šiuolaikiškesnis už visus šiuolaikius, ieškodamas brolių..."

Stabteliu, lygiai kaip Orsonas Velesas filme.

„...kurių jau nebėra."

Dabar jau visi žiūri į mane. Visi penkiasdešimtmečiai nuo didžiojo stalo, dar kelios prieš mus sėdinčios poros, net *Roller Betty*: jų atsargiuose žvilgsniuose, mus netikėtai užgulusioje beviltėje tyloje, jaučiu savo pasirodymo sėkmę. Patiesiau juos visus ant menčių.

– Tada, – atsisėdu, kalbu jau tyliau, – Orsonas Velesas užverčia knygą, nusiima akinius ir sako padavėjui: „Ar ką nors supratot?"

Tik pamanykit, ką galiu iškrėsti, pagalvoju. Kas galėjo tikėtis.

– Sakykit, ar gali būti gražesnė scena už šią... – baigiu.

Dabar turėjau jį nugalėti. Esu apstulbintas savo elgesio – dar ne viskas, viena pora tebežiūri į mane, aš nusišypsau, pakeliu taurę ir geriu į jų sveikatą, dabar jis turėtų pripažinti, kad esu už jį pranašesnis, nes jei padariau šitai – kiek dar dalykų galėčiau padaryti, turiu beribį provokacinių veiksmų sąrašą, galėčiau atlikti juos vieną po kito, be galo, kad tik jį užčiaupčiau, jis turėtų pripažinti, kad viskas baigta, ir liautis, nors puikiai žinau, kad taip beveik niekada neatsitinka, kad beveik niekada atėjus pabaigai dalykai nesibaigia.

Išties šitas dalykas nesibaigia, nes jis turi *įžūlumo* tęsti.

– Suprantu, ką jauti, – sako, – nemanyk, kad nesuprantu. Bet pasakiau tai tam, kad suvoktum, koks buvo tavo tėvas. Nenoriu nieko slėpti. Tavo tėvas nužudė tą vyrą. Nors jis buvo vienintelis žmogus, kurį tavo tėvas nužudė per visą savo gyvenimą, ir nors jis vis tiek nebūtų išgyvenęs, to veiksmo prisiminimas niekada nesiliovė jo kankinęs, nes nužudyti tik vieną kartą yra daug sunkiau nei daug kartų. Ir ligoninėje, kai jį aplankiau, o jis klejojo pripumpuotas morfijaus, girdėjau šnabždant: „Vargšas Ordzanas... Vargšelis Ordzanas."

Po penkiasdešimties metų...

Tikrai klejodamas mano tėvas kartojo „vargšas Ordzanas". Bet jis turėjo omeny save, juk tai akivaizdu. Bet toji *mintis, toji mintis* nepakenčiama, ji reiškia, kad jo akiplėšiškas veidas ir toliau nustelbia manąjį, kad ir ką padaryčiau – jis ir toliau stums mane link to taško, iš kurio negalima grįžti, kuriame viskas abejotina, o aš esu priverstas ieškoti *įrodymų*, kad apginčiau kažką, ko visai nereikia ginti ar įrodinėti, ar aiškinti, nes, po velnių, tai – ne hipotezė, o tiesiog tikrovė, ta, kurią man visą savo gyvenimą teko kentėti: taigi nieko aš nelaimėjau, tik pralaimėjau.

– Bet pasiduodu, – priduria. – Akivaizdu, kad nesiruoši manęs klausytis, todėl...

Įsakmiai mosteli *Roller Betty*, prašydamas sąskaitos.

– Ir, tiesą sakant, suprantu tave, – taria.

Šypsosi, prisidega dar vieną cigaretę, vėl nuleidžia akis, šįkart jau nieko neprimindamas.

Stoja tyla.

Vadinasi, aš nugalėjau. Cha. Jam būtų reikėję pasakyti dar porą sakinių, net vieną sakinį – ir būčiau palūžęs kaip sausas medis, nes tuos klausimus aš ir klausiu, o mano protas jau nepaliaujamai dirba, kad pakeistų tvirtą, griežtą, *krikdemišką* mano tėvo įvaizdį romantišku jauno sovietinio karininko paveikslu, pasibaigus karui blyškios stepės viduryje ištaškiusio smegenis vargšui belaisviui iš Istrijos, kad užimtų jo vietą ir dėl to graužtųsi iki pat savo gyvenimo dienų galo. Dar vienas žingsnis – ir būčiau pradėjęs... Bet jis to nežino. Nežinodamas, kad aš jau pasidaviau, pats pasiduoda. Kažin, kiek meno kūrinių taip nupirkta aukcionuose.

Apsižvalgau, žiūriu į žmones, po mano vaidinimo pasiūlytos pertraukėlės vėl grįžusius prie savo reikalų. Penkiasdešimtmečiai nuo didžiojo stalo nueina tyliai, be visą vakarą demonstruotos linksmybės, tačiau būtų keista tikėtis, kad juos nuslopino

Pazolinis, apie kurį nėra net girdėję, kaip ir jis – jei būtų dar gyvas – nebūtų girdėjęs apie juos, manajame deklamavime jie nė iš tolo negalėjo nujausti jo skandalingos dvasios, nors jų tėvai prieš trisdešimt metų dar būtų pajėgę tai padaryti, aklai, instinktyviai, panašiai kaip šunys jaučia artėjantį žemės drebėjimą. Jie tiesiog pavargo, nieko daugiau, nes jau vėlu, ir jie eina namo, palikę gerą nuotaiką kitai dienai. Vyrai – žilstelėję, įrudę saulėje, prakaulūs, lyg iš teniso klubo, jų akys bylote byloja: „netrukus iškeliausiu į nuostabius kraštus“, jų moterys – gražios, tačiau jų grožis lakus, sulygintas chirurgo rankos, todėl jos visos atrodo lyg galinčios atstoti viena kitą. Mano tėvas ir mano motina tokio amžiaus buvo kitokie, jų draugai irgi buvo kitokie: sutinku, kiti laikai, tačiau jų elgesys būdavo griežtas, atšiaurus, visiškai nepažįstamas šitiems naujiesiems miesčionims. Kita vertus, mano tėvas niekada nebūtų atėjęs į šį restoraną – tokį nejaukų, sudarkytą mados. Už penkiasdešimties metrų nuo mūsų banguoja jūra – ta juoda juosta prieš mane yra jūra, o jos nejauti. Ne, ši vieta netinka mano tėvui, netinka net pokalbiui apie jį, ji niekaip nesisieja su solidžiu miesčionišku gyvenimu, su nekintamomis vertybėmis, kuriomis jis save apsupo: medis – ne plastikas, knygos – ne žurnalai, Dievas – ne Maldyvų salos. Čia viskas dvelkia tokiu laikinumu, kad nenoromis pagalvoji, jog netrukus turėtų pasikeisti restorano valdytojas, nes vyras gėlėtais marškiniais bankrutuos, ir šis restoranas dar kartą bus pertvarkytas, o kai jį remontuos, vieną žiemos dieną, siaučiant sirokui, čia visai neatsitiktinai ateis *Roller Betty*, įeis vidun, apsidairys taip, kaip aš šią akimirką, darbininkai liausis taukšėti plaktukais ir sužiurs į ją, darbų vadovas žengs prie jos ir ištars „ką čia veiki?“, o *Roller Betty* žvilgsnis klajos ieškodamas savo riedučių pėdsakų ant grindų, nerasdamas net grindų, nes ir jas išlupo, kad ištrintų kiekvieną praeities be istorijos, iš kurios ji atėjo, pėdsaką, ji atsakys „nieko“ ir išeis lauk.

Boljaskas rūko tylėdamas, susikaupęs, jo poza, jei ne ta išvaizda, būtų kone aristokratiška, bet kai mūsų žvilgsniai vėl susitinka, jo žvilgsnyje akimirksniu pradeda šokinėti tos pačios kibirkštys kaip tada, kai pasakojo, kad mano tėvas buvo kazokas, butelis jūroje, šnipas, žudikas – jo, charakterinio aktoriaus, suktybė. Ne, dar nebaigta. Ir niekas nelaimėjo, nebuvo ką laimėti.

– Klausykit, – sakau, – kodėl atėjot papasakoti tai man, o ne mano seseriai?

– Tavo sesuo kitokia, – atsako. – Ji tikrai neturėtų nieko žinoti.

– Būtent. Ji būtų paskambinusi policijai.

– Žinoma.

– O mano motina? Kodėl ne jai? Juk ji už jo ištekėjo.

Atrieda *Roller Betty.* Jis ištiesia kredito kortelę nė nedirstelėjęs į sąskaitą.

– Džiani, tavo motina žino.

Ant kredito kortelės parašyta Džianis Kostantė.

10

Pirmas skyrius

Mieli vaikai, atėjo laikas atskleisti jums paslaptį, kuri jus tikrai apstulbins. Nors jis tam prieštarautų (tiesą pasakius, dabar man teks sulaužyti duotą priesaiką), nutariau pasakyti visą tiesą apie Picaną Picą. Taip, atėjo laikas ir jūs turite žinoti. Jūs, sekę jo nuotykius nuo pradžių, ir jūs, niekada nė puse ausies negirdėję apie Picaną Picą, o šitą knygą jums padovanojo tėvai, liepdami verčiau skaityti, o ne kiauras dienas su Lorencu žaisti kompiuterinius žaidimus (nes ten, kur kompiuteriniai žaidimai, visada yra Lorencas, neišvengiamai, ir jeigu jums atrodo kitaip, jeigu jums atrodo, kad draugas, su kuriuo žaidžiate kompiuterinius žaidimus, vardu Džulijus, Valerijus ar Džakomas, Jakopas ar Masimiljanas, arba jei manot, kad žaidžiat vieni, o gal net ir visai nežaidžiate), juo labiau atėjo laikas, kad sužinotumėt tiesą apie Picaną Picą ir suprastumėt, kaip gyvenime lengva apsirikti dėl daugybės dalykų.

Mieli vaikai, dabar padėkite šią knygą ir eikite į virtuvę pasiruošti užkandėlės (patariu – duonos su majonezu ir pusę stiklinės pieno), o paskui patogiai įsitaisykite minkščiausiame namų krėsle arba užsidarykite savo kambaryje ir išsitieskite ant lovos lyg

Romos imperatorius, kitaip tariant, ant vieno šono, ir kramsnokite savo užkandėlę, nesirūpindami dėl trupinių; kaip sakiau, tai, ką dabar išgirsite, bus tiesa, o tiesą reikia sutikti sočiu pilvu ir pailsėjusiu kūnu. Patikėkit, darykite, ką sakau. Nueikite. Pasiruoškite. Susiraskite savo kamputį. Aš palauksiu, niekur nepabėgsiu. Tiesa, kurią noriu papasakoti jums apie Picaną Picą ir jo paslaptį, niekur nepabėgs. Belaukdamas jūsų nupiešiu erdvėlaivį, nes moku jį piešti, taip pat ir dėl to, kad ateityje jis gali praversti. Nupiešiu kylantį erdvėlaivį.

(kylančio erdvėlaivio piešinys)

Gerai, vaikai, pradedam. Nors dabar, kai viskas jau paruošta, jaučiu, kaip sunku susitaikyti su ta garsiąja tiesa, todėl prieš tai noriu su jumis tiesiog paplepėti, pradėti iš tolo ir pamažu pereiti prie pagrindinės temos. Norėtųsi jums priminti, kaip dažnai žmonės turi paslapčių, tai visiškai normalu, o pasaulis pilnas melo: ne tik blogojo melo, sakomo siekiant kokio nors tikslo, bet ir nekenksmingo, nekalto, būtino, netgi gero melo.

Norėčiau pradėti, tarkim, nuo Kalėdų Senelio. Tai – melas, neabejoju, jūs tai jau žinot: iš tiesų Kalėdų Senelio nėra, nėra skraidančių elnių, nėra rogių, nėra jo namų Šiaurės ašigalyje, ir neįmanoma, kad toks storulis pralįstų pro kaminą.

Tai niekada nebuvo tiesa. Dovanas lapkričio pabaigoje jums nupirkdavo tėvai prekybos centruose, kol dar nebūdavo spūsties, arba (nelygu, kokie tėvai) parduotuvėse miesto centre dvi trys dienos prieš Kalėdas, kai būdavo spūstis. Kaip žinote, jie paslėpdavo dovanas sandėliuko gilumoje, po sulūžusiais šviestuvais ir senais kilimais, o Kalėdų išvakarėse liepdavo jums eiti anksti miegoti sakydami, kad Kalėdų Senelis labai drovus ir bijo būti pastebėtas. Kai įsitikindavo, kad jūs užmigot, pirštų galais nueidavo paimti dovanų, virtuvėje ant stalo suvyniodavo jas į spalvotą po-

pierių ir padėdavo po eglute. Kitą rytą surengdavo visą spektaklį: „prieikime tylutėliai“, „kažin, ar jis buvo atėjęs“, „hmmm, mane kankina bloga nuojauta“, o didžiausi aistruoliai koridoriuje pribarstydavo cukraus angliukų, kad įvarytų jums baimės. Taip būdavo visada, beveik visame pasaulyje, nes Kalėdų Senelio nėra. Kaip nėra ir vaiko, kuriam apie tai nebūtų melavę ne tik tėvai, bet ir mokytojai, televizija, visi giminės ir net išprotėjęs dėdė, tas, kuris mėgsta užkutenti jus iki ašarų, o kai nemato mama, šokinėja ant lovos ir sulaužo spyruokles.

Kas tai, sąmokslas?

Ne, tik pavyzdys to melo, apie kurį kalbėjau – gerojo, nekaltojo melo, sukančio pasaulį. Gal pasaulis suktųsi ir be jo, nežinau, tačiau tas melas gyvuoja, jo daug, pagalvoję iškart tai suprasit, nes ir jūs dažnai jo griebiatės. Lygiai kaip – neabejoju – ir jūs turite paslapčių. O toji Picano Picos paslaptis yra tik truputį labiau sukrečianti, stulbinama ir nuostabesnė už jūsų paslaptis, saugoma melo, didesnio už jūsiškį, panašaus į tą, kuris saugo Kalėdų Senelį.

Nes, žinot (pagaliau pasiryžau), tiesa ta, kad Picanas Pica yra ne vaikas, kaip buvau jus įtikinęs. Jis – marsietis. Jo vardas ne Picanas Pica, o Qlxxzw'kvsfqz (Marse nėra balsių). Ir jam ne devyneri metai, o šešiasdešimt šešeri – Marse metai, kaip žinoma, daug ilgesni nei Žemėje, nes Marsas yra daug toliau nuo Saulės, ir jis sukasi aplink ją daug ilgiau, taigi jam tikrai labai daug metų.

Bet tai dar ne viskas, tik paklausykit: Picanas Pica yra ne šiaip koks eilinis marsietis. Jis – slaptasis Marso agentas, atsiųstas į Žemę su specialia misija. Šnipas.

Kertu lažybų, jūs suakmenėjot. Ir net įtariat, jog tai – melas, o aš jums meluoju. Bet pagalvokit, kodėl turėčiau meluoti? Kokia man iš to nauda? Patikėkit, man labai sunku jums sakyti tai, ką dabar sakau, daug lengviau būtų ir toliau lyg niekur nieko pasakoti jo nuotykius, kodėl turėčiau taip apsisunkinti gyvenimą? Juk

jūs mane pažįstat, bent skaičiusieji kokią nors kitą knygą apie Picaną Picą žinot, kas esu, ir – tikiuosi – jau nusipelniau jūsų pasitikėjimo. Jei būčiau koks grėsmingai atrodantis nepažįstamasis, jei būčiau užpuolęs jus netikėtai, naktį, gal net ginkluotas pistoletu, mirtinai jus išgąsdindamas, o paskui pasakyčiau tokį dalyką, gal tuomet galėčiau jus suprasti, bet juk čia esu aš, ir nors niekada nesat manęs regėję, kartu praleidom nemažai laiko ir dabar pasitikim vienas kitu. Beje, jei tai jums padėtų atsikratyti dvejonių, galiu parodyti, kaip atrodau. Štai mano autoportretas:

(Pasakotojo portretas išsipūtusiu skruostu)

Taip, tai aš (valgau kaštoną, todėl mano skruostas išsipūtęs). Ar aš jums panašus į tokį, kuris vieną rytą atsikėlęs staiga susigalvoja, kad žmonės yra slaptas misijas vykdantys marsiečiai?

Ne, todėl pasiduokite: Picanas Pica yra marsietis, pasiųstas į Žemę su slapčiausia misija, o jai atlikti jis pasivertė devynerių metų berniuku. Tai – gryniausia tiesa.

Žinau, dabar jūsų galvose knibžda tūkstančiai klausimų, ir, patikėkit, mano pareiga atsakyti į kiekvieną iš jų. Bet čia – pasakojimas, todėl leiskit man pasakoti ir pamatysit, kaip žingsnis po žingsnio patenkinsiu jūsų smalsumą.

Taigi. Pradėkime iš pradžių. Arba, kaip sakoma, grįžkim į pradžią. Picanas Pica – vaikas, keliaujantis laiku sėdėdamas ant kėdutės, yra štai toks:

(Ant kėdutės sėdinčio Picano Picos atvaizdas)

O Qlxxzw'kvsfqz – šnipas marsietis, pasiųstas į Žemę su ypač slapta misija, yra štai toks:

(Marsiečio atvaizdas)

Kaip matot, jie visiškai nepanašūs. Bet jie – viena ir ta pati būtybė. Ir visi nuotykiai, apie kuriuos skaitėt ankstesnėse knygose, yra tiesa: viskas įvyko taip, kaip aš jums papasakojau, tik devynerių metų berniuko, kuris juos patyrė, kūne slypėjo suaugęs marsietis, atliekantis savo ypač svarbią slaptą misiją.

Kokia gi ta misija, klausiat, tokia svarbi ir slapta, kad nuslėpta nuo jūsų net trijose knygose?

Atsakymas būtų toks: slaptoji Picano Picos misija buvo neleisti niekam sužinoti, kad jis atlieka slaptą misiją.

Kertu lažybų – dabar jūs paklausit, kodėl dabar galime sužinoti, o prieš tai – negalėjome? Kas pasikeitė?

Geras klausimas, vaikai, labai geras, toks geras, kad tobulai tinka baigti pirmąjį skyrių. Ne todėl, kad nenorėčiau jums atsakyti, bet, kaip jau sakiau, tai yra pasakojimas, o pasakojimuose įprasta iš karto atsakyti tik į kai kuriuos klausimus. Kitus klausimus verčiau palikti vėlesniam laikui. Todėl skaitykite toliau ir atėjus laikui sužinosite atsakymą ir į šį klausimą. O dabar leiskite man papasakoti tikrąją Picano Picos istoriją nuo pradžių...

11

Pirmas keiksmas. Antras keiksmas. Trečias keiksmas. Pauzė. Madona. Dievas. Madona. Pauzė. Ir vėl iš pradžių.

Saulė lėtai sminga į Džianikolo kalvą, o keiksmų muedzinas pradeda tą pačią litaniją kaip vakar, su tokia pat neviltim. Nuostabu, kaip greit pripranti prie naujų įpročių: vėl guliu terasoje ant gulto, vėl tuščiu skrandžiu geriu džiną su toniku, maždaug tuo pačiu laiku, o to vargšo vyruko plyšavimas man jau atrodo gamtovaizdžio dalis, ne paslaptingesnis už apačioje gaudžiantį automobilių srautą ar danguje sūkuriuojančių kregždžių klyksmą. Tik valios pastangomis prisiverčiu užduoti tuos pačius klausimus, kurie dar vakar vakare atrodė gyvybiškai svarbūs: kas rėkia? Kas jį kankina? Kodėl negirdėti kitų balsų, kitų garsų? Ar jis tikrai įkalintas lovoje?

Atsistoju ir einu prie parapeto žvilgtelėti pro apsauginį tinklą.

Kaip ir vakar aplink languose – žiūrovų galvos, daugiau nei vakar: senyvų žmonių, pasibaisėjusių, o gal net įbaugintų to mįslingo balso, visa gerkle nepaliaujamai plyšaujančio: Madona, Dieve, Madona. Jie labinasi ir šnekučiuojasi, nuo lango prie lango, sunerimę, kurdami kažin kokius naminius egzorcizmus (viešosios ramybės kerštas kančiai), bet jų veidai sujaudinti ir jie nedvejodami atsitraukė nuo namuose cypiančių televizijos viktori-

nų. Kaip ir vakar pasitraukiu: tokiomis akimirkomis žmonių elgesys nenuspėjamas, geriau to nematyti.

Grįžtu prie gulto, išsitiesiu. Mėgaujuosi keista, dar vakar neįsivaizduota ramybe ir nenoriu jos trikdyti. Nors nepadariau nė vieno iš numatytų darbų, – jų kruopščiai paruoštas sąrašas tebeguli prie telefono, o *Vespa*, kuria turėčiau nardyti tarp mašinų, kad visus juos nudirbčiau, stovi prirakinta prie stulpo su vienpusio eismo ženklu, prie namų, ant šaligatvio ir, jei neklystu, neužsiveda. Neturėjau laiko. *Dirbau*, nes šiandien mane aplankė seniai nepatirta malonė, o nuo jos stokos jau buvau labai pavargęs. Žinau, žodis „įkvėpimas“ eilinio vaikų rašytojo lūpose skamba juokingai, bet tikrai nežinau, kaip dar galėčiau pavadinti tai, kas man nutiko šįryt vos atsibudus. Staiga sužinojau, ką turiu rašyti: praėjusių mėnesių štilis baigėsi, nekantravau pradėti. Tiesą pasakius, mane tai nustebino, nes užmigau kankinamas kvailiausių klausimų ir spėjau, kad šiandien turėčiau praleisti dieną bandydamas iš tos raizgalynės išsivaduoti. Pabudus rytą tas vakar vakare mane užliejęs srautas pakrypo viena vienintele kryptim, kad iš problemos, nerimo, jaudulio virstų sprendimu. Dar prieš susivokdamas jau sėdėjau prie kompiuterio, lėkdamas mielu senu savaime iškylančių žodžių atrakciono aštuonetuku. Visą dieną buvau kupinas keisto lengvumo, puslapiai kaupėsi, vėl jaučiau užmirštą rašymo geismą: troškau rašyti be paliovos, nesustodamas atsiliepti į telefono skambučius, pavalgyti ar pamąstyti apie save, nesirūpindamas niekuo, išskyrus pagaliau užkibusios didžuvės traukimą. O jei tai buvo ne didis literatūros kūrinys, o tik knyga vaikams – kaip sakoma, toks yra mano likimas, kurį – sakau aiškiai ir be užuolankų – priimu be jokių išlygų. Įkvėpimo pagautas Kafka rašė „Metamorfozes“, aš rašau „Picano Picos paslaptį“, na ir kas? Niekada nė nesvajojau būti didis, neturiu šlovės ir nemirtingumo ambicijų: tenkinuosi viena kita atėjusia padoresne mintim, kuri man leidžia barbenti

pirštais per sumautą savo kompiuterio klaviatūrą, sąžiningai uždirbant savo šeimos gyvenimui – nieko daugiau, bet, gink Dieve, ir nieko mažiau. Kūrybines krizes mielai palieku genijams.

Žinoma, suprantu, kad papasakota ši istorija kupina bauginamo cinizmo: nepažįstamas vyras sulaužo duotą priesaiką ir tau atskleidžia, kad neseniai miręs tavo tėvas buvo šnipas, priverčia tave tegul nors akimirką į viską pažvelgti per beprotybės prizmę, kiekvieną tavo buvusio gyvenimo minutę paverčiančia meistriška priedanga. O kitą rytą tu, dar prieš pradėdamas apmąstyti tūkstančius priežasčių, dėl kurių toji istorija yra tiesiog absurdiška, puoli prie kompiuterio ir ramiai parduodi ją knygoje vaikams, paverti pramogine literatūra, atleidi savo kūrybinį stabdį. Pasaulis baisus ir niekas neišsigelbės. Tačiau tas žingsnis ne toks ir siaubingas. Šiaip ar taip, jis jau žengtas, o aš jaučiu palengvėjimą, ir jei tai negerai – negerai ir ištisas popietes leisti kompiuteryje dėliojant soliterį ar visą ekraną užpildant žodžiais „Džianis Ordzanas – bukagalvis nevykėlis“, pakartotus šimtus kartų dešimtimis skirtingų šriftų. Dar galiu pridurti, kad pradėjęs rašyti tapau geresnis, tegul trumpai, te niekas to nemato, net jei rytoj perskaičius šiandien parašytus lapus jie man sukels pasibjaurėjimą ir juos ištrinsiu, nes tokia yra mano pareiga: rašyti, trinti, vėl rašyti, tapti geresniam, kasdien kankintis nuo baltosios baltojo lapo karštligės.

Ne, aš nepadariau nieko blogo. Tik likau ištikimas savo darbui. Atsispyriau nuo patirto nuotykio ir pradėjau rašyti. Kas čia blogo? Visi rašytojai taip elgiasi ir mane graužiantis kaltės jausmas visai nepagrįstas. Kita vertus, jis mane kankino ir prieš tai, kai nepajėgiau suregzti nė sakinio – ir dar stipresnis.

Netiesa, kad tą dieną nieko daugiau nepadariau: atsakiau į du telefono skambučius, taigi dalį laiko paskyriau kitiems. Pirmoji skambino komos ištikto vaiko motina. Ne iškart ją pažinau, nes telefono atsakiklis ją identifikavo kaip „Matėjaus motina“, o kai

puoliau kelti ragelį, ji jau buvo beatsisveikinanti. Nudžiugau dar spėjęs ją pagauti, manau, jei būčiau nespėjęs to padaryti, mano diena būtų buvusi visai kitokia (tikrai, kiek veiksnių daro įtaką mūsų gyvenimui), nes būčiau įsisukęs į skambučių sūkurį – premijos organizatoriams, to miestelio žurnalistams, pasitraukiančiam merui ir naujai išrinktam merui, į miestelio ligoninę – bandydamas gauti jos telefoną ir jai paskambinti. Laimė, to neprireikė. Moteris dar sykį man padėkojo ir pasakė, kad rytoj rytą atvyksta į Romą, nes atsirado viltis perkelti sūnų į specialią kliniką Austrijoje, o prieš išvykdama norėtų pasimatyti. Kaip ir tą vakarą, kai buvo įteikta premija, apie savo tragediją ji kalbėjo sausai, ramiai, be jausmų tardama tokius siaubingus žodžius kaip „negrįžtamas" ir „paskutinis bandymas". Mielai sutikau su ja susitikti, sutarėme pasimatyti vienuoliktą. Kai paklausiau, kur jai būtų patogiausia, atsakė, jog nesvarbu, tik norėtų lauke. Taip netikėtai užkluptas pajėgiau prisiminti tik kavinę parke prie Porta San Paolo, netoli mano namų, ten ir paskyrėm pasimatymą, žinoma, ne todėl, kad man taip buvo patogiausia.

Padėjęs ragelį turėjau verste prisiversti vėl imtis darbo. Galvoje sukosi mintys, kokia pavyzdinė tos moters kova su medicinos mokslu, kuriam jos „laurų gyvatvorės" egzistavimas atrodo beprasmis, kuris berniuko gyvybę palaikančio aparato darbą vadina „dirbtiniu gyvybės palaikymu" ir su maitvanagio kantrybe laukia, kada ir ši motina, kaip atsitinka visoms tokioje padėtyje atsidūrusioms motinoms – išsekusi, prislėgta, visų palikta – pagaliau sutiks laikyti savo sūnų tuo, kuo mūsų vargana visuomenė jį seniai laiko – lavonu, iš kurio galima kruopščiai išmėsinėti visus dar tinkamus panaudoti organus, o paskui iškilmingai palaidoti su vyskupo malda prie kapo. Pagalvojau, kad jos vietoje aš elgčiausi lygiai taip pat, ir prisiminiau Raimondo Karverio apsakymą, kuriame pasakotojas prašo savo žmonos, kad jei jį ištiktų koma, niekada, nieku gyvu neatjungti aparato. Susiradau

tą apsakymą tarp savo knygų, dar kartą perskaičiau ir persirašiau į užrašų knygelę minėtąją ištrauką (ji buvo rūpestingai pabraukta), nes staiga nusprendžiau rytoj padovanoti tą apsakymą moteriai, o jei neturėčiau laiko nupirkti kitos knygos ar knygynuose jos nerasčiau – padovanosiu savąjį egzempliorių. Ištrauka skelbė: „Ne, neatjunk aparato. Nenoriu, kad jį atjungtų. Palik mane prijungtą tiek, kiek įmanoma. Kas galėtų tam prieštarauti? Tu prieštarautum? Ar aš kam nors trukdyčiau? Kol žmonės galės žiūrėti į mane, kol nepradės rėkti vos mane pamatę, jokiu būdu neatjunk aparato. Leisk man būti, gerai? Iki galo. Gali pakviesti mano draugus, kad ateitų su manim atsisveikinti, bet neženk jokio skuboto žingsnio."

Antrasis skambino Frančeskinas, kitaip tariant, po žaibiško švelnybių šuoro su juo, kitas – Anos skambutis. Nors ir tikėjausi to skambučio, jis užklupo mane nepasiruošusį ir nepajėgiau nieko jai papasakoti apie vakarykštį vakarą. Tiesiog dar nebuvau nė minutės sugaišęs ieškodamas žodžių, kuriais būčiau galėjęs papasakoti tokią absurdišką istoriją, todėl jų neturėjau ir išsisukinėjau kaip vaikas, ramindamas ją sausa ir neapibrėžta kalba, kuri paprastai nieko nenuramina. Nepapasakojau ir apie netikėtą mano kūrybinį proveržį, bet atvirai prisipažinau nepadaręs nė vieno iš užduotų darbų, net nepaskambinęs į Frančeskino mokyklą pranešti, kur jis prapuolė paskutinėmis mokslo metų dienomis. Maniau, Ana puls priekaištauti, nes šią užduotį ji keliskart primygtinai man priminė: mokykloje statė kažkokį muzikinį spektaklį, Frančeskinas jame vaidino svarbų vaidmenį ir reikėjo įspėti mokytojas apie jo išvykimą, kad spėtų perskirstyti vaidmenis. Ana yra tėvų tarybos pirmininkė ir į tuos dalykus žiūri labai atsakingai, todėl bijojau, kad ji supyks, nes juk tikrai galėjau paskambinti, bet, mano nuostabai, ji nieko nepasakė. Kalbėjo trumpai, skubėdama, tas skambutis išties buvo labai keistas, bet man labiau rūpėjo neatskleisti savo istorijos aplinkybių,

todėl nieko nepastebėjau. Tik dėdamas ragelį suvokiau, kad nenuraminau jos dėl to paslaptingo tipo, viską žinojusio apie mūsų sūnų: ta grėsmė jau buvo išnykusi iš mano gyvenimo, bet ne iš jos, ir jai, tebematančiai, kas iš mano sąmonės jau seniai buvo išbraukta (D. Dž. Selindžeris mokėjo tai aprašyti), jutau ne tik švelnumą, bet ir nuotolio tarp mūsų naštą ir pareigą kuo greičiau viską jai papasakoti ir nuraminti. Taip ir padarysiu šį vakarą, netrukus, vos tik atrasiu tinkamus žodžius. Kai tik vėl imsiuos tų pareigų, kurias atvirtęs rašytoju visai dienai buvau pamiršęs.

Balsas nutyla. Lygiai kaip vakar, keiksmai staiga liaujasi ir kaip vakar atrodo, jog įkaitusiame birželio danguje prieš pat saulėlydį staiga kažko pritrūko. Ilgą akimirką visi tarsi sustingsta laukdami, kas tai – ilgesnė pauzė ar pabaiga, šiandien jau viskas, susitiksim rytoj vakare tuo pačiu metu. Akivaizdu, kad taip ir yra, nes tas dvi dienas Balsas aiškiai skelbė: nėra ilgesnių ar trumpesnių pauzių, yra tik *pauzė* arba nieko. Bet turi praeiti kelios minutės, kad žemė ten, apačioje, tai suvoktų ir vėl pradėtų suktis kaip paprastai, spinduliuodama bedvasiu abejingumu visiems ir viskam. Aš šiandien laikinai atleistas nuo visų pareigų, išskyrus vieną, nuo visų atsakomybių, išskyrus vieną, tą akimirkos sąstingį suvokiu kaip dovaną, nes jis man suteikia milžinišką palengvėjimą, galutinai apvalo mano žvilgsnį ir leidžia jam – išgrynintam – laisvai klajoti po saulėtą horizonto lanką. Stogai. Medžiai. Balta ir raudona antena Marijaus kalvos viršūnėje. Trys ketvirčiai Švento Petro bazilikos kupolo. Piramidė. Dujų talpykla, kurią Frančeskinas kažkodėl vadina „Pašto koliziejum“. Tyliai sklendžia žuvėdra, ji laisva, gali skristi kur tinkama, bet netikėtai pasuka į mane, artėja, kol pagaliau nutupia – neįtikėtina – ant mano palangės ir žiūri į mane, stovintį, plėšrūnės žvilgsniu, atkišusi lenktą snapą, sukiodama galvą, kad geriau mane nužvelgtų ir dešine, ir kaire akim, lyg būtų koks skirtumas – o gal jis iš tiesų yra. Ji žiūri į mane taip įdėmiai, kad ilgą auksinį mirksnį aš

esu tik miglotas, nesvarbus daiktas, kurį ji apžiūrinėja, ir mane užlieja visiška, tobula ramybė, norėčiau niekada neužmiršti to jausmo, tik staiga ji purpteli nuo palangės ir nuskrenda, krinta į tuštumą ir išnyksta, kad netrukus išnirtų tolėliau, jau spėjusi mane užmiršti.

Ilgu paskutiniu gurkšniu baigiu džiną su toniku ir vėl atsigulu. Saulė leidžiasi, diena ištirpo. Turiu sugalvoti, ką daryti dabar. Reikia paskambinti Anai. Reikia pavalgyti – jaučiuosi baisiai alkanas. Netikėtai grįžta sąmonė, užlieja minčių, stimulų, pareigų ir atsiminimų – mano, tik mano – srautas. Visur vėl ima pulsuoti *Principium Individuationis,* grąžinantis mane sau pačiam ir įkyriai kartojantis, nepaaiškindamas, kad aš esu aš, o ne tai, ką pamatė žuvėdra. Čia mano terasa, o ne pilkas taškas dangaus žydrynėje, kur galima nutūpti atsikvėpti, o tai, ką girdžiu skambant, yra mano namų durų skambutis, taigi galas ramybei, tai – mano durų skambutis, jis skamba, kad ir kas jį spaustų – jam reikia manęs, to manęs, kuriam šiandien pavyko visą dieną nebūti, o vieną trumpą akimirką ir visai išnykti, nors neišvengiamai esu ir žinau esąs. Bijau, kad žinau ir kas dabar spaudžia mano durų skambutį.

12

Duryse yra akutė. Niekada ja nesinaudojam, bet ji ten yra.

Iškreiptas žuvies akies rutuliuko, aprėpiančio visą laiptų aikštelę, Džianis Boljaskas / Fuskas / Kostantė laukia lyg įaugęs joje, rankoje laikydamas išsipūtusį, stačiakampėmis briaunomis pasišiaušusį plastikinį maišelį. Nemanau, kad įtaria, jog matau jo veidą, bet šypsosi, kaip visada. Matyt, tikrai sąlyginis refleksas. Atidaryti duris ar neatidaryti?

Atidarau.

– Atnešiau valgyti, – taria, lyg tai būtų pats normaliausias dalykas pasaulyje. Aš nekviečiu jo užeiti, bet ir nedraudžiu, jis žengia vidun. Apsidairo, palinksi galva.

– Gražu.

Kadangi jis yra pasaulio šeimininkas ir visada gali daryti, ką susigalvoja, ima apžiūrinėti namus. Įeina į vaiko kambarį, išeina. Įeina į mano studiją, užtrunka ilgėliau, išeina. Pranyksta miegamajame, vėl pasirodo. Pritariamai linksėdamas galva ir šypsodamasis. Aš stoviu nejudėdamas, net neuždaręs durų.

– Šaunuoliai, – nusprendžia, – paprasta ir jauku. Akivaizdu, kad turite skonį.

Mosteli pilnu maišeliu, šis lėtai susiūbuoja, matyt, sunkus.

– Kur valgysim? – klausia. – Viskas dar karšta.

– Jauskitės kaip namie.

– Ačiū.

Kaip įsitikinau, jis visai nesupranta mano sarkazmo. Neįveikiamas. (O gal tai aš nemoku sarkastiškai kalbėti?) Gal akimirką laukia, kad jį palydėčiau, bet net jei ir taip – nepalieka man laiko apsispręsti, vėl išnyksta svetainėje. Dabar sužinosiu, ar jis tikrai pirmąkart šiuose namuose, ar jo pasivaikščiojimas po juos tik vaidinimas – iš jo visko gali tikėtis. Jei jis mano namuose pirmą kartą, žinau, ko tikėtis: visada taip atsitinka, kai kas nors pirmąkart įžengia į mano svetainę...

– Ohoho, kokia terasa! – girdžiu jį šaukiant.

Taip atsitiko ir mudviem su Ana, kai tas tipas iš agentūros atvedė parodyti buto. Pats butas kuklus, pastatas palaikis, o terasa yra priešingoje pusėje, iš gatvės jos nematyti ir visiškai nesitiki, kad ji yra, iki pat tos akimirkos, kol įeini į svetainę ir atsiduri prieš ją – erdvią, šviesią, atvirą visai Romai. Taip, tikra staigmena.

– Nuostabu, – girdžiu, kaip kalba, jau tyliau, – kas galėjo pamanyti.

Einu pas jį. Jis stovi prie parapeto, įsitvėręs tinklo, pakerėtas saulėlydžio.

– Nuostabu, – pakartoja, – matyti net Švento Petro bazilika. – Staiga atsigręžia. – Žinai, Romoje ne tiek jau daug terasų su tokiu vaizdu. Tavo butas?

– Ne. Nuomojam.

– Aaa. O kiek kainuoja?

– Sakyčiau...

– Kiek?

Nežinau, kokiu žvilgsniu jį perveriu, bet jis pajunta pareigą pridurti:

– Jei galiu paklausti...

Nors tai nepanašu į „tiek to, koks mano reikalas“, bet vis tiek geriau negu nieko.

– Milijonas keturi šimtai tūkstančių, – atsakau.

– Ir tu dar skundies!

– Visai nesiskundžiu.

– Laikyk šitą butą, patikėk, geras šeimininkas, prašantis tik milijono keturių šimtų tūkstančių per mėnesį už butą su tokia terasa! Jis tavo draugas?

– Ne.

– Ne? O kas jis toks?

Bandau vėl perverti jį tokiu pat žvilgsniu kaip prieš akimirką, šįkart tai neveikia, jis nieko nepriduria.

– Kažkas, – atsakau, – radau per agentūrą.

– Tuomet esi laimės vaikis, patikėk, – papurto galvą. – Milijonas keturi šimtai tūkstančių...

Vaikis. Aš ne vaikis.

– Gerai, valgykim, nes atvės.

Ištraukia iš maišelio ryšulius ir surikiuoja ant stalo: riebaluoto popieriaus pakai, aliuminio dėžutės, dvi alaus skardinės ir dvi plastikinės stiklinės, iškart pradėjusios svirduliuoti ir pasiruošusios nuskristi, reikia kažką daryti. Jis ima vynioti pakus, vieną po kito, pasirodo *supplì*, mocarela su pomidorais, Askolio alyvuogės, ryžių kamuoliukai, bulvių kroketai ir kiti kepti skanėstai. Užtektų pamaitinti visą iškylaujančią klasę.

– Čia, prie Piramidės, yra viena geriausių Romos užkandinių, žinojai?

– Kuri, *Di Pietro*?

– Teisingai. Užeini?

– Kai lieku vienas, nusiperku keptą vištą.

Spėju pagriebti jau pakylančią stiklinę, pripilu alaus. Paskui pripildau ir kitą ir kimbu į pūpsantį ant padėklo orkaitėje užkeptų bulvių kalną. Aš alkanas.

– Tiesą pasakius, – taria, – po remonto ji kiek suprastėjo, dabar primena paprastą piceriją, padorią, net jaukią, o tikra už-

kandinė turi būti purvina, ankšta ir pasmirdusi, tokia kaip *Di Pietro* iki remonto. Bet nors ir sumiesčionėjo, kai kurie dalykai joje išliko nuostabūs. Paragauk šitų...

Jis atkiša kažkokį grėsmingai riebų puspadį: savo valia niekada nebūčiau jo pasirinkęs, bet puikiai žinau, kad mano valia jo veiksmų požiūriu yra visiškai nereikšminga detalė. Palaukia, kol paimu tą puspadį į ranką ir atsikandu, o kai pradedu kramtyti, nušviečia:

– Orkaitėje keptas sumuštinis, teko ragauti?

Neigiamai papurtau galvą, stengdamasis nenusiplikyti liežuvio karštu įdaru.

– Jėga, tiesa?

Tikrai, labai skanu. Įdaras, kiek supratau, iš sūrio ir virto kumpio. Šiurpą kelia tik kramtant burnoje ištrykštantis aliejus...

– Rieboka... – sakau.

– *Jo,* – atsako nevartotinu žargonu, nutįsdamas „o“, kaip Čelentanas filme „Rugantinas“.

– Todėl taip skanu, – tęsia kąsdamas kitą sumuštinį. Kramto nesiliaudamas kalbėti: – Nežinau, kaip tu, bet aš esu ištikimas užkandinių lankytojas. Net parašiau apie jas knygą, pavadintą *Under 10* – vadovas po Italijos užkandines, kur galima pavalgyti – buvo galima pavalgyti, dabar kainos pakilo – mažiau nei už 10 tūkstančių lirų. Kitąkart atnešiu...

Oho! Jis dar ir rašytojas.

– Tiesą pasakius, – tęsia, – visą gyvenimą valgiau užkandinėse. Mačiau, kaip jos kūrėsi, nyko, transformavosi – Romoje, Genujoje, Livorne, Neapolyje, Milane, dabar jau apsėstos turtuolių, bet dar prieš dvidešimt metų, patikėk, galėjai rasti tikrai nuostabių. Pažįstu bent tris itališkų užkandinių kartas, mielas drauge...

Jis paima *supplì*, bet jį ne kanda, o čiulpia, kaip Gasmanas filme valgo *crème caramel.* Aš graibau nuo padėklo bulves –

riebias, apskrudusias, permirkusias česnaku ir rozmarinu, ir todėl beprotiškai skanias.

– Žinai, kai išvažiuoju į užsienį, labiausiai pasiilgstu užkandinių. Ne meno, klimato ar itališkų restoranų, dabar jų gali rasti visur, o užkandinių. Niekur kitur tokių nėra. Gal dėl to, kad niekada nepažinau mamos virtuvės, net vaikystėje, bet kai užeinu į tikrą užkandinę, tokią, kokios būdavo ir prieš keturiasdešimt metų, su blausia šviesa ir persmelkiančiu keptų riebalų kvapu – jaučiuosi kaip namie. Man tai yra grynoji poezija: stambūs vyrai murzinomis prijuostėmis ir nuolat riebaluotomis rankomis, beveidės moterys, visą gyvenimą praleidusios prie kasos, tas familiarumas, su kuriuo tau atiduoda grąžą, lyg būtų geri pažįstami, nors mato pirmąkart gyvenime...

Susiverčia alaus stiklinę, paima nuo padėklo bulvę, dar vieną. Ir dar vieną.

– Tabletės, – sakau.

– Ką sakai?

– Užmiršot išgerti tablečių.

Jis sustingsta.

– A, tikrai, – taria ir purtydamas galvą pradeda naršyti kišenėje. Suranda buteliuką ir pakartoja vakarykštį veiksmą: praryja tabletes neužsigerdamas, staiga užversdamas galvą.

– Tu pastabus, – priduria žiūrėdamas į mane.

Dar sykį nuryja – matyt, užstrigo pusiaukelėje – ir vėl įsisuka į padėklą su bulvėmis, lyg norėdamas ištuštinti jį pirma, nei aš spėsiu paimti nors vieną.

– O skonis, – vėl prabyla, – manau, šitas skonis yra tobulas. Paragauk ryžių kamuoliuko...

Paima ryžių kamuoliuką, atsikanda, aš darau tą patį: taip, neapsakomai skanu. Baigia jį dviem kąsniais, paskui ištuština alaus stiklinę ir abiem rankom kimba į mocarelą su pomidorais, varvančią aliejumi, o po pirmojo kąsnio ištrykštančią ir baltu mo-

carelos skysčiu. Tai priverčia jį susikūprinti, kaip instinktyviai elgiasi valgantys mėsainius: atsitraukia su visa kėde ir ištempia kaklą, kad skystis varvėtų į tuščią indą ant stalo.

– Sako, tas maistas sunkus, – vėl kalba prikimšta burna ir netikėtu gerkliniu balsu. – Žinoma, čia nerasi dabar madingų išsidirbinėjimų, beje, irgi amerikietiškų: patiekalai be riebalų, *cholesterol free*...

Nutyla, kad nurytų, kitaip pasprings. Jo angliškas tarimas nepriekaištingas.

– Bet vyksta karas, – tęsia, jo balsas vėl normalus, – o užkandinės savininkas yra kareivis apkasuose, kasdien kovojantis, kad suteiktų malonumą tam, kuris tegali sau leisti tik numalšinti alkį...

Baigia mocarelą ir kimba į bulvių kroketus. Kaip ir vakar, valgo labai greitai, nors tuo pačiu metu dar ir kalba. Matyt, turi išlavintą techniką.

– Nes lengva pagaminti skanų maistą su triufeliais, grybais ir balzamingu actu po du milijonus lirų už litrą, bet tegul jie pabando jį padaryti iš ryžių, duonos, bulvių ir pigaus aliejaus. Tas karas su šautuvais ir durtuvais, didvyriškas. Toks skirtumas...

Susikemša paskutinę rudame aliejuje plaukiojusią bulvę. Aš irgi mielai būčiau ją suvalgęs.

– Mmmmm, – sumurma, – jauti? Skonio riba. Peržengus ją būtų jovalas, ir užkandinės kepėjo menas yra prieiti kuo arčiau šios ribos, bet niekada jos neperžengti. Ar suvoki, kaip tai sunku, koks *didis* jų meistriškumas? Pigiai prikimšti tave kalorijų, numalšinti alkį ir kartu suteikti didžiausią įmanomą malonumą, ir visa tai – tavęs nenunuodijant. Restoranuose tuos valgius tau patiekia kaip užkandžius, šiaip sau, pramogai, paversdami rafinuotais dalykais, kepdami kiekvieną porciją atskirai, pavadindami pasibjaurėtinais mažybiniais vardais: *kroketukai, alyvukės, mocareliukė*... O paskui patiekia pasmirdusių moliuskų ir pasigauni hepatitą.

Keista, bet su juo sutinku. Gal jam būtų malonu tai sužinoti, tačiau nenoriu kartoti vakarykštės klaidos, nenoriu nieko sakyti. Nesiliauju tikėti, kad anksčiau ar vėliau prieš akliną nepramušamą tylos sieną net pats žodingiausias pašnekovas galų gale pasijus nejaukiai. O kaip tik to man ir reikia: kad jis bent kartą pasijustų nejaukiai. Bet dėl užkandinių jis visiškai teisus – jos išties puikios.

Maistas beveik sudorotas, alkis irgi įveiktas. Aš nebevalgau, jis dar kramsnoja Askolio alyvuoges, bet iš akių matyti, kad jau sotus ir daro tai labiau iš pareigos. Tikrai, mudu neabejotinai sutartume dar dėl vieno dalyko: užkandinių maisto likučiai pasidaro nevalgomi. Todėl arba reikia viską suvalgyti vienu prisėdimu, arba iškart išmesti. Todėl pamatęs, kad jis baigė valgyti, užgeria paskutinį kąsnį dideliu gurkšniu alaus ir prisidega – ajajai – cigaretę, atsistoju ir pradedu krauti viską į krūvą.

– Padėti? – klausia *nė per plauką* nepasijudindamas.

– Nereikia.

Dabar – bjauriausia dalis, ją reikia atlikti greitai. Varvantys vienas ant kito suversti likučiai, tušti netvarkingai sukrauti indeliai, popieriaus gniužulai – viską surenku ir nešu į virtuvę, sulaikęs kvapą skubiai kišu į šiukšlių maišą. Tada nusiplaunu rankas, jos siaubingai taukuotos, ir ištraukiu iš šaldytuvo dvi skardines alaus, nes mane vis dar troškina, jį, manau, irgi. Užtinku jį vėl prie parapeto, įspraudžiu į ranką vieną skardinę, jis linkteli, lyg sakydamas „gera mintis“, atsikemša ir patraukia ilgą gurkšnį, laikydamas smilkstančią cigaretę tarp pirštų. Atrodo, dabar visas jo dėmesys sutelktas į kregždes, pašėlusiai sūkuriuojančias priešais. Švarkas neužsegtas, bulgariškais trumparankoviais marškiniais aptemptas pilvas virste virsta iš kelnių – šįkart marškiniai tie patys kaip vakar, nešvarūs ir suglamžyti. Pistoleto nė pėdsako, kišenės neišsipūtusios – nejau teikėsi ateiti pas mane be ginklo?

– Jas vadina kregždėmis, bet tai netiesa, – taria. – Kregždės didesnės, jos gyvena kaime. Šitos yra *miestinės kregždės*...

Dar kurį laiką žiūri į kregždes (niekada negirdėjau apie jokias miestines kregždes), tada atsisėda, aš irgi nutariu prisėsti.

– Šį vakarą tu menkas oratorius, ką? – sako.

Išsitiesiu ant gulto, padedu po galva rankas.

– Taigi.

Prakeikimas, siaubingai noriu rūkyti. Jis naršo liežuviu burnoje, leisdamas garsus, taip piktinančius Aną, traukdamas iš tarpdančių maisto likučius. Atsilošia kėdėje, atsidūsta.

– Tik pažvelk, koks grožis...

Tikrai, tą akimirką mus supa nepakartojamas grožis: dangus nenusakomos mėlynos spalvos su metalo žvilgesiu, vėjas nuskaidrino jį iki švytėjimo. Karšta, svaiginamai kvepia terasoje žydintis jazminas. Roma nusėta žiburių, o jos paminklai tiesiog žaižaruoja. Viskas tarsi bylotų, kad yra teisingas kelias panirti į nykstančio, istorijos pritvinkusio metropolio naktį, ir jis yra būtent toks.

– Sakykit, – netikėtai prabylu, – ko atėjot?

Velniava, kodėl kalbu? Tyla taip puikiai veikė, joje jis kankinosi. Kodėl prakalbėjau?

Jis gūžteli pečiais.

– Norėjau su tavim paplepėti.

– O jei manęs nebūtų buvę namie? Jei būčiau turėjęs svečių?

– Būčiau išėjęs.

Jis pakelia akis į viršų, seka lėktuvą, jo mirksintis kelias nusitiesia tiesiai virš mūsų.

– Netikiu jūsų istorija, – sakau.

Vyro žvilgsnis įsminga į mane, nustebęs.

– Kokia istorija?

– Apie mano tėvą. Netikiu.

– Kuo čia dėta ta istorija?

– Tuo, kad jūs dėl jos atėjot.

– Ne. Norėjau su tavim paplepėti.

– Kurgi ne, paplepėti...

– Taip, paplepėti. Argi taip keista?

– Ir apie ką gi mudu būtume plepėję?

– Yra daug dalykų, apie kuriuos galima kalbėti...

– Tikrai? Kokių?

– Nežinau. Daug dalykų... Galima kalbėti apie kiną...

Jis atsiraugėja, ilgai, tyliai, užuodžiu alaus smarvės gūsį.

– Daug dalykų… – pakartoja ir vėl nukreipia žvilgsnį į dangų. Ką man daryti? Noriu išsilaisvinti iš to vyro gniaužtų, ką man daryti? Vakar vakare leidausi įtraukiamas, kovojau, bandžiau jam parodyti, kaip juokinga tai, kuo jis bando mane įtikinti, bet man nepavyko, o jis gavo tai, ko siekė: norėjo papasakoti savo istoriją ir ją papasakojo. Šį vakarą jis buvo atsargesnis ir man pasisekė atsilaikyti, kone pažeminau jį savo tyla, bet štai jis sėdi čia, ramus, džiaugiasi mano terasos vėsa ir raugėja laukdamas tinkamos akimirkos, kad vėl pradėtų. Net ir dabar jis jaučiasi geriau už mane. Bet juk yra būdas išsilaisvinti, turiu rasti žodžių, kad jam išaiškinčiau, jog jo pastangos bergždžios, gali kankinti mane visą gyvenimą, tačiau jam niekada nepavyks manęs įtikinti, kad mano tėvas buvo rusų šnipas, nes mano tėvas nebuvo rusų šnipas.

– Klausykit, – pradedu, ir tai jau yra blogai, nes visada pradedu „klausykit“, tai toks mano kalbą užteršęs žodelis, žinau, ir nors žinau, jis man vis išsprūsta, vadinasi, nevaldau savo kalbos, net ir dabar, nutaręs išreikšti lemiamą mintį.

– Paklausykit, – tęsiu, – gerai paklausykit, ką aš jums pasakysiu...

Akimirką nutylu, noriu pamatyti, ar jis ruošiasi manęs klausytis. Jis irgi tyli. Žiūri į mane ir nieko nesako, o kadangi supranta pokalbį nelyginant amerikietišką biliardą, kur vienas žaidėjas žaidžia tol, kol suklysta, tada pasitraukia ir pradeda žaisti kitas, tai reiškia, kad, jo manymu, dabar atėjo mano eilė. Drąsiau...

13

– Netikiu jūsų istorija, – sakau, nors, žinoma, ne šita lemtinga mintis man buvo atėjusi į galvą, bet taip pat žaibiškai, kaip atėjo, taip iš jos ir išgaravo. Prisimenu, ji siejosi su kartais juntama tam tikra jėga, verčiančia nesipriešinant leisti nutikti tam tikriems dalykams, ir nors atrodom sukrėsti, iš tiesų taip nėra – mums tiesiog smalsu pamatyti, kaip jie nutiks. Tai jam paaiškintų – bendrais bruožais, visada geriau taip kalbėti, – kodėl įsileidau jį į savo namus, kodėl taip jo išsigandau ir kodėl dabar leidžiu jam šeimininkauti mano terasoje, ir vieną akimirką visi šie dalykai mano galvoje įgavo nuostabiai įtikinamą formą, deja, akivaizdžiai efemerišką, nes ji išnyko taip ir nespėjus suteikti jai žodžių pavidalą, žinau, vėliau ji vėl sugrįš, bet tada niekam jos nebereikės. Tiesą sakant, ir jį nuvylė mano skurdi kalba, jis atrodo išmuštas iš vėžių: žiūri į mane tylėdamas, negalėdamas patikėti, kad tai jau viskas, tarsi įtardamas kokias nors pinkles. Prisimenu, kaip priešininkų akyse matydavau lygiai tokią pat išraišką tuomet, kai dar buvau kandidatas į sporto meistrus ir visi iš manęs tikėjosi didelių žygių, kai baigdamas nevykusiai – nesistengdamas, atmestinai – žaidimo partijas pagaliau nuspręsdavau pabandyti kokią nors kombinaciją: suteikdavau jiems iliuziją, kad galiu apsunkinti jų padėtį, o po

dviejų ėjimų pasitraukdavau iš žaidimo. Atrodo, jie nusivildavo labiau už mane...

– Todėl dėkoju už vakarienę, – lemenu, – teisingiau, už vakarienes, vakarykštę ir šįvakar, bet jei dabar norėtumėt, kad su jumis kalbėčiau, turėtumėt atstatyti į mane savo pistoletą, nes aš neketinu gera valia...

Suskamba telefonas.

– Ana! – sakau.

Dirsteliu į laikrodį – pusė dešimtos, o aš jai dar nepaskambinau. Pašoku ir bėgu atsiliepti, kol neįsijungė autoatsakiklis, palikdamas jį stypsoti – galų gale tai išraiškingiau už bet kokias kalbas.

– Klausau.

– Tėte!

Frančeskinas. Kaip gera dabar girdėti jo balsą. Koks palengvėjimas žinoti, kad jis iš tikro yra, ir tai visai nesusiję su tikėjimu ar netikėjimu. Kaip gera girdėti jį tauškiant („Ką darai?“, „Ką daro Picanas Pica?“, „Kada atvažiuosi?“), o paskui staiga nutylant ir apsiribojant trumpais atsakymais „taip“ arba „ne“ į mano klausimus („Plaukioji, mano žuviuk?“, „Vaikštinėji po pušyną?“), lyg netikėtai aš būčiau nustojęs jį dominti ar sutrukdęs kokį nuostabų žaidimą, kuris dabar tęsiasi be jo. Kaip žinom, taip atsitinka visiems vaikams, ir tai yra tik išsekęs dėmesys tam, kas priklauso suaugusiųjų pasauliui – tarkim, telefonas ir kitokios technologijos, todėl juos iš pradžių taip traukia, bet greit ima kelti nuobodulį dėl savo trapumo, monotonijos, privalomų taisyklių, ir būtent todėl – akivaizdu, – o ne dėl to, kad nenorėtų kalbėtis su savo tėvu, Frančeskinas skuba manęs atsikratyti, perduodamas ragelį Anai. Prakeikimas, jam nepatinka pokalbio *tarpininkas*...

– Džiani... – Anos balsas netvirtas, lyg būtų ką tik pabudusi iš miegų.

– Sveika, viskas gerai?

– Atleisk, Frančeskinas pats sugalvojo tau paskambinti, – kalba kažkaip keistai.

– Kas čia blogo?

– Nieko, bet gal buvai užimtas...

Ana šalta, tolima.

– Kas tau? – klausiu. – Pyksti?

– Ne...

– Kas nors atsitiko?

– Ne, ne... – pakartoja. Bet iš tiesų kažkas atsitiko, žinoma, atsitiko: juk ji vis dar galvoja, kad mums gresia pavojus...

– Klausyk, – sakau, – jau ruošiausi tau skambinti, nes viskas išsisprendė: žinai, niekas mums negresia, tą vakarą įvyko nesusipratimas, tas vyras visai nebuvo svetimas.

– Aaa, – nutęsia ji, – kas jis?

– Jis... senas mano tėvo intendantas, – sakau, – manė, kad jį atpažinau. Šaunus žmogus, atvežė man krepšį, mes viską išsiaiškinom. Tikrai, siaubingas nesusipratimas. Nebereikia dėl nieko jaudintis – niekas nenori mūsų nuskriausti, viskas gerai, kaip buvo.

– Visa laimė, – sako ir keistai nutyla. Keistai, nes dabar ji turėtų juoktis, šaipytis iš manęs, arba, jei dar nebūtų patenkinta mano paaiškinimu – juk gali taip jaustis – prašyti paaiškinti smulkiau, užversti klausimais. Tačiau ji tyli.

– Man pasirodė keista... – sako patylėjusi, o jos balsas vis dar šaltas ir sutrikęs, lyg mūsų nerimo priežastis būtų buvusi visai kita. Jei taip – tuomet viskas blogai, nes juk tokia buvo priežastis, kokia gi dar?

– Matyt, elgiausi lyg paranoikas, – sakau, – bet patikėk, tikrai buvo nelengva suprasti, tas pistoletas už diržo, ir man neprisistatė. Vėliau jis susiprato ir manęs...

Padėtis komplikuojasi, nes Boljaskas įžengia į svetainę su mai-

šeliu rankoje, tuo pačiu, iš kurio traukė kepsnius, jis dar ne tuščias – ištraukia iš jo vaizdajuostę ir man parodo. Paskui mosteli lyg paliepdamas tęsti pokalbį ir nekreipti į jį dėmesio, o pats eina prie vaizdo grotuvo, nors man tai visai nepatinka.

– ...atsiprašė... – tęsiu, mostu prašydamas sustoti, nieko neliesti, bet jis atsako dar vienu raminamu mostu, visai nenuraminančiu.

– Na, svarbiausia, kad išsiaiškinot... – sako Ana.

– Dabar jis čia, mūsų namuose... – šnabždu, kad jis manęs negirdėtų – krapštosi prie televizoriaus su vaizdajuoste rankoje.

– Aaa...

Kas atsitiko? Negalima išsilaisvinimo akimirką jaustis tokiems tolimiems, nes mano žodžiai jai turėtų būti išsilaisvinimas iš nerimo dėl nesuprantamų kažkieno grasinimų.

– Ana, – klausiu, – kas atsitiko?

– Nieko.

Vyras jau įjungė televizorių, išjungė garsą ir pradėjo maigyti vaizdo grotuvo pultelio mygtukus. Jis užsimaukšlino keistus skaitymo akinius – keistus jam: elegantiškus, mažus, lengvais, šviesoje žaižaruojančiais metaliniais rėmeliais. Panašius turėjo ir mano tėvas.

– Klausyk, – sakau, – rytoj atvažiuosiu į Viaredžą ir viską tau paaiškinsiu, dabar svarbiausia, kad žinai. Jei nori, paskambinsiu vėliau... Gerai?

– Ne, nereikia.

– Tikrai? Nori pasikalbėti dabar?

Nepaisydamas mano šnabždesių, jis jaučiasi kuo puikiausiai, pakelia rankas lyg leisdamas kalbėti, to dar betrūko, galėtų išeiti ir palikti mane pasikalbėti su savo žmona. Bet jis neišeina, kiša vaizdajuostę į vaizdo grotuvą.

– Ne, ne, – sako Ana, – rytoj susiskambinsime...

– Tik nesijaudink...

– Gerai. Labanakt.

Padedu ragelį, dabar, jei būčiau vienas, imčiau mąstyti ir nerimauti, kodėl Ana taip keistai kalbėjo. Bet esu ne vienas, tas vyras pinasi man po kojų, jis gaišina mano laiką, reikalauja mano dėmesio...

Pasigirdo riaumojimas. Nežinau, kaip jis įjungė televizorių visu garsu ir transliuojama dainelė virto kurtinama bomba. Pašoku norėdamas įsikišti, bet jis jau rado garso mygtuką.

– Atleisk, netyčia paspaudžiau...

– Galiu sužinoti, ką čia išdarinėjat?

– Nieko, – sako, – viskas gerai. Tik norėjau tau šį tą parodyti. Jau paruošiau, dar akimirką...

Jis net neleidžia man pasakyti „gerai“ (vis tiek nebūčiau pasakęs „gerai“) ir vaizdo grotuvo pultelyje paspaudžia *play*. Pasigirsta įprastas svertų ir dantračių traškesys, po to slenka techninis vaizdo paleidimo laikas, vaizdo grotuvų gamintojams taip ir nepavyko jo pašalinti: porą pragaištingų nepakenčiamų akimirkų, primenančių utopijas apie absoliutų pažangos žlugimą, tas negailestingas technologijos ribas, dėl kurių skrydis iš Romos į Niujorką trunka tas pačias aštuonias valandas kaip ir prieš dvidešimt metų, o pats rafinuočiausias naujausios kartos vidaus degimo variklis pagamina ir išeikvoja tą patį pernelyg didelį šilumos kiekį kaip Stanlio ir Olijo mašina. Porą akimirkų, kurios man čia, dabar sukelia netikėtą drebulį. Taip, bijau to, ką dabar pamatysiu, nes tai gali būti bet kas, nepasitikiu tuo tipu, susiruošusiu man tai parodyti, o jei ten kažkas, ko visai nenoriu matyti – tarkim, žiaurūs vaizdai ar šantažui susuktas filmukas, negalėčiau to nematyti, neišvengiamai turėčiau pamatyti. Drebulys didėja: mano tėvas, darantis ką nors nederamo? *Aš*, darantis ką nors nederamo? Išties tos pora akimirkų užtrunka, bet juosta pagaliau išryškėja ir ekrane pasirodo Klintas Istvudas – vidury laukų, su kaubojiška skrybėle ir policininko uniforma, tariantis „Gerai“.

Už keleto metrų kraujais paplūdęs, kenčiantis Kevinas Kostneris priklaupia pasikalbėti su vaiku. „Noriu tau kai ką duoti“, – sako.

Tai filmo „Tobulas pasaulis“ pabaiga, iškart atpažįstu. Dirsteliu į vyrą, noriu suprasti, ko jam iš manęs reikia, jis paragina žiūrėti toliau.

Tolumoje, vidury lauko, išsirikiavę policininkai nusitaikę į Keviną Kostnerį, jie nežino, kad jis – beginklis. „Pasiruošt“, – sako vyras su žiūronais. „Jei tik sujudės...“ – sako Bredlis Vitfordas iškėlęs šautuvą.

Įsikiša ir Laura Dern, irgi su žiūronu: „Ne. Dar akimirką!“

Kostneris vėl priklaupia laukuose, tardamas vaikui: „Gal kada nors ten nuvažiuosi...“, ir įkiša ranką į užpakalinę džinsų kišenę.

„Jis traukia ginklą!“ – sako policininkas su žiūronais.

Kevinas Kostneris išsitraukia iš kišenės Aliaskos atviruką, o Klintas Istvudas pasisuka į kolegas, neigiamai papurtydamas galvą, nes jis jau suprato, kas gali įvykti. Tačiau Bredlis Vitfordas nutaikęs šautuvą...

Cakt, Boljaskas spusteli *mano* pultelio mygtuką, kažkodėl nusprendęs, kad juosta turi sustoti ties šiuo kadru: nusitaikiusio Bredlio Vitfordo rankos pirmu planu, smilius ant šautuvo gaiduko, spindintis laikrodis ant riešo, iš švarko rankovės kyšo marškinių rankogalis...

Negali patikėti.

Iš švarko rankovės kyšo marškinių rankogalis. Tai reiškia, kad jo marškiniai *ne* trumpomis rankovėmis. Tai reiškia, kad tas vyras įsidėmi visus mano teiginius, o paskui juos patikrina ir pasižymi visas mano klaidas, kad atėjęs pas mane į namus galėtų parodyti, pasinaudodamas mano televizorium, mano vaizdo grotuvu, nors aš tuo metu turėčiau kalbėtis telefonu su savo žmona, nes ją slegia kažkoks rūpestis...

– Negalvok, kad tyčia patikrinau, vėliau norėdamas tau įro-

dyti, jog klydai: nesu toks pimpiagalvis. Tiesiog man padarė įspūdį, kai vakar kalbėjai apie šį filmą, nes jis man irgi labai patiko, nors ir amerikiečių, ypač ta dalis, kur banditas sako nežinantis, ką būtų padaręs tiems negrams, kuriuos surišo ir kuriems užkišo burnas, jei vaikas nebūtų į jį šovęs, *nes būtent taip viskas veikia*, – įsiaudrina, – nusikaltėliai nesupranta, ką daro, prieš padarydami. Sutinku, jie turi pistoletą, nusitaiko juo į žmones, taip, bet kol neiššauna – niekada neketina šauti, ir jei kas nors jiems sutrukdo, kaip atsitinka šitame filme, jie niekada taip ir nesužinos, būtų iššovę ar ne. Todėl manau, kad tokia gėrio ir blogio pusiausvyra yra tikro nusikalstamumo esmė: lengva paversti žmogų nusikaltėliu jam to *nė nenujaučiant*, bet amerikiečių filmuose nusikaltėliai visada žino esantys blogi, jie visada tokie savim patenkinti...

Jis nutyla lyg pabudęs iš sapno.

– Taigi norėjau pasakyti, kad vakar paminėjai filmą, kuris man labai patiko... – jo balse vėl suskambo prarasta ramybė, kai įsijautė į savo pasakojimą, – žodžiu, norėjau jį ir vėl pažiūrėti, taigi žiūrėjau, o pamatęs tavo minėtą sceną, supranti, šitą sceną, negalėjau nepastebėti, kad marškiniai... kuo vardu aktorius?

– Bredlis Vitfordas...

Jis nutaiso susižavėjimo grimasą ir tyli. Dabar aš išmuštas iš vėžių, nes tas vyras beprotis, taip, jis egocentriškas paranojiškas beprotis mitomanas ir jis veikia, jo rankos gali perskelti plytą, dabar jis už pusmetrio nuo manęs – gal dabar man reikėtų ir vėl pradėti bijoti. Bet rankogaliai akivaizdžiai matyti: velniava, kaip galėjau...

– Tik norėjau pasakyti, – vėl prabyla, – kad dalykai gali būti visiškai kitokie, nei mums atrodo ar kokius mes juos atsimename. Tik tiek. Jei būčiau norėjęs tau paprieštarauti, galėjau tai padaryti vakar, kai pasakojai sceną iš filmo „Varškė“, nes Orsonas Velesas deklamavo eilėraštį ne padavėjui, kaip sakei, o žurnalistui, ir tam man nereikėjo žiūrėti...

Negali būti: dar viena baisi nesąmonė po *jau* pasakytos nesąmonės.

– O ką aš sakiau?

Pasiduodu, nieko nepadarysi.

– Užmiršk, nesvarbu...

– Ne, negaliu užmiršti. Ką aš sakiau?

– Nesvarbu, tai – smulkmena...

– Ne, ne smulkmena. Ką aš sakiau?

Jis nutaiso grimasą, po sutrikimo kauke slėpdamas savo suktumą, tiksliai iki milimetro.

– Sakei, kad Orsonas Velesas deklamuoja eilėraštį padavėjui, bet jis jį deklamavo... Nesvarbu, koks skirtumas, nevertėjo sakyti...

Žurnalistui, žinoma, kvailam žurnalistui, kuris nori paimti iš jo interviu, o aš pasakiau padavėjui, teisybė, puikiai prisimenu. Kodėl? Kaip galėjau suklysti dėl šios scenos, juk moku ją atmintinai? Gal todėl, kad buvom restorane (bet ten nebuvo jokio padavėjo, tik mergaičiukė su riedučiais) ir man ką tik buvo pasakyta, kad mano tėvas nužudė žmogų, ir gal – ne gal, o tikrai – buvau sutrikęs. Arba tiesiog todėl, kad garsusis milijonas neuronų, kuriuos kasdien nuo trisdešimties metų praranda žmogus, ištrinantis visą periferinę atmintį (kiek Nimzo-indiškosios gynybos variantų galėčiau dabar prisiminti? Septynis? Aštuonis? Devynis? Kokie buvo vardai tų puskarininkių, bausdavusių mane, kai mokiausi karo mokykloje? Sabela ar Savela? Skilačis ar Skilačė? O gal Skvilačė?), pradeda veikti ir aktyvųjį atminties branduolį, tą, kurį naudojame kasdien, kuriame automatiškai ieškome, neįtardami, kad ilgos rankovės gali virsti trumpomis, žurnalistai – padavėjais, nes kitaip tai jau galas...

– Noriu pasakyti, – jis vėl kalba, – kad kartais esame dėl ko nors tokie tikri, jog galėtume duoti ranką nukirsti, o iš tiesų viskas visada buvo kitaip, nes blogai prisimename arba mums tas dalykas visada atrodė vienoks, o iš tiesų buvo kitoks...

Atsisėdu ant sofos, tiesą pasakius, sudrimbu ant jos. Nenoriu, nenoriu, kad dalykai būtų kitokie. Nenoriu juos prisiminti miglotai...

Jis atsisėda greta ir apglėbia ranka pečius.

Nenoriu, kad tas vyras mane liestų...

– Džiani, pabandyk įsivaizduoti save mano vietoje. Tu esi kažkuo įsitikinęs, o aš ateinu ir pradedu griauti tavo įsitikinimą neįtikėtina istorija. Gal manai, kad to nesuprantu? – nukelia savo leteną man nuo pečių. – Ar manai, jog nežinau, kad, švelniai tariant, neatrodau labai patikimai? Žinau, mano išvaizda šiaip sau, bet ką galiu padaryti? Toks esu, visada toks buvau ir dėl to net nesusimąstydavau: neturėjau draugų, išskyrus tavo tėvą, neturėjau sužadėtinių, žmonų, vaikų, jokio visuomeninio gyvenimo. Tik kekšių, paslapčių ir slaptaviečių, nuolat apsimesdamas, kad nežinau to, ką žinau, ir žinau tai, ko nežinau... Aš nieko nesigailiu, patikėk, bet kaip galiu atrodyti patikimas nugyvenęs tokį gyvenimą? Taip gyvendamas jau seniai turėčiau būti negyvas...

Sukikena.

– Tiesą sakant, kartą miriau, septyniasdešimt antraisiais, miriau ir buvau palaidotas. Turiu savo nišą sienoje Livorno kapinėse, su vardu ir viskuo, tik ten guli vienas liuksemburgietis. Pravažiuodamas visada nunešu gėlių, o kai merkiu jas į vazelę... taip, žinau, skamba pasigailėtinai, bet susijaudinu... Pagalvoju, kai išties numirsiu, joks liuksemburgietis nelankys mano kapo, nebus net kapo, nes šiame pasaulyje aš nieko neturiu. O pastaruoju metu, kai taip rymau prie to kapo, staiga prapliumpu raudoti lyg koks kvailys...

Liūdnai papurto galvą.

– Kita vertus, ko norėti, – priduria šniurkštelėdamas nosim, – senatvė...

Man įskausta galvą, tas vyras mane pribaigs. Pažvelgiu į jį: nejaugi neatlikus tikėjimo veiksmo negalima patikėti nė vienu jo

žodžiu? Kur ta senatvė, apie kurią jis kalba? Tikrai ne akyse – jos gudrios ir žvitrios kaip vaiko, ir ne fizinėje ištvermėje, kuria baigia įveikti mane, nors man tik trisdešimt septyneri. Ne jo pokalbiuose, kalboje, ne kalbėjimo manieroje, netgi ne išvaizdoje – galingo, grėsmingo šešiasdešimtmečio, daugių daugiausia šešiasdešimt penkerių metų vyro išvaizdoje, taip, su siaubingu antsvoriu, tačiau puikios sveikatos, išskyrus švilpiančius plaučius, beje, šį vakarą jų negirdėjau. Kodėl jis nepasako nors vieno mažiausio dalyko, kuris taip drastiškai neprieštarautų tam, kas akivaizdu?

Atsilošiu ir užsimerkiu, jis šneka toliau:

– ...o aš nebuvau pasiruošęs pasenti, dar mažiau buvau pasiruošęs atsidurti tokioje padėtyje kaip ši, nes, supranti, visos paslaptys, kurias man gyvenime teko sužinoti (o jų, patikėk, buvo labai daug), iš tiesų manęs visai nedomino. Man tai buvo tik informacija, prekė mainams, mano darbas... Vadinamoji „nematomoji Italija“, Džiani, kurioje lėktuvui nukritus į jūrą *puikiai žinoma*, kas atsitiko, o atsakingi asmenys iškart imasi darbo, kad aukų tėvai, spauda niekada to nesužinotų – toji Italija buvo mano darbo vieta. Nardžiau po ją, o vienintelis būdas tai daryti – užsiauginti storą odą, nes toks yra pasaulis ir todėl pasaulyje yra šnipų: turėjau tikslą, supranti, ir tas tikslas išpirko mano kaltes. Bet dabar kitaip. Pirmąkart gyvenime negaliu pakelti paslapties naštos, nes galvoju apie tave, prisiminimus, kuriuos išsaugosi apie savo tėvą, paskui pagalvoju apie tikrąjį tavo tėvo veidą ir jaučiuosi esąs atsakingas... Tačiau kaip tave įtikinti? Akivaizdu, negaliu pateikti įrodymų, nes jei tavo tėvas būtų palikęs nors menkiausią įrodymą, būtų...

Televizorius staiga atgyja ir jis nutyla. Baigėsi vaizdajuostės nejudamo kadro techninis laikas – ir čia per dvidešimt metų jokios pažangos. Esu dirbęs televizijoje ir mačiau, kad net profesionali įranga turi šį trūkumą: kelias minutes išlaiko nejudamą kadrą, paskui paleidžia.

Atsimerkiu. Televizoriaus ekrane reklama, joje garsus laidų vedėjas paskolina savo batus žaliajam žmogeliui iš pėsčiųjų perėjos šviesoforo, o šis juos nukniaukia, nes jie labai patogūs, ir palieka jį basą ant šaligatvio. Ir vėl reklamos kūrėjai šią mintį pavogė iš kino kūrėjų, konkrečiai – iš Kasdano filmo, kaip jis vadinosi, tas apie Los Andželą, o pavadinimas yra vietovardis iš dviejų žodžių, panašiai kaip „Įlankos zona“, bet ne „Įlankos zona“, su Stivu Martinu, jis vaidina psichoanalitiką, jam šaudo į kojas ir jis atranda gyvenimo prasmę, ir dar daug susipynusių istorijų, bet geriausia toji Stivo Martino, jis kalbasi su žmogeliu iš pėsčiųjų šviesoforo, prakeikimas, kaip vadinosi filmas? Vietovės pavadinimas – du žodžiai, negalėjau užmiršti ir jo...

Ne, neprisimenu. Pasiekiu nuotolinio valdymo pultelį ir išjungiu televizorių. Boljaskas pritariamai linkteli. Jis jau be akinių.

– Prisimeni, – sako, – kai su tėvu šešiasdešimt aštuntųjų vasarą keliavote po Europą savo *Fiat 1500*?

Jis ir vėl pereina į puolimą. Dabar jį jau pažįstu, jo taktika nesikeičia: jis sukasi aplink, slapukiškai, kalba miglotai, kantriai, gudriai, paskui staiga puola. Bum: kelionė po Europą mūsų automobiliu *Fiat 1500*. Ar tai girdėdamas galėčiau apsimesti abejingas?

– Prisimeni, kaip pirmąjį vakarą apsistojot Strezoje prie Madžiorės ežero, kur per televiziją žiūrėjot Europos futbolo čempionato finalą? Kokios tai buvo rungtynės?

Jis truputį pavarinėja kamuolį, apsimeta kažko nežinantis, klausia tavęs, kad patrauktų tavo dėmesį, įtrauktų tave...

– Italija–Jugoslavija...

– Taigi, – gurkšteli alaus, – jos baigėsi lygiosiom, anuomet buvo ne kaip dabar, nebuvo baudinių, lygiosiom pasibaigusias rungtynes žaisdavo dar kartą po trijų dienų, o jūs užsienyje pakartojimo nebūtumėt galėję matyti. Ir tu susipykai su tėvu. Norėjai likti Italijoje ir pažiūrėti rungtynes...

Paskui – staigi kontrataka ir pirma rimta grėsmė vartams, kol dar svarstai, kur link jis suka – jis jau prie jų. Šitas etapas turi palikti ženklą, reikia jį užregistruoti, privalai jo paklausti, būtinai privalai jo paklausti, iš kur žino tokius dalykus...

– Mano galva, taip būdavo teisingiau: jei rungtynės baigiasi lygiosiom – ką reiškia tie baudiniai, per kuriuos visada laimi silpnesnė komanda? Argi tai futbolas? Šiandien yra tokių komandų, kurios tik ir siekia...

Taigi netikėtas *nukrypimas* nuo temos, išties subtili taktika: apsimesti silpnam, kad patikėtum, jog pradėjus diskutuoti nereikšmingu klausimu („netiesa, baudiniai yra jaudinantis, nuostabus reginys“ ir panašiai) tau pavyks jį nukreipti nuo pagrindinės temos, priversti pamesti pasakojimo giją. To niekada neatsitiks ir nuo to nukentėsi tik tu, išblaškytas nereikšmingos diskusijos, kurios niekada nenorėjai...

– ...laimi tikrai stipriausias. Žodžiu, jūs susipykot ir tave jėga išvežė į tą kelionę, prisimeni? Vokietija, Belgija, Olandija, ten negalėjai matyti varžybų, jauteisi nuskriaustas... Dabar – svarbiausia. Atmeni, kaip Amsterdame patyrėte avariją, nes tavo tėvas netyčia įsuko prieš eismą vienpusio eismo gatve išilgai kanalo ir persibraukėt šonais su folksvagenu? Atmeni, kaip folksvageno vairuotojas užkėlė tave ant pečių, po to, kai draudimo lape su tavo tėvu aprašė avarijos aplinkybes?

Priartėjome prie baigiamojo derinio...

– Atmeni, kaip pravirkai ir norėjai nulipti, o paskui pasakei savo tėvui, kad tas vyras tau nepatinka?

Ir kai viskas deramai surikiuota, meta savo didžiąją nesąmonę. Labai didelę...

– Jūs buvot tas vyras, – pralenkiu jį.

Jo akyse nuostaba – nesitikėjo, – paskui prisimerkia ir pritariamai linkteli.

– Teisingai.

Prapliumpu juoktis, šįkart mano juokas spontaniškas, neapsimestinis, tikra atgaiva, aš ir pats to nesitikėjau: tiesiai į dešimtuką.

– Net šituo netiki? – klausia.

– Prisimenat, kaip sakydavo Toto? – pratrūkstu. – *Gal malonėtumėt!*

Pakartoju labai nevykusiai, bet nesvarbu: jau pradedu jį suprasti. Galiu nuspėti jo veiksmus...

– Tavęs nestebina, kad aš žinau tą istoriją?

Šypsosi, nesutrikęs.

– Žinot, – sakau, – neneigsiu, jūsų žinios apie mane išties labai išsamios. Gal jūs tikrai šnipas ir kurį laiką bendravot su mano tėvu slaptais kariniais klausimais, nežinau. Bet patikėkit, jūs tos istorijos iš tiesų *nežinote*. Nepakanka būti gerai informuotam, kad papasakotum žmonėms jų gyvenimą. Tarkim, pasakojot apie mūsų kelionę ir tiksliai paminėjot vietas ir faktus, tačiau esate įsitikinęs, kad važiavau į ją prieš savo valią, o tai netiesa. Ta kelione labai džiaugiausi ir jei turėčiau nurodyti laimingiausią savo vaikystės laiką, pasakyčiau: „kelionė po Europą automobiliu *Fiat 1500*“. Mano tėvas tai puikiai žinojo. Žinoma, susikrimtau pamatęs, kad rungtynes žais dar sykį, o mes tuo metu būsim kažin kur ir negalėsim jų matyti. Tas finalas man buvo labai svarbus, kliedėjau futbolu, troškau pamatyti, kaip Italija laimi Europos čempionatą. Bet juk buvau vaikas ir jau kitą dieną, kai keliavom per Vokietiją ir sustojom valgyti tų nuostabių milžiniškų *würstel*, stebėti elnių Švarcvalde arba kai sustojom nakvynei kvapnioje Mainco smuklėje, arba Freiburge, kur visi miegojom viename kambaryje, – buvau laimingas ir rungtynės man neberūpėjo. Nieko daugiau netroškau, buvau laimingas tame iškylų gamtoje, nepažįstamų vėjų, vienabėgių geležinkelių, dambų, gotikinių katedrų, upėmis plaukiančių baržų, margų karvių, vėjo malūnų, kvailų iškabų ir spalvoto vaizdo televizorių

sūkuryje. O kai Amsterdame susitikom padavėją italą ir jis pranešė, kad Italija laimėjo rungtynes, ir papasakojo apie Rivos ir Anastazijaus įvarčius, juos kone pademonstruodamas, ir kaip Faketis iškėlė taurę, ir kaip nešė ant rankų Valkaredžį – nepatyriau didesnio džiaugsmo, nei buvau patyręs dėl pačios kelionės. Supratot?

Jo veidas sutrikęs, lyg bylotų „o kuo čia tai dėta?“

– Ir puikiai prisimenu tą vyrą iš folksvageno, – tęsiu. – Tikrai, pravirkau, kai jis užsikėlė mane ant pečių, bet tik todėl, kad mano širdį perpildė jaudulys: avarija Amsterdame, olandas užsikėlė mane ant pečių, ir nesakiau, kad tas vyras man nepatinka, nes, priešingai, jis man labai patiko, todėl taip gerai jį atsimenu. Jis buvo aukštas, kvepėjo losjonu po skutimosi, o jo plaukai buvo plonyčiai, pleveno vėjyje, *šviesūs*, ir tai niekaip negalėjote būti jūs.

Prakeikimas, meluoju, aš to vyro visai neprisimenu. Atsimenu avariją, į priekinį stiklą tvieskiančią saulę, į mus atvažiuojantį folksvageną, duslų susiliečiančių mašinų šonų garsą, atsimenu, kaip mano tėvas ir tas vyras pasilenkę virš variklio dangčio pildo avarijos lapus draudimui, vėjas juos plaiksto, mama laiko už rankos mano seserį, žmonės eina pro šalį nekreipdami į mus dėmesio, kanalu stebuklingai tyliai praplaukia barža, bet netiesa, kad prisimenu tą vyrą, jo kvapą, jo šviesius plaukus. Tačiau neprisimenu ir kad būčiau pasakęs, jog jis man nepatinka, bet dėl vieno dalyko esu visiškai tikras: tai buvo ne jis.

– Ten buvau aš, – neatlyžta.

– Sakykit, – tariu, nežinia kodėl prabildamas keistu milanietišku akcentu, – ar tikrai manot galintis taip lengvai prasiskverbti į kitų žmonių atsiminimus?

– Ten buvau aš...

– Ar tikrai manot, kad liausiuos tikėti savo atmintim tik todėl, jog supainiojau žurnalistą su padavėju?

– Džiani, ten buvau aš. Avarija buvo skirta atlikti operacijai *Ka Tri*, K3, kitaip tariant, susitikimui viešoje vietoje, kad būtų pasikeista informacija.

– Cha...

– Taip, K3, – pakartoja, – o *K* reiškia *Kontaktas*. Tarp įslaptintų agentų, koks buvo tavo tėvas, ir neįslaptintų agentų, koks buvau aš, egzistavo tik trys susitikimo tipai, šis tipas buvo trečias, pavojingiausias. Jis vykdavo viešoje vietoje ir būdavo taikomas tik ypatingais atvejais...

– Tai nebuvo ypatingas atvejis, – sakau, – tai buvo atostogos.

Jis prisidega vieną iš savo plonųjų cigarečių. Giliai įtraukia. Kosėja.

– Atsimeni generolą De Lorenzą? – klausia. – Ar tas vardas tau ką nors sako?

– Ne.

– Taigi tai buvo generolas fašistas, nors oficialiai monarchistas, anuomet, šešiasdešimt ketvirtaisiais, surengęs valstybės perversmą. Jį demaskavo, bet nieko jam nedarė, priešingai, nuteisė tuos, kurie jį išdavė. O šešiasdešimt aštuntaisiais, kai Europa sukilo, o Lombardžio komisija ėmė jį ginti, jis rengė dar vieną perversmą, pasitelkęs daug slaptesnę ir pavojingesnę organizaciją už *Gladio*, kuri, jei kartais nežinotum, buvo tik ledkalnio viršūnė. Tavo tėvas tai puikiai žinojo ir norėjo perduoti man su naujuoju sąmokslu susijusių žurnalistų ir parlamento narių vardus, kad aš savo ruožtu perduočiau juos Maskvai. Jis buvo labai sunerimęs, būgštavo, kad jie tuoj tuoj įvykdys valstybės perversmą. Štai kodėl tai buvo ypatingas atvejis. Štai kodėl Amsterdame įvyko avarija: ant avarijos lapų draudimui jis man surašė ne duomenis, o vardus. Naujienų agentūra *Novosti* išplatino sąrašą, Italija jį paneigė, bet sąmokslas nebuvo įvykdytas. Štai kodėl negalėjot likti žiūrėti antrųjų rungtynių, kitu atveju jis tikrai būtų pasilikęs...

– Niekada, – atkertu, – jis niekada nebūtų sugriovęs kelionės, kurią kartu su mama kruopščiai suplanavo, raudonai piešdamas kelią ant virtuvės stalo išskleistuose žemėlapiuose, beje, to paties, kurį po keleto metų sudaužė kumščiu per kažkurį iš mūsų barnių, kai apkaltino mane, kad esu komunistas...

Vyras šypsodamasis užvertė galvą.

– Taip, – sako, – prisimenu tuos laikus, kai jūs pykdavotės kiekvieną dieną. Jis labai didžiavosi, kad esi komunistas. Dar per daug miesčioniškas, sakydavo, bet dėl to kaltindavo save...

– Aš nebuvau komunistas. Niekada nebuvau. Tai buvo jo *idée fixe*...

– Tu pats jam tai sakydavai...

– Jis tai sakydavo, o aš jam leidau tuo tikėti, kad įsiutinčiau, nes jis buvo šventeiva, ir mintis apie sūnų komunistą jį siutino...

– Šventeiva...

Jis stipriai sumaigo cigaretę peleninėje, paskui susiverčia iš skardinės paskutinį gurkšnį, perbraukia ranka lūpas.

– Tavo tėvas šventeiva...

– Taip, šventeiva.

Atsiraugėja ir papurto galvą vis taip pat šypsodamasis.

– Tu jo nepažinojai...

– Kuo puikiausiai pažinojau. Jis buvo didžiausias šventeiva, kokį man kada nors teko sutikti.

– Apsimetinėjo.

– Neapsimetinėjo, buvo šventeiva.

– Tavo tėvas nebuvo šventeiva, Džiani.

– *Su manim* buvo.

Šito nereikėjo sakyti. Tai buvo klaida, lyg pripažinimas, kad mano tėvas su kitais galėjo ir nebūti šventeiva, nors jis toks buvo su visais. Kartą pakilo nuo kalėdinės vakarienės stalo bridžo klube, nes viena moteris atėjo į ją vilkėdama suknią per didele iškirpte. Jis *buvo* šventeiva. Bet klaida jau padaryta, jo žvilgsnis

įsmeigtas į mane ir jis triumfuojamai išsiviepęs. Turbūt taip padegėjas žiūri į ką tik sukeltą gaisrą.

– Taigi... – sako.

Sunkiai atsistoja, nueina iki durų į terasą ir žiūri į lauką, vos pastebimai linksėdamas.

Tyla.

Tyla.

Tyla.

Nelaukta, palaiminga tyla.

Atsilošiu ir vėl užsimerkiu. Iš romietiško vakaro gelmių ten, lauke, vėl atsklinda draugiški garsai, užgožti kankinamo to vyro balso: Doplerio efekto iškreipta greitosios pagalbos sirena, griausmingas Marko Polo alėja lekiančio motociklo riaumojimas, tie garsai, kuriais gyvena Roma, abejingai pakęsdama pačią save, galiausiai atrodantys – gal ir esantys – tyla.

Noriu miego, tai mane padrąsina, miegas atveria netikėtą kelią pabėgti. Jis tyli, o iš jo kvėpavimo aparatų gelmių vėl pasigirsta švilpimas. Pakaktų, kad jis dar minutę ar dvi patylėtų, ir aš – apgultas, pavargęs, nugalėtas – galėčiau jį apgauti: galėčiau užmigti, pasitraukti į vadinamųjų metasprendimų zoną, kaip elgiasi Frančeskinas, kai pralošia kortomis „Šluotą“ – švysteli į orą visą kortų malką. Iš esmės tai irgi problemų sprendimas. Atsimenu, kai dar žaidžiau šachmatais, buvo toks rusas – tikras rusas – vardu Viktoras Balanda, pelnęs mano nuoširdžiausią susižavėjimą ne tik dėl legendinės diskvalifikacijos visam gyvenimui, bet ir dėl polinkio išeiti iš sunkios padėties pasinaudojant galingu metasprendimu: jis patiesdavo priešininką kumščiu į veidą – ėjimas, jei neklystu, dar ir šiandien šachmatininkų vadinamas „Balandos ėjimu“...

Taigi senasis Balanda. Pats ryškiausias meteoritas, aštuntajam dešimtmety perskrodęs šachmatų skliautą. Niekas nežinojo, kiek jam metų, kur gyvena ir iš ko gyvena, jis atsirado iš

niekur ir pradėjo svaiginamą laimėjimų maratoną, nusitaikęs į garsųjį kandidatų turnyrą, kuriame paaiškėja varžovas kovoje dėl pasaulio čempiono titulo. Bet Akapulke jam netikėtai teko žaisti labai sunkią partiją su autsaideriu iš Meksikos, ir beveik visą laiką sunaudojęs apsvarstyti ėjimui, kuris padėtų jam išvengti pirmojo pralaimėjimo gėdos, jis atsistojo ir smogė kumščiu varžovui į veidą, nusiųsdamas šį tiesiai į ligoninę. Jį diskvalifikavo, išmetė iš turnyro, o paskui ir iš visų oficialių varžybų (po groteskiškos diskusijos Tarptautinės šachmatų federacijos disciplinos komitete, nes reglamente nebuvo numatyta fizinio smurto prieš varžovą galimybė), ir jis kažkur pradingo. Tačiau po pusantrų metų pasaulio čempionato proga paskelbta amnestija, Viktoras Balanda ja pasinaudojo ir grįžo į rungtynes. Aiškiai prisimenu tą sugrįžimo akimirką 1979 metais Palma di Maljorkoje: jis eina per *Consolat de Mar* saloną vilkėdamas savo įprastą rudo aksomo kostiumą, nekreipdamas dėmesio į smingančius iš visų pusių žvilgsnius, nes, nors turnyre dalyvauja ir keli tarptautiniai didmeistriai, Balanda yra jo svarbiausias dalyvis. Pailgas barzdotas veidas, kumpa nosis, žvynuotas veidas, žvitrios akys už akinių metaliniais rėmeliais. Turnyras vyksta pagal itališką-šveicarišką atranką, kai kiekvienas iš varžovų susitinka su esančiu už jo klasifikacijoje po kiekvieno turo, ir Balanda po keturių pergalių iš eilės atsiduria prieš pačius stipriausius. Vėl pergalės, pora lygiųjų, ir štai per paskutinį susitikimą, iškilęs į antrąją vietą klasifikacijoje, jis sėdi prieš didmeistrį, savo tautietį, pralenkusį jį puse taško. Kad jį aplenktų ir grįžtų triumfuodamas, Balanda turi nugalėti, nes sužaidus lygiosiom ar pralaimėjus jį aplenktų daugelis kitų dalyvių. Jo priešininką prisimenu miglotai, paprastas veidas už užmaršties rūko skraistės, taip pat ir jo vardas, nors jis ir buvo stipriausias turnyro žaidėjas, o tas turnyras buvo vienas iš paskutinių, kuriame dalyvavau, nes tai, kas įvyks, visiems laikams ištrins jį iš mano atminties. Sėdžiu pirmoje eilė-

je, nenuėjau į savo paskutinį susitikimą, kad tik turėčiau šią vietą, nes Balanda yra mano stabas, mano – dvidešimtmečio – panteone jis užėmė Bobio Fišerio vietą, o jo susitikimo nepraleisčiau nė už visą pasaulio auksą. Susitikimas yra klasikinis *Ruy-Lopez*, mėgstamas Balandos variantas, stalą gaubia neįtikėtina, nuostabi tyla, du ar trys šimtai žmonių nejudėdami žiūri į žalsvą dviejų rusų ikoną – dėl apšvietimo – jie kovoja po milžinišku ventiliatorium palubėje. Priešininkas žaidžia baltaisiais ir akivaizdžiai siekia lygiųjų, Balanda sugaišo kiek per daug laiko bandydamas jį išjudinti, bet jis dar gali nugalėti, nes jo karalienės pozicija daug žadanti, o bokštai išsidėstę palankiau. Jis nepralaimi, nepatiria jokių sunkumų ir jei galų gale būtų priverstas priimti lygiąsias – liktų nenugalėtas. Tačiau kažkas jame ima veikti, manau, tik aš tai pastebiu, nežinau, iš kur tas tikrumas, kuo jis pagrįstas, bet neabejoju. Viktoro Balandos viduje kažkas trakšteli ir staiga šachmatų lenta, figūros, jų padėtis tampa nesvarbios, nes sprendimas persikėlė kitur, už šio stalo, už taisyklių, dėl kurių tos proto apeigos, dar prieš akimirką atrodžiusios šventos, staiga tampa juokingos. Dabar jis išties pradeda gaišti laiką: nusiima akinius, nuvalo, vėl užsideda, pasisuka į žiūrovus – beveik visi jie pilki miesčionys, šachmatų maniakai, jų vaizduotė nesiekia nė per plauką toliau tų šešiasdešimt keturių langelių, jie net nesugeba suvokti to, kas tuoj įvyks, nors kartą tai jau buvo įvykę ir iš esmės būtent dėl to dabar jie yra čia. Jo laikrodis tiksi, Viktoras Balanda atsistoja, lėtai, kaip jau ne kartą darė susitikimo metu, kad susikauptų vaikštinėdamas aplink panarinta galva, bet šį kartą jo susikaupimas kitoks, jis primena leopardą savanoje, stebintį vėjo kryptį, nuotolį iki grobio ir greitį, reikalingą jam pasiekti... Jo priešininkas, tas dekartiškas rūkas, pilnas skaičiavimų ir atmintinai išmoktų partijų, sėdi oriai, rimtai, padėjęs smakrą ant sunertų rankų, alkūnėmis atremtų į stalą. Jis irgi nieko nesupranta, nebijo, neįtaria, nemato žiaurios

tikrovės, įgaunančios formą tiesiai prieš jo akis, gal mato neįprastą ėjimų kombinaciją, kuri ateityje – nors ši partija nebeturi ateities – padovanotų jam pėstininką, bet nemato atlekiančio kumščio, nepakartojamo kablio, trenkiančio tiesiai jam į veidą, tarp lūpų ir nosies, ir išjungiančio visas šviesas: jis krinta pakirstas, gūdžiai dunksteli ant grindų, pereidamas tiesiai nuo savo apskaičiavimais numatytos šviesios ir džiugios ateities prie miglotos ir ištinusios ateities, nes atsipeikės greitosios pagalbos automobilyje („Kur aš? Kas atsitiko?"), o daktaras prašys nejudėti. Viskas. Balanda atsisėda, žengia pėstininku ir sustabdo savo laikrodį. Šypsosi, aplink jį užverda pragaras, o jis ramiausiai sėdi savo vietoje, apsuptas žmonių, įžeidinėjamas, jam grasinama, bandoma gaivinti priešininką, nes Balandos variantas dar nebaigtas. Reikia, kad priešininkas neatsikeltų, teisėjas turi nutraukti susitikimą, negalėdamas savo išvadoje parašyti, kad Balanda išėjo iš susitikimo, pralaimėjo ar sužaidė lygiosiomis, ne, jam teks pasukti galvą ir savo nelanksčioje biurokratinėje kalboje rasti žodžių, galinčių apsakyti, kas atsitiko („...iš visų jėgų trenkė priešininkui į veidą, priversdamas jį prarasti sąmonę ir sutrukdydamas tęsti susitikimą, paskui padarė ėjimą Nr. 41, ...H5–H4"). Jo pasaulėlyje šis įvykis visiškai nesuvokiamas, nors yra toks paprastas ir normalus didžiajame pasaulyje, kuriame gyvena Balanda.

Priešininkas nesikelia, nesikelia, nesikelia...

14

Staiga atsimerkiu dusdamas, viskas kažkur lekia absurdišku greičiu, mano širdis iš paskutiniųjų stengiasi vytis...

Atsisėdu. Apsidairau. Kambarys tuščias, televizorius išjungtas, šviesa išjungta. Aš užklotas žydru audeklu, paprastai dengiančiu krėslą, kad neišsiteptų. Pro terasos langą pūsteli vėjas, stingdantis prakaito lašus man ant kaklo. Kiek miegojau? O kur jis?

Ant staliuko trys skardinės alaus, visos trys tuščios.

Staiga tamsoje nušvinta žalias žaibas, palydimas sprogimų papliūpos. Štai kas mane išrovė iš miegų.

Atsistoju ir einu į terasą, jo ten nėra. Įdėmiai apsidairau – elgiuosi kvailai, nes terasoje nėra kur pasislėpti. Jokios slėptuvės. Dar vienas fejerverkas, danguje virš Džianikolo kalvos prieš mane išsiskleidžia raudonas šviesų skėtis. Žiūriu į laikrodį: dvidešimt po pusiaunakčio. Pakerėtas stebiu dirbtines ugnis, jos jaudina mane nuo vaikystės, tačiau ne nusiraminu, o dar labiau susijaudinu, norėčiau, kad Frančeskinas būtų čia, savo lovelėje, o aš kaip pernai galėčiau jį pažadinti, užsikėlęs ant pečių nusinešti į terasą ir pastatyti ant stalo, kad jis pasidžiaugtų reginiu, tarsi lyg tyčia surengtu jam, mums – Ana jau irgi terasoje, budriai stovi prie stalo, saugodama ir nuo tūkstantosios procento dalies, kad Frančeskinas gali išsprūsti man iš rankų ir dar ap-

snūdęs nukristi nuo stalo. Jaučiu veriamą, niūrų viso to ilgesį, lyg jau būčiau amžiams to netekęs, lyg mano santuoka būtų žlugusi ir tas vaizdelis niekada nebepasikartos. Nenoriu apie tai nė galvoti. Nesuprantu, kaip vaikus auginančios šeimos gali išsiskirti, tačiau jos skiriasi. Galėčiau suprasti, jei skyrybos įvyksta dėl kokios nors tragedijos, tarkim, kaip to komos ištikto vaiko motinos – negailestingas likimo smūgis, užgriūvantis būtent tave, ir nieko negali padaryti, kad jo išvengtum, – bet negaliu įsivaizduoti, kaip galima pradėti ir kiekvieną dieną puoselėti sąmoningų veiksmų seką, galų gale pasibaigiančią šeimos žlugimu. Būtent apie tokias akimirkas reikia galvoti iškilus nors mažiausiam kito pasirinkimo miražui: puiku, ta mergina tave traukia, galėtum su ja susitikti, susipažinti artimiau, suprasti, kokia ji nuostabi ir taip toliau. Ji irgi galėtų tave pamilti, gal jūs skirti vienas kitam, žinoma, gal su ja patirtum tokią laimę, apie kurią nedrįsai nė svajoti, nuostabų seksualinį sutarimą ir panašiai, bet prisimink, kai vieną vasaros naktį atsidursi terasoje prieš dirbtinių ugnių lietų ir norėsi padaryti paprasčiausią dalyką – pažadinti sūnų, kad žiūrėtum kartu su juo, – negalėsi to padaryti ne todėl, kad jis būtų pajūryje ar ištiktas komos arba jau suaugęs, o tu būtum jau pasenęs, o tik todėl, kad tai nebus tas iš dviejų savaitgalių per mėnesį, kuriuos tu gali praleisti su juo. To niekada neužmirštu kaip greitosios pagalbos telefono numerio, ir tai man padeda kasdien puoselėti savo santuoką, o kartais padovanoja neapsakomą ypatingą ramybę. Vadinu ją „laiptų aikštelės ramybe“, nes ji mane užlieja laiptų aikštelėje, vos išėjus iš namų, gal dar tebetariant Anai „turiu nueiti ten ir ten, baisiai nenoriu, pasistengsiu kuo greičiau apsisukti“, nulipu vieną laiptų maršą žemyn, atsiremiu į sieną, žiūriu į ką tik užsivėrusias buto duris ir jaučiuosi ramus, nes *tikrai* einu į tą ir tą vietą, *tikrai* neturiu jokio noro ten eiti ir *tikrai* pasistengsiu kuo greičiau apsisukti. Tik patyręs šį jausmą gali suprasti grožį tų akimirkų, praleistų

atsirėmus į sieną laiptinėje (anksčiau net prisidegdavau cigaretę, dabar jau ne) džiaugiantis, kad nėra to santuokinio melo purvo, kaltės jausmu persmelkto sekso ir to herbinio popieriaus, kuris anksčiau ar vėliau atsirastų nurodydamas, kiek valandų per savaitę gali praleisti su savo sūnum.

Bum bum bum, trys baigiamieji sprogimai – kurtinantys, grėsmingi kaip didžiojo būgno dūžiai. Akimirką tamsiame danguje dar vingiuoja balti šaltiniai, paskui išsisklaido, o aš jaučiuosi siaubingai. Jaučiu kietu ir šaltu gumulu krūtinėje susisukusį nerimą, lyg ašmenimis perveria skausmas. Svaigsta galva. Ana, Frančeskinai, kur jūs? Kas man atsitiko? Kodėl taip kenčiu?

Išsitiesiu ant gulto, giliai kvėpuoju, skausmas krūtinėje atslūgsta. Viskas gerai, kartoju, viskas gerai. Tai – ne širdies smūgis, aš nemirštu. Ir ne panikos priepuolis, aš ne toks madingas, visada sirgau senovinėmis ligomis: vaikystėje – acetonas skrandyje, paauglystėje – Osgudo-Šlaterio liga, suaugus – nugaros skausmai. Dabar dar galiu pridurti atminties skyles, bet mano atmintis visada buvo puiki, daug geresnė už vidutinę, ir, ko gero, niekas nebūtų pajėgęs taip ilgai jos išlaikyti nenusilpusios. Visą gyvenimą nė akimirką nejutau vienatvės baimės, juk nesu vienas, niekada nebuvau vienas.

Guliu žiūrėdamas į dangų, uosdamas aitrų jazminų kvapą, ir jaučiuosi geriau. Gumulas pamažu ištirpsta, skausmas krūtinėje nurimo. Atsargiai atsistoju, kojos tvirtos, atrodo, viskas veikia kaip anksčiau. Gal man nukrito spaudimas, pagalvoju, ar kas nors su virškinimu, nenuostabu suvalgius tiek kepto maisto. O dar tas staigus pabudimas, išgąstis: žadinti visada reikia švelniai, tai labai svarbu.

Einu į butą. Vyras tikrai išėjo – prakeikti metasprendimai – nepalikdamas nė „Tobulo pasaulio“ vaizdajuostės. Nors kartą pasielgė kaip dera: pamatė mane užsnūdusį lyg angeliuką, išgėrė dar porą skardinių alaus, o paskui išėjo, išsinešdamas ir savo

istoriją, bet kaip keblu, kaip nejauku įsivaizduoti jį apimtą švelnumo, pastūmėjusio prieš išsmunkant pro duris užkloti mane žydru audeklu nuo krėslo, kad nesušalčiau...

Atsisėdu ant sofos ir svarstau, ar nepaskambinus Anai: „Sveika, atleisk, kad taip vėlai skambinu, bet norėjau pasikalbėti..." Nieko čia blogo, juk tiek daug turiu jai papasakoti, jau ruošiuosi tai padaryti, imu telefono ragelį, kai staiga man galvoje sukirba keistas jausmas: lyg įspėjimo signalas, jau seniai bandantis atkreipti mano dėmesį. Nebuvo jokio triukšmo, neatsitiko nieko ypatingo, o aš vėl neramus nelyginant kojotas. Einu į virtuvę, ten viskas kaip įprasta: tas pats vonioje, mano studijoje ir Frančeskino kambaryje, dar liko mano miegamasis, privertos durys sukelia netikėtą, neracionalią baimę. Prisiartinu, įtempiu ausis, širdis vėl pradeda daužytis.

Tyla...

Staiga atlapoju duris, labiau sau padrąsinti, o ne norėdamas išgąsdinti ar netikėtai užklupti tą kitą – juokaujat, ką kitą? Per stipriai, durų rankena trenkiasi į sieną, palikdama ryškų pėdsaką – pasirodo, nežinau, kokia jėga reikia staiga atlapoti duris, man dar nebuvo tekę to daryti.

Kambarys tvarkingas, teisingiau, netvarkingas, teisingai netvarkingas, toks, kokį buvau palikęs: langas atidarytas, lova nepaklota, švarkas ant kėdės atlošo, apatiniai ant grindų. Čia irgi viskas kaip įprasta. Taigi, kaip sakiau, viskas gerai, tas vyras išėjo, Ana su Frančeskinu yra Viaredže, galiu pas juos nuvažiuoti kada panorėjęs. Jokio pagrindo nerimauti.

Grįžtu į svetainę, tebegalvodamas apie skambutį – ilgas, ilgesingas tarpmiestinis pokalbis su savo žmona, bet akys nenori manęs klausyti, jos žiūri ne į telefoną, o krypsta į apibrėžtą kambario tašką, godžiai lyg prie kepsnio puolantis šuo: į televizoriaus stalelį, kur greta pultelio guli to vyro pamirštas žiebtuvėlis ir pakelis *Capri* cigarečių. Iškart po to atsitinka nemalonus

dalykas: pajuntu norą paimti vieną cigaretę ir ją prisidegti, tas noras toks stiprus, jog taip ir padarau – paimu vieną cigaretę ir ją prisidegu.

Štai ir viskas, aš vėl pradėjau rūkyti. Atsisėdu į krėslą ir godžiai traukiu dūmus per tos juokingos cigaretės filtrą, absurdiškai bandydamas paversti ją stipresne, suvokdamas, kad ir tokios, kokia yra, gana, kad priverstų vėl pajusti burnoje senąjį skonį, kurio man taip trūko. Vėl pradėjau rūkyti. Štai koks buvo tas jausmas: tą pakelį *jau buvau matęs*, gal pamačiau jį iškart pabudęs, tačiau valios galia, devynis mėnesius padėjusi man atsispirti pagundai, matyt, nusprendė, jog šįkart pavojus atkristi yra per didelis – esu vienas, susijaudinęs, su laisvai pasiekiamu pakeliu cigarečių, ir akimirksniu nukrypo į iš pažiūros lengvesnę užduotį, kitaip tariant, šio pakelio *buvimo neigimą*, neleisdama man jo suvokti...

Kita vertus, žinojau, jog esu pažeidžiamas, lankiau *kursus* anoniminių alkoholikų draugijoje Velabro aikštėje: tie kursai buvo skirti ne norintiems mesti rūkyti, o tiems, kurie nenori vėl pradėti. Išties, tas metodas labai tikslus, netgi kažkaip pavadintas, atrodo, anglišku vardu, gal Smitsono. Bet kurio Smitsono? Mano užrašų knygelės markė yra *Smythson*. Kursai veikė, galiu sakyti, tebeveikia, nes nuo to laiko, kai juos baigiau, nė sykio nebuvau užsirūkęs. Tie kursai pagrįsti pažinimu, juose tave moko to, kas tavyje vyksta metus rūkyti, paaiškina fiziologinius ir psichologinius priklausomybės nuo nikotino mechanizmus, kad pažintum savo priešą ir iš anksto žinotum, kaip elgtis, siekdamas jį nugalėti. Tarkim, žinojau – man labai gerai išaiškino, – kad niekada negalima apsimesti, jog nematai pasiekiamoje vietoje gulinčio cigarečių pakelio, priešingai, reikia į jį žiūrėti, mesti jam iššūkį ir jį nugalėti, mintyse kartojant priežastis, dėl kurių metei rūkyti. Mane mokė skirti paprastą *dūmų ilgesį*, kuris – kaip kiekvienas ilgesys – niekada nesiliaus, bet neturi jokių rimtų padari-

nių, nuo vadinamojo *lemtingojo impulso* – taip jį kiek melodramiškai vadino, – kitaip tariant, tos retkarčiais užpuolančios staigios ir nepaprastai galingos paskatos, net po daugelio metų galinčios pastūmėti vėl pradėti rūkyti. Daug kartų pavyko jį sutramdyti, nes atpažindavau jį ir žinojau, jog jis tetrunka dvidešimt trisdešimt sekundžių, yra tik psichologinės prigimties, taigi jam galima atsispirti, reikia tik perkelti jį į bet kokį kitą veiksmą – atsikąsti obuolio, pabučiuoti žmoną, keletą kartų giliai įkvėpti, reikia atsilaikyti tą menką pusę minutės ir jis praeis, kaip kiekviena bjaurastis. Tereikia tai žinoti, o aš žinojau, mane to išmokė. Bet štai stoviu, tiek kovojęs ir nugalėjęs, ir vėl rūkau, nebandydamas kovoti, nugalėtas. Suklupau ant *Capri Superlights* – kaip tai galėjo atsitikti?

Cigaretė jau baigėsi. Užspaudžiu ją drebančiom rankom, ploną ir deginančią, galvoje migla – dėl vienos *Capri*! Burnoje pajuntu pirmosios gyvenime surūkytos cigaretės skonį, prisimenu – tai buvo *Virginia*, pavogta iš sidabrinio portsigaro svetainėje ir paskubomis surūkyta garaže, pasislėpus už pintinių, palikusi burnoje tokį pat kartumą, privertusi taip pat svaiginamai plakti širdį, pajusti tokį pat kaltės jausmą kaip dabar. Tai atsitiko 1972 metais, iškart po skerdynių Miuncheno olimpinėse žaidynėse...

„Didysis Kanjonas“. Štai kaip vadinos Kasdano filmas, kurio pirma neprisiminiau, tas su Stivu Martinu, besikalbančiu su žmogeliu iš pėsčiųjų šviesoforo. „Didysis Kanjonas.“ Bet staiga tai jau ne tas filmas. Išties ne „Didysis Kanjonas“, o „Nuotykiai Beverli Hilse“, prakeikimas, Stivas Martinas kalbasi ne su pėsčiųjų šviesoforu, o su kelio ženklu. Taip, viską prisiminiau, tai – elektroninis kelio ženklas, pranešantis apie eismo sąlygas. Jis netikėtai kreipiasi į keičiantį ratą Stivą Martiną klausdamas, kaip šiam sekasi, ir maldauja jį apkabinti, Stivas Martinas priblokštas, o ženklas primygtinai prašo, meldžia „apkabink mane“, *Hug me*, tada Stivas Martinas prieina ir jį apkabina... Nuostabi sce-

na, labai jaudinanti: kaip dėl kažkokios apgailėtinos televizijos reklamos galėjau ją iškreipti? Matyt, mano užterštame organizme yra ryšys tarp nikotino pasisavinimo ir gebos prisiminti...

Ne! Kursuose mus mokė, kad dabar turiu absoliučiai vengti savo nuopuolio pateisinimo. Privalau nedelsdamas reaguoti: išmesti mane sugundžiusį pakelį ir gerti daug vandens, taip, labai daug vandens, nes nikotinas tirpsta vandenyje, ir turiu jį kuo greičiau pašalinti iš organizmo. Imu cigarečių pakelį ir einu į virtuvę. Metu jį į šiukšlių maišą – sakyčiau, su įtūžiu, – atsidarau šaldytuvą ir įsisiurbiu į mineralinio vandens butelį. Vienu atsikvėpimu išgeriu daugiau kaip pusę, man užgniaužia kvapą. Paskui išgeriu dar ir dar, nors jau nebejaučiu troškulio ir daugiau nebepajėgiu.

Apsvaigęs einu į miegamąjį ir išsitiesiu lovoje. Reikia atsipalaiduoti, reikia atgauti proto aiškumą. Kursuose mums aiškino, kad vieną cigaretę dar galima pakęsti, tačiau būtina apmąstyti reakciją. Svarbiausia, kad būtų tik viena. Kita vertus, žinau, kas dabar įvyks, mums sakė: rytoj ir ateinančias dienas, maždaug tuo pačiu laiku patirsiu lemtingus impulsus, jie dar labiau sustiprės dėl šiandieninio mano silpnumo, ir bus gyvybiškai svarbu jiems atsispirti. Turiu sudaryti palankiausias sąlygas kovai su jais, taigi, tarkim, turiu išvykti iš namų, kur įvyko nusikaltimas, pasirūpinti, kad tą akimirką nebūčiau vienas. Žinoma, važiuosiu į Viaredžą: juk išties to trokštu. Kiek pajėgdamas gersiu daugiau vandens ir šlapinsiuos, o kai į mano organizmą su šia *Capri* cigarete patekęs nikotinas bus visiškai pašalintas – man nebegrės joks pavojus, kitaip tariant, galėsiu ir toliau pergalingai kautis savo kasdieniame mūšyje, kaip tai dariau devynis mėnesius.

Bet jei to nepadarysiu, jei surūkysiu dar bent vieną cigaretę, padvigubindamas į mano kraują įsigėrusio nikotino kiekį – manęs laukia ilgas laiko tarpas, kai pašėlusiai kovosiu tik dėl vienos cigaretės per dieną, paskui – dviejų, vėliau – trijų, kurdamas

gailestingas iliuzijas, kad galiu bet kada mesti rūkyti, nors kasdien rūkysiu vis daugiau, auganèia progresija, neišvengiamai, nes mano organizmas, vėl užvaldytas jį nuodijančios substancijos, norės jos vis daugiau, kol pagaliau gaus tą dienos dozę, prie kurios buvo pripratęs, ir tik tuomet nusiramins. Aš meluosiu, apsimetinėsiu, mėnesių mėnesius rūkysiu pasislėpęs, kol pagaliau būsiu demaskuotas lyg vaikas, nes mano pirštai, plaukai, mano kvapas jau bus pradėję smirdėti. Arba Ana sučiups mane su įkalčiais, naktį, terasoje, su pižama, kai bus jau pradėję šalti ir rizikuosiu pasigauti kokią ligą: „Džiani! Ką čia veiki?..“

Taip, žinau, ką turėčiau daryti, ir tai padarysiu, bet štai aš ir vėl virtuvėje – po velnių, kaip aš čia atsidūriau? Rausiuosi po šiukšlių maišą it valkata, ieškodamas *Capri Superlights*. Kada nusprendžiau tai padaryti? Prisidegu dar vieną cigaretę nuo dujinės viryklės, galvoje kirbant gal menkai, bet moksliškai akivaizdžiai pastabai, kad tie laibi amerikietiški cilindrai sukurti norint priversti žmones mažiau rūkyti, todėl jos vertos vos pusės paprastos cigaretės, ir turiu visišką teisę surūkyti dvi cigaretes, tada galėsiu pasakyti išties surūkęs vieną. Rūkau, vėl rūkau. Šįkart jokio širdies plakimo, jokio kaltės jausmo ar prasižengimo svaigulio: grįžau prie pragmatiškų rūkaliaus svarstymų. Po velnių, kaip tie dalykai taip greit keičiasi?

Cigaretė baigiasi akimirksniu – sučiulpiau ir šitą. Dvigubai pasibjaurėjęs sumaigau ją peleninėje: todėl, kad surūkiau, ir todėl, kad ji buvo tokia bjauri. Galva svaigsta, burnoje nepakenčiamas dūmų skonis. Kursuose mus mokė susitelkti į šiuos dalykus, niekada jų neužmiršti: bjauraus skonio, smarvės, pasišlykštėjimo nuorūkomis...

Čia prasideda mano maištas: rankos suriša geltonas šiukšlių maišo rankenas, sunkiai ištraukia jį iš šiukšlių kibiro, nes jis perpildytas, žaibu išlekiu iš namų, paskutinę akimirką, laimė, prisimindamas paimti raktą, antraip būtų tekę pavargti – gaisrinin-

kai? SOS namai? Viešbutis? Reikalai ir taip gana supainioti, kita vertus, laiptų aikštelėje, kur puoselėju savo kasdienę ramybę, susivokiu, kad į šiukšlių maišą neįmečiau cigarečių pakelio, maniau tai padaręs, bet nepadariau, todėl iš lėto užlipu laiptais, sugniuždytas, o sykiu ir džiugus, kad niekas manęs nematė ir niekas niekada nesužinos apie tą rėksmingą mano iškrėstų nesąmonių virtinę.

Grįžtu namo, einu į virtuvę, cigaretės guli ant marmurinio darbastalio prie viryklės, bandau atrišti šiukšlių maišo rankenas, nepavyksta, užrišau jas per daug tūžmingai, per smarkiai trokšdamas padaryti jį neprieinamą, tenka perkirpti. Paimu pakelį – jame dar šešios cigaretės – ir įmetu į šiukšlių maišą, išsiveldamas ranką pastumiu gilyn, kol jis galutinai ir negrįžtamai prapuola tame maisto atliekų, sumaigytų butelių ir skardinių liūne: nieko nerūšiuoju, nes – žinau – galų gale vis tiek viską sudegina.

Nusiplaunu išteptą ranką, nusišluostau, suimu šiukšlių maišo rankenas – nukirptos jos gerokai per trumpos, kad galėčiau surišti. Šįkart ramiai paimu raktus, išeinu iš namų ir lipu laiptais žemyn, stengdamasis nepaleisti iš rankų maišo, kad bent išvengčiau komiško finalo – paberti savo šiukšles prie kurio nors kaimyno durų. Besileisdamas paskutiniu laiptų maršu, mintimis jau prie šiukšlių konteinerio gatvėje, į kurį įmesiu savąjį maišą su viduje uždarytu velniu, girdžiu atsidarančių laiptinės durų užrakto spragtelėjimą, laiptais į viršų kopiančius žingsnius, užsitrenkiančias duris. Kas ten? Kokia šypsena pasitiksiu tą, kad ir kas ten būtų, pirmą valandą nakties leisdamasis išmesti šiukšlių maišo – neabejotinas ženklas, kad jo viduje yra kažkas siaubingo?

Tai – Konfalonė, kaimynas iš antro aukšto, vienintelis, su kuriuo ilgesnį tarpą palaikiau santykius, glaudesnius už įprastus „laba diena“ ir „labas vakaras“; keletą kartų net vakarieniavo-

me su žmonomis ir vaikais mūsų namų terasoje. Taip buvo tol, kol jo santuoka nuėjo velniop, o jis liko vienas antro aukšto bute, kur anksčiau gyveno su žmona ir Frančesko amžiaus dvynukais. Nuo tos akimirkos mūsų santykiai atšalo.

– Sveikas, – sako.

– Sveikas.

Žengiu tiesiai – tegu galvoja, ką nori, nesigręžiodamas pasiekiu duris. Pereinu kiemą, kuriame Frančeskinas išmoko važiuoti dviračiu, išeinu į gatvę ir – pagaliau – įmetu savo nešulį į dvokiantį konteinerį. Viskas. Atlikau savo prakeiktą pareigą.

Bet šiąnakt dar ne pabaiga, atrodo, man nepavyks išsivaduoti iš nerimo gniaužtų, nes dabar galvoje įstrigo Konfalonė, negali praeiti pro šalį, apsimesdamas, kad nieko neįvyko. Pakeliu akis – jo languose matau žydrus televizoriaus atspindžius: jis namie, vienas, ant sofos, apsimeta žiūrintis „Mauricijaus Kostanzos šou", draskomas nesuvaldomo noro paglostyti savo dvynukus, bet negali to padaryti. Toje jo nelaimėje mačiau tai, ko neturėjau matyti, galvojau, ko neturėjau galvoti, kalbėjau, ko neturėjau sakyti, ir sužinojau, ko neturėjau žinoti, nenuostabu, kad mūsų santykiai atšalo. Buvau baisiausios jo skyrybų akimirkos liudytojas vieną ankstų šeštadienio rytą, kai išėjęs iš namų važiuoti į oro uostą pamačiau persikraustymo firmos furgoną, bauginamai pripildytą šeimyninių daiktų, ir pro atviras buto duris pasisveikinau su jo žmona, paklausiau jos, nukabinančios nuo koridoriaus sienų paveikslus: „Išsikraustot?" Klausimas suskambo nepadoriai, kaip nesąmonės, sakomos norint išsisukti iš nepakeliamai skausmingos padėties, pavyzdžiui, „Kaip sekasi?" mirtinam ligoniui, bet jis jau išsprūdo ir ji mane nubaudė: galėjo apsimesti neišgirdusi, nusišypsoti ir leisti man nueiti prisikandus liežuvį, bet atsakė „tik mes", negailestingai, mostelėjusi galva į dvynukus, sutrikusius ir slankiojančius po laiptų aikštelę gėdos kupinomis akimis. Vėliau tą pačią dieną, skrisdamas pirmąja

klase į Niujorką – vienintelis gyvenime skrydis pirmąja klase – pagalvojau, kad manęs tai visai nenustebino, nes tas Konfalonė man niekada per daug nepatiko ir nebūčiau su juo bendravęs, jei nebūtume buvę kaimynai: supersportiškas, motociklų fanatikas, visada rūpestingai išpuoselėtos išvaizdos, darbo reikalais – buvo reklamos rinkėjas – nuolat važinėdavęs po visą Italiją, žodžiu, jis buvo iš tų tipų, neišvengiamai įsitaisančių meilužę ir iki paskutinio gyvenančių dvigubą gyvenimą su slaptais mobiliaisiais telefonais ir apsimestinėmis kelionėmis darbo reikalais. Jo žmona buvo puiki endokrinologė, ji dirbo *Gemelli* poliklinikoje – švelni, motiniška ir savotiškai patraukli savo pilnumu, mėgstanti *Roxy Music* ir Greihamo Grino knygas. Vėliau šias savo mintis išsakiau leidėjui, skrendančiam lėktuvu ir sėdinčiam greta manęs, o paskui ir Anai, telefonu, vos atvykęs į viešbutį, per šešių tūkstančių kilometrų nuotolį pranešęs, kas atsitiko antrame aukšte gyvenančiai daktarei. O po septynių dienų, JFK oro uosto VIP salėje, laukdamas skrydžio atgal į Romą, ūžaudamas pirmosios klasės prabangoje (kokteiliai, šampanas, rūkyta lašiša) viską supratau: įėjo ji, jo žmona, su daug vyresniu vyriškiu, įdegusiu, sportišku, jis nesivaržydamas laikė apglėbęs ją per pečius ir garsiai pasakojo apie kažkokią pelkę prie Bombėjaus oro uosto. Prakeikimas, *vyriausiasis gydytojas*, maniau, kad tas mitas jau nebegalioja, bent sekso požiūriu, o jis, pasirodo, toliau kerta aukas: *ji paliko savo vyrą dėl vyriausiojo gydytojo.* Jie buvo su kita panašia pora (jis – brandaus amžiaus, matęs pasaulio, ji – jauna ir nuolanki), matyt, grįžo iš kokio nors prašmatnaus kongreso apie velniaižin kokį liaukų veiklos sutrikimą, finansuojamą kokios nors tarptautinės farmacijos kompanijos, kad sutvirtintų ryšius su garsiausiais Vakarų šalių gydytojais, o šie, puikiai praleidę Niujorke keturias *full-credit* dienas su savo meilužėmis, ir toliau išrašinėtų tam tikrus vaistus, kurių rinką nususi tos kompanijos valdyba numatė per trejus metus išplės-

ti du kablelis du procento, o pardavimą padidinti aštuoni kablelis septyni procento.

Ledinis pasisveikinimas su šia moterimi privilegijuotųjų laukimo salėje Niujorko oro uoste negrįžtamai atšaldė ir mano santykius su jos vyru. Dabar, kai jau praėjo daug laiko, ir ji jau vaikšto su tuo seniu apsikabinusi taip pat ir po Romą, o gal jie net kartu gyvena ir jis kada panorėjęs glosto jos dvynukus savo brangiomis šlakuotomis rankomis, aš laukiu, kada pamatysiu Konfalonę kurį nors vakarą parsivedant namo moterį, bet kokią moterį – gražią ar bjaurią, jauną ar seną, nesvarbu, apie kurią galėčiau manyti, kad ji buvo ir pirma, visada, ji yra tikroji visko priežastis, kaip Kamila Parker-Boulz, bet jis visada grįžta vienas, pavargęs ir vienas, o aš esu tik skleidžiantis gandus bukas kaimynas, per daug sužinojęs apie istoriją, nors nieko apie ją nežinojo, galvojo ir iš už vandenyno kalbėjo nesąmones, o ne užsiėmė savo sumautais reikalais. Bus sunku, kai vieną dieną pakėlęs telefonspynės ragelį išgirsiu taip kalbant apie save, bet jei tas balsas bus Konfalonės – negalėsiu piktintis.

Grįžtu namo galvodamas, kad iš esmės tiesa, niekas nežino, kokie esame iš tikrųjų, nes mes tai slepiame, jei ne tyčia, tai instinktyviai. Kartą viena mano draugė patyrė šoką po penkerių santuokos metų sužinojusi, kad jos vyras alergiškas vištienai. Sutinku, viską galima paaiškinti, jie gyveno virš jos tėvų restorano ir beveik kasdien jame vakarieniaudavo, ir jis tiesiog neužsisakydavo vištienos, o retkarčiais, kai valgydavo namie, iki pat tos dienos jai nepasitaikydavo gaminti vištienos, bet tą kartą pasitaikė ir jis jai pasakė, kad tokiam maistui yra alergiškas. Mano draugė tą paaiškinimą priėmė, bet negaliu jos kaltinti, jog užsipuolė jį su priekaištais, kad tokius dalykus žmona turėtų žinoti, o jei nežino – tai kiek dar kitų dalykų irgi gali nežinoti... Paskui nuleido viską juokais, įsivaizduodama savo dukros veidą, kai ši atsives į namus vaikiną, už kurio ruošis tekėti, o ji pareikalaus,

kad šis iškart prisipažintų, kokiam maistui yra alergiškas, arba nutiltų amžiams. Dabar ji – anksčiau to nedarydavo – kreipia dėmesį į viską, ko vengia jos vyras, ko neužsisako bare ir ko neskaito prieš užmigdamas, ir tai nėra visiškai įprasta. Bet jie neišsiskyrė, o tai jau daug.

Nusprendžiau, einu miegoti. Uždarau langą, nusirengiu ir griūnu į lovą nesiprausęs, bet negaliu užmigti, ne, todėl verčiau su tuo susitaikyti, šiandien mano kančios dar nebaigtos. Žinau, taip gulėsiu nežinia kiek laiko, užsimerkęs, nešamas dvejonių ir melancholijos. Gerai, tebūnie. Kai kuriuos dalykus geriau galvoti nemiegant nei sapnuoti miegant.

Juk diena nebuvo visiškai bloga: vėl pradėjau rašyti. Bet ir vėl pradėjau rūkyti. Tas *Capri* pakelis, kaip jis mane apmovė. Dirbtinės ugnys. Konfalonė. Paslaptingasis keikūnas. Įdėmiai mane stebėjusi žuvėdra. Aš esu praeities galia, tik tradicijoje slypi mano meilė. Kokias tobulas pinkles man paspendė Boljaskas, pajutęs mano silpnybę ir už jos užsikabinęs: kaip galėjau žurnalistą palaikyti padavėju? Kaip galiu prisiminti tokio paiko aktoriaus kaip Bredlėjus Vitfordas vardą ir neprisiminti jo marškinių rankovių? Kodėl atmintis tokia sudėtinga? Kodėl ji yra tokia be galo talpi, o paskui nepadeda atsakyti į paprasčiausius klausimus? Tas olandas iš avarijos buvo šviesiaplaukis ar tamsiaplaukis? Kaip suka revolverį Bertas Lankasteris filme „Vera Kruz“: pirmyn ar atgal? Kiek kojų turi skruzdėlė: šešias ar aštuonias? Ant kokio šono paprastai miega Frančeskinas: kairio ar dešinio? Jei aš būčiau šnipas, apsimetantis rašytoju vaikams, ir šiąnakt mane paslaptingai nušautų pistoletu su duslintuvu, ką apie mane prisimintų Frančeskinas?

Atsimerkiu ir įsmeigiu žvilgsnį į lubas, tą vietą, kur jau seniai noriu pakabinti ventiliatorių, bet kodėl to nepadarau – dar viena paslaptis.

Prisimintų, kad buvau vaikų rašytojas.

15

Pašokęs atsisėdu lovoje: be ketvirčio vienuolika. Toji moteris. Sutariau su ja susitikti. Negaliu pavėluoti į tą susitikimą...

Apspangęs nuo miegų įslenku į vonią. Šaltas vanduo visiškai išblaško mane kamavusį sapną – patarnautojas įlindo į viešbučio kambarį, kur miegojo Ana, bet jis buvo ne patarnautojas, o aš jį pasivijau ir užpuoliau, Ana buvo nėščia, jis buvo ginkluotas... – ir galėjau skubiai pasiruošti susitikimui. Po galais, negaliu versti ją laukti, toji moteris nusipelnė punktualumo.

Pažvelgiu į veidrodį ir matau bauginantį veidą, kurio nenorėčiau matyti: apžėlusį barzda, užpurtusiomis akimis, styrančiais plaukais. Negaliu taip pasirodyti, toji moteris nusipelnė padorios išvaizdos, nors minimalios elegancijos. Ji to nusipelnė dar labiau už punktualumą, jeigu jau tenka rinktis, todėl prisiverčiau liautis skubėjus ir tinkamai pasiruošti, nežiūrėdamas į laikrodį. *Te kiekvienas daro tai, ką privalo daryti. Te gyvenimas teka įprasta vaga...*

Skusdamasis su palengvėjimu galvoju apie praėjusią naktį – todėl, kad ji jau praėjo. Paprastai viskas prasideda blogai, o baigiasi dar blogiau: nerimo kupinas žmogus negali užmigti. Gėriau ir šlapinausi daugybę sykių, kaskart tikėdamasis, jog šis jau paskutinis, bet iš tiesų kiekvieną sykį nepaisydamas vienintelio

veiksnio, galinčio sutriuškinti nemigą – laiko. Rytą mane pagaliau suėmęs sunkus miegas nepajėgė atgaivinti, tik pastūmėjo pragaištingos naujos dienos link, visa laimė, sakau, kad einu į tą susitikimą, į kurį tik truputį – truputį – pavėluosiu, nes gal tai ir bus visa šios dienos pragaištis, nes dėl mūsų pokalbio temos jis taps tam tikru tašku ir pradžia, po jo apie blogą nuotaiką negalėsiu nė pagalvoti. Priešingai, jis prisuks mane lyg spyruoklę, vėl paleis į Aurelijos gatvę Viaredžo kryptimi, ir popietei įpusėjus jau vaikštinėsiu su Ana po pušynėlį, žiūrėsiu, kaip Frančeskinas šokinėja ant batuto, ir visa širdim dėkosiu *Principium Individuationis*, dėl kurio jis yra jis, o ne kitas, ten, pušynėlyje, o ne reanimacijos salėje.

Nusiskutęs greitai apsirengiu, bet pagalvodamas renkuosi drabužius vieną po kito, ko beveik niekada nedarau: švarūs marškiniai, šviesios drobinės kelnės, tamsios kojinės, lengvi bateliai be raištelių ir švarkas, taip, nors gali būti karšta ir teks prakaituoti. Tiesą pasakius, mano mėgstamiausias švarkas – pilkas, plonos vilnos, jį man padovanojo sesuo (ji turi gerą skonį) – vilkėtas premijos įteikimo vakarą, traukinyje grįžtant į Romą, mašinoje bėgant į Viaredžą, praėjusį sekmadienį grįžtant iš Viaredžo, kabo ant kėdės atlošo, nesulaukęs net petukų malonės, suglamžytas, bet net ir toks jis yra mano mėgstamiausias švarkas ir jį apsivelku.

Prieš išeidamas čiumpu Karverio knygą – padovanosiu ją tai moteriai, *Vespa* raktelius, namų raktus, rūpestingai išjungiu visas šviesas, ir tik tada, pademonstravęs juokingą, tačiau tą akimirką man tokią svarbią savitvardą, leidžiu sau dirstelėti į laikrodį: be dviejų minučių vienuolika. Kiek būčiau laimėjęs, jeigu būčiau leidęs skubai mane užvaldyti? Kiek dalykų būčiau pamiršęs, arba, kaip toje pagrindinėje „Alisos stebuklų šalyje“ vietoje, padaręs atbulai? Tiesa, Japonijos imperatorius buvo didis išminčius. Lipdamas laiptais žemyn nutariu nevažiuoti motoroleriu, o eiti pėsčiomis, taip, eisiu žvalgydamasis į krūmus it

Markovaldas, visais plaučiais kvėpdamas Romos orą, nepaisydamas smogo, ir ateisiu į parko barą tik mažumėlę – taip, tik mažumėlę – pavėlavęs.

Gatvė spindi šviesa: mane apakinusiame mirgesyje prie gretimo namo durų matau būrį žmonių, kitoje gatvės pusėje stovi greitosios pagalbos automobilis atlapotomis durimis, įjungtais mirksiukais. Tolėliau stovinčiame patruliniame policijos automobilyje policininkas kalba per raciją. Kitas policininkas bando „išlaisvinti“ namo duris. Čia susirinko beveik visas kvartalas: pardavėjai, namų sargės, vaikai, seniai, praeiviai, stiklius, kioskininkas, baldžius – visi puslankiu susibūrę ties atviromis laiptinės durimis. Kažkas pamatęs mane pasisveikina ir suprantu, kad negaliu paprasčiausiai nueiti savo reikalais nesustojęs pasižiūrėti. Visi tarsi kviestų: „Ateik, čia vyksta kažkas susiję su mūsų bendruomene, susiję ir su tavim...“

Bet iš tiesų jie kalba visai ką kita. Sako:

– Vargšė moteris...

Sako:

– Toks jos kryžius...

Sako:

– Ji nebeišlaikė...

Duryse pasirodo verkianti moteris, tai – Anita, San Kamilo ligoninės seselė, energinga tylenė, ateidavusi pas mus į namus suleisti vaistų, nes mūsų daktaras yra absoliutus leidžiamų vaistų pranašumo prieš geriamuosius šalininkas. Ji eina atbula ir verkia, įsmeigusi žvilgsnį į namo duris, rankomis prisidengusi burną.

– Ne ji juos iškvietė...

– Ne?

– Ne, tai padarė Don Furijus...

Pasirodo neštuvai, stumiami dviejų raumeningų sanitarų, jie sunkiai braunasi per minią. Ant neštuvų guli Anitos sūnus, pri-

rištas diržais kaip Hanibalas Kanibalas, jei neklystu, jo vardas Italas, žydraakis, plačiaskruostis vyrukas, prieš dešimt metų, kai atsikrausčiau čia gyventi, jis buvo perspektyvus Romos jaunių futbolo komandos centro puolėjas. Vasaromis ištisus vakarus spardydavo kamuolį į savo namo sieną, o aš retkarčiais stebėdavau jį pro langą. Buvo puikus.

– Don Furijus? Jis net buvo radęs jam darbą savivaldybėje...

– Taip, bet jau penkios dienos jis vakarais rėkauja...

Taigi jis buvo tas keikūnas.

Nesužeistas ir net sąmoningas: nejudindamas galvos lėtai suka akis, stebėdamas į jį sužiurusius žmones, bet įspūdis toks, kad norėdamas pajėgtų daugiau. Neatrodo nugalėtas, nors ir pririštas. Mane pribloškia visiška apatijos, gėdos, kančios stoka jo žvilgsnyje: jis spindi grėsmingu įžūlumu, tarsi ugninga, mistiška šūksnių jėga būtų atvedusi jį tiksliai ten, kur jis ir norėjo atsidurti, o viskas vyko pagal jo planą.

Įdomu, kaip santūrumas irgi gali nuvesti klystkeliais. Kai jo motina ateidavo pas mus suleisti vaistų – *Bentelan* man dėl nugaros skausmų, *Buscopan* Anai dėl mėnesinių skausmų, *Cortigen B6* ir *Epargriseovit* Fračeskinui, po penkis tūkstančius lirų už kartą, visada prisimindavau tą vikrių kojų vaikiną, bet ji būdavo tokia nekalbi, kad niekada apie jį nepaklausdavau, o nepaklausdamas susikūriau savą jo likimo istoriją, kuria galų gale patikėjau. Tas likimas kalbėjo kurio nors vidurio Italijos miestelio dialektu – Teramo, Viterbo, Kiečio, kur jis, kaip įsivaizdavau, žengė dulkinais mažosios lygos varžybų keliais: žmona – su ja susipažino vietinėje diskotekoje, putlus vaikelis vežimėlyje, kapitono raištis ant rankos, ir visada per daug purvinos, duobėtos aikštės, kuriose neįmanoma parodyti gero reginio... Įsivaizdavau vaikiną, nepajėgusį prasimušti, jo apgailestavimą ir visa kita, ir tai įvyko tik todėl, kad tam tikrame gyvenimo etape jam buvo leista užsisvajoti. Išties įsivaizdavau jo ramų gyvenimą, to-

kį kaip daugelio, gal geresnį už daugelio. O štai jis čia, surištas, išnešamas lyg pasiutęs šuo viso kvartalo akivaizdoje: būtų pakakę tik kartą paklausti Anitos apie jį, po kurios nors injekcijos, ir iš to, kaip ji laikydama rankoje švirkštą papurtytų galvą, būčiau supratęs, kad jo likimas pasuko visai kitu keliu. Nes ta istorija, atrodo, prasidėjo seniai ir dar negreit pasibaigs. Gal dėl to vaikino akys trykšta tokiu įžūlumu: jis puikiai žino, tai dar ne pabaiga, žino, kad pabaiga bus daug baisesnė, nykesnė ir sunkesnė, beviltė ir be jam taip reikalingų liudininkų...

Staiga stoja spengianti tyla. Prieš pranykdamas greitosios pagalbos automobilio pilve, vaikinas nukerta visus paskutiniu žvilgsniu. Galėtų išrėkti ir paskutinį atsisveikinimo šūksnį, paskutinį laukinį klyksmą tam kunigui, jei tikrai jo rūpesčiu jis dabar išvežamas, bet leidžiasi praryjamas be žodžio. Motina pranyksta paskui jį, po akimirkos atvirose duryse vėl pasirodo jos galva su dar didesniu išgąsčiu akyse.

– Krepšys! – šaukia.

Namų sargė pradingsta laiptinėje ir netrukus išnyra nešina sintetiniu Q8 krepšiu (tokius dovanoja, kai pasikeiti tepalus). Moteris paima krepšį, šypsodamasi dėkoja namų sargei, su palengvėjimu, o netikėta šio krepšio svarba krinta giliai man į širdį, sujaudina mane: sanitarams rišant vaikiną prie neštuvų, krepšys, paskubomis prikištas paprasčiausių kasdienių daiktų – pižama, šliurės, kojinaitės, dantų šepetėlis, dantų pasta, skustuvas... – staiga tampa paskutine vilties tvirtove motinos, dar turinčios teisę tikėtis kitokios pabaigos nei ta, apie kurią galvoja sūnus. Su savo beveik beasmeniu turiniu jis neliko užmirštas prie lifto, koridoriuje ant grindų, kur galėjo tapti tragiškiausia šio liūdno ryto detale (nepakeliamas liūdesys oro uostuose paliktų lagaminų, besisukančių ant transporterio juostos, nes jų savininkai buvo suimti, ištikti širdies smūgio, nusižudę), bet jis jau atsidūrė ten, kur turi būti, – jos budriose rankose, prie suriš-

to sūnaus, ir ji pasirūpins, kad tas krepšys visada ten būtų, keičiant ligoninės skyrius ir gydytojus, pasiruošęs išversti savo normalaus gyvenimo prisotintą turinį tą pat akimirką, kai jis, praėjus sunkiausioms minutėms, staiga pajustų norą apsišvarinti...

Trinkt! Automobilio durelės užsidaro. Greitosios pagalbos automobilis pajuda lėtai, perskrosdamas nenoriai prasiskiriančią minią, ir tyliai nuvažiuoja, gal net į San Kamilo ligoninę, kur motina neseniai baigė savo pamainą, o gal netrukus turėtų ją pradėti: be sirenos, tik su švyturėliais, skelbdamas ką tik iš už kampo išnirusiems praeiviams, tiems nieko nežinantiems žmonėms, kurie matys jį pravažiuojantį rytiniame automobilių sraute, kad nieko baisaus neįvyko ir nereikia žegnotis.

Policininkai dar kažką rašo popieriuje, paskui sėda į automobilį ir taip pat išvažiuoja. Pažvelgiu į laikrodį: dešimt po vienuolikos. Dabar jau tikrai vėluoju, negaliu eiti pėsčiomis, užtruksiu dešimt minučių, dešimt ir dešimt lygu dvidešimt, tai jau būtų nemenkas pavėlavimas. Esu priverstas važiuoti *Vespa*: štai ji, stovi, užgrūdinta ilgų tarnystės metų, be apsauginių sparnų (visada svarstydavau, kodėl juos vagia), prirakinta grandine prie stulpelio su vienpusio eismo ženklu, apnešta prieš savaitę išlijusiu smėliu – sako, jį iš Sacharos atpūtė vėjas. Minia skirstosi būreliais, kiekvienas su savo komentarų debesėliu, vienu atsikvėpimu atlieku darbus, būtinus, kad pajudėčiau iš vietos. Viskas ne taip paprasta: reikia nuimti dvi grandines, atrakinti bagažinę, ištraukti skudurą rankoms nusišluostyti (grandinės labai nešvarios), išimti šalmą, sudėti grandines į bagažinę, vėl nusišluostyti rankas, padėti skudurus ant grandinių, ant viršaus padėti Karverio knygą, užrakinti bagažinę, užsidėti šalmą, atidaryti sklendę... ir ištraukti orą, staiga prisimenu, kad *Vespa* užsisiurbusi, velnias, štai kodėl ji čia stovi, reikėtų nuvežti mechanikui. Užsispyręs bandau ją užvesti, vienas, du, trys, keturi bandymai, visu svoriu užgulu iškleiptą pedalą (niekada negalėjau suprasti ir kodėl kažkas iškleipia užvedimo pedalus), kol pagaliau su penktu smūgiu

į pėdą grįžta prakeikta senoji atatranka. Perveria pažįstamas skausmas, prisimenu paauglystę: grįždavau į Romą po karo mokyklose – Trieste, Florencijoje, Neapolyje – praleistų mokslo trimestrų, mano *Vespa* stovėdavo užsisiurbusi ir nenorėdavo užsivesti, ir visada, prieš susitaikydamas su tuo, kad teks ją beprotiškai stumti, bandydavau spausti užvedimo pedalą, kol pagaliau gaudavau tokią atatranką, kad net akys apraibdavo. Tai buvo vienas mano anuometinio gyvenimo dalykų, niekaip nepavyko jo išvengti – tokio beprasmio ir skausmingo.

Pradedu stumti. Žmonės žiūri į mane, raišuojantį per aikštę po negailestingai spiginančia saule: įgaunu pagreitį, šoku į balną ir įjungiu antrą pavarą – nieko, tada beviltiškai bandau pasinaudoti įgautu pagreičiu ir įjungiu pirmą – nieko. Užsispyręs kartoju tą visiškai nenaudingą veiksmą dar tris keturis kartus, grįždamas į pradinį tašką, uždusęs, suplukęs, ir vis labiau vėluoju.

Pamatau, kad prieš pradėdamas stumti neuždariau oro sklendės, dabar *Vespa* turėtų būti dar labiau užsisiurbusi.

Lieka vienintelė galimybė: nustumti motorolerį iki stačios nuokalnės ir leistis nuo tos statumos, toks būtų paskutinis bandymas, sunkus, nes teks važiuoti prieš eismą, ta gatvė vienos krypties, į kalną. Pavojinga, reikėtų to nedaryti, bet neturiu pasirinkimo, laikas bėga, toji moteris manęs laukia, pasiryžtu: jau stoviu šlaito viršuje, praleidžiu į kalną puškuojantį furgoną (su sūriais) ir tikiuosi, vėl virtęs svajokliu padauža šešiolikmečiu, kad artimiausias trisdešimt sekundžių niekas neatvažiuos. Puolu nuokalne žemyn, *Vespa* iškart įgauna pagreitį – šlaitas išties status, tiesus, įjungiu trečią pavarą, paskui antrą, jau esu nuokalnės viduryje, bet *Vespa* neužsiveda, ir nors variklis stabdo – važiuoja per greit, kad galėčiau jungti pirmą pavarą, sankryža su Marko Polo alėja grėsmingai artėja ir jei dabar kas nors įsuktų įkalnėn, man būtų riesta, bet, laimė, niekas nevažiuoja, netrukus sustosiu, nes nuokalnė jau baigiasi, tik pagaliau paskutinę sekundę, po kurios būčiau tapęs kvailiu, su neveikiančia *Vespa* neriančiu į

alėja lekiančių automobilių srautą, – motoroleris užsiveda. Baltas atodūsis išstumia karbiuratorių užsiurbusį orą, variklis užsiveda, skrieju vis greičiau ir turiu stabdyti, kad neįlėkčiau į vidurį alėjos, kuria mašinos švilpia septyniasdešimt kilometrų per valandą greičiu, bet taip pat turiu palaikyti variklio apsukas, kad jis neišsijungtų, kaip pamišėlis manipuliuodamas kuro padavimu, stabdžiais ir sankaba, užpakalinis ratas pradeda slysti į šalį, man pavyksta jį suvaldyti, duslintuvas vis dar spjaudo baltą smarvę, stabdau, po truputį, kad vėl nepaslysčiau, ir sustoju tiksliai prie įsukimo į alėją, sveikas ir gyvas, ir su veikiančia *Vespa*. Pavyko. Dabar galiu įjungti laisvą pavarą ir kiek širdis geidžia sukti kuro rankenėlę, kad išvalyčiau variklį, ir sunku paaiškinti malonumą, kurį man teikia toks paprastas dalykas. Tą akimirką įkalnėn įsuka mašina: baltas vairavimo mokyklos *Fiat Uno*, toks reginys čia dažnas ir nieko nestebina, nes toji įkalnė pamėgta egzaminatorių važiavimo iš vietos į kalną įgūdžiams patikrinti. Mokinė – labai žema mergina, įsitvėrusi vairo lyg skęstantis laivo nuolaužos. Išsigandusi jos laukiančio asfalto, bet ši jos baimė yra niekis, palyginti su ta, kurią būtų patyrusi, jei būtų įsukusi į gatvę prieš penkiolika sekundžių ir pamačiusi tiesiai į ją prieš eismą atlekiantį beprotį, bet ji to niekada nesužinos.

Įsuku į Marko Polo alėją, važiuoju keturiasdešimties kilometrų per valandą greičiu ir vėjas glosto mano prakaituotą kūną. Tas giliai įsišaknijęs, grynai itališkas malonumas yra tiksli neseniai patirtos atatrankos į pėdą priešingybė, apdovanojimas už ją. Kai žvelgiu per šios glamonės prizmę, o bakas pilnas degalų, šviečia saulė ir visas miestas man atviras – net mano paauglystė atrodo visai pakenčiama. Juk tuomet turėjau daug tokių akimirkų. O kadangi jau pradėjau užmiršti, tikėtina, kad po pusės minutės užmiršiu ir siaubingą praėjusią naktį – keistą pabudimą, surištąjį vaikiną, atatranką. Te mano šiandiena prasideda čia, šiuo vėju į veidą, šia netikėta gera nuotaika...

16

– Sveiki.

Moteris tiesia man ranką, o jos grožis užgniaužia kvapą. Visai buvau ją užmiršęs, taip, neprisiminiau nė vienos detalės, lyg ji būtų ne kūnas, o egzistuotų tik per savo nelaimę. Bet čia, už mano pavargusios nepatikimos atminties ribų, sausai objektyviu ketvirčio po vienuolikos laiku jos grožis atrodo griežtas ir kategoriškas, ryškus, rėžiantis akį, meksikietiškas, ir suvokiu, kad dėl savo stulbinamo panašumo tuo pat metu į Florindą Bolkan ir į Tonį Musantę ji atrodo absoliučiai nereali. Taip, ji panaši iškart į juos abu, kaip drąsaus fizinio suliejimo rezultatas, pagaliau pasiektas daktaro Frankenšteino, paveikto filmo „Nežinomasis venecijietis“, po daugelio siaubingų nepavykusių rezultatų.

Plona suknelė gaubia jos nuostabiai apvalias formas, motiniškas, bet neišplerusias, aptrauktas įrudusia švytinčia oda, ji verčia galvoti apie prabangių automobilių vidų. Ranka, kurią spaudžiu, – didelė, švelni, išpuoselėta, padabinta spindinčiais žiedais. Juodi plaukai žvilga lyg katino kailis, apgamas ant skruosto atrodo priklijuotas po tikslių matematinių apskaičiavimų, o veido viduryje liepsnoja putlios, it saulėlydis raudonos lūpos.

– Atleiskit, vėluoju, – sakau.

Ji dvelkia dūmais, bet taip pat ir jūra, nuostabiai, kaip „Versi-

lijos“ universalinės parduotuvės vaikystėje, kur mano motina pirkdavo kremus, o aš – kamuoliukus su dviratininkais. Vėliau to kvapo niekur nebeteko pajusti, dabar tose parduotuvėse tvyro tik plastiko kvapas.

– Neatsiprašinėkit, – jos dantys šviečia, – leidau laiką geroje kompanijoje...

Mosteli smakru į beveik baigtą šerbeto taurę. Kol jį užsisakė, laukė atnešant ir valgė, praėjo kaip tik ketvirtis valandos.

– Ar žinot, kad čia gamina skaniausią šerbetą Romoje?

– Tikrai? Išties, buvo puikus.

Taip, jis labai skanus, tik man reikėjo ilgų metų, kad jį atrasčiau, nors gyvenu už poros žingsnių nuo čia. O ji rytą atvažiuoja į Romą, ateina į šioje vietoje jai paskirtą susitikimą – ir iškart jį atranda.

– Nežinau, kaip jūs, – priduria, – bet aš esu baisi smaližė. Gaminu Matėjui visus jūsų knygose siūlomus užkandžius, bet ir pati juos valgau.

Kalba esamuoju laiku, simboliška.

– Tie užkandžiai man primena vaikystę. Varškė su kakava, duona su sviestu ir cukrum, šokoladinis kremas su kriaušėm. Žinot, ką pasakysiu? Buvau juos užmiršusi. Jei ne jūs, manau, jau niekada nebūčiau jų paragavusi. Šiandien vaikai nori tik pramoninių užkandžių...

Suvalgo šerbeto šaukštelį – paskutinį, rydama užsimerkia lyg vaikas.

Prieina padavėjas, užsisakau kavos.

– Kita vertus, – vėl prabyla, – jūsų knygose viskas taip. Todėl jos man patinka. Jūs pasakojat istorijas šiandienos vaikams, bet kalbat apie jų tėvų, apie savo, apie mūsų vaikystę. Tiesa?

– Taip.

– Pasakojat mūsų vaikams, kokie esame mes, suaugusieji, kai svajojame. Nes dabar, svajodami, mes tik prisimename.

Ji rūpestingai sugremžia šerbeto likučius, beveik pripildo dar vieną šaukštelį ir suvalgo pasimėgaudama, bet jau neužsimerkdama.

– Taip, jūs tikrai didis vaikų rašytojas, – tęsia, – nes, manau, jūs ne rašot, o verčiat. Naršote ten, kur vaikai nekiša nosies, ir išverčiat į jų kalbą tuos gražius dalykus, kurių jie nežino: mūsų atsiminimus, kiną, Leopardį, roko muziką... Tiesa?

Aš priblokštas. Nuostabaus grožio moteris, jos sūnus guli ištiktas komos, o ji giria mano knygas ir parodo supratusi jose slypintį triuką: jis buvo visiems matomas, bet niekas jo nepastebėjo. Nes tai tiesa, aš nieko neišgalvoju, o tik kopijuoju, perdirbu tai, kas man gyvenime patiko. Rokas, Šekspyras, Beketas, amerikiečių filmai, psichodelika, Leopardis – taip, būtent jis, netgi Pazolinis yra neišsemiamos kasyklos rašantiems knygas vaikams, ir net jeigu ji sako, kad aš verčiu, – iš tiesų esu plėšikas. Vaikai to nepastebi, bet aš tikėjausi, kad to nepastebės ir leidėjai, recenzentai, suaugę skaitytojai, taip iki šiol ir buvo. Gyvename paviršutiniškoje visuomenėje. Kartą katalikų žurnalas paskyrė man premiją už geriausią metų sakinį knygoje vaikams: „Tinginio rankoms velnias duoda darbo.“ Paėmiau tą premiją, ką turėjau daryti? Juk negalėjau aiškinti, kad jį parašė senasis Morisėjus, tesaugo jį Dievas, jog tai – eilutė iš *Smiths* dainos, be jokių pakeitimų perkelta į „Picano Picos nuotykius“.

Tik staiga atsiranda ši moteris, ir jai viskas aišku.

– Tikrai taip ir yra, – sutinku, – nors iš jūsų lūpų tai skamba lyg kaltinimas plagijavimu.

– Ne... – parausta, ji yra iš raustančių moterų, – norėjau pasakyti komplimentą, niekada nebūčiau sau leidusi...

– Šiaip ar taip, – bandau gražiai nusišypsoti, įdomu, kaip man pavyksta, – iki šiol niekas to nesuprato. Bent jau aš apie tai negirdėjau. Todėl jeigu jūs to neparašysit, galėsiu ir toliau...

– Ak, – pertraukia, – aš jau parašiau...

Atsega greta ant kėdės padėtą rankinę ir ištiesia man pluoštą lapų.

– Štai. Žinoma, tai – menkniekis, tik...

Prieš užsegant rankinę man pasirodo, kad joje pamatau – *ir vėl* – pistoletą.

– ...pradinės mokyklos mokytoja, – kalba, – ir mes leidžiame šį laikraštuką, mokiniai ir mokytojai. Aš rašau knygų apžvalgas ir norėjau...

Po velnių, kas čia vyksta? Ten buvo pistoletas, aiškiai mačiau. Nenormalu, kad jis ten. Ar normalu? Nuo kada žmonės Italijoje vaikšto ginkluoti?

– ...nors, kaip pamatysit, nukopijavau jūsų stilių. Tai jau tikrai yra plagiatas...

Padavėjas atneša mano kavą, geriu ją mažais gurkšneliais, apsimesdamas – *apsimesdamas*, kad skaitau laikraštuką: iš tiesų tik bandau suprasti, kodėl jos rankinėje pistoletas, kaip jis susijęs su šita nuostabia moterim, panašia iškart į dvi aktores, demaskuojančia mane mokyklos laikraštuke ir pradedančia sakinius atodūsiu, ir padarau visai nederamą išvadą, bandydamas prisiminti mūsų susitikimo priežastį, kuri, velniai rautų, tikrai nėra mano literatūrinės virtuvės paslaptys...

Pakeliu žvilgsnį nuo lapų kaip tik tuo metu, kai ji vėl atsega rankinę. Pistoletas vis dar joje, ir tai yra pistoletas. Mažas, sidabrinis, bet tikrai ne žaislinis.

– Rūkote? – klausia. Jos žieduotose rankose atsirado *Marlboro Lights* pakelis ir auksinis žiebtuvėlis.

– Ne, ačiū, – atsakau, – mečiau.

– Tuomet verčiau nepūsiu dūmų jums panosėj...

– Aš ripratęs.

– Tikrai? Kiek jau nerūkote?

– Devynis mėnesius.

– Tuomet pavyko. Ar jums tikrai netrukdys?

– Tikrai.

Žiūri į mane įdėmiai, lyg, prieš pareikšdama savo susižavėjimą taip pat ir šiuo mano bruožu, norėtų atsikratyti įtarimo, kad gal prieš dešimt valandų knisausi šiukšlių maiše ieškodamas *Capri Superlights* cigaretės. Paskui prisidega savąją ir giliai įtraukia, suspaudusi savo gražiosiom lūpom.

– Aš irgi buvau metusi, – sako, – prieš dešimt metų, kai laukiausi Matėjaus. Pradėjau rūkyti neseniai, po avarijos...

Dabar bus sunku. Kaip jai pavyko taip staiga pakeisti pokalbio temą? Ji nenuleidžia akių nuo mano veido, jos žvilgsnį ir prieš tai buvo sunku išlaikyti, dabar jis tiesiog veria kiaurai. Nuleidžiu akis. Kodėl ji taip į mane žiūri? Ką galiu jai pasakyti? O jei kalbėdamas pradėsiu spjaudytis, kaip tą vakarą? Ar galiu išsisukti tiesiog įduodamas jai Karverio knygą? Ir – svarbiausia – ar vis dar noriu jai ją padovanoti po to, kai ji mane demaskavo, nes iš Karverio esu nemažai nusirašęs?

– Ką pasidarėt veidui? – klausia.

Instinktyviai pakeliu ranką prie skruosto, ji šypsodamasi papurto galvą, lyg sakydama, kad paliečiau ne tą vietą. Paskui pralenkdama mane ištiesia ranką link kito mano skruosto ir pirštų galais perbraukia iki žandikaulio tuo tyru, švelniu lytėjimu, tokiu pat, kokiu norėčiau paglostyti ją, pradėdamas nuo apgamo.

Parodo man pirštų galus – jie kruvini.

– Įsipjovėte skusdamasis...

– Nė nepastebėjau, – sakau.

– Taip...

Įmerkia servetėlę į vandens stiklinę greta šerbeto taurės ir atsargiai nuvalo man skruostą.

– Peršti?

– Truputį.

Taigi visą šį laiką sėdėjau kruvinu veidu. Štai kodėl ji taip į mane žiūrėjo. Jis buvo kruvinas ir prie namų, toje žmonių minioje, kai išvežė Anitos sūnų.

– Nieko baisaus, – sako, lyg būčiau jos sūnus, – tik įbrėžimas...

Palieka man prie skruosto prilipusią servetėlę ir juokiasi, akivaizdžiai pralinksminta to, kad ši laikosi pati. Aną irgi juokina prie ko nors prilipę daiktai.

– Ačiū, – sakau ir nusiplėšiu servetėlę nuo skruosto. Pažvelgiu: permirkusi krauju lyg žolelių trauktine. Ji vėl paima peleninėje paliktą cigaretę – joje pastebiu dar dvi nuorūkas – vėl giliai įtraukia ir staiga apsiniaukia, tarsi netikėtai panirusi į debesį.

– Žinote, – sako, – manau, tą vakarą aš jums nė nepadėkojau. Jūsų dosnumas mane taip sutrikdė, kad nepajėgiau išsakyti viso savo...

Jos balsas akimirką užlūžta, atrodo, kad iš to lūžio turėtų pasipilti rauda. Tačiau dabar ji, rodos, jau išmoko neprapliupti verksmu ir reikia tik niekniekio, kad vėl atgautų savitvardą. Šiuo atveju – dar kartą įtraukti *Marlboro Lights*.

– Svarbiausia, – vėl prabyla, – norėjau paaiškinti, kodėl priėmiau jūsų pinigus ir ką su jais veiksiu.

– Jie nebuvo mano, – sakau.

– Ne, jie tikrai buvo jūsų. O priėmiau juos tik todėl, kad...

Jos kalba vėl nutrūksta, netikėtu, mane įbauginusiu mostu ji sušlapina kitą servetėlę ir prideda man prie skruosto.

– Dar kraujuoja, – sako. – Gal palaikykit ilgiau...

Vėl ją palieka, ši ir vėl laikosi pati, o ji šypsosi. Prilaikau ją ranka – ne taip kvailai atrodo.

Dar vienas dūmų kamuolys – lėtas, apskritas.

– Matot, – kalba, – austrų klinika, į kurią nutariau pervežti Matėjų – vienintelė vieta Europoje, kur jį galėtų išgydyti. Buvau sutikusi ją įkūrusį profesorių ir jis vienintelis iš daktarų nepasakė man „jokios vilties“. Pasakė „mažai“, bet taip pat pasakė, kad jo „Pabudimų namuose“ – taip vadinasi klinika – nėra žodžio „pasiduoti“, nėra politinių barnių, niekas nelaukia, kada taps laisva reanimacijos salė, kurioje guli tavo sūnus, ar tikėda-

masis, jog sutiksi atiduoti jo organus, kad išgelbėtum kieno nors kito gyvybę...

Įtraukia paskutinį dūmą, šįkart su įniršiu, ir netikėtai prisimenu Vizintiną, bendramokslį iš karo mokyklos, visada prašydavusį užtraukti dūmą ir grąžindavusį rusenančią nuorūką – taip įnirtingai ją traukdavo.

Užgesina ją peleninėje vienu spustelėjimu.

– Bet aš nenoriu išgelbėti niekieno kito gyvybės, – sako. – Noriu išgelbėti savo sūnaus gyvybę. Ir toje klinikoje galėsiu bandyti tai padaryti nesijausdama kalta.

Jos rankos mechaniškai ištraukia iš pakelio kitą cigaretę, įspraudžia tarp lūpų, pridega. Tuose kursuose, kuriuos lankiau, mus mokė, kaip elgtis atsidūrus tam tikrose stipraus streso situacijose, galinčiose pastūmėti vėl pradėti rūkyti: prarastas darbas, skyrybos ir panašiai, bet ten niekam į galvą nešovė, kad gali būti vaikas, ištiktas komos.

– Tik ji labai brangi, – tęsia, – ir nežinia, kiek jam teks joje pasilikti. Todėl priėmiau jūsų pinigus: Matėjui jie gali reikšti papildomas dešimt gydymo dienų, o per tas dešimt dienų jis gali atsibusti. Padėsiu juos į banką ir, kai baigsis kiti pinigai, pradėsiu leisti juos, ir visas tas laikas, kurį Matėjus gyvens nuo tos akimirkos, viskas, kas atsitiks tuo metu, bus jo draugo Picano Picos dovana...

Jos balsas vėl užlūžta, įtrauktas cigaretės dūmas akimirksniu jį grąžina.

– O jei, nelaimei, jų nebeprireiktų, – taria, – juos jums grąžinsiu.

Staiga nutyla ir mus apgaubia gaudžianti Romos tyla. Ką galiu pasakyti? Mano galvoje knibžda vien klausimai: kodėl ji nė sykio nepaminėjo savo vyro, nors nešioja sutuoktuvių žiedą? Kodėl jos rankinėje pistoletas? Kodėl tą premijos įteikimo vakarą su tokia širdgėla kreipėsi į vietos valdžios atstovus, jeigu jau buvo nusprendusi pervežti sūnų į tą austrų kliniką? O jei dar nebu-

vo to nusprendusi, – taip manau, jei tos austrų klinikos istorija atsirado vėliau, jau po to kreipimosi, o gal būtent dėl jo, nes juk tą profesorių ji sutiko neseniai, – tai kodėl dabar reikia taip nelogiškai man meluoti apie priežastį, dėl kurios priėmė pinigus, nors nieko jos neklausiau? Kita vertus, ką gali reikšti logika tokios baisios nelaimės ištiktam žmogui?

Žiūriu į šlapią servetėlę prie skruosto, kraujo / trauktinės beveik nematyti. Ji pasitaiso plaukus, rūko, nuleidžia akis, paskui trečiąkart atsega rankinę – viduje pistoletas, matau jį trečią kartą, ištraukia piniginę, atsega ir lyg ruošiasi traukti pinigus, suteikdama man išganingą progą ką nors pasakyti, nes tos tylos ilgiau nė akimirkos nebūčiau pakėlęs.

– Ne, ne, leiskite man, – sakau.

Imu iš po vandens stiklinės du sušlapusius kvitus ir tuo pat metu traukiu piniginę, stengdamasis savo veiksmui suteikti kuo daugiau natūralumo ir kategoriškumo, tarsi elgčiausi kaip galantiškas ir ryžtingas vyras, koks niekada nebūsiu. Ji neprieštarauja, bet pastebiu jos *didžiulę* nuostabą – net išsižioja iš nuostabos, – ir šį kartą žiūri į mane tuščiomis akimis, be išraiškos, lyg nesuprastų, lyg nežinotų, kad kvituose rašoma suma už suvartotą maistą ir kas nors turi juos apmokėti, nes tie pinigai yra kavinės šeimininko pragyvenimo šaltinis. Staiga atrodo, lyg pasaulis jai būtų visai nesuprantamas, ir su tuo negyvu žvilgsniu jos grožis staiga išnyksta lyg kažkokio neregėto vidinio gūsio nupūstas nuo veido, bauginamai jį apnuogindamas. Jokios Florindos Balkan, jokio Tonio Musantės, visiškai nieko: ilgą siaubingą akimirką, paralyžiavusią ir mane, atrodo, kad ji iškeliavo pas savo sūnų į ledinį jį įkalinusį laiką.

– Sąskaita, – sumurmu rodydamas kvitus.

– A, – atsikvošėja, – ačiū... – lyg tik dabar supratusi.

Gerai, galvoju, viskas labai keista, keista ne mažiau nei pistoletas rankinėje, bet juk ši moteris stovi ties sugniužimo riba ir

keista, kaip ji dar visai neišprotėjo, todėl nereikia stengtis suprasti visų jos veiksmų. Bet kol traukiu pinigus ir kišu juos po stikline, visą laiką stengdamasis atrodyti natūralus, kategoriškas ir panašiai, ji rausiasi savo piniginėje. Kodėl?

– Noriu jus paprašyti paskutinės paslaugos, – sako ir vėl parausta. Tiesą sakant, parausta daug labiau nei prieš tai, man dar neteko sutikti žmogaus, kuris taip raustų. Kodėl?

– Klausau, – sakau, bandydamas vėl nusišypsoti, šįkart man nepavyksta, nes iš piniginės ji ištraukia čekį, jau užpildytą čekį, kuris – prakeikimas – yra ne šiaip koks čekis...

– Tikrai, labai apgailestauju, kad jus sutrukdžiau, bet...

...o būtent *tas* čekis, ir jis yra toks akivaizdžiai *tas*, kad iškart jį atpažįstu, neabejodamas, nors iš tiesų neteko jo nė matyti, nes kai laikiau jį rankoje, jis buvo voke...

– Gal galėtumėt perrašyti jį mano vardu.

Ne, *ne*.

O, Naudojimosi liftu taisyklės, Sutrikimo deive, į kurią kreipiame savo akis lifte užspausti kokio siaubūno, vengdami jo pavandenijusio žvilgsnio, žiūrėdami į tave atmintinai išmokome tavo maldą (Stigler Otis / Maksimali talpa – 4 asmenys / Maksimalus svoris – 360 kg / Kategorija A / Vaikams iki 12 metų be suaugusiųjų palydos naudotis draudžiama...), išgelbėk mane, atsiųsk savo angelą, čia, dabar, kad galėčiau į jį įbesti savo žvilgsnį, kad ištverčiau tą nepakeliamą akimirką...

Taip, puodelis. Užrašas *Morganti il Caffé d'autore*, žiūriu į jį įsmeigęs akis, veriamai, analizuoju: rudas, su auksiniu krašteliu, užrašytas tokiu nevykusiu ir nedrąsiu raštu ir tokios vienadienės mados, praėjusios, matyt, jo dar nebaigus, su turbūt haitiečiu ar haitiete, žodžiu, Karibų salų čiabuvio su bananų lapų sijonėliu (o gal tai čiabuvis afrikietis? bet kaip jis susijęs su kava?), sėdinčiu tipiška indų deivės Kali poza, rezultatas toks siaubingas, kad...

Bet čekis atslenka iki tos vietos, kur įsmigo mano žvilgsnis, o su juo ir parkeris auksine plunksna, gal dovana gimtadienio proga, kai toji moteris dar švęsdavo savo gimtadienius. Aš žiūriu į jį, negaliu nežiūrėti, susikaupiu, imu parkerį ir žiūriu į tą neįmanomą matyti raštuoto popieriaus stačiakampį *(Banca del Fucino)* su jo pompastiškais nuliais ir nereikalinga, įžeidžiama suma žodžiais apačioje (Penkiolikamilijonų, kur grotelės turėtų neleisti adresatui Džianiui Ordzanui, radus tokio pat tipo ir spalvos rašiklį, išmokus pamėgdžioti čekį užpildžiusiojo rašyseną ir lengvai ištaisius 0 į 9, o sumoje skaičiais, pridurti savo premijuota rašytojo ranka patrauklų devynišimtaidevyniasdešimtdevynitūkstančiaidevynišimtaidevyniasdešimtdevyni), suglamžytą, užlenktais kampais, nualintą šešių ilgų dienų, praleistų drauge su purvinais menkais banknotais, pasibaigusio galiojimo kortelėmis ir sulankstytais kvitais, besišaipančiais iš jo („Tu nieko nevertas, tas niekšelis tavęs neperrašė...“). Jis panašus į stebuklingai iš po griuvėsių išgelbėtus žmones praėjus savaitei po žemės drebėjimo, bet, kitaip negu jie, ne tyli, apspangęs nuo šviesos, negalėdamas patikėti, o protestuoja, įtūžęs, iš paskutinių jėgų. „Jūs, – plyšauja, – vargani solidarumo diletantai, darantys ir nemokantys daryti, duodantys ir neperrašantys, verčiantys motinas su vaikais, ištiktais komos, susitikinėti, važiuoti traukiniais, taksi, valgyti kavinėse šerbetus ir patirti stingdančias situacijas, stingdančias, kad paslėptumėt savo paviršutiniškumą! Prakeikiu jus, šunys!“

Tačiau nors yra toks nusmukdytas – nuraminti jam pakanka paprasto parašo ir vėl geri draugai kaip anksčiau. Štai, atlikta. To menko, neįskaitomo brūkšnio, kuriam priskiriu prasmę „Džianis Ordzanas“, nuolankiai užkrauto jam ant kupros, pakanka, kad ta popieriaus skiautė, prieš nemalonę buvusi premija, paskui, nors tik kelias sekundes – katamaranu, kelione į Disneilendą, ir / arba miegamąja antresole kambaryje ir šįkart galutinai

virtusi dešimčia vaiko vegetacinio gyvenimo dienų. (Beje, kaip gali kultūra, kurioje *tai* įmanoma, nedominuoti pasaulyje?) „Nepyk, vaikine“, sako prieš sugrįždamas į piniginę, kur jį pašiepusiems smulkiesiems banknotams dabar bus riesta.

– Ačiū, – pasigirsta moters balsas.

Morganti il Caffé d'autore.

Kas toliau? Neišvengiamai turiu pakelti akis. Ar pajėgsiu tai padaryti? Dabar jau žinau, kad didelėse tamsiose šios moters akyse nuo pat pradžių buvo parašyta: „Po velnių, prieš dovanojant žmonėms čekius reikia perrašyti jų vardu.“ Kaip galiu vėl į jas pažvelgti? Prakeikimas, kodėl po mano dosnumo proveržio kas nors nepasivėdėjo manęs į šalį – pasitraukiantis meras, išrinktasis meras, žurnalistė – ir nepasakė, kad reikia perrašyti čekį jos vardu? Kodėl ta moteris nepadirbo mano parašo, o sėdo į traukinį ir atvažiavo čia, kad patirtų tokią skausmingą akimirką? Argi ji dar per mažai kentėjo?

Prieina padavėjas, paima pinigus, ir kol skaičiuoja man grąžą, žvilgsniu slystu jo liesu kūnu iki pat veido: drabužiai ne patys švariausi, ausyje auskaras, plaukai ežiuku, smaila barzdelė, jam gal dvidešimt metų ir jis, ko gero, turi katiną – rankos nudraskytos. Perplėšia kvitus, grąžą padeda po stikline, padėkoja ir lengvu žingsniu banguodamas klubais eina prie kiosko – matyt, homoseksualistas. Kaip dabar jam pavydžiu tų jo galvoje gal kirbančių paprastų minčių: apie meilę, pinigus, linksmybes...

– Galiu palikti jums savo telefono numerį? – klausia moteris, vis dar už matymo ribų. – Būčiau laiminga, jei man kada nors paskambintumėt...

Pagaliau padarau tai – pasisuku į ją, tebūnie, kas bus. Laimė, ji nežiūri į mane, ištraukė iš rankinės mobilųjį telefoną – ten yra visko, lyg profesoriaus Eta Beta lagaminėlyje – ir manipuliuoja juo, palenkusi galvą, įnikusi į klaviatūrą.

– Atsiprašau, neseniai jį įsigijau, neprisimenu numerio... – sako.

Pypt pypt pypt, spaudo mygtukus, purto galvą...

– Štai...

Pakelia akis, jos grožis, praėjus stingdančiai akimirkai, sugrįžo, kartu su dviem veikėjom iš filmo „Nežinomasis venecijietis“.

– Turite kuo rašyti?

Įkišu ranką į kišenę, neužčiuopiu užrašų knygelės. Yra rašiklis be antgalio, o užrašų knygelės nėra – prisiminiau, tą vakarą išėmiau ją iš švarko kišenės, kad perskaityčiau Japonijos imperatoriaus žodžius, ir padėjau ant rašomojo stalo, taip, negrąžinau į įprastą vietą.

– Palaukit... – burbu.

Kur užsirašyti tos moters telefono numerį? Niekada jai neskambinsiu, tik ne po to, kas nutiko su čekiu, esu tikras, kad ji to iš manęs ir nelaukia, tačiau turiu jį užsirašyti, jeigu ji taip nori man jį pasakyti. Galėčiau užsirašyti ant žurnaliuko, bet man tai pasirodo nevalyva, ant Karverio knygos, juk vis tiek nutariau jai jos neduoti, bet nežinia, galiu paskutinę akimirką apsigalvoti, ant rankos – būtų per daug goslu, o nesusipratimų jau gana. Pasirausiu švarko kišenėse ir randu lapą popieriaus, išsitraukęs matau, kad tai vokas, suglamžytas ir neužklijuotas, ant jo nieko neparašyta, bet jame kažkas yra. Kas tai? Dabar nesvarbu, svarbiausia – radau ant ko užsirašyti jos telefono numerį.

– Pasiruošęs.

– 0335, – diktuoja, – 5348318. Man sakė, kad jis veikia ir Austrijoje. Nuo kito pirmadienio jau gyvensiu ten.

Stropiai užsirašau numerį ir pasijuntu geriau.

– Kokiame mieste? – net pavyksta paklausti.

– Insbruke.

Taip, blogiausia jau praėjo, praeina. Ta moteris jau nejaučia man neapykantos, ji šypsosi, vėl graži iki skausmo, nežinia, ar ji tikrai manęs nekentė, juk sakė, kad žavisi manim. Šiaip ar taip, aš jai esu lyg angelas, prieš miegą sekęs istorijas jos sūnui, o

dabar, kai jis užmigo per ilgai, padedantis jį žadinti. Gal ji įvertintų ir Karverio knygą, jei tik jai padovanočiau, gal ją perskaitytų, o tas pabrauktas sakinys gal padėtų jai nesitraukti, kad ir kas būtų. Taip, išskyrus tą siaubingą smulkmeną su neperrašytu čekiu – beje, labai karverišką, – iš manęs ji gavo vien gera. Kodėl turėtų manęs nekęsti?

– Man jau reikėtų eiti, – sako. – Gal žinote taksi telefono numerį?

– 3570.

– Ačiū.

Ji vėl ima telefoną, akivaizdu, kad dar neįgudusi juo naudotis. Priglaudžia prie ausies.

– Kur esame? – klausia.

– Prie Porta San Paolo.

Kiek patyli, labai jai derančia švelnia ir sutrikusia veido išraiška.

– Užimta linija, – sako, o aš grimasa ją padrąsinu pasitikėti salsvu įrašytu balsu, prašančiu palaukti. Ji paklūsta ir klausosi. Staiga sureaguoja.

– Laba diena, prašyčiau taksi prie Porta San Paolo...

Netikėtai ant greta manęs stovinčios kėdės atkaltės nutupia balandis.

– Luktelkit... – sako moteris.

Patraukia telefoną nuo ausies ir ranka man rodo voką, ant kurio ką tik užsirašiau jos telefono numerį. Balandis nuskrenda.

– Atsiprašau, koks mano numeris? – ji vėl parausta.

– Pasakykit, kad skambinat iš mobiliojo telefono, – sakau lyg žinovas.

Ji vykdo, paskui linkteli dėkodama, pranešdama, kad patariau teisingai. Ne, ji nejaučia man neapykantos. Ir nemanau, kad eidama pro telefonspynę ji mane apkalbėtų.

Taip laukdama, kol jai paskirs taksi, tokia graži, su telefonu

prie ausies, atrodo lyg mobiliojo telefono reklama. Kai prisidega dar vieną cigaretę, jau penktą, atrodo lyg *Marlboro Lights* reklama. Ir negaliu sakyti, kad jaučiu lemtingą impulsą, ne, bet ir nejaučiu tvirto, apgailėtino pasibjaurėjimo, kurį turėčiau jausti, kad galėčiau tarti esąs saugus, todėl atėjo laikas atlikti veiksmą, kaip mane mokė kursuose, pageidautina malonų veiksmą ar bent jau naudingą, žodžiu, sąmoningą ir tikslingą veiksmą, kuris atitolintų velnią – kaip pasakytų Morisėjus – nuo mano tingių rankų.

Veiksmas, kurį norėčiau atlikti – tai suimti šios moters ranką ir priglausti ją prie savo skruosto, kad vėl jį paglostytų, taip, kaip daro Kristoferis Lambertas filme *Greystoke* su mirusio senelio ranka. Bet negalima.

Kitas veiksmas, kurį norėčiau atlikti – paimti iš jos rankinės pistoletą, paliesti jį, paklausti, ar jis užtaisytas ir kodėl jį nešiojasi. Tačiau veiksmas, kurį atlieku – praskleidžiu voką ir ištraukiu jo turinį, liniuotą bloknoto lapą, sulankstytą į keturias dalis. Išskleidžiu tą lapą, jis prirašytas tik iš vienos pusės smulkia, tvarkinga, nesupainiojama Anos rašysena: „Brangus Džiani..."

– Kuba 22, – sako moteris, – už keturių minučių.

Pažvelgiu į ją, nusišypsau, o žvilgsnis vėl nukrypsta į lapą.

Brangus Džiani, turiu tau pasakyti vieną dalyką. Žinai, kad nemėgstu rašyti laiškų. Niekada jų nerašiau, išskyrus tą laiką, kurį abu žinome, kai rašydavau po vieną per dieną, bet dabar nėra kito būdo tau tai pasakyti, nes

– Jau atsisveikinsiu, – sako moteris.

Vėl pakeliu akis. Ji atsistojo ir kiša cigaretes ir telefoną į rankinę. Aš irgi atsistoju, prisiverčiu pažvelgti į ją, bet visur matau tik tą lapą.

nes žodžiu nepajėgiau to padaryti. Noriu pasakyti

– Dar sykį dėkoju, – sumikčioja moteris. – Žinau, niekada nepajėgsiu jums atsilyginti, bet...

Čia ją nutildau. Priglaudžiu delną prie jos burnos. Padariau tai. Pakėliau savo ranką prie jos ir paliečiau tas putlias raudonas lūpas, begėdiškai, pirštais, aš. Žinau, kodėl tai padariau.

– Laikykis, – sušnibždu.

Ir žinau, kodėl iškart po šių mano žodžių, kuriais taip švelniai, taip *gerai* kreipiuosi į ją *tu*, ji mane apkabina, tikrai, kūniškai, dabar jos rankos spaudžia man nugarą, jos krūtys sminga man į krūtinę, prarastų universalinių parduotuvių dvelksmas lenda man į nosį, o jos netikėtai verksmo iškreiptas veidas prapuola mano kaklo įdubime. Taip, žinau, kodėl visa tai sukėliau.

Noriu pasakyti, kad tą naktį

Padariau tai, nes šitaip, pasislėpęs tame apkabinime, galiu pakelti tą lapą suspaudusią ranką

kai buvome automobilyje

jai už nugaros

ir tu manęs paklausei

ir toliau skaityti

ar esu kada nors turėjusi

kita ranka ją apkabindamas,

meilužį

bet iš tiesų pasilaikydamas jos,

o aš tau

kad nesusmukčiau ant žemės,

atsakiau ne

nes dabar jau supratau –

melavau tau.

viskas baigta.

17

Brangusis Džiani,

turiu tau pasakyti vieną dalyką ir neišmanau, kaip tai padaryti. Juk žinai, kaip nemėgstu rašyti laiškų. Niekada jų nerašiau, išskyrus tą laiką, kurį abu žinome, kai rašydavau po vieną laišką per dieną. Bet tam, ką turiu tau pasakyti, nėra kito būdo, nes žodžiu nesugebėjau to padaryti.

Noriu pasakyti, kad tą naktį, kai buvome automobilyje ir tu manęs paklausei, ar esu kada nors turėjusi meilužį, o aš atsakiau ne, – melavau tau.

Esu turėjusi meilužį, Džiani. Dabar tie santykiai jau nutraukti, nes myliu tave ir negaliu pakęsti minties apie neištikimybę tau. Bet aš buvau tau neištikima. Tai buvo niekingiausias dalykas, kurį padariau per visą savo gyvenimą, gėdijausi jo nuo pat pirmųjų akimirkų, tačiau jis buvo. Ir tą naktį, po to, kai tau pamelavau, kai pamačiau, kad tu tiki mano žodžiais, mane užliejo siaubingas jausmas, kad tų santykių negalėsiu vadinti visiškai nutrauktais, kol tu neįvertinsi mano poelgio. Supratau: nepasakiusi tau apie juos, negalėsiu tvirtinti, kad iš tiesų lioviausi būti tau neištikima.

Suprantu, šis metas labiausiai netinkamas tai pasakyti, ir žinau, kad labai rizikuoju, nes visai neįsivaizduoju tavo reakcijos, tačiau yra teisinga, teisinga, teisinga, kad tu tai žinotum.

Dabar tau pasakiau ir mano gyvenimas – tavo rankose. Nuo tavo reakcijos priklausys, ar galėsiu vėl jaustis laiminga su tavim ir Frančesku, ar turėsiu užmiršti, kas yra laimė, ir dėl to būsiu kalta tik aš viena.

Džiani, atleisk už tau padarytą nemalonumą. Man irgi be galo bloga, nors puikiai suprantu, kad tai nesumažina mano atsakomybės. Kad ir kas įvyktų, žinok, myliu tave. Ana.

18

Taigi mano santuoka miršta ant moters rankų, taip, kaip aš visada stengiausi neleisti jai numirti, diena po dienos metų metus kovodamas, vargdamas, mokydamasis kartezietiško menkinimo meno, išsiugdydamas šaltą gebėjimą nulupti nuo kitų moterų visą jų patrauklumą, lyg jos būtų svogūnai, aklai įrodinėdamas neįrodomą dogmą, pagal kurią jos negali būti patrauklios, taškas, o visas spindesys aplink jas yra apgaulė, taškas, ir tą pat akimirką iš principo turi būti užmirštas, taškas, arba – dar geriau – nė nepastebėtas, su iš esmės neteisingu įtūžiu, dabar jau kylančiu manyje iš įpročio, išties jaučiu jį ir šiai moteriai, tebespaudžiančiai mane savo glėbyje – ilgesingame, švelniame, veržliame, karštame, beveik nepadoriame, nes jis paverčia pelenais drabužių audinį ir sminga stačiai į kūną, moteriai, kuriai – siaubas – padovanojau šeštadalį savo metinių pajamų nė nesuvokęs, kokia ji graži, o kadangi to nepastebėjau – niekas negalės manęs apkaltinti atidavus jai čekį tik dėl jos grožio, nebus kaip šiąnakt su cigarečių pakeliu ar net su šiuo mirtį skelbiančiu laišku, jau kelios dienos nešiojausi jį, bet užsispyrusiai nenorėjau rasti, nors viskas aplink mane bylojo apie jį, nenuostabu, kad Ana taip šaltai kalbėjo telefonu, nenuostabu, kad pastarosiomis dienomis mačiau vien kitų kančias, lyg aplinkui daugiau nieko nebūtų, o

juk buvo visas pasaulis: ginkluoti pilvūzai, riedutininkės, keikūnai, žuvėdros, kaimynai, seselės, vaikų, ištiktų komos, motinos, bandantys mane gailestingai įspėti negaišti laiko ir pagaliau susivokti – tereikia įkišti ranką į kišenę, – *jog kenčiu tik aš vienas*, pagaliau tai supratau ir mano santuoka miršta, toji moteris nesiliauja verkusi, aš mechaniškai, beviltiškai glostau jos šiltą sprandą, gal todėl ji ir verkia, gal aš verčiu ją verkti, o ji verkia ir dėl manęs, akivaizdu, kad ašaros prilipdė ją prie mano kūno, suvokiu, kad toks apkabinimas yra galingiausias skausmo malšintojas, kokio gali tikėtis sužeistas vyras, ir vienas Dievas težino, kodėl liaujuosi ją glostyti ir tarsi atleidus mygtuką ji iškart nustoja kūkčioti, paskui – tik domino efektas, nespėju jo sustabdyti ir mūsų kūnai jau išsiskyrė, ji jau su manim atsisveikino ir nutolo nerangiu žingsniu, išties geriau atrodė nejudėdama, neatsigręždama, aš irgi nebėgau paskui, jos taksi jau atvažiavo, ji jau įsėdo į jį ir jie jau išnyko, abu, susilieję į vieną, ir abu jie susilieję su vidurdienio automobilių srautu, žinau, kaip iškviesti taksi *Kuba 22*, bet nežinau jos vardo, išties, nė pavardės, ji nė sykio jos nepasakė, prisistatė kaip Matėjaus motina, be jos dabar jaučiuosi toks vienišas ir sutrikęs, su laišku rankoje, vėl jį skaitau, *brangusis Džiani*, ne, negaliu, dar kartą perskaitęs jį jau nieko nepakeisiu, man dega akys, dega viduriai, dega krūtinė, kur eiti ir ką daryti, *turiu tau pasakyti vieną dalyką*, iš tiesų aš jai visai nerūpiu, jai rūpėjo, kad perrašyčiau čekį jos vardu, mano gyvenimas tavo rankose, žinoma, dabar atrodys, kad esu niekšas, man užverda kraujas, tikrai, noriu rūkyti, vemti, rėkti, ką nors sunaikinti, bet ne ką nors atsitiktinio, o kažką gražaus ir brangaus, ko jau niekada negalėčiau atlyginti, kokį nors meno kūrinį, tarkim, Jakopo Basano „Paskutinę vakarienę“, taip, tą iš Borgezės galerijos, mano mėgstamą paveikslą, prakeikimas, jis toks *tikroviškas*, visi apaštalai jame nutapyti girti, kaip iš tiesų ir turėjo būti tais šventais vakarais, abstinentas Jėzus pamokslauja, o vynu per-

merkti apaštalai linksi galvomis – gerai pasakyta, mokytojau, šventi žodžiai – ir raugėja, Simonas kūkčioja, Tomas nugriūna užmigęs, taip, tikrai taip ir buvo kaip tame paveiksle, juk jie tik vargšai netašyti apgirtę žvejai, negalėjai jais per daug pasitikėti, jie buvo pasiruošę paneigti, dvejoti, išduoti pirmai progai pasitaikius, ne, negalima jais pasitikėti, nebent *norėtum* baigti gyvenimą ant kryžiaus, o Jėzus to norėjo, taip, jis tikrai norėjo būti išduotas, bet aš – nenoriu, velniai rautų, nenoriu, dabar jau žinau, kur eiti, teisingiau, žinau, kur važiuoti, nes užsivedu *Vespa* – rrrmmm – šįsyk pavyksta iš karto, raunu iš vietos, pirma antra trečia, užmiršau užsidėti šalmą ir pamiršau ant staliuko Karverio knygą, velniop, tame vynu permirkusiame paveiksle yra šuo, jis susisukęs po stalu prie tuščio dubenėlio, akivaizdu, jis ką tik jį išlakė, jo snukis sotus, o dubenėlyje tikrai buvo ne vanduo, nes tame paveiksle nesimato nė lašo vandens, jei neklystu, ten yra apelsinai ir siaubinga ėriuko galva ant padėklo, dar duona, peiliai ir vynas, vynas, vynas, nė pėdsako vandens, Palestinoje vandens buvo mažiau nei vyno, žodžiu, šuo irgi girtas, o girtas šuo tame paveiksle tikrai nuostabus dalykas, nes jis – vienintelis nekaltas padaras iš visos tos kompanijos, žinoma, juk ne apaštalai yra nekalti ir net ne Jėzus, kuris iš anksto viską žinojo, ir net ne ėriuko galva yra nekalta, gal visas ėriukas ir būtų nekaltas, tačiau ėriuko galva ant padėklo kelia šleikštulį, ne, vienintelis nekaltas padaras yra šuo, apaštalai jį nugirdė, nes girti mėgsta, kad visi aplink juos būtų girti, ir būtent per šuns atvaizdą norėčiau perdurti tą paveikslą atsuktuvu, turiu jį bagažinėje, taip, važiuoju jo subadyti, greičiau į Borgezės galeriją, kvailys, kur važiuoju, juk lankymas tik susitarus iš anksto, dabar nebegali eiti ir žiūrėti paveikslus kada panorėjęs, jei nori nueiti ir jį pamatyti – reikia užsirašyti prieš savaitę, reikia viską žinoti iš anksto, nelyginant Jėzus numatyti, kad tą dieną ir tą valandą užsimanysi pamatyti kokį nors paveikslą ar juo gėrėdamasis jį perdurti,

Ana skambino užsirašyti, ji žino numerį ir užsakė du bilietus, žodžiu, ji mane ten nusivedė, nes aš tik kalbėdavau ir kalbėdavau, bet niekaip neprisimindavau užsirašyti, gal tą dieną, kai važiavom į Borgezės galeriją, Ana jau turėjo savo – kaip pavadino – ryšį, taip, ji tikrai jau buvo jį turėjusi, paskambino užsakyti bilietų tarp skambučių savo meilužiui, *tiutiutiu bububu*, jis yra, ne, jo nėra, bet jis tuoj grįš, rytoj pasimatysim, taip, kur visada, taip, mano meile, iki, dėk ragelį, ne, tu pirma, ne, tu, ne, tu, ne, tu, ne, tu, norėčiau žinoti, kas tas niekšas, norėčiau pažvelgti jam į akis, sumalti jo snukį, taip, gal jis vienas iš pažįstamų, o gal niekada jo nemačiau ar, dar blogiau, kartais matydavau jį probėgšmais, neįtardamas, kad jis dulkina mano žmoną, gal jis kuris nors iš tėtušių, ateinančių į mokyklą paimti vaikų, jie deramai apsirengę, su švarkais ir kaklaryšiais, tarsi bylotų: atėjom pasiimti vaikų, mes dirbame, o mūsų darbas atsakingas, bet randame laiko padėti savo žmonoms namų ūkio darbuose, todėl ateiname į mokyklą paimti vaikų, sukrauname indus į indaplovę, vaikštome į tėvų susirinkimus, o ten žvalgomės į mamytes, tas, kurios visada ateina vienos, tokias kaip Ana, ir galvojame, kokios jos nelaimingos, apleistos savo vyrų, todėl stengiamės prie jų prisigretinti automobilių stovėjimo aikštelėje prie mokyklos, vakarėjant, vaikai dar žaidžia atokiau, raudonas šviesoforas, reikia sustoti, kur esu, taip, Karakalos termos, kur dabar važiuoti ir ką daryti, ko tas senis spokso, žiūrėk į savo sumautą snukį veidrodėlyje, kvaily, gal reikėtų ant jo išsilieti, apipilti smūgiais, kraujas, kraujas, kraujas, neregėtas žiaurumas, jei negali perdurti atsuktuvu paveiksle nutapyto nekaltojo – gali jį sumalti prie šviesoforo, bet jau žalia, jis irgi pajuda, važiuok, taip bus geriau visiems, šaunu iš vietos, pirma antra trečia, aplenkiu jį, sudie, senas šunsnuki, nežinau, ką veikčiau su tavo kvailu skalpu, nebent tu esi *jis*, gal jis yra daktaras, vienas iš tų grebluojančių specialistų, pas kuriuos Ana vedžioja Frančeskiną, nesuprantu

kodėl, nes Frančeskinas sveikas kaip ridikas, bet draudimas viską apmoka, tikrai noriu žinoti, kas *jis*, tikiuosi, ne tas prakeiktas *belgas*, jos meilė iš Viaredžo, kur ji valkiodavosi su odiniu dirželiu perjuosta kakta lyg kokia *skvau* ir dviem gentiniais kraujuojančiais dryžiais ant blauzdų nuo deginančių to subingalvio motociklo išmetimo vamzdžių, su juo ji prarado nekaltybę, tikrai žinau, taip, taip, taip, ji pati man pasakė, taip, tai jis, prisiminiau, Ana apie jį pasakojo praėjusią vasarą, nes po daugelio metų jie vėl susitiko, sakė, kad jam – vargšelis – nuslinko beveik visi plaukai ir jis dėl to kompleksuoja, jis dirbo fotografu skandalų žurnaluose, tokiuose kaip *Novella 2000*, ir man į jį buvo tikrai nusispjaut, bet Ana norėjo man pasakyti, kad gulėjo su juo, dabar, ne kadaise, arba ruošėsi tai padaryti, kaip galėjau nesuprasti, kodėl nors akimirką ja nesuabejojau, kodėl visą rugpjūtį palikau ją vieną, tai tikrai įvyko tuomet, be abejo, aš Romoje rašiau „Naujuosius Picano Picos nuotykius“, o ji Viaredže popietėmis palikdavo Frančeskiną motinai, kad galėtų nueiti pas kosmetologę, kirpėją, nuvažiuoti į Livorno turgų, į Montinjosą pas tetą, į Luką pas draugę, daug metų nematytą, o iš tiesų skubėdavo dulkintis su tuo belgu į kokią nors susmirdusią skylę, kurią jis vadino studija, prisigėrusią rūgščių garų, išklijuotą Tombos, Barbareski, Makso, Bjadžio, Pjerferdinando Kazinio nuotraukomis, pastarasis sėdi valtyje iškišęs pimpalą, *po to*, grįžus namo, jai būdavo gėda, Frančeskinas pakibdavo jai ant kaklo ir jie skambindavo man, kaip sekasi, karšta, kada atvažiuosi, bet tuo metu ji nesigėdydavo, čia kalbama apie tikrą seksą, čia tariami riebūs žodžiai, bybis tau į burną ir panašūs, ką sugalvojo tas šūdžius su golfu, jis suka ar nesuka, eik šiknon, kvaily, taip, tau sakau, sumalsiu subinę, taip, važiuok, visiems bus tik geriau, kur dabar esu, staigmena, aš vėl prie Piramidės, taigi beveik prie to baro, kur palikau Karverio knygą, ar gali būti geresnė proga ją paimti, nes ji mano, be to, reta, todėl dabar eisiu ir ją paimsiu,

juolab kad nežinau, kur galėčiau važiuoti, ką daryti, kertu lažybų, jog tai belgas, tai gali būti tik jis, tai turėjo įvykti Viaredže, ne kai aš ten buvau, o kai ji ilsėjosi pajūryje palikusi vyrelį mieste kaip Edvigos Fenech sekso komedijose, o paskui gal visą žiemą kalbėdavosi su juo telefonu, *tiutiutiu bububu*, štai kam Anai reikėjo mobiliojo telefono, melagė nedorėlė niekšė išdavikė, man atrodė keista, ji sakė, kad jis reikalingas, jei kartais paskambintų iš Frančeskino mokyklos, o jos nebūtų namie, juk tai visiškas melas, aš beveik visada namie, kaip galėjau nesuabejoti ir tuo, esu visiškas skystaprotis, o paskui gal jie susitiko praėjusį gruodžio savaitgalį, kai ji nuvažiavo į Viaredžą, kai buvau Niujorke, ir vėl dulkinosi toje skylėje, šįkart šaltoje, pabėgo iš namų pasakiusi, kad eina apsipirkti į prekybos centrą, mama, neįsivaizduoji, kiek ten žmonių, o paskui jai būdavo gėda, žinau, ką dabar padarysiu, susirasiu tą kalės vaiką, o susiradęs užmušiu, prisiekiu, padarysiu tai, velnias, tramvajus, atleisk, vairuotojau, nepastebėjau ir nėra ko čia pykti, šūdo gabale, įstrigęs subinėj, juk aš atsiprašiau, važiuok, važiuok, taip bus tik geriau, važiuok šiknon su savo alinančiu darbu, aš čia sustosiu, nusėsiu nuo *Vespos*, neišjungsiu variklio, jau matau knygą ant staliuko, ten, kur buvau ją palikęs, pyderas padavėjas jos dar nepasigrobė, prisiekiu, surasiu jį ir užmušiu, nejuokauju, žinau, kaip tai padarysiu, vos tik pasirodys pilvūzas su pistoletu, o jis tikrai pasirodys, pirmiausia imsiu jį tujinti, jeigu jam to taip norisi, ir pasakysiu, gerai, Džiani, atėjo laikas tau dėl manęs kai ką padaryti, sakei, kad myli mane, kad esu tau beveik kaip sūnus ir taip toliau, dabar gali tai įrodyti, nes man reikia tavo pagalbos, noriu pamokyti vieną šunsnukį, negali man atsakyti, koks tau skirtumas, juk tu už įstatymo ribų, vagi mašinas, turi padirbtus dokumentus, netikrus vardus, padirbtas kredito korteles, neturi ką prarasti, manau, jis nuoširdžiai mane myli, net užklojo užsnūdusį, kad nesušalčiau, mes važiuojam, aš ir jis, važiuojam *Daihatsu Feroza*

ir atvažiuojam į belgo studiją Viaredže, ar kad ir kur ji būtų, din dan, jis atidaro duris, vos tik atšauna savo prakeiktų durų užraktą, prasideda rumba, aš ir pilvūzas su pistoletu, narsioji porelė, iš pradžių pasilinksminsime kaip Tarantino filme, paklausim, tarkim, ar žinai, kiek per savaitę paauga aštuonerių metų vaikas, nagi, sakyk, juk nenudžius liežuvis, kiek paauga vaikas per savaitę, nežinai, žinoma, nė velnio nežinai apie gyvenimą, pilvūzas netardamas nė žodžio su savo išemine šypsena *bum* šauna jam į kelį, dabar aš tau pasakysiu, nes žinau, amerikiečiai viską suskaičiavo, o aš perskaičiau jų tyrimų ataskaitą, taigi aštuonerių metų vaikas per savaitę vidutiniškai paauga 0,139 centimetro, taigi dėmesio, nesiblaškyk, nežiūrėk į kelį, su juo gali jau atsisveikinti, tai reiškia, jei išsiskyręs tėvas gali matyti savo vaiką tik du savaitgalius per mėnesį, nes išvarė iš namų žmoną, o žmona sugrįžo į savo kaimą, kas jai beliko daryti su vaiku, nes teisėjai visada priskiria vaikus motinoms, net kai jos yra kaltos, čia pilvūzas *bum* šauna dar sykį, be jokios priežasties, šįkart į kitos kojos čiurną, ir tas tėvas, prašau klausytis įdėmiai, nesisukioti, tas tėvas dėl forsmažorinių aplinkybių, tarkim, apendikso operacijos, yra priverstas praleisti, tarkim, du savaitgalius iš eilės, tuos du savaitgalius, kai turėjo teisę būti su savo sūnum, ir pamato jį tik po šešių savaičių, nebandyk skaičiuoti, tikėk manim, jeigu jis praleidžia du savaitgalius, o jam skirti du, jis nemato sūnaus šešias savaites, o šis per tą laiką paauga 0,799 centimetro, taškas, supranti, beveik centimetrą, kas metro trisdešimties ūgio žmogui, pripažink, yra nemažai, o svarbiausia – svarbiausia – tas dydis matomas plika akim, nežliumbk, dar nebaigiau, todėl tas tėvas, kuris iki tam tikros dienos nepastebėdavo, kad jo sūnus auga, nes reguliariai su juo susitikdavo, staiga pamato jį išaugusį beveik centimetrą, ir nežinau, kaip tau, bet man tai nepatinka, ne, visai nepatinka, o blogiausia – blogiausia tau, – kad tai nepatinka ir mano draugui, matai, jis negali to nė girdėti,

bum bum bum bum ir pilvūzas paleidžia papliūpą, jam nuo lūpos nukarusi *Capri Superlights* cigaretė, jis laiko pistoleto korpusą lygiagrečiai grindims, kaip dabar madinga filmuose, o pirmas tai padarė Džonas Vu filme „Žudikas“, *bum bum bum* alkūnė, petys, klubai, riešas, kitas kelis, kita čiurna, jis profesionalas, pataiko į visus sąnarius vieną po kito, veriamas skausmas prieš paskutinį šūvį į smilkinį, ne veltui jį vadina malonės šūviu, ištryškęs kraujas viską aptaško, kraujas, kraujas, kraujas, kas man šovė į galvą, kodėl galvoju tokias nesąmones per patį vidurdienį su Karverio knyga rankoje, prie Čestijaus Piramidės, reikia nusiraminti, giliai kvėpuoti, vieeeenas duuu, vieeeenas duuu, turiu atgauti savitvardą, te gyvenimas teka įprasta vaga, te kiekvienas daro tai, ką turi daryti, reikia padėti knygą į bagažinę, užsidėti šalmą, štai taip, ir pradėti važiuoti lėtai lėtai, atsargiai, bet ką daryti, kur važiuoti, neturiu draugų, gal tik Paolą, bet pas jį negaliu važiuoti, mudu jau daug metų kalbamės tik apie futbolą ir politiką – ir staiga imsiu jam pasakoti savo bėdas, gėda, ką jam pasakysiu, nebeturiu su kuo pasikalbėti, tokia tiesa, turėjau tik Aną, o staiga netekau ir jos, būkim atviri, Ana pamišo, išprotėjo, ji ne tik buvo man neištikima, tai jau savaime nedora, bet kada ji man tai prisipažino, kokį laiką pasirinko – prisipažino iškart po tėvo mirties, pačiame slėpiningų ir grėsmingų įvykių sūkuryje, dėl kurio turėjom bėgti vidury nakties, kuris sukėlė mums nenuspėjamą grėsmę, nesvarbu, kad tai buvo netiesa, bet kai ji rašė šį laišką, dar manėme, kad mums gresia didelis pavojus, mes buvom pavojuje, o ką ji daro, kai grįžtu į Romą didvyriškai kovoti su nežinomybe, įkiša man į kišenę šią uždelsto veikimo bombą, laukė kažin kiek laiko, praleido kažin kiek akimirkų, kai būčiau geriau pasiruošęs atremti smūgį, ir blogiausiu viso mano gyvenimo tarpsniu, kai man reikia mažų mažiausiai tvirto peties, į kurį galėčiau atsiremti, ji man smogė *bam* kaip tos nedorėlės, paliekančios savo sužadėtinius šiems

tarnaujant kariuomenėje arba – kaip atsitiko man – mokantis karo akademijoje, ji buvo vardu Ilarija Ortoni, tebūnie prakeikta, ir tai nepanašu į Aną, kaip ir neištikimybė buvo nepanašu į Aną, žodžiu, Ana jau ne Ana, tai baisiausia, nebežinau, ką vedžiau, dabar mano santuoka mirė, mirė, mirė, skausmas, advokatai, persikraustymo dėžės, nieko daugiau nelieka, dabar esu ramus, jau nebenoriu nieko užmušti, pabrėžiu, nepasiųsiu šiknon to subingalvio, spaudžiančio mane prie skiriamosios juostos su savo sumauta *Panda*, jis primena mano svainį, velniava, visiškai toks pat, pabrėžiu, nesusierzinsiu, nepradėsiu siautėti, sulėtinu, leidžiu jam pravažiuoti, važiuok, Dievas su tavimi, esu ramus, bet net būdamas toks ramus negaliu likti susijęs su Ana iš laiško, negaliu suprasti kodėl, tai ne Ana, kurią myliu, aš jos nepažįstu, nemyliu, ji krušasi su savo buvusiom meilėm, kartą tai padariusi ir vėl padarys, jei šįkart jai atleisiu, turėsiu atleisti vėl ir vėl, ir vėl, turėsiu kasdien jai atleisti, nuolat, nenoriu taip gyventi, ką daro tas taksi, stoja ar nestoja, nestoja, bet jis man iš kairės, beprotis, nestoja, nė nemano manęs praleisti, jis veža žmones, taip, trenksiuos tiesiai į jį arba jis trenksis tiesiai į mane, žodžiu, trenksimės, velnias, trenksimės, stabdau, užpakalinis ratas užsiblokuoja, *Vespa* persikreipia, bet lekia toliau, dabar jau nieko nepadarysi, trenksimės, laimė, esu su šalmu, trenksimės, *bum bum*, smūgis, mane ką tik ištiko avarija, pataikiau tiesiai jam į dureles, sudaužiau dureles, langas pabiro, griūvu ant žemės, nugriūvu ant žemės, gyvas, aš buvau teisus, važiavau iš dešinės, Ana mane išdavė, nieko daugiau nežinau.

19

Žiūrėk, kur atsidūriau...

Frančeskinui buvo metai, rytais eidavau iš namų į kioską San Sabos gatvėje pirkti laikraščių. Vieną rytą pastebėjau, kad iš čia (gal ne visai iš čia, taigi ne iš šios sankryžos vidurio, kur dabar guliu, neabejotinai sužeistas po tokio smūgio, nors nepraradęs sąmonės, budrus ir dar nejausdamas skausmo, o nuo laiptų, taip, tiesiai nuo ten, greta balto akmeninio stulpelio, ties kuriuo dabar tuodu žmonės, manau, bėgantys man padėti) matyti mano namų terasa. Jie gana toli, viduryje stovi Ardeatinos mūrai ir aukšti medžiai vešlia lapija, dar įvairios namų gretos, bet ji matyti. Buvo vėlyvas pavasaris, ką tik uždėjom apsauginį parapeto tinklą, nes Frančeskinas pradėjo vaikščioti, ir atpažinau tą žalią tinklo dėmę, o už jos buvo matyti baltai apsirengusi Ana. Grįžęs namo kiek pavargau, kol žvilgsniu atradau tašką, iš kurio mačiau terasą, bet pavyko jį rasti dėl balto akmeninio stulpelio, ir parodžiau jį Anai. Taigi jau nuo kito ryto, kai eidavau į kioską, ji stovėdavo terasoje su Frančeskinu ant rankų, o aš, priėjęs stulpelį, mojuodavau laikraščiais ją sveikindamas. Ana mane matydavo, atsakydavo pamodama ranka ir buvome laimingi. Negaliu nė apsakyti, kokie buvom laimingi ar bent jau – gerai, ramiai – koks aš buvau laimingas, tik žinau, kad niekada nė neįtariau, jog

galima būti tokiam laimingam, tokiam beprotiškai laimingam dėl tokio menkniekio – pasimojavimo iš toli. Buvau toks laimingas, kad puikiai atmenu, kaip vieną rytą mane netikėtai užklupo paprasta ir skaudi mintis, siaubinga kaip audra rožynui: vieną dieną, pagalvojau, taip jau nebebus. Vieną dieną, pagalvojau, tie rytai ir toji laimė man pasirodys tolimi ir nebepakartojami, ir susijaudinsiu juos prisiminęs. Pagalvojau apie priežastis, kodėl taip galėtų atsitikti, tai buvo liūdnų, negailestingų, bet visiškai natūralių spėjimų seka: Frančeskinas užaugs, mes persikraustysime, pasensime, turėsime nemalonumų darbe, ekonominių problemų, mūsų meilė išblės, mūsų tėvai numirs... Apie tai galvodamas iškilmingai pasižadėjau atėjus tai dienai nepulti į neviltį, o iškelti tų dienų prisiminimą nelyginant kardą ir nedejuojant pasitikti kiekvieną likimo man paruoštą negandą, stiprus jau vien tuo, kad joks pasaulio blogis niekada nepajėgs iš manęs atimti nė lašo tos laimės, kurią tą akimirką patirdavau. Žinojau, kad tai nepadės – „Svarbu tik mylėti, tik pažinti, / o ne būti mylėjus, / būti pažinus“, tačiau bent tą akimirką tai man padėjo apsaugoti savo laimę nuo minties, grasinusios ją dar prieš laiką sunaikinti. Dabar tas laikas atėjo, ir atėjo kaip tik čia – koks sutapimas – tame pasaulio taške, kuriame prieš septynerius metus buvo išpranašauta...

Mintis išblaško...

...metalo džeržgesys. Benzino kvapas. Po kojomis gruzdantis stiklas. Keistas įstrižas medžių viršūnių-namų stogų-dangaus kadras, lyg nukritusioje, bet veikiančioje vaizdo kameroje. Daiktų kontūrai, nors ir kreivi, tačiau ryškūs, suskaldyti, supjaustyti skaisčios šviesos. Vaizdas labai gražus. Staiga viską užgožia vyro veidas: kvadratinis, tamsus, išvarpytas furunkulų. Jis įdėmiai žiūri į mane, praveria lūpas, parodo dantis – negražius, mažus, nelygius, tai ne šypsena.

– Matai mane? – dvokteli į veidą. – Girdi mane? Kiek jų?

Kaip suprantu, kalba apie pirštus, kuriais mojuoja man prieš akis. Vienas du trys...

– Keturi, – atsakau.

– Šaunuolis. Dabar nejudėk...

Tysau ant šono, padėjęs galvą ant rankos, kūnas ištiestas, smelkiamas asfalto kaitros, nesiruošiu judėti.

– Kvėpuoji gerai?

– Taip. Man nieko neatsitiko.

Už spuoguoto veido išnyra ir pranyksta galvos. Džinsai. Balsai, susieinantys ir persidengiantys, suartėjantys ir nutolstantys, viskas susijaukia, įgyja pagreitį.

– *...pakviesti greitąją...*

– *...patraukti truputį čionai...*

– *...nieko neliesti...*

– *...gali sprogti...*

– *...nekalbėk nesąmonių...*

– Pasitraukit! – šaukia Furunkulų karalius. Paskui vėl man: – Nesijaudink. Kvėpuok lėtai. Nejudėk.

Jis vilki juokingą žydrą švarkelį. Įdomu, kur išsiruošė šitaip apsirengęs?

– *Koja! Nelieskit jo kojos!*

Kas tai pasakė? Kokia koja? Pajudinu abi, pirma vieną, paskui kitą, jos man atrodo sveikos. Dar daugiau, jos yra sveikos, nejaučiu jokio skausmo.

– Nespurdėk. Nesijudink...

– Tikrinau kojas, – sakau. – Nieko joms neatsitiko.

– Žinoma. Dabar nejudėk.

– *...kiekvieną dieną avarija...*

– *...dievulėliau, vargšelis...*

– *...čia reikia šviesoforo...*

– *...jis net nestabdė...*

– *...bent pastatytų „Stop" ženklą...*

– *...jis susitrenkė galvą!*

Galvą? Bandau paliesti galvą ranka, bet – *aaaa!* Veriamas skausmas nusmelkia petį, užgniauždamas kvapą ir priversdamas vėl ją nuleisti.

Dėkui Dievui, skausmas tuoj praeina.

– Nejudėk, – pakartoja veidas.

Taip, petys. Susižalojau kairįjį petį. Kita vertus, visiškai logiška: trenkiausi į taksi. Pašnairuoju į jį – kraujo nematyti, švarkas nesudraskytas...

– *Sustabdykit mašinas...*

– *Praleiskit jas...*

– *Pasitraukit...*

– *Paėjėkit į priekį...*

– *Patraukim jį iš ten...*

– *Nelieskite jo...*

Guliu nejudėdamas, patirtas skausmas buvo tikrai žvėriškas, nenoriu vėl jo pajausti. Užsimerkiu. Kartą apsikeitėm vietom: Ana nuėjo nupirkti laikraščių ir karštos picos, o aš likau terasoje su Frančeskinu ant rankų. Pasisveikinome iš priešingų pusių. Buvo nuostabu.

– Girdi mane? Pasistenk neprarasti sąmonės.

Iškart atsimerkiu. Spuoguotas veidas vis dar čia, už kelių centimetrų nuo manojo.

– Aš visiškai budrus, – sakau.

Man pavyksta paliesti veidą keistai judinant ranką, ant kurios padėta galva, ir labai rūpestingai vengiant judinti kitą ranką. Veidas atrodo sveikas. Galva neskauda, šalmas savo vietoje...

– Nejudėk, – vėl pasigirsta.

– Klausykit, man nieko neatsitiko, – sakau. – Matyt, susilaužiau petį. Kojos ir galva sveikos...

Jis žiūri į mane sutrikęs ir tyli. Kažką daro rankomis už mano matymo lauko, dešiniau, įdomu ką.

– *...aš jo nė nepastebėjau...*

– *...trenkėsi galva...*

– *...susilaužė kojas...*

– Supratot? – klausiu. – Pasakykit jiems, tik *petys...*

– Taip, bet nejudėk.

Alsuoja man į veidą, vilki tą juokingą žydrą švarkelį. Kas jis? Kodėl įsakinėja, palinkęs virš manęs, fone ūbaujant graikiškam chorui? Kiek pajėgdamas pasuku akis ir truputį kaklą, noriu vėl pamatyti dangų, tuos kontūrus, šviesą, bet jo veidas man užstoja visą vaizdą.

– Atsiprašau, jūs daktaras? – klausiu.

Jis kažkur dingo. Dabar jo vietoje kitas, senesnis, išblyškęs, sunerimęs, apuoko akimis.

– Ne, aš taksistas...

A, kaltininkas. Jis tankiai kvėpuoja, matau, kaip už keleto centimetrų nuo mano akių jo pilvas išsipučia ir susitraukia. Matyt, jis klūpi. Žiūri į mane su pagaila, vargšelis. Jaudinasi, akivaizdu, jam gėda dėl to, ką padarė. Matyt, galvoja, kokio jovalo čia priviriau. Man šauna absurdiška mintis: o jei tuo taksi važiavo toji moteris, jei tai – *Kuba 22*? Gal ji čia, šalia, sukrėsta, dar nesupratusi, kad sužeistasis esu aš? Gal ji kaip tik dabar tai pamatė ir tuoj pasilenks prie manęs, paskleisdama jūros kvapą, ir prapliups verkti, apkabinusi mane, ir sušnibždės man „vargšelis“, o paskui palydės į ligoninę?

Ne, tai neįmanoma. Praėjo per daug laiko. Ir tokie dalykai neatsitinka, neatsitinka, neatsitinka.

Taksistas budi prie manęs prislėgtu veidu, sunkiai alsuodamas. Matyt, bijo taip prisidirbęs.

– Žinot, kartais... – bet ką noriu jam pasakyti? – galvojam... Noriu paguosti? Aš – jį?

– Nusiramink, nejudėk, – sako jis, – tuoj atvažiuos greitoji...

– *...sudaužė stiklą...*

– *...nejuda...*

– *...dar ir kaip juda...*

– *...smarkiai susitrenkė...*

– Neklausykite jų, – šnabždu, – jie perdeda. Tik susilaužiau petį. Jei mano veidas kraujuotas, tai tik todėl, kad skusdamasis įsipjoviau. Ar mano veidas kraujuotas?

– Ne.

Jis tikrai šaunus vyras. Galbūt geriausias kieno nors draugas. Gal Nuovo Salarijaus rajone pasistatė namą, paėmęs paskolą, kurią baigs išmokėti 2010 metais. Gal kaip tik apie tai galvojo, įvažiuodamas į sankryžą – apie ateitį...

– Kad tave kur, vaikine, – sako, – nematei ženklo?

– Kokio ženklo?

– To, liepiančio duoti pirmenybę, – ir mosteli dešinėn.

Kaip, kaip, kaip? Kokią pirmenybę? Pasikeliu ir bandau pasisukti, bet negaliu, skausmas vėl mane paguldo.

– *Gulėk...*

Kokią pirmenybę?

– *...kasdien po avariją...*

– *...jo nesimato, nieko čia nepadarysi...*

– *...bet jis ten yra...*

– *...kiek kartų rašėm į savivaldybę dėl tos istorijos...*

Kas nesimato? Kas yra? Kokios istorijos?

Pasikeliu, velniop skausmą, keliuosi iš lėto, labai lėtai, net pašliaužiu asfaltu lyg žaltys, kad pasisukčiau ir petys to nepajustų – bet jis vis tiek pajunta, ir dar kaip, – paskui pasiremiu sveikąja alkūne ir susirandu priimtiną padėtį, gal kiek bejėgę, bet tvirtą ir, svarbiausia, neskausmingą, jaučiu tik keistą kutenimą ir deginimą, jau galiu pakelti žvilgsnį lygiagrečiai žemei. Ir nukreipti ten, kur rodė taksistas.

– *Nesikelk, gulėk ramiai...*

Iškart jį pamatau. Ant šaligatvio, prieš pat sankryžą, gatvėje,

kuria važiavau, ant pilko metalinio stulpo, pusiau užstotas tiesiai prieš jį nusileidusių platano šakų, stovi...

– *Gulkis...*

...baltas raudonai apvestas trikampis, prakeikimas, ženklas, liepiantis duoti pirmenybę. Aš važiavau iš dešinės, bet turėjau jam duoti pirmenybę. Nesąmonė, jau daug metų čia važiuoju ir nė sykio jo nemačiau, be to, nėra nė mažiausios priežasties šitoje vietoje taip pakeisti eismo taisykles: abi gatvės lygiavertės, ta, kuria važiavau, net yra neginčijamai...

– *Nori vandens?*

Ranka, plaštaka, popierinė stiklinė. Naujas veidas, riebus, raudonas, didžiulis, monumentalus, *Falstafo* veidas.

– *Gerk...*

Burna išdžiūvusi, tikrai esu ištroškęs. Atsargiai ištempiu kaklą, o Falstafo ranka man priartina prie lūpų stiklinę.

– *Stot! Ką darot?* – Furunkulų karaliaus balsas.

Stiklinė staiga nutolsta.

– *Nieko jam neduokit! Nelieskite jo!*

Stiklinė pradingsta, su ja ir Falstafas. Prieš mano akis tik blauzdos, džinsai, mobilieji telefonai prie diržų, prakaituoti pilvai.

– *Jis ištroškęs, norėjo atsigerti...*

Ne, bailusis storuli, netiesa, aš nieko nenorėjau. Nė nežinojau, kad esu ištroškęs, kol nepamačiau vandens. Dabar esu ištroškęs...

– *Argi vakar per televiziją nematėt laidos?*

– *Kokios gi?*

– *Ten pasakė: negalima judinti sužeistojo, negalima nieko jam duoti, kol neatvažiavo greitoji...*

– *Lašelis vandens, ką jis pakenktų...*

Ufff. Gelbėtojai nevykėliai. Sužeistasis irgi ne geresnis. Kokia gėda, kokia didžiulė gėda gulėti čia šita pompėjiška poza vidury sankryžos, prikaltam prie asfalto petį pervėrusios ieties,

susidūrus su taksi *dėl mano kaltės*. Prakeikimas, kaip viskas pasikeičia, kai esi nekaltas ir kai esi kaltas. Taip gerai jaučiausi aukos vaidmenyje, jau mėgavausi savo nepelnytos kančios šiluma, pateisinančiu palengvėjimu dėl įnirtusio priešiško likimo smūgių, guodžiančia istorijos apie nekaltą pasaulio neteisybės pakirstą didvyrį – nesuprastą, išduotais jausmais ir sunkiai sužeistu kūnu – melodija, po daugelio metų vėl galėsiu ją papasakoti, nuo paauglystės neteko jos pasakoti. Bet aš pats dėl visko kaltas, ir tai viską pakeičia, nes, jei nesu auka, – esu tik eilinis mulkis, nematantis ženklo ir atsitrenkiantis į turintį pirmenybę automobilį. Išties, kokia gėda. Esu niekas, nesu vertas daugiau už tas ant garažo rampų liekančias žymes, kai baigiasi nusileidimas, o važiuojama truputį per greitai, numeris užkabina asfaltą – džerkšt! – ir sulinksta, nepatenkintas sargas pakelia akis nuo „Sporto kurjerio“ ir sumurma po nosim: „Na, štai“...

Sirena. Atvyksta mūsiškiai. Dabar matau geriau, bent jau įprastu kampu, tik iš labai žemai, lyg būčiau, tarkim, šuniukas: aplink būrelis žmonių, o sankryžoje susidarė eismo svastika. Riksmai, pypsenimai, mašinos, pasitraukit, sirena vis garsesnė, štai Falstafas, štai Furunkulų karalius – barzdaskutys? – štai nekaltasis taksistas. Nuošaliau ant *Vespos* sėdintis vyrukas su šalmu stebi atsiribojęs nuo viso to pasiutimo: jis važiavo pro šalį ir sustojo pažiūrėti į tą chaosą, kad grįžęs namo viską papasakotų savo moteriai: „Šiandien mačiau avariją...“ Kodėl aš nesu jis? Galėčiau būti, jei netysočiau čia, ant žemės, jei būčiau truputį jaunesnis, jei nebūčiau palikęs veikiančios *Vespos*, kai nuėjau paimti knygos, jei būčiau sugaišęs nedaug, gal tik dešimt sekundžių, kol vėl ją užvesčiau, o svarbiausia, jei vis dar turėčiau – ak – moterį, kuriai galėčiau papasakoti...

Sirena prieš nutildama išleidžia paskutinį klyksmą, nepakeliamai garsiai, lyg grasindama: „Vaikai, jei neklausysit, visus jus apkurtinsiu!“ Atvažiuoja neštuvai ant ratukų, stumiami kažko-

kio ilgšio. Trak trak, neštuvai nusileidžia, prisigretina prie manęs, kone nugremžia mane nuo žemės, lyg būčiau suplota guma. Kol mane kelia, petį pervėrusi ietis pajuda, pasiunčia į kūną pasiutusią vibraciją ir kvapą užgniaužia skausmas – kažin, kiek man dar teks jo iškęsti, tokio siaubingo ar dar siaubingesnio, kiek laiko jis truks...

Trak trak, neštuvai pakyla. Štai ir viskas, mane išveža. Vienintelis dalykas, ką man padarė – nuėmė šalmą, bet nepririšo, kaip Anitos sūnų, nėra jokio reikalo tai daryti, neuždėjo kaklo įtvaro kaip amerikiečių filmuose, net nepatikrino, kas man atsitiko, nė nesistengė elgtis nors kiek atsargiau – ne, tiesiog pakėlė mane ir išvežė, sakau tai ne sanitarų, o to spuoguoto barzdaskučio gėdai, neleidusio man išgerti net stiklinės vandens. Neštuvai prisiglaudžia prie atviro greitosios pagalbos automobilio galo, kelios sekundės, kad juos ištiesintų ir įkištų nežinau ką ir kur, paskui įstumia mane į vidų, kojelės išnyksta, o aš beveik be trinties įčiuožiu į žuvies pilvą, dar niekada manęs neprarijusios, nes aš pirmąkart greitosios pagalbos automobilyje, esu laimingas žmogus...

Kresteli. Ilgšis sėdasi greta manęs, durelės užsidaro, sirena suklykia – čia, viduje, daug tyliau – ir išvažiuojam, įdomu, į kokią ligoninę mane veža. Tirpulys petyje stipresnis, lyg po kiekvieno skausmo dūrio jis būtų tik didėjęs ir niekada neatlėgęs, bet jei nejudu – neskauda. Tačiau skauda, skausmo daug, skęstu skausmo baloje, taip pat ir gėdos, ir baimės. Nes yra siaubingos tiesos, parašytos tik ant greitosios pagalbos automobilių stogo, o jas gali perskaityti tik gulintis po juo antradienio rytą, apie pusiaudienį, vežamas į ligoninę sulaužytu petim ir žmonos laišku švarko kišenėje, kai lauke spindi saulė ir visi jaučiasi geriau už jį...

20

Aš esu vyras – taip parašyta – dešimt metų kiekvieną dieną kirtęs sankryžą netoli savo namų ir nepastebėjęs ženklo, liepiančio duoti pirmenybę. Esu žmogus, per tuos dešimt metų dalyvavęs mažiausiai trijose medžių – jų šakos užstojo tą ženklą – genėjimo akcijose ir kaskart ilgai mąstęs, kiek vis dėlto mažai reikia, kad pažįstama panorama taptų svetima, bet ir toliau nematęs to ženklo. Ir esu tėvas, nuolat važiuodavęs per šią sankryžą su savo sūnum automobiliu, kartais net *Vespa*, suspausdamas jį tarp kojų ir užmaukšlinęs jam ant galvos Porta Portezės turguje pirktą jokių saugumo normų neatitinkantį šalmą, tikras, kad saugau jį taip, kaip niekas kitas pasaulyje negalėtų apsaugoti. Tas žmogus esu aš. Bet esu ir sūnus, nesutardavęs su tėvu (žinoma, dėl to būdavo kaltas tėvas), niekada nesvarstęs, kas jo tėvas iš tiesų buvo. Esu vyras, stengęsis likti ištikimas žmonai, tarsi jo santuokai tik tas ir galėjo atsitikti, ir nepastebėjęs, kad žmona buvo jam neištikima. Esu brolis, kritikavęs savo seserį, jos politines pažiūras, jos draugus, įsitikinęs savo teisumu, o dabar gyvenantis ne ką kitaip nei jo sesuo. Esu trijų sūnėnų dėdė, o jie manęs varžosi. Esu žmogus, per vakarienes pasakojantis vis tas pačias istorijas. Esu vyras, nedailinantis savo namų, nors turintis pinigų tai padaryti. Esu vyras, kuris, pamatęs pistoletą, puola ieško-

ti policininko, vyras, dovanojantis čekius jų neperrašęs. Esu žmogus, metęs rūkyti ir vėl pradėjęs. Esu šachmatininkas, iš kurio tikėtasi stebuklų, liovęsis žaisti šachmatais, nes nepakenčiu pralaimėjimų. Esu žmogus, turintis puikią atmintį ir pamažu ją prarandantis. Esu vaikų rašytojas, vagiantis mintis iš visur, kur pakliūva, ir tvirtinantis nenorintis būti niekas daugiau, tačiau meluoju, nes norėčiau, labai...

Ak, kaip dabar viskas aišku, kaip viskas paprasta. Kokia maloni tiesa, šviesi ir neišvengiama, kai ji suvokiama ne prieš savo valią ir atplaišomis, bandant ją nuvaryti, o priimama visa visuma. Koks palengvėjimas kartu su gėda, tačiau ir kokia skirtinga ši akimirka, kokia slogi ir nyki, palyginti su tuo, ką troškau išgyventi anksčiau ar vėliau, kad nuo čia pradėčiau naują, tikrą gyvenimą: įsivaizdavau jį linksmą, pilną žmonių ir šviesų, kaip filmo „Aštuoni su puse“ pabaigą, tačiau...

Taigi, nes esu žmogus, tikėjęs, kad iš filmų galima mokytis. Netgi pareiškęs tai viešai radijo interviu, net nelabai seniai: „Kinas mane išmokė gyventi“ arba kažką panašaus. Taip, aš esu žmogus, kuriam norint pradėti gėdytis pasakius tokią nesąmonę, reikia trenktis į taksi, susižeisti ir būti išvežtam greitąja.

– Kaip jautiesi? – klausia ilgšis.

– Kartais geriau nei kitais kartais, – atsakau, nes esu žmogus, išmokstantis filmų replikas, o paskui jas pasakantis arba parduodantis su savo parašytomis knygomis, arba ir viena, ir kita, ir vieną dieną staiga jas pamirštantis ir nebežinantis, ką rašyti ir ką sakyti. (Tai buvo Polo Niumano žodžiai iš filmo „Detektyvas Harperis: skenduolis baseine“, kada juos užmiršiu?)

– Skauda akį?

– Kurią akį?

Jis paliečia man po kairiąja akim, švelniai, pažvelgęs į jį nesitikėtum. (Esu žmogus, kuris apie kitų žmonių gebėjimą ar negebėjimą ką nors daryti sprendžia vos į juos pažvelgęs.)

– Šitą. Akies obuolys paplūdęs krauju.

Akies obuolys paplūdęs krauju...

– Nieko nejaučiu, – sakau.

– Matyt, pateko stiklo šukė, – sako jis.

Taigi. Arba garsusis Evangelijos rąstas: veidmaini, pirma išsitrauk rąstą iš savo akies, tada galėsi bandyti ištraukti šapą iš savo brolio akies.

– Pabandyk užmerkti kitą akį.

Paklūstu, bet turiu sau padėti ranka, kitaip nepavyksta. Matau normaliai, jis prikiša man prie veido du pirštus.

– Kiek?

– Du.

Lėtai atlenkia kumštį išskėstais pirštais.

– Dabar?

– Penki.

Sugniaužia kumštį.

– Dabar?

– Nulis.

Nagi, drauge, tęsk: aš esu tas, kuris šiame žaidime visada laimi, o pasaulyje nedaug dalykų teikia tokį malonumą kaip pergalė be kovos...

Bet jis pasiduoda. Atsistoja, nusibraukia plaukus, žiūri į vairuotoją pro skiriamąjį stiklą. Kitą kartą reikės tyčia suklysti, kad jis dar pažaistų.

Sirena staiga nutyla.

– Atvažiavom, – sako.

Greitoji pristabdo, pasuka stačiu kampu, lėtai pavažiuoja dar kelias sekundes, paskui sustoja. Durelės staiga atsiveria, toliau jau tik manevrų, triukšmo ir virš manęs slenkančių horizontalių paviršių virtinė: greitosios pagalbos mašinos stogas, prieangio stogas, greitosios pagalbos priimamojo lubos, purvinos koridoriaus lubos. Ilgšis pradingo, dabar esu stambaus plaukuoto sani-

taro rankose, jis garsiai kaukši klumpėmis į grindis. Matau praslenkančius afrikiečių, senių, policininkų veidus, kol pagaliau sanitaras įstumia mane į tuščią patalpą, perkelia ant lovos be ratukų (veriamas skausmas) ir liepia laukti. Už sienos keisti garsai – smūgiai, ginčai, riksmai: „Netrukdykite dirbti!“, „Gėda!“, kažkas panašaus, bet nesuprantu, kas ten vyksta. Sanitaras išeina, išstumdamas neštuvus ant ratukų. Lieku vienas.

Nežinau, kur esu. Nepažįstu ligoninių, išskyrus *Gemelli* polikliniką, joje mirė mano tėvas. Bet čia ne ta ligoninė: labiau apgriuvusi, purvina, apleista. Panaši į karo ligoninę. Riksmai kitapus sienos silpsta, lyg besiginčijantys toltų. Radau padėtį, kurioje nejaučiu skausmo, ant sveikojo šono, galva padėta ant rankos, guliu panašiai, kaip neseniai gulėjau ant asfalto, ir jaučiuosi keistai ramus. Kad ir kokios sunkios būtų žaizdos, jaučiu, kad mano kūnas jau prie jų prisitaikė: sutino ten, kur turėjo sutinti, nutirpo ten, kur turėjo nutirpti, skauda ten, kur turi skaudėti, nesipriešindamas naujajai būsenai, tas pat, atrodo, vyksta ir su mano protu. Patyriau avariją ir susižeidžiau? Mano *Vespa* sulamdyta guli vidury sankryžos benzino baloje? Mane čia numetė vieną, nė nežinau kur, ir iškart užmiršo? Mano tėvas mirė? Mano žmona mane išdavė? Jaučiu, kaip visos tos mintys kaupiasi aplink vieną vienintelę lemiamą mintį, pasikartojančią požieviniame intelekte kaip užsikirtusios plokštelės garsas: ir nieko čia nepadarysi, galvoju. Nieko čia nepadarysi, ne, aš nieko čia negaliu padaryti. Tuo viskas baigiasi.

Nežinau, kiek laiko taip praleidžiu, nejudėdamas tame atsarginiame kelyje, lyg laikas būtų sustojęs, bent jau sustojęs *man*, aš nesikankinu, tai viskas, ką žinau. Atsiekite žmogų nuo laiko tėkmės ir jis liausis kentėjęs.

Pagaliau kažkas vyksta: netikėtai siena pradeda slinkti į šoną, lyg teatre – čia „Varžybų pabaiga“, o aš esu Hamas, atsietas nuo laiko tėkmės. Akinamoje staiga atsivėrusios tuštumos šviesoje

(staigmena, šita patalpa atsiveria tiesiai į lauką) pasirodo man gerai pažįstama figūra, kaip visada mane nustebindama: nustembu, bet ir nudžiungu ją pamatęs, nes tas kontūras – vyro, mylinčio mane labiausiai pasaulyje, „išskyrus mano artimiausius šeimos narius“...

– Tu čia, – sako.

Uždaro slenkamą sieną, prieina ir susirūpinęs žiūri į mane, kaip visada šypsodamasis.

– Ką iškrėtei?

– Kaip... – murmu, – kaip sužinojot, kad...

– Ką susižeidei?

– Petį. Matyt, susilaužiau.

Apžiūri mano petį, paskui visą kūną, paskui vėl petį, lyg atlikdamas kažkokį nesuprantamą palyginimą.

– Dar akį, – pridūriau. – Atrodo, mano akies obuolys pasruvęs krauju...

Palinksta virš manęs, tyrinėdamas akį.

– Hm. Matai?

– Taip, matau...

Pasitraukia per žingsnį ir nužvelgia mane visą.

– Sakai, petį?

– Taip. Iš kur sužinojot...

– Rankos ir kojos sveikos? Susitrenkei galvą?

– Ne.

Kad įrodyčiau, pakeliu abi kojas ir pajudinu, nors mintis nevykusi, man nudiegia petį.

– Tikrai?

– Taip. Trenkiausi petim į taksi automobilį. Kai nugriuvau, jau buvau beveik sustojęs ir buvau su šalmu. Bet sakykit, iš kur sužinojot, kad aš...

– Vėliau paaiškinsiu, – pertraukia. – Dabar nėra laiko. Reikia iš čia kuo greičiau dingti. Galėsi paeiti?

– Nežinau. Kodėl reikia išeiti?

– Nes ligoninę laikinai areštuoja.

– Ką?

Šypsosi, kvėpuoja per nosį, žiūri žemyn. Vėl išmetė įprastą nesąmonę, bet šįkart, atrodo, pats tai suprato.

– Lauke pilna karabinierių ir finansų policijos automobilių. Jie laikinai areštuoja ligoninę. Sveikatos ministerijos įsakymas. Daugiau sužinoti nepavyko, bet tai vyksta dabar. Jei pasiliksi – galas. Kiek čia jau guli?

– Nežinau. Pusvalandį, valandą.

– Tave apžiūrėjo?

– Ne.

– Užregistravo? Pasakei savo duomenis ar ką nors panašiai?

– Ne.

Kikena.

– Numetė tave ir viskas...

Užsimerkia, papurto galvą.

– Juo geriau, – taria. – Vyniojamės.

„Vyniotis“ – taip sakydavo mano tėvas.

– Kur eisim?

– Pamatysim, – atsako. – Gali atsistoti?

– Pamatysim, – atsakau.

Pradedu varginantį kėlimosi procesą, jis vėl palinksta virš manęs, pasiruošęs sugriebti savo stambiomis rankomis. Papurtau galvą, kad leistų man pačiam pabandyti. Lėtai atsisėdu, skausmas petyje mane iškart pažadina. Dar skauda krūtinę, ties širdim, ir svaigsta galva. Kojos tabaluoja tuštumoje – lova aukšta, lėtai sliuogiu žemyn, kol pajuntu pėdomis grindis. Jis seka kiekvieną mano judesį, pasiruošęs palaikyti, tačiau neliesdamas, kaip elgiamasi su besimokančiais vaikščioti vaikais.

– Pajėgsi? – klausia.

Vos linkteliu, taupydamas jėgas, nes man skauda net kalbėti,

net kvėpuoti. Labai lėtai atsistoju, atsiremdamas į jį sveikąja ranka. Pabandau žengti žingsnį, paskui kitą, bet jaučiuosi, lyg sužeistąjį petį slėgtų svoris, skausmas mane užvaldo. Jaučiu, kaip vis smarkiau tvinksi smilkiniuose, iš galvos išsiveržęs verdantis karštis nusileidžia, o gal pakyla, nežinau, ir akyse aptemsta.

– Prilaikykit, – murmu ir tą pačią akimirką, kai smunku žemėn, staiga mane pakelia galinga jėga, lyg būčiau drožlių maišas, pagalvė, javų pėdas, lyg nebūčiau niekuo, kuo jaučiuosi esąs. Jau kitą akimirką atsiduriu metrą virš žemės, tabaluojančiom kojom, sveikąja ranka aplink jo tvirtą sprandą ir prie jo krūtinės prispaustu veidu.

– Ką sugalvojai, nualpti?

Taip, geras klausimas: alpstu? Dabar negaliu į jį atsakyti. Dabar esu tiesiog pakibęs keista poza, ir viskas gali atsitikti, viskas, kai taip mėgaujuosi seniai užmirštu malonumu būti pakeltam ant rankų, ir tai, ką dar galiu jausti, yra šiurkšti ir didinga mane pakėlusio angelo masė. Prispaudęs nosį prie jo švarko, uodžiu jį permerkusį kvapą – senovinį, proletarišką, tą dūmų, prakaito ir inertinių dalelių mišinį, sklindantį nuo bare geriančių kavą juodadarbių. Priglaudęs ausį prie jo krūtinės girdžiu širdies plakimą – užburiantį, tvirtą, ritmingą, tik pačiose gelmėse išgirstu plaučius raižantį švilpimą, panašų į rakteliu braukomo kėbulo garsą. Jo didelis šiltas pilvas, išplečiamas ir sutraukiamas alsavimo stūmoklio, užliūliuoja mane švelniu pneumatiniu svyravimu ir išblaško mintis...

Staiga viskas tarsi pradeda suktis atgal, ir vieną neįtikėtiną, nuostabią akimirką savo kūnu pajuntu pasakišką grįžimo jausmą – tą grįžimo jausmą, kurio tikrovė kategoriškai nepripažįsta, bet jis dabar manyje, pakibęs ore ant tų draugiškų rankų, tarsi įsigręžęs vidun: skausmas nurimsta, smilkiniai nebepulsuoja, karštis atlėgsta, rūkas išsisklaido... Žinau, suprantu, ši akimirka irgi praeis, ir aš nualpsiu arba nenualpsiu, paskui laikas vėl ims

tekėti savo vaga, o aš vėl su juo kovosiu arba pasiduosiu jo milžiniškai visagalybei, arba ir viena, ir kita, bet kol tai tęsiasi, galiu matyti, kas atsitiktų, jei ta akimirka nepraeitų, jei staiga imtų tęstis ir tęstis, ir tęstis, neapibrėžtai, o aš nesiliaučiau džiaugtis ta dovana išgyventi atbuline tvarka viską, kas mane atvedė iki čia, jaudinančiu bėgimu atbulomis, kur *anksčiau* pagaliau galėtų eiti prieš *paskui*, o priežastys aplenktų padarinius, ir tada atsiduriu ant žemės, sverdėjantis, atsistoju ant kojų, atsisėdu ant lovos, atsigulu, lėtai, kad neskaudėtų, siena atsiveria ir užsiveria, o jai užsivėrus to vyro čia jau nebėra, vėl grįžtu į savo belaikį burbulą, guliu ant neštuvų, matau prabėgančias lubas, esu greitosios pagalbos automobilyje, kur atpažįstu esąs tas, kas esu, ant žemės vidury sankryžos, supratęs, jog pats esu dėl to kaltas, grįžtu į susidūrimo akimirką, bejėgis ir pritvinkęs adrenalino, guosdamasis tik tuo, kad aš nekaltas, petys jau sveikas, akies obuolys neužlietas krauju, aš važiuoju *Vespa*, sveikas, nesudaužytas, nors ir varstomas išdavystės skausmo ir įbaugintas minties, kad mano santuoka žlunga, štai akimirka, kai tas skausmas sukausto man širdį, blogiausia iš visų, skaitau Anos laišką apsikabinęs tą verkiančią moterį, bet štai skausmas praeina, taip, akimirką jis virsta trumpalaikiu įtarimu, paskui visai praeina, užleisdamas vietą sutrikimui dėl perrašomo čekio, gydomojo glostymo malonumui, nuostabai dėl tos motinos grožio, mano nerimas dabar yra niekis, jis virsta menko vėlavimo, neužsivedančių *Vespų*, prie neštuvų pririštų kaimynų, nemigos, paskubomis surūkytų cigarečių klausimu, o žlunga tik mano laiptinės kaimyno santuoka, ir kone gėda nerimauti dėl tokių menkniekių, visiems blogiau už mane, tik staiga nerimas vėl sukyla, ir aš savo svetainėje, vakaras, jis kyla klausantis to užsispyrusiai kartojamo teiginio, kad mano tėvas buvo rusas, užduotį atliekantis šnipas ir apsimetinėjo, jis kyla todėl, kad aš tuo tikiu, o mano atmintis manęs nebesaugo, tikiu jau daug mažiau, visai menkai,

esu restorane, deklamuoju Pazolinį visiems vakarieniaujantiems, ta istorija apie mano tėvą gal kelia man rūpestį, nervina mane, bet nėmaž ja netikiu, ji jau nebekelia rūpesčio, kelia smalsumą, stebina, net smagina – tokia atrodo absurdiška, išnyksta, štai ir viskas, jos nebėra, niekada nebuvo, liko tik baimės blyksnis, bėgimas, kita baimės banga, galingesnė, nelaukta, niekada anksčiau nepatirta, bet praeina ir ji, aš stoviu prieš man plojančią minią, įteikiu penkiolika milijonų moteriai, paskui kažkas įteikia juos man, esu traukinyje, namuose, apsikabinęs Aną, esu savo tėvo laidotuvėse, stoviu prie jo lovos, mano tėvas miršta, jį ištinka koma, jo sveikata prastėja, jis atsigauna, atsipeikėja, skubiai operuojamas, skubiai guldomas į ligoninę, praranda sąmonę, mano mama verkdama skambina man, tėvas pasijunta blogai, paskui jaučiasi gerai, štai jis sveikas kaip ridikas, motina juokiasi, vakarieniauju jų namuose, važiuoju mašina, sėdžiu prie rašomojo stalo ir nieko negaliu parašyti, pasirašau sutartį dėl antrosios knygos, knyga labai skaitoma, knyga išleidžiama, štai aš ją įteikiu, baigiu ją, artėju prie pabaigos, sėdžiu prie rašomojo stalo ir rašau, vasara, Ana su Frančeskinu pajūryje, kiekvieną dieną susiskambiname ir mylime vienas kitą, esu kupinas minčių ir pradedu rašyti naują knygą, geriame šampaną, išleista pirmoji mano knyga, rašau vienu atsikvėpimu, man šauna mintis parašyti knygą, mintis išnyksta, pasakoju Frančeskinui Picano Picos nuotykius, šiaip sau, išgalvodamas, linksmindamas jį, nes jis pradeda norėti, suprasti, kalbėti, vaikščioti, esu gatvėje, toje sankryžoje, atsirėmęs į baltą akmeninį stulpelį, moju Anai, ji moja man atgal iš terasos, esu laimingas, ir taip toliau, ir taip toliau, vis greičiau, gimsta Frančeskinas, susituokiu, baigiu universitetą, apsigyvenu kartu su Ana, įsimyliu Aną, susipažįstu su Ana, metu žaisti šachmatais, baruosi, baruosi, baruosi su savo tėvu, esu vis stipresnis ir lengvesnis, matau vis toliau, nuostabu, kaip Saulo Steinbergo paveikslas – ištisos epochos telpa viena-

me žodyje: jaunystė, paauglystė, vaikystė, ir taip toliau, kol pagaliau esu laisvas, esu dar negimęs, todėl esu bet kur, kiekviename laike ir kiekvienoje vietoje, tai nuostabu, stulbinama, esu pirmasis žmogus kosmose, pirmasis kompiuteris, pirmasis nailono siūlas, esu vartotojiška visuomenė, nespalvoto vaizdo televizorius, Kubos revoliucija, šaltasis karas, Berlyno siena, *Teddy Boys*, esu šokantis Fredas Asteiras, badaujantis Gandis, besileidžiantis narkotikus Čarlis Parkeris, visus aplenkiantis Ribot, esu Niujorko įlanka, kai joje paskęsta laineris *Andrea Doria*, esu *Superga* sportbačiai, lakstantys po *Grande Torino* stadioną, Niurnbergas proceso metu, Tirėnų jūra prieš Vezuvijaus išsiveržimą, esu Sibiro stepė keturiasdešimt penktaisiais, ką tik baigėsi karas, beveik išaušo diena – blyški, šalta, esu pasklidęs toje neaprėpiamoje erdvėje, vėjyje, lede, belapiuose beržuose, dabar žinau, tiesa ar ne, kad mano tėvas ištaško smegenis mano tėvui, šią akimirką, kad užimtų jo – karininko, italo, tėvo – vietą.

21

Uaaaaaaaaauuuuuuu...

Moteris užkaukia. Ją atvežė prieš dešimt minučių, dar miegančią, apraizgytą lašelinėm, ir ji pradėjo kaukti per miegus, garsiai aimanuoti, gyvuliškai stūgauti tarsi apsėsta velnio. Nieko tai nejaudina – nei seselės, ateinančios ir išeinančios, kartais sustojančios prie manęs patikrinti, kaip jaučiuosi, nei kitos seselės, be darbo sėdinčios prie mažo stalelio patalpos gilumoje.

Ta patalpa vadinasi atsibudimų kambariu. Kai moteris nutyla, girdėti jame tvyrantis šnaresys – besisukančių ventiliatorių, veikiančių aparatų – to, kas vadinama tyliais daiktais, bet tokie nėra.

Auuuuuuuuaaaaaaa...

– Atsiprašau, – kreipiuosi į ateinančią ir išeinančią seselę, kai ji pasirodo. Seselė sustoja. Spėju, kad ji graži, bet dar negaliu to patikrinti – ji nesišypso.

– Klausau jūsų.

Ji aukšta, liesa, plokščia krūtine, veidas lygus lyg vaiko, ir nesišypso. Ne todėl, kad būtų nemandagi ar nemaloni, priešingai, ji maloni, profesionali. Tik nesišypso.

– Ar normalu, kad ta moteris kaukia? – klausiu.

Seselė nesišypso.

– Taip, normalu, – atsako.

Jos akys žydros, mažos, ji svetimšalė. Iš tarties atrodo lenkė arba slavė.

– Visi taip daro? Aš irgi taip dariau? – klausiu.

Seselė žengia porą žingsnių, sustoja prie manęs. Jos veido išraiška maloni, tik ji nesišypso.

– Ne. Jūs buvot tylus tylutėlis.

Paskui kažką užrašo savo lapuose, pasinaudodama proga, kad priėjo. Žvilgteli į greta mano lovos ant stovo kabančius indus, patikrina čiaupus, vėl rašo. Ji kairiarankė.

– O būti tyliam tylutėliam yra normalu? – klausiu.

Net šįkart ji nenusišypso.

– Taip, – sako, – tai irgi yra normalu.

Patalpoje vėl nuaidi kaukimas.

Seselė žiūri į mane. Puikiai supranta, kad dabar jai tiktų nusišypsoti, ir atrodo, lyg ji iš visų jėgų stengtųsi sulaikyti šypseną. Matyt, jos negražūs dantys.

– Ją dar veikia vaistai, – paaiškina. – Ji sapnuoja.

Ir nueina.

Esu tikras, kad aš nesapnavau. Niekada anksčiau nepatyriau visiškos anestezijos ir turiu pripažinti, jog ji nuostabi. Nuostabu, kai lemtingi dalykai įvyksta tau miegant, bet labai gera ir vėliau, tas ramus lėtas grįžimas į gyvenimą, vykstantis šitame kambaryje, ir nesvarbu, kad toji ramybė dirbtinė, chemiškai sukelta. Aš atsibudęs jau beveik valandą ir jaučiuosi gerai, nieko nepadarysi. Turiu sąmonę ir nejaučiu skausmo, nejaučiu nerimo, tik didžiulį alkį, bet ir tas alkis yra keistai malonus, dabar jis primena tą, kurį patiriame vaikystėje. Klausiu seselės, kiek man dar teks gulėti tame banginio pilve, ji atsako: „neilgai“. Klausiau tik iš smalsumo: visai neskubu iš čia ištrūkti.

Uaaaaaooooaaaa...

Vos atmerkęs akis pasijutau visiškai blaivaus proto ir man nutiko labai žavus dalykas, nesiliauju apie jį galvojęs. Nežinau, ar seselė tai irgi pavadintų normaliu dalyku, bet aš dalyvavau grįži-

me į save patį: jaučiau, kaip į mane sugrįžta atmintis, aiškiais gabalais, iš ten, kur anestezija ją buvo padėjusi. Tai buvo visiškai kitaip nei įprastas pabudimas ryte, kai atsimerki ir – *bum* – akimirksniu tave užgriūva tai, kas esi. Šis procesas daug lėtesnis, palaipsnis, kaip įjungus kompiuterį, kai jis pradeda krauti viską, ko jam reikia, kad veiktų – programas, informaciją, atmintį – tam tikra tvarka ištraukdamas iš kietojo disko. Tai tolygu savęs suvokimui ne kaip visumos – masyvios, tvirtos visumos, – o kaip daugelio atskirų suvokimų grandinės. Tai primena persikrausčius atvežtų daiktų dėliojimą namuose, kur visada gyvenai, bet kuriuos tam tikram laikui turėjai palikti: galiausiai viskas stoja į savo vietas, bet tam reikalingas procesas užtrunka tam tikrą laiką, o per tą laiką pirmąkart pastebi skirtumą tarp sienos ir knygų spintos, paprastai stovėjusios prie tos sienos.

Pradžia buvo stebėtina: nuogumo jausmas. Tiesiog susivokiau tuose žaliuose marškiniuose esąs visai nuogas. Pirma praeities atplaiša, pasiekusi mane, buvo prisiminimas, kad juos apsivilkdamas buvau su trumpikėmis. Todėl pirma kilusi mintis buvo – kažkas man jas numovė. Tokia buvo pradžia, dar prieš atsimenant savo vardą ir kaip čia patekau, dar prieš pamatant savo peties ir rankos įtvarą ir prieš pajuntant tvarstį ant kairiosios akies. Jis atsirado pirma visko. Ir ilgą neįtikėtiną akimirką buvau tik ta elementari gyvybės forma: nuogumo jausmas, prisiminimas apie vilkėtas trumpikes, konstatavimas, kad jas man numovė.

Iškart po to sugrįžo mano nerimo grandinė: Ana mane išdavė. Mano tėvas mirė. Patyriau avariją. Susižeidžiau. Mane operavo. Ir taip toliau. Jie ateidavo, užimdavo savo vietą pirmoje eilėje, bet neatnešdavo nei skausmo, nei nelaimės jausmo – manau, tai buvo vaistų, dirbtinio miego nuopelnas. Nebuvo nė mažiausio tų beviltiškų pabudimų praeityje pėdsako, jų atsiminimas užgriuvo iškart po to, gal tam, kad galėčiau įvertinti skirtumą: pabudimas po to, kai *Juventus* pralaimėjo Čempionų taurę *Ajax* klubui; pabudimas po to, kai mane paliko Ilarija Ortoni;

pabudimas po siaubingo pralaimėjimo Tavelai Lugano turnyre; pabudimas po mano tėvo mirties...

Tik tuomet grįžo vadinamieji faktai, drauge su pirmaisiais vaizdais. Ana: jos įrudęs, švytintis veidas, ji yra mano žmona, esu tikras, kad ją myliu. Frančeskinas: laimė turėti sūnų, jo pailgas, išsigandęs veidas, panašus į manąjį. Dar – mano motina: jos žalios akys, pasiruošusios atspindėti jaudulį, jos grakštus kūnas mano glėbyje. Ir mano tėvas: jo šaltumas, griežtumas, mano nesugebėjimas su juo sutarti net ir suaugus, jo lavonas aukšto karininko uniforma irgi tolimas, atvirame karste, apsuptame gėlių vainikais. Beprotiška žinia, kad viskas buvo netiesa, jis buvo rusas, komunistas, užduotį vykdantis šnipas...

Paskui pamažu grįžo, kas liko, virtine, kol pagaliau tapau Džianiu Ordzanu, sąmoningu ir išalkusiu, koks esu dabar. Tam prireikė gal ketvirčio valandos, bet dar tik baigiant krauti savo likimą – nes būtent tai čia ir vyko – jau pradėjau jį gyventi ir galvoti, kaip Pinokis, pradėjęs bėgti dar nebaigtas daryti. Ir tuomet labiau už Anos laiško man suteiktą skausmą, labiau už mano nerimą dėl savo padėties ir ateities mane užvaldė tikroji šio pabudimo tiesa, tikrasis pasikeitimas, palyginti su tuo, kas buvo anksčiau: mano tėvas buvo rusas, komunistas, užduotį vykdantis šnipas. Jokios abejonės, jokio klaustuko. Teberinkau tam prieštaraujančius prisiminimus ir faktus, bet šitas teiginys staiga atsidūrė mano gyvenimo centre, nenuginčijamas, lyg visada būtų ten buvęs. Todėl klausimas, kurį iškėliau, buvo: kada aš tuo patikėjau? Kaip tai atsitiko? Mintis grįžo į laiką prieš baltąją anestezijos skylę, į tas paskutines valandas, praleistas su Džianiu Boljasku, ir priverstinį po to atsiradusį artumą nuo tos akimirkos, kai jis ištraukė mane iš areštuotos ligoninės, iki pat tos akimirkos, kai jo veidą užgožė užsivėrusios operacinės salės durys klinikoje, į kurią jis mane atvežė ir atidavė į pažįstamų daktarų rankas, jie vadino jį Džianiu Kostante, taip, kaip ant kredito kortelės. Atsakymas slypėjo ten, tose valandose.

Nes vakar tas vyras antrąkart gyvenime pakėlė mane ant rankų, beveik po trisdešimties metų nuo pirmojo karto Amsterdame, irgi po avarijos, ir pasodino į savo smirdantį visureigį, stovintį vos ne vidury gatvės, ir atvežė mane į tą kliniką kitame Romos gale, pakeliui stabtelėjo kryžkelėje, kur įvyko avarija, išlipo iš mašinos, paėmė mano ant šaligatvio paliktą *Vespą* ir rūpestingai prirakino prie gatvės žibinto, iš prasižiojusios bagažinės išėmė raktus, dokumentus, šalmą, net Karverio knygą, nesitraukė nuo manęs daktarams apžiūrint mano petį, paskui akį, ir vėl petį, savo storais pirštais čiupinėjo rentgeno nuotraukas, prieš šviesą tyrinėdamas raktikaulio lūžį, galimą raiščių patempimą ir suskilusius šonkaulius, aptarinėjo su daktarais mano padėtį, paskui man pranešė padarytas išvadas, kitaip tariant, kad mane operuos rytoj, ir petį, ir akį, dviguba jungtinė operacija, atrodo, nesunki, tačiau reikalaujanti kruopštumo, be kita ko, su specialia nuolaida, kurią jis labai sumaniai išsiderėjo taip, kad operaciją galų gale apmokės mano draudimas, nors ir neturi sutarties su šia klinika. Visa tai jis padarė nieko neklausdamas, pastatydamas prieš įvykusį faktą, tarsi žinotų, koks jaukalas mano galvoje ir kaip man reikia žmogaus, galinčio nuspręsti už mane. Anksčiau niekas taip manim nesirūpino – visapusiškai, neprašomas – ir tikrai prisimenu, kad nors gal pačią liūdniausią mano gyvenimo akimirką jo buvimas greta man teikė tokį saugumo jausmą, kokio dar niekada nebuvau patyręs. Štai, pagalvojau, mano gyvenimas administruojamas kaip ties bankroto slenksčiu atsidūrusi įmonė: galiu plaukti savo pamišusio laiko upe, o tuo tarpu jis atleis Anai ir išgelbės mano santuoką, pabaigs knygą ir išgelbės mano sąskaitą banke, užsiims mano tėvo palikimo bylomis, o dabar dar ir avarijos byla, ir vieną dieną ras laiko nuvažiuoti į Austriją aplankyti to ištikto komos vaiko ir mano vardu apkabinti jo motinos...

Taip aš patikėjau jo istorija: patikėjau juo. Sutemo, medicinos konsultacijų karuselė baigėsi, palatoje likome vieni du ir aš juo tikėjau. Dejavau, apsvaigęs nuo skausmo ir skausmą slopinan-

čių vaistų, tikrovės kontūrai susiliedavo su sapnais, bėgo ilgos tos migdančios nakties valandos, o aš juo tikėjau. Jis mane ramino, pasakojo senus anekdotus, liaupsino rytoj mane operuosiantį chirurgą, kalbėjo apie save, pasakojo, kad oficialus jo darbas yra privatus seklys, nors niekada jo nedirbo, parodė savo knygą apie užkandines, pasakė vežęs ją man parodyti, kai sankryžos viduryje pamatęs mano sudaužytą *Vespą* ir iš kirpėjo sužinojęs, jog patyriau avariją ir mane nuvežė į polikliniką, ten pamatė teisėtvarkos pajėgas, antspauduojančias areštuojamą ligoninę, ir, visa laimė, kad mane greit rado, kad nebuvau sunkiai sužeistas, kad niekas mūsų nepamatė, kai nešė mane nualpusį lauk. Išeidavo parūkyti, sugrįždavo ir manydamas, jog užsnūdau, tyliai sėdėdavo ant minkštasuolio skaitydamas savo knygą su tokiais pat akiniais ant nosies, kokius turėjo mano tėvas, arba stovėdavo prie lango žiūrėdamas nežinia į ką, vilkėdamas marškinius trumpom rankovėm, sunkiai alsuodamas švilpiančiais plaučiais, bet aš nemiegojau ir žiūrėjau į jį, galų gale jis tai pastebėdavo ir paklausdavo, gal man ko nors reikia, jo figūra blaškėsi po kambarį, aš atsakydavau – taip, reikia, galėtų pasakyti tiesą apie DC9 Ustikoje ir apie bombas Fontanos aikštėje, Lodžijos aikštėje, Bolonijos geležinkelio stotyje, ir apie Moro pagrobimą, ir apie Pazolinio nužudymą, jis atsisėsdavo ir sakydavo: tai buvo prancūzų raketa, tai buvo fašistai, tai buvo slaptosios tarnybos, Fjoravantis niekuo dėtas, bet ten, kur jis dabar, jam ir vieta, visi puikiai žinojo, kad Raudonosios brigados laiko Morą Montalčinio gatvėje, o apie Pazolinį niekas nieko tikslaus taip ir nesužinojo, nes niekam tai nerūpėjo, tada suprasdavau, kad aš irgi žinau tiesą, visi ją žinojo, jokių paslapčių, jokios nematomos Italijos, panašiai kaip dėžėje išnykstantis magas, velniai rautų, grindyse yra dangtis, taip paprasta, net vaikas tai supranta, bet magas, žinoma, sako, kad dangčio nėra, ir visi ima svarstyti, kaip jam pavyko išnykti – paslaptis, – o jei kas nors primygtinai kalba apie dangtį grindyse – apšaukiamas kvailiu. Tarpais užsnūsda-

vau, bet stiprus skausmas vėl išplėšdavo mane iš miegų, ir jis eidavo pakviesti naktinės seselės, kad ši suleistų man vaistų, tada pasijusdavau geriau, jau vėlyva naktis, jis nusiavė batus, po visą kambarį paskleisdamas stiprų kojų kvapą, išsitiesė ant minkštasuolio ir iškart užmigo – ką tik kalbėjo apie savo dubens kaulų lūžį, o jau po akimirkos knarkė lyg šernas, pakirstas neramaus miego, kriokė, o jo stambus kūnas vos išsiteko ant minkštasuolio, auštant pabudo, sunkiai atsistojo prietemoje ir pradėjo rytinę mankštą – keturi pasilenkimai, keturi pritūpimai girgždančiai keliais, apgailėtini, pasenę, rankos ištiestos į priekį, kaip darydavo dučė, – ir tomis akimirkomis aš vis labiau juo tikėjau.

O šįryt, prieš guldamasis po peiliu, kai anesteziologas pradėjo mane migdyti ir mano akys merkėsi su jose įsirėžusiu jo retos žilos barzdos kuokštų subjauroto veido paveikslu, atsimenu pagalvojęs vieną dalyką, kurio niekada nebūčiau tikėjęsis pagalvoti: jei mano tėvui būtų leista sugrįžti į šį pasaulį, pagalvojau, kad papasakotų man tai, ko visą savo gyvenimą nepasakojo, ir jis turėtų pasirinkti žmogų, į kurį įsikūnytų, žinoma, visiškai skirtingą nuo to, kuriuo turėjo apsimetinėti, kitą žmogų, tolimą jam, kad parodytų, koks tolimas jis buvo pats sau, o tuo pat metu taip pat sunkiai suprantamą, sunkiai priimtiną, bet gerą ir paslaptingą, tvirtą ir romantišką, vienišą ir kupiną praeities, nes kiekvienas tėvas trokšta toks atrodyti savo vaikui, taigi pagalvojau, kad *jis būtų pasirinkęs šį vyrą.*

Pagalvojus tokį dalyką ir su ta mintim užmigus – kelio atgal nėra. Taigi taip viskas ir atsitiko.

Aaaaaauuuuuuuuuuu...

Nesišypsanti seselė nekreipia dėmesio į kaukiančią moterį ir prieina prie manęs.

– Viskas normalu, – sakau.

Ji nesišypso. Įdomu, ar ji numovė man trumpikes.

– Gerai, pone Ordzanai, – sako, – nuvešim jus į palatą.

Ateina antroji seselė, vyresnė ir stambesnė. Primena Gabrielą Feri. Prikabina prie mano lovos kortelę ir pradeda narplioti lašelinės vamzdelius. Nesišypsančioji pažvelgia į savo *Swatch* ir kažką rašo lape.

Taip, *laikas...*

– Kiek valandų? – klausiu.

– Antra.

Ką gi, kaip sakoma, praėjo nemažai laiko. Jei mane būtų ne operavę, o pasodinę į lėktuvą, būčiau nuskridęs mažiausiai iki Maskvos.

– Skauda? – pradeda savo litaniją.

– Ne, – atsakau.

– Nieko neskauda?

– Nieko.

– O akies? Jokių nepatogumų? Niekas nenutirpę?

– Niekas, – pakartoju.

Ji viską užrašo lape.

– Tai normalu? – klausiu.

Šįkart man pasirodo, kad jai tikrai sunku susivaldyti, bet ji nesišypso. Stovi įsmeigusi akis į popieriaus lapą ir rašo.

– Gerai, – sako rašydama, – *labai* gerai...

Mieganti moteris jau nebekaukia, ji pradėjo inkšti. Gabriela Feri pakelia ratelių stabdį ir mano lova šokteli į priekį. Nesišypsančioji duoda jai ženklą palaukti ir žiūri man tiesiai į akis.

– Tikėkimės, to neprireiks, bet jei vėliau pajustumėt stiprų skausmą, paspauskit šitą mygtuką, – sako.

Parodo prie galvūgalio pritvirtintą aparatėlį, paskui ant stovo kabančius indus.

– Automatiškai išsiskirs morfijus, – paaiškina.

– Oho, – sakau, – nuostabu.

– Žinoma, – priduria, – išskyręs tam tikrą dozę aparatas nustos veikti, todėl juo nepiktnaudžiaukite. Supratot?

– Taip.

Nieko nepadarysi. Ji laikosi ir nesišypso. Lova pajuda. Eidama atbula ji tarsi tempia ją už kojūgalio, bet akivaizdu, kad visas darbas tenka kitai seselei.

– Kaip manot, galiu ką nors suvalgyti? – klausiu, kai važiuojame pro inkščiančią moterį.

– Žinoma, – atsako vis dar apsimesdama tempianti lovą. – Jūs labai alkanas?

– Siaubingai.

– Dar vienas geras ženklas, – taria ir paleidžia lovą, kad atidarytų duris. Lova sulėtėja, sustoja, o kai durys visiškai atsilapoja, vėl pajuda pirmyn, bet ji lieka stovėti tarpduryje.

– Tuomet skanaus, – sako man važiuodama pro šalį ir staiga nusišypso, jos dantys tobuli, o skruostuose pasirodo dvi duobutės, ir ji dar gražesnė, nei maniau, atrodo, gimusi šypsotis, matyt, ligoninės administracija paprašė jos nesišypsoti, vengdama nesusipratimų su ligoniais, nes praeityje tokių, matyt, būta, kai šypsodavosi (skambučiai, gėlių puokštės, trikdančios piniginės dovanos atsidėkojant), klinikai tai nedera, ką jau kalbėti apie kolegų pavydą, daktarų piršimąsi į draugus, ir ji prisitaikė: ji – svetimšalė, ne iš Europos Sąjungos šalies, negali sau leisti nemalonumų darbe, todėl pakluso, pasistengė ir išmoko slaugyti ligonius nesišypsodama, dabar jai tai pavyksta beveik savaime, bet kažkas turėtų jai pasakyti, kad jei galų gale ji nusišypso, netikėtai, ir tai yra paskutinis dalykas, kurį pamato išvežamas ligonis, o jam jau ir taip nejauku, nes ten, anapus sienų, jo laukia problemos, kurių niekas kitas už jį neišspręs, – tuomet viskas beprasmiška, netgi blogiau, nes jis gręžiasi arba, teisingiau, bando atsigręžti, norėdamas dar akimirką ją pamatyti, tačiau yra neįgalus tai padaryti, Gabriela Feri liepia jam nesijudinti, jis vėl sudrimba ant lovos – susijaudinęs, pažeidžiamas, koks visada buvo, ir anestezija, operacija, tas malonus pabudimas buvo bergždi, nepakeitė jo gyvenimo, nes jis dar nepradėjo gyventi – o jau kažko pasigedo.

22

Mano motina.

Kai įvažiuoju į kambarį, motina pakyla nuo minkštasuolio. Išblyškusi, prislėgta, nė nesistengia slėpti savo susirūpinimo. Palaukia, kol Gabriela Feri pastatys lovą, sutvarkys mygtukus, tada prisiartina iš sveikosios rankos pusės.

– Labas, mama, – sakau.

Gabriela Feri išeina, nepastebimai atsisveikindama.

– Kaip jautiesi?

– Gerai, o tu?

Pasilenkia, pabučiuoja man skruostą, užuodžiu jos kvepalus. Jie vadinasi *Chanel 19*, ne kartą dovanojau juos Kalėdoms. Išsitiesia, paglosto man veidą ir žiūri į mane, ilgas žvilgsnis kupinas pagailos: dėl mano sutvarstyto kūno, dėl riešą pervėrusios adatos, dėl akį uždengusio tvarsčio. Vaikystėje nežinia ką būčiau atidavęs, kad patekčiau į avariją ir būčiau operuotas jai nežinant, ir pamatyčiau tokį jos žvilgsnį kitą dieną, vargšas sužeistas sūnus, ji nesugebėjo jo apginti, bet man niekada nieko neatsitikdavo. Dabar, kai tai atsitiko, man tiesiog gėda ir viskas, jaučiuosi kaltas, kad jai nepranešiau vakar, kai Boljaskas man kartojo, jog turiu tai padaryti, tarpuose kitų už mane daromų sprendimų.

– Tikrai, mama, – sakau. – Aš puikiai jaučiuosi.

Pasikeliu – vos kelis centimetrus – ir ji vėl mane paglosto. Paskui suima mano ranką, o aš vėl nusišypsau, žiūrėdamas į jos senas žalias akis, dar aptrauktas gedulo šydu, o dabar ir suaižėjusias nuo nerimo.

Bet negaliu imti jos raminti, nors tai būtų visiškai natūralu, negaliu pradėti atsakinėti į jos galvoje kirbančių klausimų virtinę (kas atsitiko, ką pasidarei, kodėl iškart man nepranešei, kodėl atvažiavai į šitą ligoninę, kodėl nenuvažiavai pas De Stefaną...), apsiaustas jos žvilgsnio ir glamonių. Tai būtų natūralu, tačiau yra dalykų, netelpančių į natūralumą: susidūrėme su nauju, neatidėliotinu reikalu, jį reikia spręsti tuoj pat, kol jis nenusėdo gilyn, kur netruktų apaugti kasdienybės dumbliais, šeimose viską paslepiančiais, viską nuslopinančiais, viską suspaudžiančiais į tą neatliktų neatidėliotinų reikalų gumulą, kuris vadinamas jausmu. Nemaniau, kad man teks tai padaryti čia ir dabar, gal taip geriau: esu pasiruošęs, aiškaus proto ir, jei yra būdas tai padaryti, – aš jį rasiu. Tik turiu perimti iniciatyvą ir nutempti ją tolyn nuo šito kambario, dėmesingai, atkakliai, valia prieš natūralumą, į tą pamatinę pataisą, būtiną padaryti mūsų gyvenime.

– Kaip sužinojai? – klausiu.

– Šįryt paskambino tavo draugas.

Mano draugas. Tai bent.

– Kaip atvažiavai? Traukiniu?

– Ne. Graciela atvežė mašina.

– Graciela? Ji irgi čia?

– Ne. Norėjo likti, bet išsiunčiau atgal į Sabaudiją. Turi žindyti kūdikį, nes vėl...

– Taip. Kaip jos mastitas? Pasveiko?

– Praėjo, bet jei nežindys, gali vėl atsinaujinti.

– O kaip mažylė? Sveika? Manau, kasdien vis gražesnė...

– Taip, sveika. Valgo ir miega.

– O tuodu padaužos? Pavydi?

– Ne, kol kas dar ne.

– Ką jie veikia? Eina į paplūdimį? Maudosi?

Ji žiūri į mane, sutrikusi: niekada jos neklausinėdavau apie savo sesers šeimą.

– Lanko buriavimo mokyklą, – sako.

– Jau? Argi dar ne per maži?

– Sako, kad ne.

– Tai nepavojinga?

– Juos prižiūri instruktoriai, – atsako, vis labiau sutrikdama, tačiau dabar jau ne vien dėl manęs – atrodo, buriavimo mokykla jai neatrodo geriausias užsiėmimas. (Jaudinamas naivumas, su kuriuo leidžiasi įtraukiama į pokalbį apie anūkus. Dar nepraėjo nė mėnuo, kai tapo našle, sūnus guli ligoninėje, akivaizdu, nenorėtų apie juos kalbėti, bet nepajėgia, tai stipriau už ją, ta didžiulė *pagarba* šeimos reikaliukams, kuria pasinaudoju kaip nukreipiančia priemone...)

– Taip, tikrai, – sakau. – Be to, jie juk protingi vaikai, tiesa? Ne tokie, kurie stačia galva nertų į pavojų. Ką pasakė mažasis baseine, kai instruktorius jo paklausė, kodėl atsisako nerti?

Jos veidas nušvinta prieš jos pačios valią, nesuvaldomai.

– *„Nes jei manęs nematysit, galiu nuskęsti."*

Prapliumpu juoktis, atvirai, nuoširdžiai, prieš savo valią, nesuvaldomai, ji irgi pradeda juoktis. Pavyko: jos veidą sukaustę nerimo gniaužtai atsileidžia, galvoje prašviesėja, ji įsitikino, kad aš gerai jaučiuosi, ir kad jei ko nors ir būtų bijojusi dar prieš penkias minutes, dabar juokiasi drauge su manim.

– Įsivaizduok, *jis* taip pasakė instruktoriui...

– Koks gudrutis...

– Koks nepatiklus...

Boljasko taktika, ir slavų šachmatininkų, jie visada mane nugalėdavo: iniciatyva, atsitraukimas, paskui – du pragaištingi puolimai, niekada vienas, visada du – vienas po kito.

Bet į duris pasibeldžia, blogai. Nematyta seselė įkiša galvą: neišraiškinga, negraži, todėl šypsosi nesivaržydama.

– Norite valgyti? – klausia.

– Ačiū, ne, – atsakau.

Seselė nustebusi, bet primygtinai neperša, pranyksta, durys užsidaro. Vėl žiūriu į savo motiną, vėl šypsausi.

– Iki šio vakaro negaliu valgyti, – meluoju.

Tiesą pasakius, nemeluoju, taip ir yra. Dabar ne laikas valgyti. Dabar laikas daryti visai ką kita.

– Buvai susitikusi mano draugą? – klausiu.

– Kur?

Viskas taip, kaip jis man ir sakė...

– Čia, kai atvažiavai. Susitikot?

– Ne.

– Žinai, kas jis?

– Kas?

– Mano draugas. Nepažinai jo iš balso?

– Ne. Kodėl klausi, kas jis?

Padaryk tai, pasakyk jai, kad mes buvome susitikę.

– Džianis Boljaskas, mama.

Žinoma, ji paneigs mane pažįstanti.

– Kas?

Bet kai ji tai darys, žiūrėk jai į akis, ir savo patyrusiu sūnaus žvilgsniu suprasi, kad ji meluoja.

– Džianis Boljaskas.

Jos akyse tuštuma.

– Džianis Kostantė.

Nieko.

– Džianis Fuskas.

Nieko, jos akyse tuštuma, išskyrus nuostabą kaip per parlamentinės tyrimų komisijos apklausą, ir toji nuostaba atrodo tikra. Tačiau jose *tai* yra, visada buvo, tik nemoku to įžiūrėti, nie-

kada nemokėjau. Boljaskas klydo: nėra nieko mažiau patyrusio už sūnaus žvilgsnį...

– Nagi, mama. Tas, kuris parašė šitą knygą.

Mosteliu į knygą ant spintelės prie telefono. Ji atsistoja, paima ją, apžiūri, lyg matytų zuavą. Žinoma, knyga labai keista (Džianis Boljaskas, *Under 10*, išleista *Edizioni Tam-Tam*, viršelyje *supplì* nuotrauka) ir grynai teoriškai gali būti, kad mato ją pirmą kartą, todėl dalis jos nuostabos gal ir neapsimestinė, bet aš žinau, kad ji jau buvo ją mačiusi, ko gero, namie turi jos egzempliorių, tiksliau, virtuvės spintelėje, kur laiko kulinarijos knygas.

– Tai jis tau paskambino, mama. Tėtės draugas. Tas iš avarijos Amsterdame.

Šaunuolė, mama. Prieš tokį žvilgsnį parlamentinė komisija pasiduoda.

– Džiani, – apstulbusi, su knyga rankoje, – apie ką tu kalbi?

Mama, aš ne viceministras, o tai vadinama *priverstiniu ėjimu*. Jei tylėjai visus tuos metus – dabar nepradėsi kalbėti, jei prisiekei nieko man nesakyti, nesulaužysi priesaikos. Negali padaryti nieko kito, tik rodyti nustebusį veidą. O man teks su tuo susitaikyti, nes nuo šiol taip bus visada: turiu išmokti tikėti, taip, kaip visus trisdešimt septynerius metus tikėjau jūsų miesčioniško gyvenimo versija, nė negalvodamas ieškoti įrodymų.

– Mama, sėskis, – sakau.

Tik dabar skirtumas yra, didžiulis: tu nežinai, kad aš žinau. Atliksi savo pareigą iki galo, žinoma, o pirmas dalykas, kurį padarysi grįžusi namo – išmesi tą knygą apie užkandines, tačiau bent jau pasibaigė ta kvailiausia likimo tau skirta auka: žinoti, kad tavo sūnus bando spręsti klaidingas problemas, ir negalėti jam to pasakyti. Tau turėjo būti dar sunkiau, niekada nebuvai nei rusė, nei komunistė, nevykdei jokios užduoties, buvai tik maža mergaitė iš smulkios Nomentano miesčionių šeimos, graži, paprasta, blaivaus proto, tą galėtų patvirtinti visas būrys se-

serų, pusseserių ir pusbrolių, sūnėnų, dukterėčių ir dar gyvų šimtamečių tetų. Bet gal taip ir geriau, nes tu tik mylėjai, nieko daugiau, nors mylėjai dvigubai: mylėjai žmogų, paspaudusį gaiduką, ir tą, likusį pusnyje. Mylėjai sutuoktinį, kurį galėjai bučiuoti kviestinių svečių akivaizdoje, ir tą, kurį bučiuodavai tik slapta. Mylėjai gyvenimą, gyventą kartu su juo, ir tą, kurio negalėjai gyventi. Mylėjai dukrą, niekada nekėlusią rūpesčių, ir sūnų, kėlusį jų daugybę. Tu tai mokėjai, mokėjai mylėti ir tai darei: mylėjai ir gyvenai mylėdama, nesistengdama skirti, kas yra tikra, o kas – netikra. Tau viskas buvo tikra, nes, nenorėdama suklysti tokiame sudėtingame gyvenime, mylėjai viską. O jei to kaina buvo dviguba, nieko nepadarysi – tu ją jau sumokėjai. Ir jei dabar netikėtai kaina nukrito perpus, tuo geriau: vadinasi, vertėjo dvigubai dėl to vargti.

Mama, jei turiu kuo nors tikėti, kodėl ne tuo?

– Eikš, atsisėsk, – sakau. – Noriu pasakyti tau paslaptį.

Mano motina atsisėda šalia manęs ant lovos, jos veidas švyti džiaugsmu, bet aš, žinoma, to nematau, aš ir toliau matau tik nuostabą, naivumą ir vėl užslinkusį nerimo dėl savo vargšo pamišusio sūnaus šešėlį – ir vis dėlto aš *tai* matau. Dabar mano protas skaistus, ir su pranašišku aiškumu galiu matyti jame viską, ko man reikia. Nesirūpink, mama, žinau, ką darau. Aš tavęs neįskaudinsiu. Tik puolimai turi būti du, vienas po kito...

– Atmeni, kai prieš dešimt metų išsinuomojom mano butą? Atmeni, svetainėje, prieš vieną iš langų, buvo sumūrytas netikras židinys?

– Taip.

– Atmeni, koks jis buvo bjaurus, su įmūrytu baru, butelio stiklo žalumo kokliais ir liepsną atstojančiom elektros varžom?

– Taip, siaubingas.

– Atsimeni, sakiau, kad savininkas iš pradžių sutiko jį nugriauti, bet apsigalvojo ir pasakė „ne“? Pasakė, kad per daug

prie jo prisirišęs, vaikystėje prieš jį leido visas šventes, kiekvienais metais prie jo pastatydavo prakartėlę ir laukė Trijų Karalių dovanų, žodžiu, jis jo nenugriovė. Tai buvo jo praeities dalis ir nenorėjo jos išmesti, net jei dėl to teko sulaužyti duotą žodį. Juk tau tai pasakojau?

– Ne.

– Taigi. Gėdijausi, kad man nepavyko jo įkalbėti, štai kodėl nepapasakojau. Bandžiau elgtis griežtai, bet juk tu mane pažįsti, mama, nemoku derėtis: butas man patiko, bijojau įsiusti ir viską sugadinti, ir pagaliau, kad susitarčiau, sutikau pats išmontuoti tą židinį, gabalas po gabalo, savo lėšomis, raštu pasižadėjęs, išsikraustydamas iš buto atstatyti jį tokį, koks buvo. Tai žemina, mama, nes akivaizdu, kad kambarys dabar daug gražesnis, šviesesnis, erdvesnis ir panašiai, net ir pats savininkas, jei kada nors grįš ten gyventi, nebenorės to griozdiško židinio, bet jis to reikalavo ir aš tai padariau. Absurdiškas darbas, brangiai kainavęs, kad jis išsaugotų savo supistos praeities dalelę...

– Džiani, kaip kalbi...

– Atsiprašau. Žodžiu, mes jį nufotografavom, apmatavom, nubraižėm planą ir perspektyvą, o paskui išrinkom, aš ir dažytojas, padėjęs man perdažyti sienas, tas jūsų rekomenduotas, jis jau mirė. Kuo jis buvo vardu?

– Kas, Fratė?

– Taip, Fratė. Užtrukome dvi dienas. O dabar klausykis paslapties: nuėmę visus koklius, vieną po kito, išrinkę visas plytas, vieną po kitos, skalpeliu, *tik tak*, pamažėle, lyg tai būtų *Domus Aurea*, žinai, ką radom už jo? Tarp židinio ir sienos? Žinai, kas ten buvo?

Mama žiūri į mane, svyruodama tarp nerimo ir smalsumo, toji išraiška padeda tašką, ją gali turėti ir raminantis klejojantį sūnų, ir besiklausantis blaiviai kalbančio sūnaus, ji nori žinoti, kas buvo tame židiny.

– Ten buvo šūdas, – šnabždu. – Prisiekiu, ten buvo žmogaus šūdas. Sukietėjęs, išdžiūvęs, suvyniotas į 1953 metų *Messaggero* lapą.

Pasibjaurėjimas ir nuostaba iškreipia mamos veidą, bet ji pralinksmėja.

– Net Anai to nesakiau, – kalbu, – bijojau, kad... nežinau kodėl, bet nepasakiau jai, niekam to nesakiau. Tą vaizdą regiu kaip gyvą, lyg viskas vyktų dabar, čia, šitame kambaryje: židinį sumūrijęs mūrininkas 1953 metais, kai mano buto savininkui dar tik ketveri ir jis dar tiki, kad iš to židinio išlįs Kalėdų Senelis ir Trys Karaliai su dovanomis, pakakoja ant laikraščio lapo, jį suvynioja, pasilipa ant kopėčių ir įmeta šūdą į tarpą, paskui užmūrija paskutines plytas ir ramiausiai eina atsiimti atlyginimo už darbą.

Pasibjaurėjimas jos veide užgožia visus kitus jausmus.

– Įsivaizduoji, mama, mano buto savininkas gražiausias savo vaikystės akimirkas praleido priešais šūdą.

Dabar žiūriu į ją: mūsų žvilgsniai susiduria kaip ir prieš tai, bet šįkart aš nenuleidžiu akių.

– Ką darytum manim dėta? Pasakytum jam? Fratė jau miręs, matyt, miręs ir tas mūrininkas, prieš keturiasdešimt metų ten įmetęs šūdą. Tik aš vienas tai žinau, dabar dar ir tu. Mano buto savininkas labai gobšus, jis kasmet pasirašo su manim nuomos sutartį tik metams, kad galėtų kada panorėjęs mane išmesti, negaliu ten net prisiregistruoti, juk žinai, vis dar esu registruotas Tartaljos gatvėje. O jeigu jis sugalvos mane išmesti? Ar tu jam pasakytum?

Į duris pasibeldžia.

– Palaukit! – surinku įsakmiai. Vėl įsmeigiu žvilgsnį į motiną.

– Pasakytum jam?

– Džiani, ką visa tai reiškia?

– Nieko, tik klausiu. Pasakytum ar ne?

Dabar jos akyse meldimas. „Liaukis, Džiani, – byloja jos akys, – prašau, maldauju, liaukis, nesielk kaip visada, neįsisiautėk, tėtis mirė, aš ne tokia tvirta kaip jis, kas buvo, tas buvo, aš tave myliu, mokėk laiku sustoti.“ Mano akyse, jei neapsirinku, turėtų būti parašyta: „Nurimk, mama. Pasitikėk. Atsakyk į mano klausimą ir aš liausiuos, tai bus tik anestezijos sukeltas kvailumo priepuolis. Ten viena moteris kaukia, sako, tai normalu, o aš penkias minutes kalbėjau nesąmones.“

– Ne, – atsako.

Kaip nuostabu žaisti tiesą ir melą su savo motina: pasakoma net tai, kas nepasakoma...

– Įeikit! – sušunku.

Durys atsiveria. Tarpdury – Ana. Mano draugas pranešė ir jai.

23

Veikiančio televizoriaus atšvaitai Konfalonės bute gilią naktį pro atvirą, vienišą langą į gatvę skleidžia mirtiną tuštumą.

Smurtiniai Viktoro Balandos metasprendimai, jo nekintamas nesugebėjimas suvokti pralaimėjimą.

Panelos žodžiai Lučijaus Batistos dainoje „Ak, kokie mes gyvi / viskas vyksta / dėl visai kitų priežasčių"...

Atsiminti ne visada reikia galios, bet net kai jos nereikia, atrodo, jog reikėtų, štai kur esmė. Tarkim, dabar: Ana prieina tyliai, pasikalbėjusi tarpdury su mama, mama išėjo, paliko mus vienus, mes atsidūrėme kryžkelėje, o mūsų gyvenimai pasikeis arba nepasikeis, priklausys nuo to, kaip aš pasielgsiu per artimiausias sekundes. Mano ramybę palaiko ne šaltakraujiškumas ar paprastas fatalizmas, o gyvų, stiprių prisiminimų virsmas, sukeltas tos šventos anestezijos, jie apsupa mane lyg savanoriai mūšio dieną ir padeda jaustis stipriau.

Tą vakarą prieš keletą metų, kai ėjome į kiną žiūrėti „Žalčio akių" ir tas filmas mums nepatiko, o jai užkliuvo „neįtikėtina ir žiauri" – taip ją apibūdino – scena, kurioje Harvis Keitelis skrenda virš Niujorko pas žmoną, nes mirė jos tėvas, ir stovėdamas greta jos prie atviro karsto pasako, kad turi meilužę. Kažin ar ji atsimena: dabar, šią akimirką, kai taip žiūri į mane susijaudinu-

si ir nežino, ką pasakyti, laukia, kad aš prabilčiau pirmas, o aš šypsausi ir tyliu, kažin ar Ana atsimena, kiek daug sveiko pasipiktinimo jai sukėlė tas paprastas scenarijaus triukas. Ir kažin ar atsimena, ką jai tuomet pasakiau, nes visame filme man iš tiesų patiko tik ta vienintelė scena ir ją gyniau: „Jei žmogus taip elgiasi, – pasakiau, – vadinasi, jis negali kitaip pasielgti."

Bet nepaisant visos atsiminimų man teikiamos galios – jei tai išties galia – jaučiuosi labai trapus. Jos jaudinamo grožio akivaizdoje (jaudinamo, nes nepaliesto, ir ne todėl, kad ji sensta stebuklingai gražiai, tokia tiesa, bet nepaliesto ir amžiams nepaliesto mano galvoje, kur ji niekada nesiliaus būti nuostabi mergina vėjo plaikstomais plaukais, sėdinti ant palangės, netikėtai mane pabučiavusi kelio Versilija–Vakarai pakelės užkandinėje, kai skamba Devo *Satisfaction* – babe babe babe babe babe babe babe babe, o mano cigaretė nukrinta ant žemės ir pradegina kilimėlį) jaučiu, kad galiu sau leisti tik vieną bandymą – išgelbėti mūsų santuoką, vieną vienintelį, paskui pasiduosiu, nes kad ir kas būtų, tos galios man prireiks vėliau: jei bandymas pavyks, man jos reikės kiekvieną dieną, kai ją bučiuosiu, glamonėsiu ar mylėsiuos su ja, kad pakelčiau mintį apie tokį pat jos artumą, kuriuo džiaugėsi ir prisimena tas kitas. O jei nepavyks – man jos vis tiek prireiks kiekvieną dieną, kad ištverčiau be jo, be Frančeskino, negalėdamas – kaip ji rašo savo laiške – net suvokti laimės.

Tie laimės kupini pasisveikinimai, ji – terasoje su Frančeskinu ant rankų, aš – apačioje, prie balto akmeninio stulpelio su pluoštu laikraščių rankoje.

Štai ji, Ana, jau visai arti. Jei šiomis dienomis ji kankinosi, jei žinia apie mano patirtą avariją ją pribloškė, jei lėkė čia lyg išprotėjusi nuo pat Viaredžo, kad atvažiuotų kaip galėdama greičiau – tai nepaliko joje jokio ženklo. Ji gaivi, įrudusi, stangriu ir geidžiamu kūnu, nors paslėptu po kuklia mėlyna suknele, tokia racionali ir suvaldyta legendinė provincijos maištautoja, spėjusi

laiku nusiraminti ir pavirsti moterim, visais atžvilgiais daug švelnesne, gilesne, jautresne, sąmoningesne, mylimesne, patrauklesne, nei buvo jaunystėje, bet, matyt, dar ne visai racionali ir suvaldyta. Ji žiūri į mane ir aš vėl paskęstu jos akių gelmėje: žinau, kad esu jai daug daugiau nei man byloja mano merdintis išdidumas, bet ir daug mažiau nei dar vakar naiviai maniau. Ji yra paslaptinga būtybė, nepažįstama, nepaisant visų kartu pragyventų penkiolikos metų. Ji turi slaptų troškimų, liepsnojančių aistrų, man visai nežinomų silpnybių, ir neverta spirtis tai atskleisti, sužinoti, ištirti, galima tik paimti arba palikti. Tik paimti arba palikti. Ir tai jau yra laimė.

Jos laiško pabaiga: „Kad ir kas būtų, žinok, jog myliu tave." Adelkis trečiosios dalies veiksmo pabaigoje sakė: „Kentėk ir būk didis: toks tavo likimas." Laiškai, kuriuos man rašydavo kiekvieną dieną, visą mėnesį, prieš daugelį metų, dar gerokai prieš mums susituokiant, kai norėjau ją palikti, nes jos bijojau, o ypač tas, kuriame rašė, kad norėtų padėti galvą ant sofos ranktūrio ir leisti man išsiurbti visą jos kraują. Ir vėl Japonijos imperatorius, jo išties viskam tinkami žodžiai: „Te kiekvienas daro tai, ką privalo daryti. Te gyvenimas teka įprasta vaga..."

– Ana, susitarkim taip, – sakau. – Susitarkim, kad praėjusią savaitę aš patyriau didžiulę avariją ir visą savaitę buvau ištiktas komos. Daktarai mane gydė puikiai, tokiais metodais, kokių netaiko net Austrijoje, ir šįryt aš pabudau. Nepadaryta jokia ilgalaikė žala, tik susitrenkiau. Po kelių dienų mane išrašys ir galėsiu pradėti savo gyvenimą nuo to taško, kuriame jį palikau. Stebuklas, Ana, susitarkim, kad įvyko stebuklas.

Keistas, šia prasme labai keistas sutarimas, visada buvęs tarp jos ir mano tėvo...

– Sutarta? – pakartoju.

Ji pasilenkia prie manęs, jos plaukai nuslysta mano sveikąja akim, jos lūpos bučiuoja mano veidą.

– Taip, – šnabžda.

Štai ir viskas. Jokių diskusijų, jokių paaiškinimų, jokių nereikalingų pastangų. Buvo iškilusi problema ir mes ją išsprendėm, mes mylime vienas kitą ir mūsų sielos taurios, o jei nupuolam – mokam pasikelti, jei vienas kitą įskaudinam – mokam atleisti, ir liksime kartu visą likusį savo gyvenimą, nesigrauždami dėl to, kas buvo, dėl kaip ir kodėl, priešingai, tai, kas buvo, taps mūsų galia, kurios niekas nepajėgs įveikti. Labai gražus dalykas, tiesa? Aš laimingas, tiesa?

Straipsnio Alžyro laikraštyje pavadinimas, apkeliavęs visą pasaulį rinkimų dieną, paplūdusią kraujais dėl integralistų sukeltų žudynių: „Jei balsuosi – mirsi. Jei nebalsuosi – mirsi. Todėl balsuok ir mirk."

Ana nesiliauja manęs bučiuoti, švelniai, meiliai. Pakeliu laisvąją ranką, akimirką laikau ją pakėlęs, nežinodamas, kur nuleisti, lyg dvejodamas laiminu tuštumą. Tada nuleidžiu ją atgal, prie galvūgalio, kur pritvirtintas aparatėlis, ir paspaudžiu morfijaus mygtuką.

EPILOGAS

(Qlxxzw'kvsfqz / Picano Picos kapo paveikslas)

Taigi, vaikai, čia baigiasi tikroji Picano Picos istorija.

Jeigu ji jums atrodo liūdnoka, negaliu jūsų dėl to kaltinti. Jei manot, kad aš per mažai stengiausi, kad ji baigtųsi kitaip, – negaliu jūsų kaltinti. Jei manote, kad būčiau galėjęs padaryti daugiau, siekdamas atskleisti visą tiesą, iki galo, ar pasirūpinčiau įkalčiais to, ką jums papasakojau, kad neverščiau jūsų tiesiog tikėti, ir taškas, – negaliu jūsų kaltinti. Ir negaliu jūsų kaltinti, jei manot, kad bent jau būčiau galėjęs toliau jums meluoti ir sukurti kitų istorijų su linksmomis ir laimingomis pabaigomis, kaip daro daugelis. Bet dabar jau viskas padaryta, ir jei nuvyliau jus – nežinau, kaip pasiteisinti, nes tai nebuvo atsitiktinumas, elgiausi sąmoningai: turėjau apsispręsti ir apsisprendžiau pasielgti būtent taip.

Bet prieš išsiskiriant galiu jums papasakoti paskutinę istoriją ir, neabejoju, ji jūsų nenuvils, o gal net prajuokins. Toji istorija labai sena, daugelis ją pasakojo labai įvairiai, nors iš esmės ji niekada nesikeitė, tik jūs esat maži ir, matyt, jums dar neteko jos girdėti. Istorija apie nelaimingą žmogų, bamboje turėjusį auksinį varžtelį ir niekaip negalėjusį jo atsikratyti. Jis lankėsi pas daktarus, mechanikus, automobilių meistrus, chirurgus, auksakalius,

šaltkalvius ir burtininkes visuose pasaulio kraštuose, vildamasis, kad kuris nors iš jų sugebės tą varžtelį išsukti. Bergždžiai – nė vienas iš jų neįstengė pajudinti jo nė per plauką. Žmogus nepasidavė ir toliau blaškėsi po pasaulį, užsispyrusiai ieškodamas to, kas galėtų pašalinti auksinį varžtelį. Kol pagaliau vieną dieną patraukė pas Japonijos imperatorių, kuris, kaip dažnai nutinka toje išmintingoje šalyje, buvo vaikas. Žmogus parodė jam varžtelį ir mostais – nemokėjo nė žodžio japoniškai – paaiškino savo rūpestį. Imperatorius vaikas pažvelgė į varžtelį, nusišypsojo, lėtai pasisuko ir ėmė raustis už sosto paslėptoje dramblio kaulo dėžutėje, kol pagaliau ištraukė iš jos auksinį atsuktuvą, tokį mažytį, kad atrodė lyg smeigtukas. Parodė jį žmogui ir šypsodamasis ištarė savo kalba nesuprantamus žodžius, skambėjusius taip nuostabiai lyg ant pūkinės pagalvės nukritusi sauja sidabro varpelių. Žmogus, nors nieko nesuprato, pritariamai linktelėjo galva, tada imperatorius ištraukė iš savosios dėžutės alyvinės spalvos šilko skraistę ir labai kruopščiai patiesė ją ant grindų. Išlyginęs net mažiausią klostelę, paklupdė ant jos žmogų, atsiklaupė pats ir ėmėsi darbo.

Išties atrodė neįmanoma, kad toks mažytis atsuktuvas galėtų atsukti tokį didelį varžtą, bet varžtas lengvai pasisuko ir ėmė lįsti iš bambos lauk: vienas pasukimas, antras pasukimas, trečias pasukimas, varžtas lindo iš bambos, o pagaliau ir visai išsisriegė, imperatorius vaikas suėmė jį pirštais ir parodė žmogui. Žmogus pažvelgė sau į pilvą ir nustėro: pirmą sykį pamatė jį tokį kaip kitų žmonių, lygų, be varžto. Jis buvo laisvas, jo atkaklumas buvo atlygintas, visą gyvenimą lydėjęs prakeiksmas baigėsi. Jis pašoko, pamišęs iš laimės, o jo užpakalis tėškėsi ant grindų.

Veronesi, Sandro
Ve-179 Praeities galia : romanas / Sandro Veronesi ; iš italų kalbos vertė Inga Tuliševskaitė. – Vilnius : Tyto alba, 2007. – 215, [1] p.

ISBN 978-9986-16-533-0

Sandro Veronesi (g. 1959 m. Florencijoje) – vienas žymiausių šiuolaikinių italų rašytojų. Romoje gyvenančio knygučių vaikams rašytojo Džianio Ordzano ramaus gyvenimo pamatai susvyruoja, kai jis išgirsta neįtikėtiną žinią: neseniai miręs jo tėvas buvo visai ne tas, kuo dėjosi. Tiesa apie tėvo praeitį, griaunanti įprastą autoriaus gyvenimo tėkmę, – tik vienas iš daugelio likimo smūgių, užgriūvančių Džianį. Ką daryti, kai praeities galia griauna mūsų dabartį?

UDK 850-3

SANDRO VERONESI

PRAEITIES GALIA

Romanas

Iš italų kalbos vertė *Inga Tuliševskaitė*
Viršelio dailininkė *Lina Bastienė*

SL 1686. 2007 01 25. 8,69 apsk. l. l.
Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio g. 10, LT-01112 Vilnius, tel. 2497453, info@tytoalba.lt
Spausdino UAB „Logotipas“, Utenos g. 41a, LT-08217 Vilnius

Taigi jaučiuosi puikiai: lėtai leidžiasi sutemos, Romos stogai, karštis, kregždės, migloti jausmai ir protas, pasiruošęs priimti pačius netikėčiausius mano problemos sprendimus.

Sandro Veronesi (g. 19[redacted] Florencijoje) – vienas žymiausių šiuolaikinių italų rašytojų. Jo romanas „Praeities galia“ apdovanotas dviem svarbiausiomis Italijos literatūros premijomis – *Campiello* ir *Viareggio*. 2006 metais už romaną „Ramus chaosas“ autoriui buvo skirta *Strega* premija.

Ką mes iš tiesų žinome apie savo tėvus? Ar galėtume pasakyti, kokie buvo jų idealai, ką tėvai mylėjo, kuo tikėjo, ko neapkentė? Gali atrodyti, kad tėvų gyvenimai mums atviri, kad juose neglūdi jokia paslaptis... Tačiau kas nutinka sužinojus, kad tėvų praeitis visai kitokia, nei visą gyvenimą manėme?

Romoje gyvenančio knygučių vaikams rašytojo Džianio Ordzano ramaus gyvenimo pamatai susvyruoja, kai jis išgirsta neįtikėtiną žinią: neseniai miręs jo tėvas buvo visai ne tas, kuo dėjosi. Tiesa apie tėvo praeitį, griaunanti įprastą autoriaus gyvenimo tėkmę, – tik vienas iš daugelio likimo smūgių, užgriūvančių Džianį. Ką daryti, kai praeities galia griauna mūsų dabartį?

ISBN 978-9986-16-533-0

TYTO ALBA

www.tytoalba.lt